

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + Refrain from automated querying Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Pali Text Societn.

THE

MAJJHIMA-NIKĀYA.

EDITED BY

ROBERT CHALMERS.

VOL. II.

LONDON.

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY,
BY HENRY FROWDE,

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, E. C.

1898.

MANUSCRIPTS CONSULTED.

 $S^k =$ the Copenhagen MS. No. VI (Sinhalese character), - referred to as A in Vol. I.

St = the Turnour MS. (Sinhalese character) in the India Office Library. This is intimately related to Sk.

 $B^{m}=$ the Mandalay MS. (Burmese character) in the India Office Library.

Si = King of Siam's printed edition (Siamese character).

Bu = Buddhaghosa's commentary (the Papañca-Sūdanī) on the Majjhima-Nikāya. The references are to a MS. (Sinhalese character) in the editor's possession.

 ${f E}$ vam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Rājagahe Tena kho pana samayena viharati Veluvane Kalandakanivāpe. abhiññ**ā**tā paribbājakā sambahulā abhiññātā Moranivape seyyathidam: pativasanti, Paribbājakārāme Varadharo¹ Sakuludāyi ca paribbājako aññe ca abhiññātā abhiññātā paribbājakā. Atha kho Bhagavā pubbanhasamavam nivāsetva pattacīvaram ādāva Rājagaham pindāva pāvisi. Atha kho Bhagavato etad ahosi: Atippago kho tāva Rājagahe piņdāya caritum; yannūnāham yena Moranivāpo Paribbāiakārāmo yena Sakuludāyi paribbājako, ten' upasamkameyyan Atha kho Bhagavā yena Moranivāpo Paribbājakārāmo Tena kho pana samayena Sakuludāyi ten' upasamkami. paribbājako mahativā paribbājakaparisāva saddhim nisinno hoti unnādiniyā uccasaddāya2 mahāsaddāya anekavihitam tiracchānakatham kathentiyā, seyyathīdam: rājakatham corakatham mahamattakatham senakatham bhayakatham yuddhakatham annakatham panakatham vatthakatham sayanakatham mālākatham gandhakatham nātikatham yānakatham gāmakatham nigamakatham nagarakatham janapadakatham itthisūrakatham visikhākatham kumbhatthānakatham³ katham

Digitized by Google

¹ So Bm Bu; Skt Varacaro; Si Varataro, with note that the European & Sinhalese reading is Varacaro. Bm reads Sakuludāyī always (as in Nr. 79). ² See Vol I pp 513 & 572, Dīgha I 178. Like Bm (always) & Sk (here), Si reads uccasadda, with a note (at Sutta Nr. 76) indicating that the European reading is u-āya. ³ Here & in Nrs 76 & 78 Si inserts kumbhadāsikatham.

pubbapetakatham nānattakatham lokakkhāvikam samuddakkhāvikam itibhavābhavakatham iti vā. Addasā kho Sakaludāvi paribbājako Bhagavantam dūrato va āgacchantam; disvāna. sakam parisam santhāpesi: — Appasaddā bhonto hontu; mā bhonto saddam akattha; ayam samano Gotamo agacchati; appasaddakāmo kho pana so āyasmā appasaddassa vannavādī, appeva nāma appasaddam parisam viditvā upasamkamitabbam maññeyyāti. Atha kho te paribbājakā tunhī ahesum. Atha kho Bhagavā yena Sakuludāyi paribbājako ten' upasamkami. Atha kho Sakuludāyi paribbajako Bhagavantam etad avoca: Etu kho bhante Bhagavā, sāgatami bhante Bhagavato, cirassam kho bhante Bhagavā imam pariyāyam akāsi yadidam idh' āgamanāva, nisīdatu bhante Bhagavā, idam āsanam paññattan Nisīdi Bhagavā pañnatte āsane. Sakuludāyi pi kho ti. paribbājako aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho Sakuludāvim paribbājakam Bhagavā etad avoca: -- Kāya nu 'ttha 2, Udāyi, etarahi kathāya sannisinnā? Kā ca pana vo antarākathā vippakatā ti?

Tiṭṭhat' esā bhante kathā yāya mayam etarahi kathāya sannisinnā; n' esā bhante kathā Bhagavato dullabhā bhavissati pacchā pi savanāya. Purimāni bhante divasāni purimatarāni nānātitthiyānam samaṇabrāhmaṇānam kutūhalasālāyam sannisinnānam sannipatitānam, ayam antarākathā udapādi: Lābhā vata bho Aṅga-Magadhānam, suladdham vata bho Aṅga-Magadhānam, yatth' ime samaṇabrāhmaṇā saṃghino gaṇino gaṇācariyā ñātā yasassino titthakarā sādhusammatā bahujanassa Rājagaham vassāvāsam osaṭā 3. Ayam pi kho Pūraṇo Kassapo saṃghi c' eva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa, — so pi Rājagaham vassāvāsam osaṭo. Ayam pi kho Makkhali Gosālo — pe —; Ajito Kesa-kambalī; Pakudho 4 Kaccāyano; Sañjayo Belaṭṭhiputto; Nigaṇṭho Nātaputto saṃghī c' eva gaṇī ca gaṇācariyo ca

¹ Bm Si svāgatain. ² So Bm & Si; Skt nvattha, ³ Si reads upagatā, with note stating that osaṭā is the Sinhalese Burmese & European reading; Bu reads osaṭā. Infra Si. reads upagato always. ⁴ See Vol I 198, 250 & 547. Si reads Makkhalī G., A. Kesakambalo, Pakuddho K., Saājayo Veladdhaputto, Nigantho Nāṭaputto. (Bm Belaṭṭhaputto Naṭaputto).

nāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa, -- so pi Rājagaham vassāvāsam osato. Ayam pi kho samano Gotamo samghī c' eva ganī ca ganācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa, — so pi Rājagaham vassāvāsam osato. Ko nu kho imesam bhagavatam samanabrahmananam samghīnam ganīnam ganācariyānam natānam yasassīnam titthakarānam sādhusammatānam bahujanassa, sāvakānam sakkato garūkato mānito pūjito? Katham ca pana sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāya viharantīti? Tatr' ekacce evam āhamsu: Ayam kho Pūrano Kassapo samghī c' eva ganī ca ganācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa; so ca kho sāvakānam na sakkato na garūkato na mānito na pūjito; na ca pana Pūraņam Kassapam sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāva viharanti. Bhūtapubbam Pūrano Kassapo anekasatāya parisāya dhammam desesi. Tatr' aññataro Puranassa Kassapassa sāvako saddam akāsi: - Mā bhonto Pūranam Kassapam etam attham pucchittha; n' eso etam jānāti; mayam etam jānāma; amhe etam attham pucchatha; mayam etam bhavatam byākarissāmāti. Bhūtapubbam Purano Kassapo bāhā paggayha kandanto na labhati: Appasaddā bhonto hontu; mā bhonto saddam akattha; n' ete bhavante pucchanti; amhe ete pucchanti; mayam etesam byakarissāmāti. Bahū kho pana Pūraņassa Kassapassa sāvakā vādam āropetva apakkantā: Na tvam imam dhammavinayam ājānāsi; aham imam dhammavinayam ajanami. Kim tvam imam dhammavinayam ājānissasi? Micchāpaţipanno tvam asi, aham asmi sammāpatipanno. Sahitam me, asahitan te. Pure vacaniyam pacchā avaca, pacchā vacanīvam pure avaca. Avicinnan 1 te viparāvattam; aropito te vado; niggahīto si; cara vadappamokkhāya; nibbethehi 2 vā sace pahosīti. Iti Pūraņo Kassapo sāvakānam na sakkato na garūkato na mānito na pūjito; na ca pana Pūranam Kassapam sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāva viharanti; akkuttho4 ca pana Pūrano Kassapo dhammakkosenāti.

¹ So Skt & Bu. Si & Bm adhicinnam (Cf. Vol I 372 & Dīgha I 8). Skt viparādhattam. ² So Skt Bu; Bm vāda pamukkhāya nibbethehi; Si nibbedhehi here, infra nibbethehi. ³ So Skt; Si garuk⁶; Bm garum katvā. ⁴ So Bm; Si akuttho; Skt akkuddho.

Ekacce evam āhamsu: Ayam pi kho Makkhali Gosālo — pe Ajito Kesakambalī; Pakudho Kaccāyano; Sanjayo Belatthiputto; Nigantho Nātaputto samghī c' eva ganī ca gaņācariyo ca nāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa; so pi sāvakānam na sakkato na garūkato na mānito na pūjito; na pana Nigantham Nātaputtam sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāva viharanti. Bhūtapubbam Nigantho Nātaputto anekasatāva parisāva dhammam desesi. aññataro Niganthassa Nātaputtassa sāvako saddam akāsi: Ma bhonto Nigantham Nataputtam etam attham pucchittha; n' eso etam jānāti; mayam etam jānāma; amhe etam attham pucchatha; mayam etam bhavatam byākarissāmāti. Bhūtapubbam Nigantho Nataputto baha paggayha kandanto na labhati: - Appasadda bhonto hontu, ma bhonto saddam akattha, n' ete bhavante pucchanti, amhe ete pucchanti, mayam etam byākarissāmāti. Bahū kho pana Niganthassa Nātaputtassa sāvakā vādam āropetvā apakkantā: — Na tvam imam dhammavinayam ājānāsi, aham imam dhammavinayam Kim tvam imam dhammavinavam ājānissasi? **ā**jānāmi. Micchāpatipanno tvam asi, aham asmi sammāpatipanno; sahitam me, asahitan te; pure vacaniyam pacchā avaca, pacchā vacanīyam pure avaca; avicinnan te viparāvattam; āropito te vādo; niggahīto si; cara vādappamokkhāya; nibbethehi vā sace pahosīti. Iti Nigantho Nātaputto sāvakānam na sakkato na garūkato na mānito na pūjito; na ca pana Nigantham Nataputtam savaka sakkatva garukatva upanissaya viharanti; akkuttho ca pana Nigantho Nātaputto dhammakkosenāti.

Ekacce evam āhamsu: — Ayam kho samano Gotamo samghi c' eva gaņī ca gaņācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa; so ca kho sāvakānam sakkato garūkato mānito pūjito; samaņan ca pana Gotamam sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti. Bhūtapubbam samaņo Gotamo anekasatāya parisāya dhammam desesi. Tatr' añnataro samaņassa Gotamassa sāvako ukkāsi. Tam enam annataro sabrahmacārī jannukena ghattesi 2: Appasaddo

 B^m Si jannukena. 2 So B^m ; S^{kt} ghaddhesi; Si ghaiesi.

āyasmā hotu; mā 'yasmā saddam akāsi; satthā no Bhagavā dhammam desetīti. Yasmim samaye samano Gotamo anekasatāya parisāya dhammam deseti, n' eva tasmim samaye sāvakānam khipitasaddo samanassa Gotamassa ukkāsitasaddo vā. Tam enam janakāyo paccāsimsamānarūpo paccupatthito hoti: Yam no Bhagavā dhammam bhāsissati. tam no sossāmāti. Sevyathāpi nāma puriso catummahāpathe khuddam madhum anelakam pileyya, tam enam mahā janakāyo paccāsimsamānarūpo paccupatthito assa, — evam evam yasmim samaye samano Gotamo anekasatāya parisāya dhammam deseti, n' eva tasmim samaye samanassa Gotamassa sāvakānam khipitasaddo vā hoti ukkāsitasaddo vā; tam enam mahā janakāyo paccāsimsamānarūpo paccupatthito hoti: Yam no Bhagavā dhammam bhāsissati, tam no sossāmāti. Ye pi samanassa Gotamassa sāvakā sabrahmacārīhi sampayojetvā sikkham paccakkhāya hīnāy' āvattanti, te pi Satthu vannavādino honti, dhammassa vannavādino honti, samghassa vannavādino honti, attagarahino yeva honti anaññagarahino: Mayam ev' amhā alakkhikā, mayam appapuññā, ye mayam evam svākkhāte dhammavinaye pabbajitvā nāsakkhimhā yāvajīvam paripunnam parisuddham brahmacariyam caritun ti; te ārāmikabhūtā vā upāsakabhūtā vā pañcasu sikkhāpadesu samādāya vattanti. Iti samano Gotamo sāvakānam sakkato garūkato mānito pūjito, samanan ca pana Gotamam savaka sakkatva garūkatva upanissāya viharantīti.

Kati pana tvam, Udāyi, mayi dhamme samanupassasi, yehi mama sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharantīti?

Pañca kho aham bhante Bhagavafi dhamme samanup-assāmi, yehi Bhagavantam sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti. Katame panca? Bhagavā hi, bhante, appāhāro appāhāratāya ca vaṇṇavādī; imam kho aham, bhante, Bhagavati paṭhamam dhammam samanupassāmi yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param, bhante, Bhagavā santuttho itarītarena ² cīvarena itarītaracīvarasantutthiyā ca vaṇṇavādī; yam pi, bhānte, Bhagavā santuttho itarītarena cīvarena itarītaracīvarasantutthiyā ca vaṇṇavādī, imam kho aham, bhante, Bhagavati dutiyam samanupassāmi yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena piṇḍapātena itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī; yam pi, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena piṇḍapātena itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, imam kho aham, bhante, Bhagavati tatiyam dhammam samanupassāmi yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena senāsanena itarītarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇāvādī; yam pi, bhaṇte, Bhagavā santuṭṭho itarītarena senāsanena itarītarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, imam kho aham, bhante, Bhagavati catuttham dhammam samanupassāmi yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param, bhante, Bhagavā pavivitto pavivekassa ca vāṇṇavādī; yam pi, bhante, Bhagavā pavivitto pavivekassa ca vaṇṇavādī, imam kho aham, bhante, Bhagavati pañcamam dhammam samanupassāmi yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāva viharanti.

Ime kho aham, bhante, Bhagavati pañca dhamme samanupassāmi, yehi Bhagavantam sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharantīti.

Appāhāro samaņo Gotamo appāhāratāya ca vaņņavādī ti, iti ce mam, Udāyi, sāvakā sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā kosakāhārā pi aḍḍhakosakāhārā pi beluvāhārā pi aḍḍhabeluvāhārā pi.

¹ Bm Itaritarena throughout; Sk & Si have ī. ² Bu Sk! bel —; Si vel —; Bm beļ.

Aham kho pana, Udāyi, app' ekadā iminā pattena samatittikam pi bhuñjāmi bhiyyo pi bhuñjāmi. Appāhāro samaņo Gotamo appāhāratāya ca vaṇṇavādī ti, iti ce mam, Udāyi, sāvakā sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum, ye te, Udāyi, mama sāvaka kosakāhārā pi aḍḍhakosakāhārā pi beluvāhārā pi aḍḍhabeluvāhārā pi, na man te iminā dhammena sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum.

Santuttho samano Gotamo itaritarena civarena itaritaracivarasantutthiyā ca vannavādī ti, iti ce mam, Udāvi, sāvakā sakkarevyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāva viharevyum, santi kho pana me, Udāvi, sāvakā pamsukulika lukhacivaradhara; te susana va samkarakuta va pāpanikā 1 vā nantakāni uccinitvā 2 samghātim karitvā dhārenti. Aham kho pan', Udayi, app' ekada gahapatani civarani dhāremi daļhāni yattha lūkhāni alābulomasāni3. Santuttho samano Gotamo itaritarena civarena itaritaracivarasantutthiya ca vannavādī ti, iti ce mam, Udāyi, sāvakā sakkareyyum garūkarevyum mānevyum pūjevyum sakkatvā upanissāya vihareyyum, ye te, Udāyi. mama sāvakā pamsukūlikā lūkhacīvaradharā, te susānā vā samkārakūtā vā pāpanikā vā nantakāni uccinitvā samghātim karitvā dhārenti, na man te iminā dhammena sakkareyyum garūkareyyum māneyyum pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum.

Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena piṇḍapātena itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī ti, iti ce maṁ, Udāyi. sāvakā sakkareyyuṁ. garūkareyyuṁ, māneyyuṁ, pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā piṇḍapātikā sapadānacārino ucchepake vate ratā 4; te antaragharaṁ paviṭṭhā samānā āsanena pi nimantiyamānā na sādiyanti. Ahaṁ kho pan', Udāyi, app' ekadā nimantane 5 pi bhuñjāmi sālīnaṁ odanaṁ

¹ So B^m Si; S^k pāpanikāni; St pāpanikā. Cf. Vin. I, 255. ² So S^{kt} Si Bu; B^m ucchinditvā. ³ B^m sattalukhāni; Si suttalūkhāni alāvulomasāni; Bu alāpul. ⁴ So S^{kt}; Bu uccepake; B^m ucchāsake; Si uccāpake vatte. ⁵ So Si; S^k nimantanāsu; B^m nimantanassāpi.

vicitakālakam anekasūpam anekabyanjanam. Santuttho samaņo Gotamo itarītarena piņdapātena itarītarapiņdapātasantutthiyā ca vaņņavādī ti, iti ce mam, Udāyi, sāvakā sakkareyyum. garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum, ye te, Udāyi, mama sāvakā piņdapātikā sapadānacārino ucchepake vate ratā antaragharam pavitthā samānā āsanena pi nimantiyamānā na sādiyanti, na man te iminā dhammena sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum.

Santuttho samano Gotamo itaritarena senāsanena, itāritarasenāsanasantutthivā ca vannavādī ti, iti ce mam, Udayi. sāvakā sakkareyyum, garūkareyyūm, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāva viharevyum, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā rukkhamūlikā abbhokāsikā; te attha māse channam na upenti. Aham kho pan', Udayi, app' ekada kūtāgāresu pi viharāmi ullittāvalittesu nivātesu phussitaggaļesu 1 pihitavātapānesu. Santuttho samano Gotamo itaritarena senāsanena itarītarasenāsanasantutthiyā ca vannavādī ti, iti ce mam, Udāyi, sāvakā sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum, ye te, Udāvi, mama sāvakā rukkhamūlikā abbhokāsikā attha māse channam na upenti, na man te iminā dhammena sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum. garūkatvā upanissāya vihareyyum.

Pavivitto samaņo Gotamo pavivekassa ca vaņņavādī ti, iti ce mam, Udāyi, sāvakā sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā ārañnakā pantasenāsanā arañnavanapatthāni pantāni senāsanāni ajjhogahetvā viharanti. Te anvaddhamāsam samghamajjhe osaranti pātimokkhuddesāya. Aham kho pan', Udāyi, app'ekadā ākinņo viharāmi bhikkhūhi bhikkhunīhi upāsakehi upāsikāhi rañno arājamahāmattehi titthiyehi titthiyasāvakehi. Pavivitto samaņo Gotamo pavivekassa ca vaņņavādī ti, iti

¹ So Si; B^m phusit⁰; S^k p-lesu. ² Si omits & transposes ār-āni to follow pantāni s-āni. ³ B^m Si anvaddh-. ⁴ B^m Si rañāā.

ce mam, Udāyi, sāvakā sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum, ye te, Udāyi, mama sāvakā ārannakā pantasenāsanā ārannavanapatthāni pantāni senāsanāni ajjhogahetvā viharanti, anvaddhamāsam samghamajjhe osaranti pātimokkhuddesāya, na man te iminā dhammena sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum.

Iti kho, Udāyi, na mamam sāvakā i imehi pancahi dhammehi sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Atthi kho, Udāyi, aññe ca panca dhammā, yehi mama ² sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti. Katame panca? Idh', Udāyi, mama sāvakā adhisīle sambhāventi: Sīlavā samaņo Gotamo, paramena sīlakkhandhena samannāgato ti. Yam pan', Udāyi. mama sāvakā adhisīle sambhāventi: Sīlavā samaņo Gotamo, paramena sīlakkhandhena samannāgato ti, ayam kho, Udāyi, paṭhamo dhammo yena mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param, Udāyi, mama sāvakā abhikkante nāṇadassane sambhāventi: Jānam yev' āha samaņo Gotamo jānāmīti; passam yev' āha samaņo Gotamo passāmīti; abhinnāya samaņo Gotamo dhammam deseti, no anabhinnāya; sanidānam samaņo Gotamo dhammam deseti, no anidānam; sappāṭihāriyam samaņo Gotamo dhammam deseti, no appāṭihāriyan ti. Yam pan', Udāyi, mama sāvakā abhikkante nāṇadassane sambhāventi: Jānam yev' āha samaņo Gotamo jānāmīti; passam yev' āha samaņo Gotamo passāmīti; abhinnāya samaņo Gotamo dhammam deseti, no anabhinnāya; sanidānam samaņo Gotamo dhammam deseti, no appāṭihāriyam ti, — ayam kho, Udāyi, dutiyo dhammo yena mama

¹ Bm omits na here & reads (with Sk) mama, inserting na before sakkaronti & each of the next four words; Si na main; Bu mamain. ² So MSS

sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param, Udāyi, mama sāvakā adhipaññāya sambhāventi: Paññavā samano Gotamo, paramena paññākkhandhena samannāgato; tam vata anāgatam vā vādapatham na dakkhati uppannam vā parappavādam na saha dhammena suniggahītam i niggahissatīti, n' etam thānam vijjati. Tam kim maññasi, Udāyi? Api nu me sāvakā evam jānantā evam passantā antarantarākatham opāteyyun ti?

No h' etam, bhante.

Na kho panāham, Udāyi, sāvakesu anusāsanim paccāsimsāmi, aññadatthu mamam² yeva sāvakā anusāsanim paccāsimsanti. Yam pan², Udāyi, mama sāvakā adhipaññāya sambhāventi: Paññavā samaņo Gotamo, paramena paññākkhandhena samannāgato; tam anāgatam vā vādapatham na dakkhati uppannam va parappavādam na saha dhammena suniggahītam niggahissatīti, n² etam ṭhānam vijjati. Ayam kho, Udāyi, tatiyo dhammo yena mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param, Udāyi, mama sāvakā yena dukkhena dukkhotinnā dukkhaparetā, te mam upasamkamitvā dukkham ariyasaccam pucchanti; tesāham dukkham ariyasaccam puttho vyākaromi; tesāham cittam ārādhemi panhassa vevyākaranena. Te mam dukkhasamudayam, dukkhanirodham, dukkhanirodhagāminipatipadam 3 arivasaccam pucchanti; tesāhām dukkhanirodhagāminipatipadam ariyasaccam puttho vyākaromi; tesāham cittam ārādhemi panhassa veyyākaraņena. Yam pan', Udāyi, mama sāvakā yena dukkhena dukkhotinnā dukkhaparetā, te mam upasamkamitvā dukkham ariyasaccam pucchanti; tesāham dukkham ariyasaccam puttho vyākaromi; tesāham cittam pañhassa veyyākaranena; te mam samudayam dukkhanirodham dukkhanirodhagaminipatipadam ariyasaccam pucchanti; tesaham dukkhanirodhagaminipatipadam ariyasaccam puttho vyākaromi; tesāham cittam ārādhemi panhassa veyyakaranena; -- ayam kho, Udayi, catuttho dhammo

¹ B^m s-itain. ² So S^k Bu; B^m Si mama. ³ So B^m; S^k gāminīp°; Si gēminiṁ p°.

yena mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā cattāro satipatthāne bhāventi. Idh', Udāyi, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati, ātāpī sampajāno satimā, vineyya loke abhijjhādomanassam; vedanāsu, — pe¹—; citte²; dhammesu dhammānupassī viharati, ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassam. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiñnāvosānapāramippattā³ viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā cattāro sammappadhāne bhāventi. Idh', Udāyi, bhikkhu anuppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam anuppādāya chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati; uppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati; anuppannānam kusalānam dhammānam uppādāya chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati; uppannānam kusalānam dhammānam thitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhināāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā cattāro iddhipāde bhāventi. Idh', Udāyi, bhikkhu chandasamādhipadhānasamkhārasamannāgatam iddhipādam bhāveti, viriyasamādhi — pe 5 — cittasamādhipadhānasamkhārasamannāgatam iddhipādam bhāveti, vīmamsāsamādhipadhānasamkhārasamannāgatam iddhipādam bhāveti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā pañc' indriyāni bhāventi. Idh',

¹ B^m Si omit pe & insert vedanānupassī viharati. ² Si cittesu; B^m Si omit pe & insert cittānupassī viharati. ³ So Bu Si; S^{kt} -mīpattā or -im pattā; B^m -mīpattā. ⁴ B^m Si samapp. ⁵ B^m Si omit pe & read viriyasamādhip^o id^o bhāveti.

Udāyi, bhikkhu saddhindriyam bhāveti upasamagāmim sambodhagāmim, viriyindriyam bhāveti — pe —, satindriyam bhāveti, samādhindriyam bhāveti, paññindriyam bhāveti¹ upasamagāmim sambodhagāmim. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā pañca balāni bhāventi. Idh'², Udāyi, bhikkhu saddhābalam bhāveti upasamagāmim sambodhagāmim, viriyabalam bhāveti — pe —, satibalam bhāveti, samādhibalam bhāveti, paññābalam bhāveti upasamagāmim sambodhagamim. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiñnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā satta bojjhange bhāventi. Idh', Udāyi, bhikkhu satisambojjhangam bhāveti vivekanissitam virāganissitam nirodhanissitam ⁸ vossaggaparināmim, dhammavicayasambojjhangam bhāveti — pe —, viriyasambojjhangam bhāveti pītisambojjhangam bhāveti, passaddhisambojjhangam bhāveti, samādhisambojjhangam bhāveti, upekhāsambojjhangam bhāveti vivekanissitam virāganissitam nirodhanissitam ³ vossaggaparināmim. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā ariyam aṭṭhaṅgikam maggam bhāventi. Idh', Udāyi, bhikkhu sammādiṭṭhim bhāveti, sammāsamkappam bhāveti, sammāvācam bhāveti, sammākammantam bhāveti, sammāājīvam bhāveti, sammāvāyāmam bhāveti, sammāsatim bhāveti, sammāsamādhim bhāveti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnavosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā aṭṭha vimokhe bhāventi. Rūpī rūpāni passati; ayam paṭhamo vimokho. Ajjhattam arūpasaññī bahiddhā rūpāni passati; ayam dutiyo vimokho. Subhan t' eva adhimutto hoti; ayam tatiyo vimokho. Sabbaso rūpa-

¹ Sk omits paññ⁰ bh⁰. ² So Sk Si always; Bm idhūd⁰ always. ³ Sk virāganin⁰. ⁴ Bm Si vimokkh- throughout.

sannānam 1 samatikkamā, patighasannānam atthagamā 2, nānattasaññānam amanasikārā: Ananto ākāso ti ākāsānañcāvatanam upasampajja viharati; ayam catuttho vimokho. Sabbaso ākāsānancāyatanam samatikkamma: Anantam viññānan viññanañcayatanam upasampajja viharati; avam pancamo Sabbaso viññanancayatanam samatikkamma: Na vimokho. 'tthi kinciti ākincannāyatanam upasampajja viharati; ayam chattho vimokho. Sabbaso ākincannāvatanam samatikkamma nevasannānāsannāyatanam upasampajja viharati; ayam sattamo Sabbaso nevasaññānāsaññāyatanam samatikkamma vimokho. saññavedayitanirodham upasampajja viharati; ayam atthamo Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi. akkhātā mayā sāvakānam patipadā, vathā patipannā me sāvakā attha abhibhāyatanāni bhāventi. Ajjhattam rupasanni eko bahiddha rupani passati parittani suvannadubbannāni, tāni abhibhuyya 3: Jānāmi passāmīti evamsaññi hoti; idam pathamam abhibhayatanam. rūpasannī eko bahiddhā rūpāni passati appamānāni suvaņņadubbannāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evamsaññī hoti; idam dutiyam abhibhayatanam. Ajjhattam arupasanni eko bahiddhā rūpāni passati parittāni suvannadubbannāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evamsannī hoti; idam tatiyam abhibhayatanam. Ajjhattam arupasanni eko bahiddha rūpāni passati appamānāni suvannadubbannāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evamsannī hoti; idam catuttham abhibhāya-Ajjhattam arupasanni eko bahiddha rupani passati nīlāni4 nīlavannāni nīlanidassanāni nīlanibhāsāni. Seyyathāpi ummāpuppham 5 nīlam nīlavannam nīlanidassanam nīlanibhāsam; seyyathāpi vā pana tam vattham Bārānaseyyakam ubhatobhagavimaddham nilam nilavannam niladassanam nilabhāsam; evamevam ajjhattam arūpasanni eko bahiddhā rūpāni passati nīlāni nīlavannāni nīlanidassanāni nīlanibhāsāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evamsannī hoti; idam pancamam

¹ Si -āṇam throughout. ² Bm atthangamā; Si aṭṭhangamā. ³ So Skt Kt Si Bu; Bm abhibhūyya. ⁴ So Sk Si Bu; Bm i throughout. ⁵ Si ummārap^o.

abhibhāyatanam. Ajjhattam arupasanni eko bahiddhā rupāni passati pītāni pītavannāni pītanidassanāni pītanibhāsāni. Seyyathāpi nāma kannikārapuppham pītam pītanidassanam pītanibhāsam, seyyathāpi vā pana tam vattham Bārānaseyyakam ubhatobhagavimattham pitam pitavannam pitanidassanam pītanibhāsam, evamevam ajjhattam arūpasannī eko bahiddhā rūpāni passati pitani pitavannāni pitanidassanāni pitanibhāsāni. tāni abhibhuvva: Jānāmi passāmīti evamsānnī hoti; idam chattham abhibhayatanam. Ajjhattam arupasanni eko bahiddha rūpāni passati lohitakāni lohitakavannāni lohitakanidassanāni lohitakanibhāsāni. Seyyathāpi nāma bandhujīvakapuppham lohitakam lohitakavannam lohitakanidassanam bhāsam, seyyathāpi vā pana tam vattham Bārānaseyyakam ubhatobhagavimattham lohitakam lohitakavannam lohitakanidassanam lohitakanibhasam. — evamevam ajjhattam arupasaññi eko bahiddhā rupāni passati lohitakāni lohitakavannāni lohitakanidassanāni lohitakanibhāsāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evamsannī hoti; idam sattamam abhibhāyatanam. Ajjhattam arupasaññi eko bahiddha rupani passati odatani odātavannāni odātanidassanāni odātanibhāsāni. nāma osadhitārakā odāta odātavannā odātanidassanā odātanibhāsā; seyyathāpi vā pana tam vattham Bārānaseyyakam ubhatobhagavimattham odatam odatavannam odatanidassanam odātanibhāsam, evamevam ajjhattam arupasanni eko bahiddhā rūpāni passati odātāni odātavannāni odātanidassanāni odātanibhāsāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evamsañnī hoti; idam atthamam abhibhayatanam. Tatra ca pana me savaka bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā dasa kasiṇāyatanāni bhāventi. Paṭhavīkasiṇam eko sañjānāti uddham adho tiriyam advayam² appamāṇam, āpokasiṇam eko sañjānāti — pe —, tejokasiṇam eko sañjānāti, vāyokasiṇam eko sañjānāti, nīlakasiṇam eko sañjānāti, pītakasiṇam eko sañjānāti, lohitakasiṇam eko sañjānāti, odātakasiṇam eko sañjānāti, ākāsakasiṇam eko sañjānāti, akāsakasiṇam eko sañ

¹ So Skt Si Bu; Bm i throughout. ² So Skt Bu; Bm uddhamadho to advo; Si uddhamadho to anvayam,

jānāti, viñnāṇakasiṇam eko sanjānāti, uddham adho tiriyam advayam appamāṇam. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāvi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā. yathā patipannā me sāvakā cattāro jhāne 1 bhāventi. Idh'. Udāyi, bhikkhu vivicc' eva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham pathamajjhānam upasampajja viharati; so imam eva kāyam vivekajena pītisukhena abhisandeti 2 parisandeti paripureti parippharati. ทลีรรล. kiñci sabbāvato kāvassa vivekajena pītisukkhena apphutam 3 hoti. Seyyathāpi, Udāyi, dakkho nahāpako 4 vā nahāpakantevāsī vā kamsathāle nahāniyacunnāni ākiritvā udakena paripphosakam 5 paripphosakam sandeyya 6, sā 'ssa 7 nahāniyapindī⁸ snehanugatā snehaparetā, santarabāhirā⁹ phutā 10 snehena 11 na ca paggharinī 12; evam eva kho, Udāyi. bhikkhu imam eva kāyam vivekajena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati; nāssa kinci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphutam 13 hoti. Puna ca param, Udāyi, bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā 14 — pe dutiyajjhānam upasampajja viharati; so imam eva kāyam samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati; nāssa kinci sabbāvato kāyassa samādhijena pītisukhena apphutam hoti. Seyyathāpi, Udāyi, udakarahado 15 ubbhidodako 16, tassa n' ev' assa puratthimāya disāya udakass' āyamukham, na pacchimāya disāya udakass' āyamukham, na uttarāya disāya udakass' āyamukham, na dakkhināya disāya

¹ So Skt; Bm Si cattāri jhānāni. ² Bm Si abhisanneti here, & parisanneti & sanneyya infra. Si notes the fact that Sinhalese read abhisandeti, & that parisandeti is a var. lect. Cf. I. 276 & I Dīgha p. 74. ³ So Skt Si; Bm apphuṭam. ⁴ Bm nhap⁰ throughout, as Si twice out of four times. ⁵ Bm here reads paripphāsakam &, like Si, does not repeat the word. ⁶ Bm Si sanneyya. ⁻ So Sk Si; Bm sāyam. ⁶ Bm Si -piṇḍi. ⁶ Bm snehanugatā snehaparetā samantarabāhirā; Si sendānugatā sendāparetā santarabāhirā, — with note that the Sinh. reading is subhānugatā for the first word; Skt subhānugatā subhaparetā samanantarabāhirā. Bu has no note. ¹⁰ Skt Bm puṭṭhā; Si phuṭṭḥā. ¹¹¹ So Bm; Sk subhena; Si sendena. ¹² So MSS. ¹³ Bm here apphutam. ¹⁴ Bm adds ajjhattam sampasādanam. ¹⁵ Bm Si add gambhīro. ¹⁶ MSS ubbhitodako. Cf. 1 Sum. Vil. 218.

udakass' āyamukham, devo ca na kālena kālam sammādhāram anuppavecchevya¹; atha kho tamhā ca udakarahadā sītā vāridhārā ubbhijjitvā tam eva udakarahadam sītena vārinā abhisandeyya parisandeyya paripureyya paripphareyya, nāssa kiñci sabbāvato udakarahadassa sītena vārinā apphutam assa; evam eva kho, Udāyi, bhikkhu imam eva kāyam samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kinci sabbāvato kāvassa samādhijena pitisukhena. apphutam hoti. Puna ca param, Udāyi, bhikkhu pītiyā ca virāgā — pe — tativajihānam upasampajja viharati. imam eva kāvam nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kinci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphutam hoti. Sevyathāpi, Udāvi, uppalinivam vā paduminiyam vā pundarīkiniyam vā appekaccāni uppalāni vā padumāni va pundarīkāni vā udake jātāni udake samvaddhāni udakā 'nuggatāni antonimuggaposīni, tāni yāva c'aggā yāva ca mūlā sītena vārinā abhisannāni parisannāni 2 paripūrāni paripphutāni³, nāssa⁴ kinci sabbāvatam uppalānam va padumānam vā pundarīkānam vā sītena vārinā apphutam assa; evam eva kho, Udāvi, bhikkhu imam eva kāyam nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripureti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphutam hoti. Puna ca param, Udāyi, bhikkhu sukhassa ca pahānā 5 dukkhassa ca pahānā pubbe va somanassadomanassānam atthagamā adukkham asukham upekhāsatipārisuddhim catutthajjhānam upasampajja viharati. So imam eva kāvam parisuddhena cetasā parivodātena pharitvā nisinno hoti, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena cetasā pariyodātena apphutam hoti. Seyyathāpi, Udāyi, puriso odātena vatthena sasīsam pārupitvā nisinno assa, nāssa kinci sabbāvato kāyassa odātena vatthena apphutam assa; evam eva kho, Udāyi, bhikkhu imam eva kāyam parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti, nāssa kinci sabbāvato kāyassa pari-

¹ B^m Si nānu⁰, omitting foregoing na. ² So B^m Si; S^k sandāni. ³ So Si; B^m paripphuṭāni; S^{kt} paripphuṭāni. ⁴ S^{kt} nāyam. ⁵ Si omits next ten words, inserting pe before cattutthajjh⁰.

suddhena cetasā pariyodātena apphutam hoti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā yathā patipannā me sāvakā evam pajānanti: Ayam kho me kāyo rūpī cātummahābhūtiko¹ mātāpettikasambhavo odanakummāsūpacayo aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhamsanadhammo, idan ca pana me vinnānam ettha sitam ettha patibaddham2. Seyyathāpi, Udāyi, mani veluriyo subho jātimā atthamso suparikammakato accho vippasanuo sabbākārasampanno³, tatr' assa suttam āvutam nīļam vā pītam vā lohitam vā odātam vā pandusuttam vā; tam enam cakkhumā puriso hatthe karitvā paccavekkheyya: Ayam kho mani veluriyo subho jātimā atthamso suparikammakato accho vippasanno sabbākārasampanno, tatr' idam suttam āvutam nīlam vā pītam vā lohitam vā odātam vā pandusuttam vā ti. Evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā. yathā patipannā me sāvakā evam jānanti: Ayam kho me kāyo rūpī cātummahābhūtiko mātāpettikasambhavo odanakummāsūpacayo aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhamsanadhammo, idan ca pana vinnānam ettha sitam ettha patibaddhan ti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā imamhā kāyā aññam kāyam abhinimminanti rūpim manomayam sabbangapaccangim abhinindriyam. Seyyathāpi, Udāyi, puriso muñjamhā isīkam pabbāheyya, tassa evan c' assa: Ayam munjo ayam isīkā, anno munjo annā isīkā , munjamhā tveva isīkā pabbāha ti. Seyyathā vā pan', Udāyi, puriso asim kosiyā pabbāheyya , tassa evam assa: Ayam asi ayam kosi, anno asi anno kosi, kosiyā tveva asi pabbāho ti. Seyyathāpi

Digitized by Google

¹ So Sk Si; Bm cātumahº. ² So Sk Si; Bm patibandham. ³ Skt omit s-no & add hoti. Bm (alone) continues tatr' idam. ⁴ Bm īsikam ubbāheyya, tassa evam assa: Ayam īsikā ayam muāco, añāo muāco añāā īsikā; Si īsikam ubbāheyya, tassa evam assa: Ayam īsikā ayam muājo, añāo muājo añāā īsikā; Skt añāo muājo samāño isikā; Bu muājo, isīkā. ⁵ So Skt; Bm pabbaḥhā; Si ubbaḥhā. I Dīgha p. 77 pavāḥhā. ⁶ So Bm; Skt pabbājaheyya; Si ubbāheyya.

pan', Udāyi, puriso ahim karandā uddhareyya, tassa evam assa: Ayam ahi ayam karando, añño ahi añño karando, karandā tveva ahi ubbhato ti. — Evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā imamhā kāyā aññam kāyam abhinimminanti rūpim manomayam sabbangapaccangim abhinindriyam. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā anekavihitam iddhividham paccanubhonti, eko pi hutvā bahudhā honti, bahudhā pi hutvā eko honti, āvibhāvam tirobhāvam tirokuddam 1 tiropākāram tiropabbatam asajjamānā gacchanti seyyathāpi ākāse, pathaviyā pi ummujjanimujjam karonti seyvathāpi udake, udake pi abhijjamāne gacchanti seyyathāpi pathaviyam, ākāse pi pallankena kamanti seyyathāpi pakkhī sakuno, ime pi candimasuriye evam mahiddhike evam mahānubhāve pāninā parimasanti parimajjanti, yāva brahmalokā pi kāyena vasam vattenti². Seyyathāpi, Udāyi, dakkho kumbhakāro vā kumbhakārantevāsī vā suparikammakatāya mattikāya yam yad eva bhājanavikatim ākankheyya, tam tad eva kareyya abhinipphādeyya. Seyyathā vā pan', Udāyi, dakkho dantakāro vā dantakārantevāsī vā suparikammakatasmim dantasmim yam yad eva dantavikatim ākankheyya, tam tad eva kareyya abhinipphādeyya. Seyyathā vā pan', Udāyi, dakkho suvannakāro vā suvannakārantevāsī vā suparikammakatasmim suvannasmim yam yad eva suvannavikatim ākankheyya, tam tad eva kareyya abhinipphādeyya. — Evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā anekavihitam iddhividham paccanubhonti, eko pi hutvā bahudhā honti, bahudhā pi hutvā eko honti, āvibhāvam tirobhāvam tirokuddam tiropākāram tiropabbatam asajjamānā gacchanti seyyathāpi ākāse, pathaviyā pi ummujjanimujjam karonti seyyathāpi udake, udake pi abhijjamāne gacchanti seyyathāpi pathaviyam, ākāse pi pallankena kamanti seyyathāpi

¹ So Sk & Si; St tirokuḍḍham; Bm tirokuṭṭam Cf. I. 34, ² So MSS & Vol. I. p. 34. Dīgha I p. 78 va samv^o.

pakkhī sakuņo, ime pi candimasuriye evam mahiddhike evam mahānubhāve pāṇinā parimasanti parimajjanti, yāva brahmalokā pi kāyena vasam vattenti — pe 1 —.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paţipadā, yathā paṭipannā me sāvakā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya² ubho sadde suṇanti, dibbe ca mānuse ca, ye dūre santike ca. Seyyathāpi, Udāyi, balavā saṅkhadhamo³ appakasiren' eva catuddisā viññāpeyya, evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇanti, dibbe ca mānuse ca, ye dūre santike ca. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiñnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā yathā patipannā me sāvakā parasattānam parapuggalānam cetasā ceto paricca pajānanti, - sarāgam vā cittam: sarāgam cittan ti pajānanti, vītarāgam vā cittam: vītarāgam cittan ti pajānanti, sadosam vā cittam: sadosam cittan ti pajānanti, vītadosam vā cittam: vītadosam cittan ti pajānanti, samoham vā cittam: samoham cittan ti pajānanti, vītamoham vā cittam: vītamoham cittan ti pajānanti, samkhittam vā cittam: samkhittam cittan ti pajananti, vikkhittam va cittam: vikkhittam cittan ti pajānanti, mahaggatam vā cittam: mahaggatam cittan ti pajānanti, amahaggatam vā cittam: amahaggatam cittan ti pajananti, sa-uttaram va cittam: sa-uttaram cittan ti pajananti, anuttaram va cittam: anuttaram cittan ti pajananti, samāhitam vā cittam: samāhitam cittan ti pajānanti, asamāhitam vā cittam: asamāhitam cittan ti pajānanti, vimuttam vā cittam: vimuttam cittan ti pajānanti, avimuttam vā cittam: avimuttam cittan ti pajānanti. Seyyathāpi, Udāyi, itthī vā puriso vā daharo yuvā mandanajātiko ādāse vā parisuddhe pariyodate acche va udakapatte sakam mukhanimittam paccavekkhamano sakanikam ti ja-

¹ Bm Si omit pe & insert: Tatra ca pana me sāvakā . . . viharanti.
² Bm -mānussakāya: Si -mānusakāya.
³ So Si Bm Bu; Skt sankhadhamako.
⁴ So Bu Si Bm & 1 Dīgha p. 80; Skt sakanikangam (infra sakanikangam vā akanikangam ti).

neyya¹, akanikam vā akanikan ti jāneyya, — evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā parasattānam parapuggalānam cetasā ceto paricca pajānanti, sarāgam vā cittam: sarāgam cittan ti pajānanti, vītarāgam vā cittam, — pe² — sadosam vā cittam — pe — vītadosam vā cittam, samoham vā cittam, vītamoham vā cittam, samkhittam vā cittam, wikkhittam vā cittam, mahaggatam vā cittam, amahaggatam vā cittam, samāhitam vā cittam, anuttaram vā cittam, samāhitam vā cittam, asamāhitam vā cittam, vīmuttam vā cittam: vīmuttam cittan ti pajānanti³, avimuttam vā cittam: avimuttam cittan ti pajānanti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhināāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāvi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā anekavihitam pubbenivāsam anussaranti, seyvathīdam: ekam pi jātim, dve pi jātiyo, tisso pi jātiyo, catasso pi jātiyo, pañea pi jātiyo, dasa pi jātiyo, vīsatim pi jātiyo, timsam pi jātiyo, cattārīsam pi jātiyo. pannāsam pi jātiyo, jātisatam pi, jātisahassam pi, jātisatasahassam pi, aneke pi samvattakappe4, aneke pi vivattakappe, aneke pi samvattavivattakappe 5: Amutra āsim evamnāmo evamgotto evamvanno evamaharo evamsukhadukkhapatisamvedi evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādim, tatrāp' āsim evamgotto evamvanno evamāhāro evamsukhadukkhapaţisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno ti. sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussaranti. Seyyathāpi, Udāyi, puriso sakamhā gāmā añnam gāmam gaccheyya, tamhā pi gāmā aññam gāmam gaccheyya, so tamhā gāmā sakam yeva gāmam paccāgaccheyya; tassa evam assa: — Aham kho sakamhā gāmā amum gāmam āganchim 6, tatra evam atthāsim evam nisīdim evam abhāsim evam tunhī ahosim. tamhā pi gāmā amum gāmam āganchim, tatrāpi evam atthā-

^a So B^m; Skt jāneyyam; Si pajāneyya. ^a Si, like 1 Dīgha p. 80, omits pe here (& infra) & gives the recital in full, as above. ^a B^m Si omit vimuttam cittan ti pajānanti. ^a So B^m Si; Skt samvaddhak^o & vivaddhak^o. ^a So B^m Si & St; Sk -ddh-, as before. ^a So Sk. Si āgacchim. B^m agacchim. 1 Dīgha p. 81 reads āgancim.

sim evam nisīdim evam abhāsim evam tuņbī ahosim, so mhi tamhā gāmā sakam yeva gāmam paccāgato ti. Evam eva kho, Udayi, akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā anekavihitam pubbenivāsam anussaranti, seyyathīdam: ekam pi jātim, dve pi jātiyo — pe — iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussaranti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosāna-pāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paţipadā, vathā patipannā me sāvakā dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passanti cavamāne upapajjamāne hine panite suvanne dubbanne sugate duggate yathākammūpage satte pajānanti: Ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena? samannāgatā arivānam upavādakā micchāditthikā micchāditthikammasamādānā; te kāyassa bhedā param maranā apāyam duggatim vinipātam nirayam upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā 3 manosucaritena samannāgatā ariyānam anupavādakā sammāditthikā sammāditthikammasamādānā, te kāyassa bhedā param maranā sugatim saggam lokam upapannā ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passanti cavamane upapajjamane hine panite suvanne dubbanne sugate duggate yathākammūpage satte pajānanti. Seyyathāp' ass', Udāyi, dve 4 agārā sadvārā, tattha cakkhumā puriso majjhe thito passeyya manusse gehe ⁵ pavisante pi nikkhamante pi anusañcarante 6 pi anuvicarante pi. - Evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passanti cavamane upapajjamane hine panite suvanne dubbanne sugate duggate — pe 7 — yathākammūpage satte pajānanti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

¹ Bm omits dve pi jatiyo. ² Skt vacī — pe — manod⁰. ⁸ Skt vacī — pe — manos⁰. ⁴ Sk Seyyathāpassudānce agēra; St seyyathāpassudāpassance; Bm Si seyyathāpi Udayi. ⁵ So Si; Bm manusse geham; Skt manussagehe. ⁶ So Si Skt; Bm anucankamante. ⁷ Bm omits, inserting la after pajānanti infra.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, vathā patipannā me sāvakā āsavānam khayā anāsavam cetovimuttim pannāvimuttim ditthe va dhamme sayam abhinnā sacchikatvā upasampajja viharanti. Seyyathāpi, Udāyi, pabbatasamkhepe udakarahado accho vippasanno anavilo, tattha cakkhumā puriso tīre thito passeyya sippisambukam 1 pi sakkharakathalam² pi macchagumbam pi carantam pi titthantam pi; tassa evam assa: Ayam kho udakarahado accho vippasanno anāvilo, tatr' ime sippisambukā pi sakkharakathalā macchagumbā pi caranti pi titthanti pīti. — Evam eva kho. Udāvi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā āsavānam khayā anāsavam cetovimuttim paññāvimuttim ditthe va dhamme sayam abhinnā sacchikatvā Tatra ca pana me sāvakā bahū upasampajia viharanti. abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Ayam kho, Udāyi, pancamo dhammo, yena mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Ime kho, Udāyi, pañca dhammā, yehi mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano Sakuludāyi paribbājako Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Mahāsakuludāyisuttams sattamam.

78.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiņdikassa ārāme. Tena kho pana samayena Uggāhamāno paribbājako Samaņamaņdikāputto samayappavādake tindukācīre bekasālake Mallikāya ārāme be

¹ Bm Si sippikas⁰. ² So Skt Si; Bm -kath-. ⁸ Bu Si suttam always; Skt Bm suttantam. Skt Si (not Bu Bm) add nitthitam. ⁴ Bm Si -muṇn⁰ throughout. ⁵ Si tiṇḍ⁰ with note that the Burmese & Siṇhalese reading is tind⁰. ⁶ This sentence is quoted at I. Sum. Vil. p. 32.

pativasati mahativā paribbājakaparisāya saddhim timattehi 1 paribbājakasatehi. Atha kho Pancakango thapati Sāvatthiyā nikkhami divādivassa Bhagavantam dassanāva. Pancakangassa thapatissa etad ahosi: Akalo kho tava Bhagavantam dassanāya; patisallīno Bhagavā; manobhāvaniyānam pi bhikkhūnam asamayo dassanāya; patisallīnā manobhāvaniyā Yannūnāham yena samayappavādako tindukācīro 3 ekasālako Mallikāya ārāmo yena Uggāhamāno paribbājako Samanamandikāputto ten' upasamkameyyan ti. Pancakango thapati vena samayappavadako tindukaciro³ ekasālako Mallikāya ārāmo4, ten' upasamkami. Tena kho pana samayena Uggāhamāno paribbājako Samanamandikāputto mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddāva mahāsaddāva anekavihitam tiracchānakatham kathentiya, seyyathidam: rajakatham corakatham mahamattakatham senākatham bhayakatham yuddhakatham annakatham pānakatham vatthakatham sayanakatham mālākatham gandhakatham natikatham yanakatham gamakatham nigamakatham nagarakatham janapadakatham itthikatham surakatham visikhakatham kumbhatthanakatham pubbapetakatham nanattakatham lokakkhāyikam samuddakkhāyikam itibhavābhavakatham iti vā. Addasā kho Uggāhamāno paribbājako Samanamandikāputto Pañcakangam thapatim durato va agacchantam; disvana sakam parisam santhāpesi: — Appasaddā bhonto hontu; mā bhonto saddam akattha; ayam samanassa Gotamassa sāvako āgacchati, Pañcakango thapati. Yāvatā kho pana samanassa Gotamassa sāvakā gihī odātavasanā Sāvatthiyam paţivasanti, ayam tesam aññataro Pañcakango thapati. Appasaddakāmā kho pana te āyasmanto appasaddavinītā appasaddassa vannavādino, app' eva nāma appasaddam parisam viditvā upasamkamitabbam maññeyyāti. Atha kho te paribbājakā tuņhī ahesum. kho Pancakango thapati yena Uggahamano paribbajako Samaņamandikāputto, ten' upasamkami; upasamkamitvā Uggāhamānena paribbājakena Samanamandikāputtena saddhim

¹ Skt ntimantehi; Bm Si paūcamattehi. ² So Skt; Bm paiisalliņo; Si paiisallino. ³ Skt t-cīram. ⁴ Bm (alone) adds yena Ugg. paribbājako Samaņam^o.

sammodi; sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho Pancakangam thapatim Uggāhamāno paribbājako Samanamandikāputto etad avoca: Catuhi kho aham, thapati, dhammehi samannāgatam purisapuggalam pannāpemi sampannakusalam paramakusalam uttamapattipattam samanam ayojjham. Katamehi catuhi? Idha, thapati, na kāyena pāpakam kammam karoti, na pāpikam vācam bhāsati, na pāpakam samkappam samkappeti, na pāpakam ājīvam ājīvati. Imehi kho aham, thapati, catuhi dhammehi samannāgatam purisapuggalam pannāpemi sampannakusalam paramakusalam uttamapattipattam samanam ayojjhan ti.

Atha kho Pancakango thapati Uggahamanassa paribbajakassa Samanamandikāputtassa bhāsitam n' eva abhinandi nappatikkosi; anabhinanditvā appatikkositvā utthāy āsanā pakkāmi: Bhagavato santike etassa bhāsitassa attham ājānissāmīti. Atha kho Pancakango thapati vena Bhagavā ten' upasamkami; upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho Pancakango thapati, yavatako ahosi Uggahamanena paribbajakena Samanamandikāputtena saddhim kathāsallāpo, tam sabbam Bhagavato ārocesi. Evam vutte, Bhagavā Pancakangam thapatim etad avoca: - Evam sante kho, thapati, daharo kumaro mando uttanasevvako sampannakusalo bhavissati paramakusalo uttamapattipatto samano ayojjho, yathā Uggāhamānassa paribbājakassa Samanamandikāputtassa vacanam. Daharassa thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa kāyo ti pi na hoti; kuto pana kāyena pāpakam kammam karissati, aññatra phanditamattā. Daharassa hi, thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa vācā ti pi na hoti; kuto pana pāpikam vācam bhāssisati, añnatra roditamattā. Daharassa hi, thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa samkappo ti pi na hoti; kuto pana pāpakam samkappam samkappissati. aññatra vikujjitamattā2. Daharassa hi, thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa ājīvo ti pi na hoti; kuto pana

¹ So Skt Bu; Si Bm catūhi. ² So Bu; Skt vikujjantamantā; Bm vikujitamattā; Si kujijtamattā (for? kujjitamattā).

pāpakam ājīvam ājīvissati, annatra mātutthannā. Evam sante kho, thapati, daharo kumāro mando uttānaseyyako sampannakusalo bhavissati paramakusalo uttamapattipatto samano ayojjho, yathā Uggāhamānassa paribbājakassa Samanamandikāputtassa vacanam.

Catuhi kho aham, thapati, dhammehi samannāgatam purisapuggalam paññāpemi na c' eva sampannakusalam na paramakusalam na uttamapattipattam samaṇam ayojjham, api c' imam daharam kumāram mandam uttānaseyyakam samadhiggayha¹ tiṭṭhati. Katamehi catuhi? Idha, thapati, na kāyena pāpakam kammam karoti, na pāpikam vācam bhāsati, na pāpakam samkappam samkappeti, na pāpakam ājīvam ājīvati. Imehi kho aham, thapati, catuhi dhammehi samannāgatam purisapuggalam paññāpemi na c' eva sampannakusalam na paramakusalam na uttamapattipattam samaṇam ayojjham, api c' imam daharam kumāram mandam uttānaseyyakam samadhiggayha tiṭṭhati.

Dasahi kho aham, thapati, dhammehi samannagatam purisapuggalam paññāpemi sampannakusalam paramakusalam uttamapattipattam samanam ayojjham. Ime akusalasīlā? taham 3. thapati, veditabban ti vadāmi. Itosamutthānā akusalasīlā taham, thapati, veditabban ti vadāmi 4. Idha akusalasīlā aparisesā nirujihanti 5 taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Evam - patipanno akusalānam sīlānam nirodhāva patipanno hoti taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Ime kusalasīlā taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Itosamutthānā kusalasīlā taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Idha kusalasīlā aparisesā nirujjhanti taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Evam - patipanno kusalānam sīlānam nirodhāva patipanno hoti taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Ime akusalasamkappā taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Itosamutthānā akusalasamkappā taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Idha

¹ So Si Bu; S^{kt} B^m s-igayha. ² B^m Si akusalā, & kusalā infra, throughout.
³ B^m Si tam aham, — Si noting that in Sinh: 'Anekavāresu tahan ti pātho dissati'; S^{kt} kaham (bis). ⁴ S^{kt} repeat this sentence. ⁵ S^{kt} nirūjjhanti.

akusalasamkappā aparisesā nirujjhanti taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Evam paṭipanno akusalānam ¹ samkappānam nirodhāya paṭipanno hoti taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Ime kusalasamkappā ², taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Itosamuṭṭhānā kusalasamkappā ² taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Idha kusalasamkappā aparisesā nirujjhanti taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Evam paṭipanno kusalānam samkappānam nirodhāya paṭipanno hoti taham, thapati, veditabban ti vadāmi.

Katame ca, thapati, akusalasīlā? — Akusalam kāyakammam, akusalam vacīkammam, pāpako ājīvo, — ime vuccanti, thapati, akusalasilā. Ime ca, thapati, akusalasīlā kimsamutthana? Samutthanam pi nesam vuttam. mutthana ti 'ssa vacaniyam. Katamam cittam? Cittam pi hi bahu anekavidham nanappakarakam sacittam saragam sadosam samoham; itosamutthana akusalasila. Ime ca, thapati, akusalasīlā kuhim aparisesā nirujjhanti? Nirodho pi nesam Idha, thapati, bhikkhu kāyaduccaritam pahāya kāyasucaritam bhāveti, vacīduccaritam pahāya vacīsucaritam bhāveti, manoduccaritam pahāva manosucaritam micchā - ājīvam pahāya sammā - ājīvena jīvikam 5 kappeti. Etth' ete akusalasīlā aparisesā nirujihanti. Katham patipanno ca. thapati, akusalānam sīlānam nirodhāya patipanno hoti? Idha, thapati, bhikkhu anupannānam pāpakānam akusalānam dhammanam anuppadaya chandam janeti vayamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati; uppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati; anuppannānam kusalānam dhammānam uppādāya chandam janeti vāyamati viriyam arabhati cittam pagganhati padahati; uppannanam kusalānam dhammānam thitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya7 vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati. Evam paţi-

¹ So Bm Si; Skt kusalānam. ² So Bm Si; Skt akusalā⁰. ³ Bm here et infra bahum. ⁴ Skt vuttam. ⁵ Si jīvitam. ⁶ Bm thītiyā. ⁷ Skt bhīyyobhāyāya.

panno kho, thapati, akusalānam sīlānam nirodhāya paţipanno hoti.

Katame ca, thapati, kusalasīlā? Kusalam kāyakammam, kusalam vacīkammam, ājīvapārisuddhim pi kho aham, thapati, sīlasmim vadāmi. Ime vuccanti, thapati, kusalasīlā. Ime ca. thapati, kusalasila kimsamutthana? Samutthanam pi nesam vuttam. Cittasamutthana ti 'ssa vacaniyam. Katamam cittam? Cittam pi hi bahu anekavidham nanappakarakam. Yam cittam vītarāgam vītadosam vītamoham, — itosamutthānā Ime ca, thapati, kusalasīlā kuhim aparisesā nirujihanti? Nirodho pi nesam vutto. Idha, thapati, bhikkhu sīlavā hoti, no ca sīlamayo, tañ ca ceto vimuttim paññāvimuttim yathābhūtam pajānāti; yatth assa te kusalasīlā aparisesā nirujihanti. Katham patipanno ca, thapati, kusalanam silanam nirodhāva patipanno hoti? Idha, thapati, bhikkhu anuppannānam papakanam akusalanam dhammanam anuppadaya chandam janeti vāvamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati; uppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya — pe — anuppannānam akusalānam dhammānam uppādāya 1; uppannānam kusalānam dhammānam thitiyā asammosāva bhiyyobhāyāya vepullāya bhāyanāya pāripūriyā chandam janeti vavamati viriyam arabhati cittam pagganhati padahati. Evam patipanno kho, thapati, kusalanam silanam nirodhaya patipanno hoti.

Katame ca, thapati, akusalasamkappā? Kāmasamkappo, byāpādasamkappo, vihimsāsamkappo; — ime vuccanti, thapati, akusalasamkappā. Ime ca, thapati, akusalasamkappā kimsamutthānā? Samutthānam pi nesam vuttam. Saññāsamutthānā ti 'ssa vacanīyam. Katamā saññā? Saññā pi hi bahu anekavidhā nānappakārikā², kāmasaññā byāpādasaññā vihimsāsaññā; itosamutthānā akusalasamkappā. Ime ca, thapati. akusalasamkappā kuhim aparisesā nirujjhanti? Nirodho pi nesam vutto. Idha, thapati, bhikkhu vivicc' eva kāmehi³

¹ Si adds pe. ² Si inserts yā. ³ Sm inserts pa; Si inserts vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pitisukham paṭhamam jhānam; Skt insert a dash.

— paṭhamajjhānam upasampajja viharati; etth' ete akusalasamkappā aparisesā nirujjhanti. Katham patipanno ca, thapati, akusalānam samkappānam nirodhāya patipanno hoti? Idha, thapati, bhikkhu anuppannanam papakanam akusalanam dhammanam anuppadaya chandam janeti vayamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati; uppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya 1 — pe — anuppannānam kusalānam dhammānam uppādāya — pe — uppannānam kusalānam dhammānam thitiyā asammosāya, bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā, chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati. Evam paţipanno kho, thapati, akusalanam samkappanam nirodhaya patipanno hoti. Katame ca, thapati, kusalasamkappa? — Nekkhammasamkappo, abyāpādasamkappo, avihimsāsamkappo; ime vuccanti, thapati, kusalasamkappā. Ime ca, thapati kusalasamkappā kimsamutthānā? Samutthānam pi nesam vuttam. Sannāsamutthānā ti 'ssa vacanīyam. Katamā sannā? Saññā pi hi bahu anekavidhā nānappakārikā2, nekkhammasaññā abyāpādasaññā avihimsāsaññā; itosamutthānā kusalasamkappā. Ime ca, thapati, kusalasamkappā kuhim aparisesā nirujjhanti? Nirodho pi nesam vutto. Idha, thapati, bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā — pe — dutiyajjhānam upasampajja viharati. Etth' ete kusalasamkappā aparisesā nirujjhanti. Katham patipanno ca, thapati, kusalanam samkappanam nirodhāya patipanno hoti? Idha. thapati, bhikkhu anuppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam anuppādāya chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati; uppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya _ pe — anuppannānam kusalānam dhammānam uppādāya — pe — uppannānam kusalānam dhammānam thitiya asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati. Evam patipanno kho, thapati, kusalānam samkappānam nirodhāya patipanno hoti. Katamehi cāham's, thapati, dasahi dhammehi samannagatam purisapuggalam 1 Skt omit. 2 Si inserts yā. 8 So Skt; Si omits caham; Bm reads

¹ Skt omit. 2 Si inserts yā. 3 So Sat; Si omits caham; Bm reads ca alone.

paññāpemi sampannakusalam paramakusalam uttamapattipattam samaṇam ayojjham? Idha, thapati, bhikkhu asekhāya sammādiṭṭhiyā samannāgato hoti, asekhena sammāsamkappena samannāgato hoti, asekhāya sammāvācāya samannāgato hoti. asekhena sammā—ājīvena samannāgato hoti, asekhena sammāmājīvena samannāgato hoti, asekhena sammānāgato hoti, asekhēna sammāsamādhinā samannāgato hoti, asekhena sammānāṇena samannagato hoti, asekhēna sammānāṇena samannagato hoti, asekhēya sammāvimuttiyā samannāgato hoti. Imehi kho aham, thapati, dasahi dhammehi samannāgatam purisapuggalam paññāpemi sampannakusalam paramakusalam uttamapattipattam samaṇam ayojjhan ti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano Pancakango thapati Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Samanamandikāsuttam² atthamam.

79.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Rājagahe viharati Veļuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena Sakuludāyi paribbājako Moranivāpe paribbājakārāme pativasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim. Atha kho Bhagavā pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya Rājagaham pindāya pāvisi. Atha kho Bhagavato etad ahosi:
— Atippago kho tāva Rājagaham pindaya caritum. Yannūnāham yena Moranivāpo paribbājakārāmo yena Sakuludāyi paribbājako, ten' upasamkameyyan ti. Atha kho Bhagavā yena Moranivāpo paribbājakārāmo, ten' upasamkami. Tena kho pana samayena Sakuludāyi paribbājako mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddāya

¹ Skt Bm asekhena. ² Skt Bu samanamand⁰; Bm Si samanamund⁰; cf. Sum. Vil. I p. 32 & p. 181. ³ Si inserts yena before Rajagaham & tena after it.

mahāsaddāya anekavihitam tiracchānakatham kathentiyā, seyyathīdam: Rājakatham corakatham mahāmattakatham senākatham bhayakatham yuddhakatham annakatham pānakatham yatthakatham sayanakatham malakatham gandhakatham ñātikatham yānakatham gāmakatham nigamakatham nagarakatham janapadakatham itthikatham surakatham visikhakatham kumbhatthanakatham pubbapetakatham nanattakatham lokakkhāvikam samuddakkhāvikam îtibhavābhavakatham iti vā. Addasā kho Sakuludāvi paribbājako Bhagavantam dūrato va āgacchantam; disvāna sakam parisam saņţhāpesi: — Appasaddā bhonto hontu, ma bhonto saddam akattha. Ayam samano Appasaddakāmo kho pana so āvasmā Gotamo āgacchati. appasaddassa vannavādī. App' eva nāma appasaddam parisam viditvā upasamkamitabbam manneyyāti. Atha kho te paribbājakā tunhī ahesum.

Atha kho Bhagavā yena Sakuludāyi paribbājako, ten' upasamkami. Atha kho Sakuludāyi paribbājako Bhagavantam etad avoca: — Etu kho bhante Bhagavā; sāgatam bhante Bhagavato; cirassam kho bhante Bhagavā imam pariyāyam akāsi, yadidam idh' āgamanāya; nisīdatu bhante Bhagavā; idam āsanam pañnattan ti.

Nisīdi Bhagavā pañnatte āsane. Sakuludāyi pi kho paribbājako annataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho Sakuludāyim paribbājakam Bhagavā etad avoca: — Kāya nu 'ttha, Udāyi, etarahi kathāya sannisinnā? Kā ca pana vo antarākathā vippakatā ti?

Tiṭṭhat' esā, bhante, kathā yāya mayam etarahi kathāya sannisinnā. N' esā, bhante, kathā Bhagavato dullabhā bhavissati pacchāpi savanāya. Yadāham, bhante, imam parisam anupasamkanto homi, athāyam parisā anekavihitam tiracchānakatham kathentī nisinnā hoti. Yadā ca kho aham, bhante, imam parisam upasamkanto homi, athāyam parisā mamam yeva mukham ullokentī nisinnā hoti: Yam no samaņo Udāyi dhammam bhāsissati, tam no sossāmāti. Yadā

¹ Si here inserts pe & omits sentence to iti vā. ² So Skt Bm; Si olokentī.

pana, bhante, Bhagavā imam parisam upasamkanto hoti, atha ahañ c' eva ayañ ca parisā Bhagavato va¹ mukham ullokentā² nisinnā homa³: Yam no Bhagavā dhammam bhāsissati tam no sossāmāti.

Tena h', Udāyi, tam yev' ettha paṭibhātu, yathā mam paṭibhāseyyāti.

Purimāni, bhante, divasāni purimatarāni sabbañīū sabbadassāvī aparisesam nāṇadassanam paṭijānamāno: Carato ca me tiṭṭhato cu suttassa ca jāgarassa ca satatam samitam nāṇadassanam paccupaṭṭhitan ti. So mayā pubbantam ārabbha pañham puṭṭho samāno añnen'añnam paṭicari, bahiddhā katham apanāmesi, kopañ ca dosañ ca appaccayañ ca pātvākāsi. Tassa mayham, bhante, Bhagavantam yeva ārabbha pīti udapādi: Aho nūna Bhagavā, aho nūna sugato, yo imesam dhammānam kusalo ti.

Ko pan' eso, Udāyi, sabbañnū sabbādassāvī aparisesam nāṇadassanam paṭijānamāno: Carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satatam samitam nāṇadassanam paccupaṭṭhitan ti, yo tayā pubbantam ārabbha panham puṭṭho samāno annen' annam paṭicari, bahiddhā katham apanāmesi kopan ca dosan ca appaccayan ca pātvākāsīti?

Nigantho, bhante, Nātaputto 6 ti.

Yo kho, Udāyi, anekavihitam pubbenivāsam anussareyya seyyathīdam: ekam pi jātim, dve pi jātiyo, — pe — iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussareyya, so vā mam pubbantam ārabbha pañham puccheyya, tam vā 'ham pubbantam ārabbha pañham puccheyyam; so vā me pubbantam ārabbha pañhassa veyyākaraņena cittam ārādheyya, tassa vā 'ham pubbantam ārabbha pañhassa veyyākaraņena cittam ārādheyyam; so kho, Udāyi, dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passeyya cavamāne upapajjamāne hīne panīte suvanņe dubbanņe sugate duggate — pe — yathākammūpage satte pajāneyya; so vā mam aparantam ārabbha

 ¹ Bm Si omit va.
 ² Si olokentī; Bm oloketvā; Sk ulloketo.
 ³ So Bm;
 ⁴ Skt sīti; Bm Si sati.
 ⁵ Bm Si so tayā; Skt yo nayā.
 ⁶ Bm Si Nāṭ-.
 ⁷ Stk omit vā here.

pañham puccheyya, tam va 'ham aparantam ārabbha pañham puccheyyam; so vā me aparantam ā abbha pañhassa veyyā-karanena cittam ārādheyya, tassa vā 'ham aparantam ārabbha pañhassa veyyākaranena cittam ārādheyyam. Api c', Udāyi, tiṭṭhatu pubbanto, tiṭṭhatu aparanto. Dhamman te desessāmi: Imasmim sati, idam hoti; imass' uppādā idam upapajjati; imasmim asati, idam na hoti; imassa nirodhā imam nirujjhatīti.

Aham, bhante, yāvatakam pi me iminā attabhāvena paccanubhūtam, tam pi nappahomi iti sākāram sa-uddesam anussaritum; kuto panāham anekavihitam pubbenivāsam anussarissāmi, sevvathīdam: ekam pi jātim dve pi jātiyo - pe - iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarissāmi, seyyathāpi Bhagavā. Aham hi bhante etarahi pamsupisācakam pi na passāmi, kuto panāham dibvisuddhena atikkantamānusakena bena. cakkhunā passissāmi cavamāne upapajjamāne hine panīte suvanne dubbanne sugate duggate — pe — yathākammūpage satte pajānissāmi, seyyathāpi Bhagavā. Yam pana mam bhante Bhagavā evam āha: Api c', Udāyi, titthatu pubbanto, titthatu aparanto; dhammam desessāmi1: — Imasmim sati hoti; imass' uppādā idam upapajjati; imasmim asati idam na hoti; imassa nirodhā idam nirujjhatīti; tan ca pana me bhiyyosomattāya na pakkhāyati². Appeva nāmāham, bhante, sake ācariyake Bhagavato cittam ārādheyyam panhassa veyyākaraņenāti.

Kin ti pana te, Udāyi, sake ācariyake hotīti?

Amhākam, bhante, sake ācariyake evam hoti: Ayam paramo vaṇṇo, ayam paramo vaṇṇo ti.

Yam pana te etam, Udāyi, sake ācariyake evam hoti: Ayam paramo vaṇṇo, ayam paramo vaṇṇo ti, — katamo so paramo vaṇṇo ti?

Yasmā, bhante, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇitataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti.

Katamo pana so, Udāyi, vaņņo, yasmā vaņņā añño vaņņo uttaritaro vā paņītataro vā na 'tthīti?

¹ Bu desissāmi; Si alone inserts te. ² So Si; B^m na makkhāyati; Skt pana pakkhāyīti.

Yasmā bhante vaņņā anno vaņņo uttaritaro vā paņītataro vā na 'tthi, so paramo vaņņo ti 1 .

Dīghā pi kho te esā, Udāvi, phareyya. Yasmā, bhante, vannā añno vanno uttaritaro vā panītataro vā na 'tthi, so paramo vanno ti vadasi; tañ ca vannam na paññāpesi. Seyyathāpi, Udāyi, puriso evam vadeyya: — Aham yā imasmim janapade janapadakalvānī, tam icchāmi tam kamemīti. Tam enam evam vadeyyum: - Ambho purisa, yam tvam janapadakalyānim icchasi kāmesi, jānāsi tam janapadakalyānim: Khattivī vā brāhmanī vā vessī vā suddī vā ti? Iti puttho No ti vadeyya. Tam enam evam vadeyyum: - Ambho purisa, yam tvam janapadakalyānim icchasi kāmesi, jānāsi tam janapadakalyānim: Evamnāmā 2 evamgottā iti vā ti, - pe - dīghā vā rassā vā majjhimā 3 vā kālī vā sāmā vā manguraccha vī vā ti? Amukasmim gāme vā nigame vā nagare vā ti? puttho No ti vadeyya. Tam enam evam vadeyyum: - Ambho purisa, yam tvam na jānāsi na passasi, tam tvam icchasi kamesīti? Iti puttho Āmāti vadeyya. — Tam kim mañnasi. Udāyi? Nanu evam sante tassa purisassa appāţihīrakatam 4 bhāsitam sampajjatīti?

Addhā kho, bhante, evam sante tassa purisassa appātihīrakatam bhāsitam sampajjatīti?

Evam eva kho tvam, Udāyi: Yasmā, bhante, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti vadasi; tañ ca vaṇṇam na paññāpesīti.

Seyyathāpi, bhante, maņi veļuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsati ⁵ ca tapati ca virocati ca; evaṁvaṇno attā hoti arogo ⁶ param maraṇā ti.

Tam kim maññasi, Udāyi? Yo vā 7 maņi veļuriyo subho jātimā aṭṭhamso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto

VOL. II.

Digitized by Google

3

¹ So Si; Sk reads Katamo pana so Udāyi vaṇṇo yasmā añño vaṇṇo utt. vā paṇ. vā na 'tthīti; Bm Katamo pana so paramo vaṇṇo? Yasmā bhante &c. ² Bm Si evaṁvaṇṇā. ³ So Bm & Si; Skt majjhā, which Si notes as the Sinh. reading. Cf. Nr. 80 & 1 Dīgha p. 241. ⁴ So Bu; Si appāṭihirikataṁ; Bm appāṭihirakataṁ; Skt appāṭihīrikaṁ. ⁶ This is the Siṇhalese reading, as noted by Si (which reads bhāsate va tapate va virocate va); Bm bhāsate ca tapate ca (as Sk infra Nr. 80). ⁶ Skt ārogo here & in Nr. 80. Cf. 1 Jāt. 368. ⁷ Skt omit vā.

bhāsati ca tapati ca virocati ca; yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, — imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca¹ paṇītataro cāti?

Yvāyam, bhante, rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, ayam imesam ubhinnam vannānam abhikkantataro ca panītataro cāti.

Tam kim maññasi, 'Udāyi? Yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, — imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam, bhante, rattandhakāratimisāya telappadīpo, ayam imesam ubhinnam vannānam abhikkantataro ca panītataro cāti.

Tam kim maññasi, Udāyi? Yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, yo vā rattandakāratimisāya mahā aggikkhandho, — imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam, bhante, rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi, Udāyi? Yo vā rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho, yā vā rattiyā paccūsasamayam viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, — imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yāyam, bhante, rattiyā paccūsasamayam viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim mannasi, Udāyi? Yā vā rattiyā paccūsasamayam viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, yo² vā tadahu'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido³ aḍḍharattasamayam cando, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam, bhante, tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayam cando, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

 $^{^1}$ So B_m Si, the latter with note 'Sihalapotthake anekathānesu vā ti pātho dissati'; Skt vā... cāti here, but ca... cāti infra. 2 All MSS yā here & yo in Nr. 80. 3 So Si Bu, & Skt once infra; Sk abhidose twice & abhidosa once; B_m abhidosam always; St abhidese twice. In Nr. 80 Sk abhide.

Tam kim maññasi, Udāyi? Yo vā tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayam cando. yo vā vassānam pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhantikasamayam suriyo, — imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam, bhante, vassānam pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhantikasamayam suriyo, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cātī.

Ato¹ kho te, Udāyi, bahūhi bahutarā devā ye imesam candimasuriyānam ābhā² nānubhonti, tyāham pajānāmi. Atha ca panāham na vadāmi: Yasmā vaņņā añño vaṇņo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthīti. Atha ca pana tvam, Udāyi: Yvāyam vaṇņo kiminā khajjopanakena hīnataro³ ca pati-kiṭṭhataro⁴ ca, so paramo vaṇṇo ti vadasi; tañ ca vaṇṇam na paññāpesīti.

Acchidam ⁵ Bhagavā katham? Acchidam Sugato kathan ti? Kim pana tvam, Udāyi, evam vadasi: Acchidam Bhagavā katham? acchidam Sugato kathan ti?

Amhākam, bhante, sake ācariyake evam hoti: Ayam paramo vaṇṇo, ayam paramo vaṇṇo ti. Te mayam, bhante, Bhagavatā sake ācariyake samanuyunjiyamānā samanuggāhiyamānā samanubhāsiyamānā rittā tucchā aparaddhā ti.

Kim pan', Udāyi, atthi ekantasukho loko? Atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti?

Amhākam, bhante, sake ācariyake evam hoti: Atthi ekantasukho loko; atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Katamā pana sā, Udāyi, ākāravatī paţipadā ekantasukassa lokassa sacchikiriyāyāti?

Idha, bhante, ekacco pāṇātipātam pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānam pahāya adinnādānā paṭivirato hoti, kāmesu micchācāram pahāya kāmesu micchācārā paṭivi-

¹ Si tato. In Nr. 80 Sk atha. ² So MSS; Bu ābhāya. ³ Bm Si nihīnataro. ⁴ Si kiliṇhataro; Bm patiṇataro. ⁵ So Skt Si; Bm acchira.

rato hoti, musāvādam pahāya musāvādā paṭivirato hoti, aññataram vā pana tapoguṇam samādāya vattati. Ayam kho sā, bhante, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Tam kim mannasi, Udāyi? Yasmim samaye pāṇātipātam pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmim samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti? — Sukhadukkhī, bhante 1.

Tam kim maññasi, Udāyi? Yasmim samaye adinnādānam pahāya adinnādānā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmim samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti? — Sukhadukkhī, bhante.

Tam kim maññasi, Udāyi? Yasmim samaye kāmesu micchācāram pahāya kāmesu micchācārā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmim samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti?

— Sukhadukkhī bhante.

Tam kim maññasi, Udāyi? Yasmim samaye musāvādam pahāya musāvādā paţivirato hoti, ekantasukhī vā tasmim samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti? — Sukhadukkhī, bhante.

Tam kim maññasi, Udāyi? Yasmim samaye aññataram tapoguṇam samādāya vattati, ekantasukhī vā tasmim samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti? — Sukkhadukkhī, bhante.

Tam kim maññasi, Udāyi? Api nu kho vokiņņasukhadukham paṭipadam āgamma ekantasukhassa lokassa sacchikiri yā hotīti²?

Acchidam Bhagavā katham? acchidam Sugato kathan ti? Kim pana tvam, Udāyi, evam vadasi: Acchidam Bhagavā katham? acchidam Sugato kathan ti?

Amhākam, bhante, sake ācariyake evam hoti: Atthi ekantasukho loko, atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti. Te mayam, bhante, Bhagavatā sake ācariyake samanuyunjiyamānā samanuggāhiyamānā samanubhāsiyamānā rittā tucchā aparaddhā pi 3. Kim pana, bhante, atthi ekantasukho loko? Atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti?

¹ Sk here, & Si throughout, adds ti. ² So Sk Si; Bm sacchikiriyayati.

³ So Si; Bm aparaddhā ti; Sk aparaņļā va; St aparaddhā vā.

Atthi kho, Udāyi, ekantasukho loko; atthi ākāravatī patipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Katamā pana sā, bhante, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti?

Idh', Udāyi, bhikkhu vivicc' eva kāmehi — pe — paṭha-majjhānam upasampajja viharati; vitakkavicārānam vūpasamā — pe 1 — dutiyajjhānam 2 — pe — tatiyajjhānam upasampajja viharati. Ayam kho sā, Udāyi, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Na kho³ sā, bhante, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāya. Sacchikato hi 'ssa, bhante, ettāvatā ekantasukho loko hotīti⁴.

Na khvāssa ⁵, Udāyi, ettāvatā ekantasukho loko sacchikato hoti; ākāravatī tveva sā paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Evam vutte, Sakuludāyissa paribbājakassa parisā unnādinī uccāsaddā mahāsaddā 6 ahosi 7: — Ettha mayam anassāma sācariyakā; ettha mayam 8 anassāma sācariyakā; na mayam ito bhiyyo uttaritaram pajānāmāti. Atha kho Sakuludāyi paribbājako te paribbājake appasadde katvā Bhagavantam etad avoca: Kittāvatā pan' assa, bhante, ekantasukho loko sacchikato hotīti?

Idh', Udāyi, bhikkhu sukhassa ca pahānā — pe — catutthajjhānam upasampajja viharati; yāvatā devatā ekantasukham lokam uppanuā, tāhi devatāhi saddhim santiṭṭhati sallapati sākaccham samāpajjati. Ettāvatā khvāssa, Udāyi, ekantasukho loko sacchikato hotīti.

Etassa nūna⁹, bhante, ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāhetu bhikkhū Bhagavati brahmacariyam carantīti?

Na kho, Udāyi, etassa ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti. Atthi kho, Udāyi, anne va dhammā uttaritarā ca panītatarā ca yesam sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam carantīti.

¹ Skt omit. ² Bm Si insert upasampajja viharati, pitiyā ca virāgā. ⁸ Bm Si kin nu kho. ⁴ Skt hoti. ⁵ Bm Si na khvāssa; Sk nakkhāvāssa; St nakkhavāssa. ⁶ Bm Si uccāsaddamahāsaddā. Supra Skt unnādīni. ⁷ So Skt Si; Bm ahesum. ⁸ Skt add p'. ⁹ So Skt Si; Bm nanu.

Katame pana te, bhante, dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca, yesam sacchikiriyāhetu bhikkhū Bhagavati brahmacariyam carantīti?

Idh', Udāyi, Tathāgato loke uppajjati, araham sammāsambuddho, vijjācaraņasampanno sugato lokavidū, anuttaro purisadammasārathi, satthā devamanussānam buddho bhagavā - pe - so ime pañca pivarane pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkarane vivicc' eva kāmehi — pe — pathamajihānam upasampajja viharati. Ayam pi kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca panītataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti. Puna ca param. Udāyi, bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā - pe - dutivajihānam, tatiyajjhānam, catutthajjhānam upasampajja viharati. Ayam pi kho, Udāvi, dhammo uttaritaro ca panītataro ca, vassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti. evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangane vigatūpakkilese mudubhute kammaniye thite anejjappatte pubbenivāsānussatinānāva cittam abhininnāmeti. So anekavihitam pubbenivāsam anussarati; sevvathīdam: ekam pi jātim dve pi jātiyo — pe — iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Ayam pi kho, Udāvi, dhammo uttaritaro ca panītataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti. So evam samāhite citte parisuddhe pariyodate anangane vigatupakkilese mudubhute kammaniye thite ānejjappatte sattānam cutupapātanānāya abhininnāmeti. So dibbena cakkunā visuddhena. atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hine panite suvanne dubbanne sugate duggate - pe -- yathākammūpage satte pajānāti. Ayam pi kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca panītataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mavi brahmacarivam caranti. So evam samāhite citte parisuddhe parivodāte anangane vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite ānejjappatte āsavānam khayanāņāya cittam abhininnāmeti. So: idam dukkhan ti yathābhūtam pajānāti. ayam dukkhasamudayo ti — pe — ayam dukkhanirodho ti. - pe - ayam dukkhanirodhagāminī patipadā ti yathābhūtam pajānāti; ime āsavā ti yathābhūtam pajānāti; ayam āsavasamudayo ti — pe — ayam āsavanirodho ti — pe — ayam āsavanirodhagāminī paţipadā ti yathābhūtam pajānāti. Tassa evam jānato evam passato kāmāsavā pi cittam vimuccati, bhavāsavā pi cittam vimuccati, avijjāsavā pi cittam vimuccati; vimuttasmim vimuttam iti ñāṇam hoti; Khiṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karaṇīyam, nāparam itthattāyāti pajānāti. Ayam kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca, yassa sacchikiriyā hetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti. Ime kho, Udāyi, dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca, yesam sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam carantīti.

Evam vutte, Sakuludāyi paribbājako Bhagavantam etad avoca: — Abhikkantam, bhante; abhikkantam, bhante. Seyyathāpi, bhante, nikujjitam vā ukkujjeyya, paticchannam vā vivareyya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya: Cakkhumanto rupāni dakkhintīti; — evam evam Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham. bhante, Bhagavantam saranam gacchāmi dhammam ca bhikkhusamgham ca. Labheyyāham, bhante, Bhagavato santike pabbajjam, labheyyam upasampadan ti.

Evam vutte Sakuludāyissa paribbājakassa parisā Sakuludāyim paribbājakam etad avoca 1: — Mā, bhavam Udāyi, samaņe Gotame brahmacariyam cari; mā, bhavam Udāyi, ācariyo hutvā antevāsīvāsam vasi. Seyyathāpi nāma maņiko 2 hutvā uddekaniko 3 assa, evam sampadam etam 4 bhoto Udāyissa 5 hhavissati. Mā bhavam Udāyi samaņe Gotame brahmacariyam cari; mā bhavam Udāyi ācariyo 6 hutvā antevāsīvāsam vasīti. Iti-h-idam Sakuludāyissa paribbājakassa parisā Sakuludāyim paribbājakam antarāyam 7 akāsi Bhagavati brahmacariye ti.

CÜLASAKULUDÄYISUTTAM NAVAMAM.

¹ Bm (alone) avocum. ² Si udakamaniko, ³ So Sk Si; St uddevakaniko; Bm udanjaniko ⁴ Bm Si idam. ⁵ Bm adds ca. ⁶ Skt acariyako. ⁷ Skt antarayekasi.

80.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Atha kho Vekhanasso paribbājako yena Bhagavā ten upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam atthāsi. Ekamantam thitokho Vekhanasso paribbājako Bhagavato santike udānam udānesi: — Ayam paramo vanno, ayam paramo vanno ti.

Kim pana tvam, Kaccāna, evam vadasi: Ayam paramo vanno, ayam paramo vanno tî? Katamo so paramo vanno ti?

Yasmā. bho Gotama, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti.

Katamo pana so, Kaccāna, vaṇṇo yasmā vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthīti?

Yasmā, bho Gotama, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti.

Dīghā pi kho te esā, Kaccāna, phareyya. Yasmā, bho Gotama, vannā añno vanno uttaritaro vā panītataro vā na 'tthi, so paramo vanno ti vadasi; tañ ca vannam na paññapesi. Sevvathāpi, Kaccāna, puriso evam vadevva: — Aham vā imasmim janapade janapadakalyānī, tam icchāmi tam kāmemīti. Tam enam evam vadeyyum: - Ambho purisa, yam tvam janapadakalyānim icchasi kāmesi, jānāsi tam janapadakalvānim: Khattivī vā brāhmanī vā vessī vā suddī vā ti? Iti puttho No ti vadeyya. Tam enam evam vadeyyuin: - Ambho purisa, yam tvam janapadakalyāņim icchasi kāmesi, jānāsi tam janapadakalyānim: Evam-nāmā evam-gottā iti vā ti — pe — dīghā vā rassā vā majjhimā² vā kāļī vā sāmā vā manguracchavī vā ti? Amukasmim gāme vā nigame vā nagare vā ti? Iti puṭtho No ti vadeyya. Tam enam evam vadeyyum: - Ambho purisa, yam tvam na jānāsi na passasi. tam tvam icchasi kāmesīti? Iti puttho Āmāti vadevva. — Tam

¹ So Bu twice & Skt once; Bm throughout & Skt four times Vekhanasa; Si Vekkhanasa throughout; Skt once Vekhanasa. ² Sk majjhē. Cf. p. 33.

kim maññasi, Kaccāna? Nanu evam sante tassa purisassa appāṭihīrakatam bhāsitam sampajjatīti?

Addhā kho, bho Gotama, evam sante tassa purisassa appātihīrakatam bhāsitam sampajjatīti.

Evam eva kho tvam, Kaccāna: Yasmā, bho Gotama, vaṇṇā añno vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti vadasi, tan ca vaṇṇam na pañnāpesīti.

Seyyathāpi, bho Gotama, maņi veļuriyo subho jātimā atthamso suparikammakato paņdukambale nikkhitto bhāsati ca tapati ca virocati ca; evamvaņņo attā hoti arogo param maraņā ti.

Tam kim mannasi, Kaccana? Yo va mani veluriyo subho jatima atthamso suparikammakato pandukambale nikkhitto bhasati ca tapati ca virocati ca, yo va rattandhakaratimisaya kimi khajjopanako, — imesam ubhinnam vannam katamo vanno abhikkantataro ca pantataro cati?

Yvāyam, bho Gotama, rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi, Kaccāna? Yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam, bho Gotama, rattandhakāratimisāya telappadīpo, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim māññasi, Kaccāna? Yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo. yo vā rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam, bho Gotama, rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi, Kaccāna? Yo vā rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho, yā vā rattiyā paccūsasamayam

¹ Sk here & infra bhāsate ca tapate. See p 33.

viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, imesam ubhinnam vaņņānam katamo vaņņo abhikkantataro ca paņītataro cāti?

Yāyam, bho Gotama, rattiyā paccūsasamayam viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cati.

Tam kim maññasi, Kaccāna? Yo vā rattiyā paccūsa-samayam viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, yo vā tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayam cando, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam, bho Gotama, tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayam cando, ayam imesam ubhinnam vannānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi, Kaccāna? Yo vā tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayam cando, yo vā vassānam pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhantikasamayam suriyo, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam, bho Gotama, vassānam pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhantikasamayam suriyo, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Ato kho te, Kaccāna, bahūhi bahutarā devā, ye imesam candimasuriyānam ābhā nānubhonti, tyāham pajānāmi. Atha ca panāham na vadāmi: Yasmā vaṇṇā añno vāṇṇo uttaritaro ca paṇītataro ca na 'tthīti. Atha ca pana tvam, Kaccāna: Yvāyam vaṇṇo kiminā khajjopanakena hīnataro ca patikiṭṭhataro ca, so paramo vaṇṇo ti vadasi; tañ ca vaṇṇam na paññāpesīti.

Pañca kho ime, Kaccāna, kāmaguņā. Katame pañca? — Cakkhuviñňeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīyā¹; sotaviñňeyyā saddā — pe² —; ghānaviñňeyyā gandhā; jivhāviňňeyyā rasā; kāyaviňňeyyā phoṭṭhabbā ³

¹ So Skt Si; Bm rajaniyā. Cf. 1 Maj. 85, 1 Dīgha p. 245. ² Si omits.

³ So Bm Si; Skt potthabba.

iṭṭḥā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīyā. Ime kho, Kaccāna, pañca kāmaguņā. Yam kho, Kaccāna, ime pañca kāmaguņe paṭicca uppajjati sukham somanassam, idam vuccati kāmasukham. Iti kāmehi kāmasukham kāmasukhā kāmaggasukham tattha aggam akkhāyatīti.

Evam vutte Vekhanasso paribbājako Bhagavantam etad avoca: — Acchariyam, bho Gotama¹, abbhutam, bho Gotama. Yāva subhāsitam c'idam bhoto Gotamena: — Kāmehi kāmasukham kāmasukhā kāmaggasukham tattha aggam akkhāyatīti².

Dujjānam kho etam, Kaccāna, tayā aññadiṭṭhikena aññakhantikena aññarūcikena aññatrayogena³ aññathācariyakena⁴ kāmam vā⁵ kāmasukham vā kāmaggasukham vā. Ye kho te, Kaccāna, bhikkhū arahanto khīṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadatthāparikhīṇabhavasamyojanā sammadaññāvimuttā, te kho etam jāneyyum: Kāmam³ vā kāmasukham vā kāmaggasukham vā ti.

Evam vutte Vekhanasso paribbājako kupito anattamano Bhagavantam yeva khumsento Bhagavantam yeva vambhento Bhagavantam yeva vadamāno: Samaņo ca ⁹ Gotamo pāpito ¹⁰ bhavissatīti, Bhagavantam etad avoca ¹¹: — Evam eva pan' idh' eke ¹² samaṇabrāhmaṇā ajānantā pubbantam apassantā ¹³ aparantam, atha ca ¹⁴ pana: Khīṇā jāti vusitam brahmacariyam katam karaṇīyam nāparam itthāttāyāti ¹⁵ paṭijānanti; Tesam idam bhāsitam hassakam yeva sampajjati ¹⁶ nāmakam ¹⁷ yeva sampajjati rittakam yeva sampajjati tucchakam yeva sampajjatīti.

Ye kho te, Kaccana, samanabrahmana ajananta pubban-

¹ Bm repeats these three words. 2 Bm adds Kāmehi, bho Gotama, kāmasukham . . . aggam akkhāyatīti. 3 So Skt Bm; Si annathayogena. 4 So Skt Si; Bm annatrāc. 5 Bm kāmā vā; Skt kāmāsava; Si kāmam vā, with note that the Burmese reading is kāmā vā. 6 Sk-khinā bhavasannojanā. 7 Bm evam. 8 So Skt here, with Si. 9 Bm Si omit ca. 10 So Skt Si Bu; Bm pāpiko. 11 For the above passage cf. I Dīgha p. 90. 12 Bm Si ekacce. 13 Si ajānantā. 14 Skt omit ca. 15 Bm patijānāmāti throughout. 16 Bm omits these three words here & inserts hasitam yeva sampajjati before rittakam. 17 So Skt Bm & 1 Dīgha 240; Si Bu lāmakam.

tam apassantā aparantam: Khīnā jāti vusitam brahmacariyam katam karaniyam naparam itthattayati pajanamati patijananti; tesam so veva sahadhammiko i niggaho hoti?. Kaccana, titthatu pubbanto titthatu aparanto. Etu viññū puriso asatho amāvāvī ujjujātiko: Aham anusāsāmi, aham dhammam desemi; yathānusittham tathā patipajjamāno na cirass' eva sāmañ ñeva s ñassati sāmam dakkhīti . kira sammā bandhanā vippamokkho hoti vadidam avijjāban-Seyyathāpi, Kaccāna. daharo kumāro mando uttānasevyako kanthapañcamehi bandhanehi baddho assa suttabandhanehi; tassa vuddhim anvāya indriyānam paripākam anvāya tāni bandhanāni mucceyyum 6; so mokkho 'mhīti' kho jāneyya no ca bandhanam 8; -- evam eva kho, Kaccana, etu viññu puriso asatho amāyāvī ujjujātiko: Aham anusāsāmi. aham dhammam desemi: yathānusittham tathā patipajjamāno na cirass' eva sāmañ ñeva ñassati sāmam dakkhīti. sammā bandhanā vippamokkho hoti yadidam avijjābandhanā ti.

Evam vutte Vekhanasso paribbājako Bhagavantam etad avoca: — Abhikkantam, bho Gotama, abhikkantam, bho Gotama, — pe — upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāņupetam saraņam gatan ti.

VEKHANASSASUTTAM DASAMAM.

PARIBBĀJAKAVAGGO TATIYO.

¹ So Bm Si; Skt tesam tesaham dhammiko. ² So Skt Si; Bm hotīti. ³ Skt sākhamam nevam. ⁴ So Sk (bis) Si (bis) St (once); Bm St (once) dakkhiti. See also Nr. 99. ⁵ Bm evam kir āyasmā; Si evam kirayasmā, with note that the Sinh. reading is kira sammā. ⁶ Si munceyyum. ⁷ So Si; Skt mokkho mhi; Bm mokkh asmīti. ⁸ So Bm Si; Sk bandham. ⁹ Bm omits the three words repeated.

81.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Kosalesu cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim. Atha kho Bhagavā maggā okkamma aññatarasmim padese sitam pātvākāsi. Atha kho āyasmato Ānandassa etad ahosi: — Ko nu kho hetu, ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraņena Tathāgatā sitam pātukarontīti. Atha kho āyasmā Ānando ekamsam cīvaram tathāgatā yena Bhagavā ten añjalim paṇāmetvā Bhagavantam etad avoca: — Ko nu kho, bhante, hetu, ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraņena Tathāgatā sitam pātukarontīti.

Bhūtapubbam, Ānanda, imasmim padese Vebhalingam² nāma gāmanigamo ahosi iddho c' eva phīto³ ca bahujano ākiṇṇamanusso. Vebhalingam kho, Ānanda, gāmanigamam Kassapo bhagavā araham sammā-sambuddho upanissāya vihāsi. Idha sudam, Ānanda, Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa ārāmo ahosi. Idha sudam, Ānanda, Kassapo bhagavā araham sammā-sambuddho nisinnako bhikkhusamgham ovadatīti.

Atha kho āyasmā Ānando catugguņā saṃghāṭiṁ paññā-petvā Bhagavantaṁ etad avoca: — Tena hi, bhante, Bhagavā nisīdatu. Evāyaṁ bhūmippadeso 4 dvīhi arahantehi sammā-sambuddhehi paribhutto bhavissatīti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Nisajja kho Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi: — Bhūtapubbaṁ, Ānanda, imasmiṁ padese Vebhaliṅgaṁ nāma gāmanigamo ahosi iddho c' eva phīto ca bahujano ākiṇṇamanusso. Vebhaliṅgaṁ kho, Ānanda, gāmanigamaṁ Kassapo bhagavā arahaṁ sammā sambuddho upanissāya vihāsi. Idha sudaṁ, Ānanda, Kassapassa bhagavato arahato samma sambuddhassa ārāmo ahosi. Idha sudaṁ, Ānanda, Kassapo bhagavā arahaṁ sammā sambuddho nisinnako

Si uttaris angam, with note that the Sinh. reading is civaram. ² So Skt Bu; Bm Vegalingam; Si Vebhaligam, — with note that the Sinh. & Burmese reading is Vebhalingam. ³ So Si; Sk pito; Bm phito. ⁴ So Sk Si; Bm ettha. Ayam bhūmipadeso.

bhikkhusamgham ovadati. Vebhalinge kho, Ananda, gamanigame Ghatīkāro 1 nāma kumbhakāro Kassapassa bhagavato arahato sammā - sambuddhassa upatthāko ahosi aggupatthāko. Ghatīkārassa kho, Ānanda, kumbhakārassa Jotipālo nāma mānavo sahāyo ahosi piyasahāyo. Atha kho, Ānanda, Ghatīkāro kumbhakāro Jotipālam's mānavam āmantesi: — Āyāma, samma Jotipāla, Kassanam bhagavantam arahantam sammāsambuddham dassanāya upasamkamissāma; sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam arahato sammā-sambuddhassāti. Evam vutte, Ānanda, Jotipālo mānavo Ghatīkāram kumbhakāram etad avoca: -- Alam, samma Ghatīkāra; kim pana tena mundakena samanakena ditthenati? Dutivam pi kho, Ānanda, — pe — tatiyam pi kho, Ānanda, Ghatīkāro kumbhakāro Jotipālam mānavam etad avoca: — Āvāma, samma Jotipāla. Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham dassanāya upasamkamissāma; sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam arahato sammā-sambuddhassāti. Tativam pi kho, Ānanda, Jotipālo mānavo Ghatīkāram kumbhakāram etad avoca: — Alam, samma Ghatīkāra; kim pana tena mundakena samanakena ditthenāti?

Tena hi, samma Jotipāla, sottim sinānim 3 ādāya nadim gamissāma sināyitun ti. Evam sammāti kho, Ānanda, Jotipālo mānavo Ghaţīkārassa kumbhakārassa paccassosi.

Atha kho, Ānanda, Ghaṭīkāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo sottim sinānim ādāya nadim agamamsu sināyitum. Atha kho, Ānanda, Ghaṭīkāro kumbhakāro Jotipālam māṇavam āmantesi: — Ayam, samma Jotipāla, Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa avidūre ārāmo. Āyāma, samma Jotipāla, Kassapam bhagavantam arahantam sammā-sambuddham dassanāya upasamkamissāma. Sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam arahato sammā-sambuddhassāti. Evam vutte, Ānanda, Jotipālo māṇavo Ghaṭīkāram kumbhakāram etad avoca: — Alam, samma Ghaṭīkāra, kim pana

¹ So Skt Si Bu; Bm Ghaikāro throughout. ² Bm inserts nāma after Ghaikāro & Jotipālam. ³ So Skt Bu; Bm sotthisinānam āhara; Si sottisinānam, with note that the Sinh. reading is sottim sinānim.

tena mundakena samanakena ditthenāti? Dutiyam pi kho, Ānanda, — pe — tatiyam pi kho, Ananda. Ghatīkāro kumbhakāro Jotipālam mānavam etad avoca: — Ayam, samma Jotipāla. Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa avidūre ārāmo. Āyāma, samma Jotipāla, Kassapam bhagavantam arahantam sammā-sambuddham dassanāya upasamkamissāma. Sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam arahato sammā - sambuddhassāti. Tatiyam pi kho, Ānanda, Jotipālo mānavo Ghatīkāram kumbhakāram etad avoca: — Alam, samma Ghatīkāra, kim pana tenamundakena samanakena ditthenāti? Atha kho, Ānanda, Ghatīkāro kumbhakāro Jotipālam mānavam ovattikāva parāmasitvā etad avoca: — Ayam. samma Jotipāla, Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa avidūre ārāmo. Āyāma, samma Jotipāla, Kassapam bhagavantam arahantam sammā-sambuddham dassanāya upasamkamissama. Sadhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam arahato sammā-sambuddhassāti. Atha kho. Ānanda, Jotipālo mānavo ovattikam vinivethetvā 1 Ghatīkāram kumbhakāram etad avoca: — Alam, samma Ghatīkāra; kim pana tena mundakena samanakena ditthenati? Atha kho, Ananda, Ghatīkāro kumbhakāro Jotilālam mānavam sīsanahātam 2 kesesu parāmasitvā etad avoca: — Ayam, samma Jotipāla, Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa avidūre Ayāma, samma Jotipāla. Kassapam bhagavantam arahantam sammā-sambuddham dassanāya upasamkamissāma. Sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam arahato sammā-sambuddhassāti. Atha kho, Ānanda, Jotipālassa mānavassa etad ahosi: — Acchariyam vata bho, abbhutam vata bho. Yatra hi nāmāyam Ghatīkāro kumbhakāro ittarajacco samāno amhākam sīsanahātānam² kesesu parāmasitabbam³ mañnissati; na vat' idam 4 orakam mañne bhavissatīti; Ghatīkāram kumbhakāram etad avoca: — Yāvetadohi pi5, samma Ghaţīkārāti. Yāvetadohi pi, samma Jotipāla. tathā hi pana

¹ So Sk Bu; Si vinivedhetvā; B^m vinivattetvā. ² Sk sīsam nahātam; B^m Si sīsanhātānam. ⁸ Si parāmasitvā. ⁴ B^m adds kira; Bu na vadat' idam. ⁵ So Skt Si Bu; B^m yāvatādohi pi.

me sadhusammatam tassa Bhagavato dassanam arahato sammasambuddhassati.

Tena hi, samma Ghaţīkāra, muñca; gamissāmāti.

Atha kho, Ananda, Ghatikaro ca kumbhakaro Jotipalo ca mānavo vena Kassapo bhagavā araham sammā-sambuddho ten' upasamkamimsu. Upasamkamityā Ghatīkāro kumbhakāro bhagavantam arahantam sammā-sambuddham Kassapam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Jotipālo pana mānavo Kassapena bhagavatā arahatā sammāsambuddhena saddhim sammodi. sammodaniyam katham saraniyam vitisaretva ekamantam Ekamantam nisinno kho, Ananda, Ghatikaro kumbhakāro Kassapam bhagavantam arahantam sammā - sambuddham etad avoca: — Ayam me, bhante, Jotipālo mānavo sahāvo piyasahāvo; imassa Bhagavā dhammam desetūti. Atha kho, Ananda, Kassapo bhagava araham samma-sambuddho Ghatikāran ca kumbhakāram Jotipālan ca mānavam dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahamsesi. Atha kho, Ānanda, Ghaţīkāro ca kumbhakāro Jotipālo ca mānavo Kassapena bhagavatā arahatā sammāsambuddhena dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahamsitā Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa bhāsitam abhinanditvā anumoditvā utthāy āsanā Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham abhivādetvā padakkhinam katvā pakkamimsu.

Atha kho, Ānanda, Jotipālo māṇavo Ghaṭīkāram kumbhakāram etad avoca: — Imam nu tvam, samma Ghaṭīkāra, dhammam sunanto, atha ca pana na¹ agārasmā anagāriyam pabbajasīti²?

Nanu mam's, samma Jotipāla, jānāsi: Andhe jiņņe mātāpitaro posemīti?

Tena hi, samma Ghatīkāra, aham agārasmā anāgariyam pabbajissāmīti.

Atha kho, Ānanda, Ghatīkāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo yena Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho

¹ Si omits na, which Bm inserts after anagāriyam. ² So Si; Sk pabbajjasiti; Bm pabbajjissasīti. ³ Bm mama.

ten' upasamkamimsu; upasamkamitvā Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham abhivādetvā ekamantam nisīdimsu. Ekamantam nisinno kho, Ānanda, Ghatikāro kumbhakāro Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham etad avoca: - Ayam me, bhante, Jotipālo mānavo sahāyo i piyasahāyo. Imam Bhagavā pabbājetūti. Alattha kho, Ānanda, Jotipālo mānavo Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa santike pabbajjam alattha upasampadam. Atha kho, Ananda, Kassapo bhagava araham sammāsambuddho acirupasampanne 2 Jotipāle mānave addhamāsupasampanne 3 Vebhalinge vathābhirantam viharitvā vena Bārānasī tena cārikam pakkāmi; anupubbena cārikam caramāno vena Bārānasī tad avasari.

Tatra sudam, Ānanda, Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho Bārānasiyam viharati Isipatane Migadāye. Assosi kho, Ānanda, Kikī 4 Kāsirājā: Kassapo kira bhagavā araham sammāsambuddho Bārānasim anuppatto Bārānasiyam viharati Isipatane Migadāye ti. Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā bhadram 5 yānam abhirūhitvā bhadrehi bhadrehi vānehi Bārānasivā nivvāsi mahatā rājānubhāvena Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham dassanāya; yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattiko va yena Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho ten' upasamkami; upasamkamitvā Kassapam bhagavantam arahantam sammasambuddham abhivādetvā ekamantam nisidi. Ekamantam nisinnam kho, Ananda, Kikim Kāsirājānam Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sam-Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā Kassapena pahamsesi. bhagavatā arahatā sammāsambuddhena dhammiyā kathāya sandassito samādapito sammuttejito sampahamsito Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham etad avoca: —

Digitized by Google

Here, as above, Bm inserts ahosi.
 So Si; Bm has i; Sk abhirūpo sampatto, & ends this & the next three words with o.
 Bm addha Si Kimkī; Bm Kikī, as Sk generally. Here Sk reads Kīkī.
 Bm (not Sk or Si) repeats bhadram here, as always.

Adhivāsetu me, bhante, Bhagavā svātanāya bhattam saddhim bhikkhusamghenāti. Adhivāsesi kho, Ānanda, Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho tuņhībhāvena. Atha khoo Ānanda, Kikī Kāsirājā Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa adhivāsanam viditvā uṭṭhāy' āsanā Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmi. Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā tassā rattiyā accayena sake nivesane paṇītam khādanīyam bhojanīyam¹ paṭiyādāpetvā paṇḍumuṭikassa² sālino vicitakāļakam anekasūpam anekabyanjanam Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa kālam ārocāpesi: Kālo, bhante, niṭṭhitam bhattan ti.

Atha kho, Ananda, Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya yena Kikissa Kāsirañno nivesanam ten' upasamkami; upasamkamitvā pañnatte āsane nisīdi saddhim bhikkhusamghena. Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā buddhapamukham bhikkhusamgham panitena khadaniyena bhojaniyena sahattha santappesi sampavāresi. Atha kho, Ānanda, Kiki Kāsirājā Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham bhuttāvim onītapattapānim 3 annataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā Kassapam bhagavantam arahantam sammasambuddham etad avoca: — Adhivāsetu me, bhante, Bhagavā Bārānasiyam vassāvāsam, evarūpam samghassa upatthānam bhavissatīti. Alam, mahārāja, adhivuttho me vassāvāso ti. Dutiyam pi kho, Ānanda, — pe — tatiyam pi kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham etad avoca: — Adhivāsetu me, bhante, Bhagavā Bārānasiyam vassāvāsam, evarūpam samghassa upatthānam bhavissatīti. Alam, mahārāja; adhivuttho me vassāvāso ti. Atha kho, Ānanda, Kikissa Kāsirañño: Na me Kassapo bhagavā

¹ So Si Bu; Sk Bm bhojaniyam. ² So Sk Bu; Si paṇḍumudikassa, with note that the Sinh. reading is paṇḍumutikassa; Bm paṇḍuphuṭakassa here & paṇḍupuṭakassa infra. ³ Sk & Si here oṇita-; Bm here oṇita-. But see infra page 64, & I Sum. Vil. p. 277. ⁴ So Sk Bu; Bm Si adhiyuttho.

araham sammasambuddho adhivaseti Baranasiyam vassavasan ti. ahu-d-eva aññathattam ahu domanassam. Atha kho. Ananda. Kikī Kāsirājā Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham etad avoca: - Atthi nu te, bhante, añño koci mayā upatthākataro ti? Atthi, mahārāja, Vebhalingam nāma gāmanigamo; tattha Ghaţikāro nāma kumbhakāro; so me upatthāko aggupatthāko 1. Tuyham kho pana, mahārāja: Na me Kassapo bhagayā araham sammāsambuddho adhivāseti Bārānasiyam vassāvāsan ti atthi annathattam atthi domanassam; tayidam Ghatīkāre kumbhakāre na 'tthi na ca bhavissati. Ghatikāro kho, mahārāja, kumbhakāro buddham saranam gato dhammam saranam gato samgham saranam gato. Ghatīkaro kho, mahārāja, kumbhakāro pānātipātā pativirato adinnādānā pativirato kāmesu micchācārā pativirato musāvādā pativirato surāmerayamajjapamādatthānā pativirato. Ghatīkāro kho mahārāja, kumbhakāro buddhe aveccappasādena samannāgato, dhamme — pe4 — samghe, ariyakantehi sīlehi samannāgato. Ghatīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro dukkhe nikkankho⁵ dukkhasamudaye nikkankho dukkhanirodhe nikkankho dukkhanirodhagāminiyā paţipadāya nikkankho. Ghatīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro ekabhattiko brahmasīlavā kalvānadhammo. Ghatīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro nikkhittamaņisuvanņo apetajātarūparajato. Ghațikāro kho, mahārāja, kumbhakāro6 na7 musalena8 na sahatthā9 pathavim 10 khanati 11. Yam hoti kulapaluggam 12 va musikukkuro vā tam kāmena 18 āharitvā bhājanam karitvā evam āha: — Ettha 14 yo icchati tandulapabhivattāni 15 vā muggapabhivattāni vā kālāvapabhivattāni 16 vā nikkhipitvā vam icchati tam haratuti. Ghatikaro kho, maharaja, kumbhakaro andhe

¹ Bm omits. ² Bm Si atth' eva. ³ So Sk Si; Bm Gh-assa K-rassa. ⁴ Bm Si omit pe here & repeat aveccappasādena samannāgato both here & after saṃghe. ⁵ Bm nikankho throughout. ⁶ Sk adds pana. ¹ Bm omits. ˚ So Si; Sk musalo; Bm musale. ˚ Bm omits na s. ¹ Bm pathaviā ca; Si paṭhaviā ca. ¹¹ So Bm; Sk khaṇāti; Si khaṇāti. ¹² Bm kul. ¹³ Bm Si kājena, the latter noting that kāmena is the Sinh, reading. ¹⁴ So Sk Si; Bm tattha. ¹⁵ So Sk; Bm taṇdulapaṭibhastāni; Si paṭibhastāni. Qu. pahivo or paṭibhaṇḍāni, ¹⁶ So Si; Bm kaṭāya; Sk kālāya.

jinne mātāpitaro poseti. Ghatīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro pancannam ovambhāgiyānam samyojanānam parikkhayā opapātiko tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā.

Ekam idāham, mahārāja, samayam Vebhalinge gāmanigame viharāmi. Atha khvāham, mahārāja, pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya yena Ghaţīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro ten upasamkamim, upasamkamitvā Ghatīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro etad avocam: — Handa ko nu kho ayam bhaggayo' gato ti? — Nikkhanto kho te, bhante, upatthāko: ato² kumbhiyā odanam gahetvā pariyogā sūpam gahetvā paribhunjāti3. — Atha khvāham, mahārāja, kumbhiyā odanam gahetvā pariyogā sūpam gahetvā paribhunjitvā utthay' asana pakkamim'. Atha kho, maharaja, Ghatikāro kumbhakāro yena mātāpitaro ten' upasamkami, upasamkamitvā mātāpitaro etad avoca: — Ko kumbhiyā odanam gahetvā pariyogā sūpam gahetvā paribhunjitvā utthāy' āsanā pakkanto ti? — Kassapo, tāta, bhagavā araham sammāsambuddho kumbhiyā odanam gahetvā pariyogā gahetvā paribhunjitvā utthāy' āsanā pakkanto ti. — Atha kho, mahārāja, Ghatīkārassa kumbhakārassa etad ahosi: — Lābhā vata me suladdham vata me yassa me Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho evam abhivissattho 5 ti. Atha kho, mahārāja, Ghatīkāram kumbhakāram addhamāsam6 pītisukham na vijahi7 sattāham mātāpitunnam.

Ekam idāham, mahārāja, samayam tatth' eva Vebhaļinge ⁸ gāmanigame viharāmi. Atha khvāham, mahārāja, pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya yena Ghatīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro ten' upasamkamim, upasamkamitvā Ghatīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro etad avocam: — Handa ko nu kho ayam bhaggavo gato ti? — Nikkhanto kho te, bhante, upatṭhāko; ato kalopiyā ⁹ kummāsam ¹⁰ gahetvā pariyogā sūpam gahetvā paribhunjāti. — Atha khvāham, mahārāja, kalopiyā kummāsam gahetvā pariyogā

Si bhagavo.
 So Sk Si; Bm anto.
 Sk p-jati.
 So Si; Bm Sk pakkāmi.
 So Sk Bu; Bm abhivisattho; Si abhivissattho.
 So Sk Bm Si addhamāsam.
 Bm vijahati (as Sk once infra).
 Bm Si add nāma, as always.
 So all MSS; Bu kālopiyā.
 Bm kumāsam

sūpam gahetvā paribhunjitvā utthāy' āsanā pakkāmim. Atha kho, mahārāja, Ghatīkaro kumbhakāro yena mātāpitaro ten' upasamkami, upasamkamitvā mātāpitaro etad avoca: — Ko kaļopiyā kummāsam gahetvā pariyogā sūpam gahetvā paribhunjitvā utthāy' āsanā pakkanto ti? — Kassapo, tāta, bhagavā araham sammāsambuddho kaļopiyā kummāsam gahetvā pariyogā sūpam gahetvā paribhunjitvā utthāy' āsanā pakkanto ti. — Atha kho, mahārāja, Ghatīkārassa kumbhakārassa etad ahosi: — Lābhā vata me suladdham¹ vata me yassa me Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho evam abhivissatho ti. Atha kho, mahārāja, Ghatīkāram kumbhakāram addhamāsam pītisukham na vijahi sattāham mātāpitunnam.

Ekam idāham, mahārāja, samayam tatth' eva Vebhalinge gāmanigame viharāmi. Tena kho pana samayena kuţī ovassati. Atha khvāham, mahārāja, bhikkhū āmantesim: — Gacchatha. bhikkhave. Ghatikārassa kumbhakārassa nivesane tinam jānathāti. Evam vutte, mahārāja2, bhikkhū mam etad avocum: - Na 'tthi kho, bhante, Ghatikārassa kumbhakārassa nivesane tinam; atthi ca khvāssa āvesanam tinacchadanan ti. Gacchatha, bhikkhave, Ghatīkārassa kumbhakārassa āvesanam uttiņam karothāti. Atha kho te, mahārāja, bhikkhū Ghaţīkārassa kumbhakārassa āvesanam uttinam akamsu. kho, mahārāja, Ghatīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro 4 bhikkhū etad avocum: Ke avesanam uttinam karontīti? — Bhikkhū: Bhagini, Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa kutī ovassatīti. — Haratha, bhante, haratha bhadramukhā ti. Atha kho, mahārāja, Ghatīkāro kumbhakāro yena mātāpitaro ten upasamkami, upasamkamitvā mātāpitaro etad avoca: — Ke āvesanam uttinam akamsūti? — Bhikkhū, tāta: Kassapassa 5 bhagavato arahato sammāsambuddhassa kuţī ovassatīti. Atha kho, mahārāja, Ghatīkārassa kumbhakārassa etad ahosi: — Lābhā vata me, suladdham vata me, yassa me Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho evam abhivissattho ti. Atha kho, mahārāja, Ghatīkāram kumbha-

¹ So all MSS here; S^k sts. suladdhalābhā. Cf. Vol. I p. 164. ² Bm Si add te. ³ Bm tiņaā chadanan. ⁴ Bm Si add te. ⁵ Bm Si add kira.

kāram addhamāsam pītisukham na vijahi sattāham mātāpitunnam. Atha kho tam, mahārāja, āvesanam sabbam temāsam ākāsacchadanam aṭṭhāsi na cātivassi 1. Evarūpo ca, mahārāja, Ghatīkāro kumbhakāro ti.

Lābhā, bhante, Ghaṭīkārassa kumbhakārassa, suladdham lābhā, bhante, Ghaṭīkārassa kumbhakārassa yassa Bhagavā evam abhivissattho ti.

Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā Ghaţīkārassa kumbha-kārassa pañcamattāni taṇḍulavāhasatāni pāhesi paṇḍumuṭi-kassa sālino tadūpiyañ ca sūpeyyam. Atha kho te, Ānanda, rājapurisā Ghaṭīkāram kumbhakāram upasamkamitvā etad avocum: — Imāni te, bhante, pañcamattāni taṇḍulavāhasatāni Kikinā Kāsirājena pahitāni paṇḍumuṭikassa sālino tadūpiyan ca sūpeyyam, tāni, bhante, patigaṇhātūti Rājā kho bahu-kicco bahukaraṇīyo: Alam me rañno va hotūti.

Siyā kho pana te, Ānanda, evam assa: Añño nūna tena samayena Jotipālo māṇavo ahosīti. Na kho pan' etam, Ānanda, evam daṭṭhabbam. Aham tena samayena Jotipālo māṇavo ahosin ti ⁵.

Idam avoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

GHATIKĀRA-SUTTAM PAŢHAMAM.

82.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Kurusu 6 cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim yena Thullakoṭṭhitam 7 nāma Kurunam nigamo tad avasari. Assosum kho Thullakoṭṭhitakā brāhmaṇagahapatikā: — Samaṇo khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kurusu

¹ So Sk Si Bu; Bm na devo 'bhivassi. ² Si paṇḍumudlkassa. ⁸ Sk Kikī nāma; Bm Kikīnā; Si Kimkinā. ⁴ So Sk; Si paṇḍugaṇhātūti; Bm paṇḍugaṇhathāti. ⁵ Bm ahosīti. ⁶ Bm Kurusu. ⁷ So Si Bu; Bm Thulla-koṇhikam; Sk Thūlakoṇhitam.

cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim Thulla-kotthitam anuppatto. Tam kho pana bhavantam Gotamam evam kalyāno kittisaddo abbhuggato — iti pi so bhagavā araham sammāsambuddho vijjācaraņasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā ti. So imam lokam sadevakam samārakam sabrahmakam sassamaņabrāhmaņim pajam sadevamanussam sayam abhinnā sacchikatvā pavedeti. So dhammam deseti ādikalyānam majjhe kalyānam pariyosānakalyānam sāttham savyanjanam, kevalaparipuņnam parisuddham brahmacariyam pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānam arahatam dassanam hotīti.

Atha kho Thullakoţţhitakā brāhmaṇagahapatikā yena Bhagavā ten' upasamkamimsu, upasamkamitvā app' ekacce Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdīmsu, app' ekacce Bhagavatā saddhim sammodimsu sammodanīyam katham sārāṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdimsu, app' ekacce yena Bhagavā ten' anjalim paṇāmetvā ekamantam nisīdimsu, app' ekacce Bhagavato santike nāmagottam sāvetvā ekamantam nisīdimsu. Ekamantam nisīdimsu. Ekamantam nisīnne kho Thullakoţţhitake brāhmaṇagahapatike Bhagavā dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahamsesi.

Tena kho pana samayena Raṭṭhapālo nāma kulaputto tasmim yeva Thullakoṭṭhite aggakulikassa¹ putto tissam parisāyam nisinno hoti. Atha kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa etad ahosi: — Yathā yathā khvāham Bhagavatā dhammam desitam ājānāmi², nayidam sukaram agāram ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇam ekantaparisuddham samkhalikhitam brahmacariyam caritum; yannūnāham³ kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan ti. Atha kho Thullakoṭṭhitakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahamsitā Bhagavato bhāsitam abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāy'

¹ Bm aggakulassa. ² So Bm Si; Sk yathā yathā kho Bhagavā dhammam deseti. ³ So Sk Si; Bm yam nunāham.

āsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhiņam katvā pakkamimsu. Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto acirapakkantesu Thullakoṭṭhitakesu brāhmaṇagahapatikesu yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho Raṭṭhapālo kulaputto Bhagavantam etad avoca: — Yathā yathā 'ham, bhante, Bhagavatā dhammam desitam ājānāmi, nayidam sukaram agāram ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇam ekantaparisuddham samkhalikhitam brahmacariyam caritum. Icchām' aham, bhante, kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajitum'. Labheyyāham', bhante. Bhagavato santike pabbajjam, labheyyam upasampadan' ti.

Anuññāto si pana tvam. Raṭṭhapāla, mātāpitūhi agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti?

Na kho aham', bhante, anunnāto mātāpitūhi agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti.

Na kho, Raṭṭhapāla, Tathāgatā ananuññātaṁ mātāpitūhi pabbājentīti.

Svāham, bhante. tathā karissāmi yathā mam mātāpitaro anujānissanti agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti. Atha kho Ratthapālo kulaputto uṭṭhāy' āsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā yena mātāpitaro ten' upasamkami, upasamkamitvā mātāpitaro etad avoca: — Ammatātā 5, yathā yathā 'ham Bhagavatā dhammam desitam ājānāmi, nayidam sukaram agāram ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇam ekantaparisuddham samkhalikhitam brahmacariyam caritum; icchām' aham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti. Anujānātha mam agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti. Evam vutte Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro Raṭṭhapālam kulaputtam etad avocum: — Tvam kho, tāta Raṭṭhapāla, amhākam ekaputtako piyo manāpo sukhe ṭhito 6 sukhaparibhato 7; na tvam, tāta Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. [Ehi tvam, tāta Raṭṭhapāla, bhuñja

¹ Sk omits this sentance. ² Bm labheyyām' aham. ⁸ Bm adds pabbājetu mam Bhagavā (as Vinaya III 12). ⁴ Bm Si kho 'ham. ⁶ So Sk Bm; Si ammatāta. ⁶ So Sk Bu; Bm Si sukhedhito. ⁷ So Bu; Sk Bm Si parihato.

ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme ¹ paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu. Na tam mayam anujānāma agārasmā anagāriyam pabbajjāya]²; maraṇena pi te mayam akāmakā vinā bhavissāma. Kim pana mayam tam jīvantam anujānissāma agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti?

Dutiyam pi kho-pe-tatiyam pi kho Ratthapalo kulaputto mātāpitaro etad avoca: — Ammatātā, yathā yathā 'ham Bhagavatā dhammam desitam ājānāmi, nayidam sukaram agāram ajjhāvasatā ekantaparipunnam ekantaparisuddham samkhalikhitam brahmacariyam caritum; icchām' aham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajitum. Anujānātha mam agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti. Tatiyam pi kho Ratthapālassa kulaputtassa mātāpitaro Ratthapālam kulaputtam etad avocum: — Tvam kho³, tāta Ratthapāla, amhākam ekaputtako piyo manāpo sukhe thito sukhaparibhato; na tvam, tāta Ratthapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Ehi tvam, tāta Ratthapāla, bhunja ca piva ca paricarehi ca, bhunjanto pivanto paricarento kāme paribhunjanto punnāni karonto abhiramassu. Na tam mayam anujānāma agārasmā auagāriyam pabbajjāya, maranena pi te mayam akāmakā vinā bhavissāma. Kim pana mayam tam jīvantam anujānissāma agārasmā anagāriyam pabbajjāvāti?

Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto mātāpitūsu pabbajjam alabhamāno⁴ tatth' eva anantarahitāya bhūmiyā nipajji⁵: Idh' eva⁶ me maraṇam bhavissati pabbajjā vā ti⁷.

¹ So Bu Bm Si, the latter noting that the Sinh. reading is kāmāni (which Sk reads). ² The passage in brackets occurs in all MSS., but not at Vinaya III 13. From the order in which Bu comments on words in this passage, it is evident that it did not occur in his MS. ³ Here, as above, Bm Si add si. ⁴ So Sk; Bm Si read na mam mātāpitaro anujānanti agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti, tatth' eva..., with note that: Ito param Sihalapotthake: Mātāpitūsu pabbajjām alabhamāno tatth' eva anantarahitāya bhūmiyā nipajjīti vacanam dassati. ⁵ Bm nippajji (& nippanno infra). ⁶ Si throughout, & Sk infra, idha vā. ' Like Vinaya III. 13, Bm (but not Sk or Si) adds: atha kho R. kulaputto ekam pi bhattam na bhuāji dve pi bhattāni... satta pi bhattāni na thuāji. Bu does not favour this interpolation.

Atha kho Ratthapālassa kulaputtassa mātāpitaro Ratthapālam kulaputtam etad avocum: — Tvam kho, tāta Ratthapāla, amhākam ekaputtako piyo manāpo sukhe thito sukhaparibhato; na tvam, tāta Ratthapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Utthehi, tāta Ratthapāla, bhunja ca piva ca paricārehi ca. bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu. Na tam mayam anujanama agarasma anagāriyam pabbajjāva, maranena pi te mayam akāmakā vinā bhavissāma. Kim pana tam jīvantam anujānissāma agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti? Evam vutte Ratthapālo kulaputto tunhī ahosi. Dutiyam pi kho-pe-tatiyam pi kho Ratthapālassa kulaputtassa mātāpitaro Ratthapālam kulaputtam etad avocum: - Tvam kho, tata Ratthapala, amhakam ekaputtako piyo manapo sukhe thito sukhaparibhato; na tvam, tāta Ratthapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Utthehi, tāta Ratthapāla, bhunja ca piva ca paricārehi ca, bhunjanto pivanto paricarento kame paribhunjanto punnani karonto abhiramassu. Na tam mayam anujānāma agārasmā anagāriyam pabbajjāya, maranena pi te mayam akāmakā vinā bhavissāma. pana mayam tam jivantam anujanissama agarasma anagariyam pabbajjāyāti? Tatiyam pi kho Ratthapālo kulaputto tunhī ahosi.

[Atha kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro yena Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyakā ten' upasamkamimsu, upasamkamitvā Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyake etad avocum: — Eso, tātā¹, Raṭṭhapālo kulaputto anantarahitāya bhūmiyā nipanno: Idh' eva me maraṇam bhavissati pabbajjā vā ti. Ehi², tātā. yena Raṭṭhapālo kulaputto ten' upasamkamatha, upasamkamitvā Raṭṭhapālam kulaputtam evam vadetha: — Tvam kho, samma Raṭṭhapāla, mātāpitunnam ekaputtako piyo manāpo sukhe ṭhito sukhaparibhato; na tvam, samma Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Uṭṭhehi, samma Raṭṭhapāla, bhuñja ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu. Na tam mātāpitaro anujānanti agārasmā anagāriyam pabbajjāya, maraṇena pi te mātāpitaro akāmakā

¹ Sk tāta (bis). ² So Sk.

vinā bhavissanti. Kim pana te tam jīvantam anujānissanti agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti?] 1

Atha kho Ratthapālassa kulaputtassa sahāvakā [Ratthapālassa kulaputtassa mātāpitunnam patisutvā] vena Ratthapālo kulaputto ten' upasamkamimsu, upasamkamitva Ratthapalam kulaputtam etad avocum: - Tvam kho, samma Ratthapala, mātāpitunnam ekaputtako piyo manāpo sukhe thito sukhaparibhato; na tvam, samma Ratthapāla, kassaci dukkhassa iānāsi. Utthehi, samma Ratthapāla, bhunja ca piva ca paricārehi ca, bhunjanto pivanto paricārento kāme paribhunjanto puññāni karonto abhiramassu; na tam mātāpitaro anujānanti agārasmā anagāriyam pabbajjāya, maranena pi te mātāpitaro akāmakā vinā bhavissanti. Kim pana te tam jīvantam anujānissanti agārāsmā anagāriyam pabbajjāyāti? Evam vutte? Ratthapālo kulaputto tunhī ahosi. Dutiyam pi kho-petatiyam pi kho Ratthapālassa kulaputtassa sahāyakā Ratthapālam kulaputtam etad avocum: — Tvam kho, Ratthapāla, mātāpitunnam ekaputtako piyo manāpo sukhe thito sukhaparibhato; na tvam, samma Ratthapala, kassaci dukkhassa jānāsi. Utthehi, samma Ratthapāla, bhunja ca piva ca paricarehi ca, bhunjanto pivanto paricarento kame paribhunjanto punnāni karonto abhiramassu; na tam mātāpitaro anujānissanti agārasmā anagāriyam pabbajjāya, maranena pi te mātāpitaro akāmakā vinā bhavissanti. Kim pana te tam jīvantam anujānissanti agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti? Tatiyam pi kho Ratthapālo kulaputto tunhī ahosi.

Atho kho Raţţhapālassa kulaputtassa sahāyakā yena Raţţhapālassa kulaputtassa mātāpitaro ten' upasamkamimsu, upasamkamitvā Raţţhapālassa kulaputtassa mātāpitaro etad avocum: — Ammatātā, eso Raţţhapālo kulaputto tatth' eva anantarahitāya bhūmiyā nipanno Idh' eva me maraṇam

¹ This paragraph does not occur in B^m or Si, which also omit the words Ratthapālassa kulaputtassa mātāpitunnam patisutvā in the next two lines. Bu observes: Ath' assa mātāpitaro tikkhattum vatvā pativacanam pi alabhamānā sahāyake pakkosāpetvā: Esa vo sahāyako pabbajitukāmo, nivāretha nan ti āhamsu. Te pi tam upasamkamitvā tikkhattum avocum; tesam pi tuṇhī ahosi. ² B^m reads atha kho for evam vutte.

bhavissati pabbajjā vā ti; sace tumhe Raṭṭhapālam kulaputtam nānujānissatha agārasmā anagāriyam pabbajjāya, tatth' eva maraṇam āgamissati. Sace pana tumhe Raṭṭhapālam kulaputtam anujānissatha agārasmā anagāriyam pabbajjāya, pabbajitam pi nam dakkhissatha; sace Raṭṭhapālo kulaputto nābhiramissati agārasmā anagāriyam pabbajjāya, kā tassa aññā gati bhavissati? Idh' eva paccāgamissati. Anujānātha Raṭṭhapālam kulaputtam agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti.

Anujānāma, tātā, Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, pabbajitena ca pana¹ mātāpitaro uddassetabbā² ti.

Atha kho Ratthapālassa kulaputtassa sahāyakā yena Ratthapālo kulaputto ten' upasamkamimsu, upasamkamitvā Ratthapālam kulaputtam etad avocum: — [Tvam kho, samma Ratthapāla, mātāpitunnam ekaputtako piyo manāpo sukhe thito sukhaparibhato; na tvam, samma Ratthapāla, kassaci dukhassa jānāsi. Utthehi bhunja ca piva ca paricārehi ca bhunjanto pivanto paricārento kāme paribhunjanto punnāmi karonto abhiramassu]³. Anunnāto si mātāpitūhi agārasmā anagāriyam pabbajjāya, pabbajitena ca pana te mātāpitaro uddassetabbā ti.

Atha kho Ratṭhapālo kulaputto uṭṭhahitvā balam gahetvā yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho Raṭṭhapālo kulaputto Bhagavantam etad avoca: — Anuññāto 4 aham, bhante, mātāpitūhi agārasmā anagāriyam pabbajjāya; pabbājetu mam Bhagavā ti. Alattha kho Ratthapālo kulaputto Bhagavato santike pabbajjam, alattha upasampadam.

Atha kho Bhagavā acirūpasampanne āyasmante Raţţhapāle addhamāsūpasampanne Thullakoţţhite yathā 'bhirantam viharitvā yena Sāvatthi tena cārikam pakkāmi, anupubbena cārikam caramāno yena Sāvatthi tad avasari. Tatra sudam

B^m Si add te. ² B^m uddisetabbā. ³ So S^k B^m; Si (cf. Vinaya III 14) omits from Tvam kho to abhiramassu. ⁴ Si inserts 'smi.

Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiņdikassa ārāme. Atha kho āyasmā Ratthapālo eko vūpakattho appamatto ātāpī pahitatto viharanto na cirass' eva yass' aṭṭhāya kulaputtā sammad-eva agārasmā anagāriyam pabbajanti tad anuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭhe va dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi; Khīṇā jāti vusitam brahmacariyam katam karaṇīyam nāparam itthattāyāti abbhaññāsi. Aññataro kho pan' āyasmā Raṭṭhapālo arahatam ahosi.

Atha kho āyasmā Ratthapālo yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīno kho āyasmā Ratthapālo Bhagavantam etad avoca: — Icchām' aham, bhante, mātāpitaro uddassetum¹, sace mam Bhagavā anujānātīti.

Atha kho Bhagavā āyasmato Ratthapālassa cetasā cetoparivitakkam² manasākāsi. Yadā Bhagavā aññāsi: Abhabbo kho Ratthapālo kulaputto sikkham paccakkhāya hīnāy' āvattitun ti, atha kho Bhagavā āyasmantam Ratthapālam etad avoca: — Yassa dāni tvam. Ratthapāla, kālam maññasīti.

Atha kho āyasmā Ratthapālo utthāy' āsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhinam katvā senāsanam samsametva pattacīvaram ādāya yena Thullakotthitam tena cārikam pakkāmi, anupubbena cārikam caramāno yena Thullakotthitam tad avasari. Tatra sudam āyasmā Ratthapālo Thullakotthite viharati rañño Koravyassa migācīre3. Atha kho āvasmā Ratthapālo pubbanhasamavam nivāsetvā pattacīvaram ādāva Thullakotthitam pindāya pāvisi; Thullakotthite sapadanam pindaya caramano yena sakapitu nivesanam ten' upasamkami. Tena kho pana samayena ayasmato Ratthapālassa pitā majjhimāya dvārasālāya ullikhāpeti4. Addasā kho āyasmato Raţţhapālassa pitā āyasmantam Ratthapālam dūrato va āgacchantam, disvāna etad avoca: — Imehi mundakehi samanakehi amhākam ekaputtako piyo manāpo

¹ So Sk Si; Bm uddasitum. ² Bm Si paricca. ³ So Sk Bu; Si migācire; Bm migacīre. ⁴ So Sk Bm; Si ullikkhāpeti; Bu ullekhāpeti.

pabbājito ti. Atha kho āyasmā Ratthapālo sakapitu nivesane n' eva dānam alattha na paccakkhānam, añňadatthu akkosam eva alattha.

Tena kho pana samayena āyasmato Raţţhapālassa ñātidāsī ābhidosikam kummāsam chaddetukāmā hoti. Atha kho āyasmā Raţţhapālo tam ñātidāsim etad avoca: — Sace tam, bhagini, chaddanīyadhammam 3, idha me patte ākirāti.

Atha kho āyasmato Raţţhapālassa ñātidāsī tam ābhidosikam kummāsam āyasmato Raţţhapālassa patte ākirantī hatthānañ ca pādānañ ca sarassa ca nimittam aggahesi. Atha kho āyasmato Raţţhapālassa ñātidāsī yen' āyasmato Raţţhapālassa mātā ten' upasamkami, upasamkamitvā āyasmato Raţţhapālassa mātaram etad avoca: — Yagghe 'yye' jāneyyāsi, ayyaputto' Raţţhapālo anuppatto ti.

Sace je saccam vadasi, a-dāsī bhavasīti. Atha kho āyasmato Ratthapālassa mātā yen āyasmato Ratthapālassa pitā ten upasamkami, upasamkamitvā āyasmato Ratthapālassa pitaram etad avoca: — Yagghe, gahapati, jāneyyāsi Ratthapālo kira kulaputto anuppatto ti?

Tena kho pana samayena āyasmā Raṭṭhapālo taṁ ābhidosikaṁ kummāsaṁ aññataraṁ kuḍḍaṁ nissāya paribhuñjati. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā yen āyasmā Raṭṭhapālo ten upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ etad avoca: — Atthi nāma, tāta Raṭṭhapāla, ābhidosikaṁ kummāsaṁ paribhuñjissasi? Nanu, tāta Raṭṭhapāla, sakaṁ gehaṁ gantabban ti?

Kuto no, gahapati, amhākam geham agārasmā anagāriyam pabbajitānam? Anāgārā 10 mayam, gahapati; agamamhā

¹ So all MSS & Bu, though Sk & Bu sts. make initial vowel short. ¹ So Si Bu; Sk Bm pūtikummāsam, Bm with single -m- as on p. 52. Si notes that the Sinh. reading is pūtikummāsam. ³ So Si Bu; Bm chattanīyadhammam; Sk ābh. pūtikummāsam chaddetukāmā si. ⁴ So Sk Si Bu; Bm idheva patte. ⁵ So Si; Sk Bm pūtik. ⁶ So Bm & (apparently) Bu; Sk Si yaggh' ayye. ⁿ Bm adds kira. ⁵ So Sk Bm; Si bhanasi, adāsim tam karomīti, with note that the Sīnh. reading is vadasi, adasī bhavasi. Commenting on sace je saccam, Bu says: Tasmā 'ham, bho dāsi, sace saccam bhanasīti, evam etth' attho daṭṭhabbo. ⁵ So Sk Si Bu; Bm kuttamūlam. ¹0 Bm anagārā.

kho te, gahapati, geham; tattha n'eva dānam alatthamha na paccakkhānam, annadatthu akkosam eva alatthamhāti.

Ehi, tāta Raṭṭhapāla, gharam gamissāmāti.

Alam, gahapati; katam me ajjha bhattakiccan ti.

Tena hi, tāta Raṭṭhapāla, adhivāsehi svātanāya bhattan ti.

Adhivāsesi kho āyasmā Ratthapālo tunhībhāvena. Atha kho āyasmato Ratthapālassa pitā āyasmato Ratthapālassa adhivāsanam viditvā yena sakam nivesanam ten' upasamkami, upasamkamitvā 1 mahantam hirannassa punjam kārāpetvā² kilanjehi paticchādāpetvā āvasmato Ratthapālassa purānadūtivike 3 āmantesi: — Etha tumhe vadhuke vena alankārena alankatā pubbe Ratthapālassa kulaputtassa piyā 'hotha manāpā, tena alankārena alankarothāti. Atha kho āyasmato Raţţhapālassa pitā tassā rattiyā accayena sake nivesane panītam khādanivam bhojanīvam pativādāpetvā āvasmato Ratthanālassa kālam ārocesi — Kālo, tāta Ratthanāla. nitthitam bhattan ti. Atha kho āyasmā Ratthapālo pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya yena sakapitu4 nivesanam ten' upasamkami, upasamkamitvā paññatte āsane Atha kho āyasmato Ratthapālassa pitā tam hiraññasuvannassa punjam vivarapetva ayasmantam Ratthapalam etad avoca: — Idan te, tāta Ratthapāla. mattikam 5 dhanam, añnam pettikam 6, añnam pitāmaham 7; sakkā, tāta Raţţhapāla, bhoge ca bhunjitum punnāni ca kātum. Ehi tvam, tāta

¹ Si inserts (? from Bu): haritena gomayena pathaviyā upalimpetvā.
² Si inserts dve puōje kārāpetvā ekam hiraōāassa ekam suvaņassa mahantā puōjā ahesum. Orato thito puriso pārato thitam purisam na passati, tathā pārato thito orato thitam; te puōje kilaō(je)hi paticchādāpetvā majjhe āsanam paōōāpetvā tirokaraoīyam parikkhipitvā āyasmato Ratthapālassa purāṇadutiyike āmantesi. Si adds note: Ito param Sī. B. (i. e. Sinh. & Burm.) potthake — Mahantam hiraōōasuvaṇṇassa puōjam kārāpetvā te puōje kilaōjehi paticchādetvā āyasmato Ratthapālassa purāṇadutiyike āmantesīti vacanam dissati. ² Bu & Sk (infra); Si Bm purāṇadutiyike. ⁴ Sk Si sakam pitu. ⁵ So Sk Si Bu; Bm mātumattikam. ⁶ Bm pittikam. ² So Sk Bm Bu; Si petāmaham, which Bu cites as a var. lect.

Ratthapāla, sikkham paccakkhāya hīnāy' āvattitvā bhoge bhuñjassu puññāni ca karohīti.

Sace kho¹ me tvam, gahapati, vacanam kareyyāsi, imam hirañnasuvannassa punjam sakaṭesu² āropetvā nibbāhāpetvā majjhe Gangāya nadiyā sote opilāpeyyāsi³. Tam kissa hetu?⁴ Uppajjissanti hi te, gahapati, tatonidānam sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti.

Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa purāṇadūtiyikā pacce-kapādesu ⁵ gahetvā āyasmantam Raṭṭhapālam etad avocum:
— Kīdisā nāma tā ⁶, ayyaputtaka, accharāyo, yāsam tvam hetu brahmacariyam carasīti?

Na kho mayam, bhagini, accharānam hetu brahmacarivam carāmāti.

'Bhagini'-vādena no ayyaputto Raṭṭhapālo samudācaratīti ⁷ tatth' eva mucchitā papatimsu.

Atha kho āyasmā Raţţhapālo pitaram etad avoca: — Sace, gahapati, bhojanam dātabbam, detha; mā no viheţhethāti 8.

Bhunja, tāta Raṭṭhapāla, niṭṭhitam bhattan ti. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā āyasmantam Raṭṭhapālam paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi.

Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo bhuttāvī onītapattapāṇī ⁹ ṭhitako va imā gathā ¹⁰ abhāsi: —

Passa cittakatam bimbam arukāyam samussitam āturam bahusamkappam, yassa na 'tthi dhuvam thiti 11. Passa cittakatam rūpam maninā kundalena ca, atthitancena 12 onaddham saha vatthehi sobhati. Alattakakatā pādā mukham cunnakamakkhitam 13 alam bālassa mohāya no ca pāragavesino.

¹ Bm Si omit kho. ² So Sk Si; Bm sakate. ⁸ Si osīdāpeyyāsi, with note that the Sinh. reading is opilāpeyyāsi. ⁴ Bm (alone) inserts Ye. ⁵ So Bu; Sk Bm Si paccekam pādesu. ⁶ So Bm Bu; Sk Si tāta; Sk Bm Si ayyaputta; Bu (alone) ayyaputtaka. ⁷ Bm (alone) inserts tā. ⁸ So Sk Si Bu; Bm vihedethāti. ⁹ Cf. p. 50 supra. Sk Si here onītap.; Bm onitap. ¹⁰ Cf. Theragāthā, p. 75. ¹¹ Cf. Dhp. 147. ¹² So Bu; Sk atthittaācena; Bm atthim tacena; Si atthitacena. ¹⁸ Bu alattakatā & cunnamakkhitam.

Aṭṭhapādakatā¹ kesā nettā añjanamakkhitā alam bālassa mohāya no ca pāragavesino Añjanī 'va navā cittā pūtikāyo alankato alam bālassa mohāya no ca pāragavesino.
Odahī² migavo pāsam; nāsadā³ vākaram migo; bhutvā nivāpam gacchāma⁴ kandante migabandhake ti⁵.

Atha kho āyasmā Raţţhapālo ţhitako va imā gāthā bhāsitvā yena rañno Koravyassa migācīram ten' upāsamkami, upasamkamitvā añnatarasmim rukkhamūle divāvihāram nisīdi.

Atha kho rājā Koravyo migavam āmantesi: — Sodhehi. samma migava, migācīram uyyānabhūmim, gacchāma subhūmim dassanāyāti. Evam devāti kho migavo rañño Koravyassa patisutvā 6 migācīram sodhento addasa āyasmantam Ratthapālam añnatarasmim rukkhamule divāvihāram nisinnam: disvāna yena rājā Koravyo ten' upasamkami, upasamkamitvā rājānam Koravyam etad avoca: — Suddham kho⁷, deva, migācīram; atthi c' ettha Ratthapālo nāma kulaputto imasmim yeva Thullakotthite aggakulikassa putto yassa tvam abhinham kittayamāno ahosi so añnatarasmim rukkhamule divāvihāram Tena hi, samma migava, alam dan' ajja uyyanabhūmiyā, tam eva dāni mayam bhavantam Ratthapālam payirupāsissāmāti8. Atha khe rājā Koravyo: Yam tattha khādaniyam bhojanīyam 9 patiyattam tam 10 sabbam vissajjethāti vatvā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā bhadram 11 yanam abhiruhitya bhadrehi bhadrehi yanehi Thullakotthitamha niyyāsi mahaccarājānubhāvena 12 āyasmantam Ratthapālam dassanāya. Yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohityā pattiko va ussatāva ussatāva parisāva yen' āyasmā Ratthapālo ten' upasamkami, upasamkamitvā āyasmatā Rattha-

¹ So Sk Si Bu; Bm (alone) atthāpadakatā (as Theragāthā page 75); Childers atthāpadakatā (Diet. p. 610).
² So Si Bu; Bm odahi; Sk ohuhī.
³ So Bm Si Bu; Sk nāsādā.
⁴ Si gacchāmi.
⁵ Theragāthā (p. 75) gives an additional couplet.
⁶ So Bm Sk Si; patissutvā.
⁷ Bm Si add te.
⁸ Bm payirūp.; Si payīrūp.
⁹ So here Si only.
¹⁰ Sk omits tani.
¹¹ Bm repeats bhadrani, as usual.
¹² So all MSS. Cf. I Dīgha p. 49, Sum. Vil. I 148, & (infra) Sutta 84.
VOL. II.
⁵

pālena saddhim sammodi sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam aṭṭhāsi.

Ekamantam thito kho rājā Koravyo āyasmantam Ratthapālam etad avoca: — Idha bhavam Ratthapālo hatthatthare ¹ nisīdatūti.

Alam, mahārāja, nisīda tvam; nisinno aham sake āsane ti. Nisīdi kho rājā Koravyo pannatte āsane; nisajja kho Koravyo āyasmantam Ratthapālam etad avoca: — Cattar' imani, bho Ratthapala, parijunnani yehi parijunnehi samannāgatā idh' ekacce kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajanti. Katamāni cattari? Jaraparijuñnam vyadhiparijuñnam bhogaparijuñnam ñātipārijuñnam. Kataman ca, bho Ratthapāla, jarāpārijunñam ? Idha, bho Ratthapāla, ekacco jinno hoti vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto. So iti patisancikkhati: - Aham kho 'mhi etarahi jinno vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto, na kho pana mayā sukaram anadhigatā vā bhogā 2 adhigantum adhigatā vā bhogā phātim 3 kātum; yannūnāham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan ti. So tena jarāpārijuñnena samannāgato kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajati. Idam vuccati, bho Ratthapāla, jarāpārijunnam. Bhavam kho Ratthapālo etarahi daharo yuvā susu kāļakeso bhadrena yobbanena samannāgato pathamena vayasā. Tam bhoto Ratthapālassa jarāpārijuñnam na 'tthi. Kim bhavam Ratthapālo natvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyam pabbajito?

Katamañ ca, bho Ratthapāla, vyādhipārijuññam? Idha, bho Ratthapāla, ekacco ābādhiko hoti dukkhito bāļhagilāno. So iti patisancikkhati: — Aham kho 'mhi etarahi ābādhiko dukkhito bāļhagilāno, na kho pana mayā sukaram anadhigatā vā bhogā adhigantum adhigatā vā bhogā phātim

¹ So Sk B^m Bu; Si katthatthare, with note that the Sinh. reading is hatthatthare. ² So Sk; B^m Si anadhigatam vā bhogam & (infra) adhigatam vā bhogam, Si with notes that the Sinh. readings are as in the text. ³ So B^m Si; Sk thitiram.

kātum, yannūnāham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan ti. So tena vyādhipārijuñnena samannāgato kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajati. Idam vuccati, bho Ratthapāla, vyādhipārijuñnam. Bhavam kho pana Ratthapālo etarahi appābādho appātanko samavepākiniyā gahaņiyā samannāgato nātisītāya nāccunhāya. Tam bhoto Ratthapālassa vyādhipārijuñnam na 'tthi. Kim bhavam Ratthapālo nātvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyam pabbajito?

Katamañ ca, bho Ratthapāla, bhogapārijuññam? Idha, bho Ratthapāla, ekacco addho hoti mahaddhano mahābhogo: tassa te bhogā anupubbena parikkhayam gacchanti. So iti patisancikkhati: Aham kho pubbe addho ahosim mahaddhano mahābhogo; tassa me 3 te bhogā anupubbena parikkhayam gatā; na kho pana mayā sukaram anadhigatā vā bhogā4 adhigantum adhigatā vā bhogā 5 phātim kātum. Yannunāham kesamassum oharetva kasayani vatthani acchadetva agarasma anagārivam pabbajevvan ti. So tena bhogapārijuñnena samannāgato kesamassum ohāretvā kāsāyani vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajati. Idam vuccati, bho Ratthapāla, bhogapārijuñnam. Bhavam kho pana Ratthapālo imasmim yeva Thullakotthite aggakulikassa putto. bhoto Ratthapālassa bhogapārijuñnam na 'tthi. Kim bhavam Ratthapālo natvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyam pabbajito?

Katamañ ca, bho Raṭṭhapāla, ñātipārijuññam? Idha, bho Raṭṭhapāla, ekaccassa bahū honti mittāmaccā ñātisālohitā; tassa te ñātakā anupubbena parikkhayam gacchanti. So iti paṭisañcikkhati: Mamam kho pubbe bahū ahesum mittāmaccā ñātisālohitā; tassa me 6 ñātakā anupubbena parikkhayam gatā; na kho pana mayā sukaram anadhigatā vā bhogā adhigantum adhigatā vā bhogā phātim kātum. Yannūnāham

So Sk Bm Bu; Si s-iniyā.
 Bm (alone) nātisitēya.
 Sk omits me.
 Si (here & infra) anadhigate vā bhoge.
 Si (here & infra) adhigate vā bhoge.
 Si inserts te.

kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan ti. So tena nātipārijunnena samannāgato kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajati. Idam vuccati, bho Ratthapāla, nātipārijunnam. Bhoto kho pana Ratthapālassa imasmim yeva Thullakotthite bahū mittāmaccā nātisālohitā. Tam bhoto Ratthapālassa nātipārijunnam na 'tthi. Kim bhavam Ratthapālo nātvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyam pabbajito?

Imāni kho, bho 1 Ratthapāla, cattāri pārijunānāni yehi pārijunnehi samannāgatā idh' ekacce kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajanti. Tāni bhoto Ratthapālassa na 'tthi. Kim bhavam Ratthapālo natvā vā disvā vā sutvā vā pabbajito ti.

Atthi kho, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena cattāro dhammuddesā udditthā; ye aham natva ca disva ca sutva ca agarasma anagariyam pabbajito. Katame cattaro? - 'Upanīyati loko addhuvo' ti' kho, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena pathamo dhammuddeso uddittho; yam aham natvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito. 'Attāno 3 loko anabhissaro 4 ti' kho, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena dutiyo dhammuddeso uddittho; yam aham natvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito. 'Assako loko sabbam pahāya gamanīyan⁵ ti' kho, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena tativo dhammuddeso uddittho; vam aham natva ca disva ca sutva ca agarasma anagariyam pabbajito. 'Uno loko atitto tanhādāso ti' kho, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena catuttho dhammuddeso uddittho; yam aham ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito. Ime kho. mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammā-

¹ Si omits bho here. ² Bm (alone) upaniyyati loko adhuvo. ³ So Sk Bu; Si atāņo; Bm atāno. ⁴ Bm (alone) anabhisaro. ⁵ Bm (alone) gamaniyan.

sambuddhena cattāro dhammuddesā udditthā; ye aham¹ ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito ti.

'Upanīyati loko addhuvo ti', bhavam Raṭṭhapālo āha; imassa pana, bho Raṭṭhapāla, bhāsitassa katham attho daṭṭhabbo ti?

Tam kim maññasi, mahārāja? Ahosi tvam vīsativassuddesiko pi paṇṇuvīsativassuddesiko pi hatthismim pi katāvī assasmim pi katāvī rathasmim pi katāvī dhanusmim pi katāvī tharusmim pi katāvī ūrubalī bāhubalī alamatto saṅgāmāvacaro ti?

Ahosim aham, bho Raṭṭhapāla, vīsativassuddesiko pi paṇṇuvīsativassuddesiko pi hatthismim pi katāvī assasmim pi katāvī rathasmim pi katāvī dhanusmim pi katāvī tharusmim pi katāvī ūrubalī bāhubalī alamatto saṅgāmāvacaro; appekadā ham, bho Raṭṭhapāla, iddhimā va maññe; na attano balena samasamam samanupassāmīti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Evam eva tvam etarahi ūrubalī bāhubalī alamatto sangāmāvacaro ti?

No h' idam, bho Ratthapāla; etarahi jiṇṇo vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto āsītiko vayo 6 vattati; appekadā 'ham, bho Ratthapāla: Idha pādam karissāmīti añnen' eva 7 pādam karomīti.

Idam kho tam, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam Upanīyati loko addhuvo ti', yam aham natvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito ti.

Acchariyam, bho Raṭṭhapāla, abbhutam, bho Raṭṭhapāla, yāva subhāsitam c' idam tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena 'Upanīyati loko addhuvo ti.' Upanīyati hi, bho Raṭṭhapāla, loko addhuvo 8. Samvijjante kho, bho Raṭṭhapāla, imasmim rājakule hatthikāyā pi assakāyā pi rathakāyā pi pattikāyā pi, ye 9 amhākam āpadāsu pari-

¹ Sk ye o' aham; Bm Si yam aham. ² So Sk; Si pannav.; Bm punnav.

³ So Sk; Bm dharusmim; Si pharusmim. ⁴ So Sk Bm Si; Bu(?) alamattho.

⁵ So Sk; Si omits va; Bm omits iddhimā va & inserts na viya. ⁶ Si nserts me; Sk inserts ce. ⁷ Bm annadeva. ⁸ Sk adds ti. ⁹ Bm omits ye.

yodhāya vattissanti. 'Attāņo loko anabhissaro ti' bhavam Raṭṭhapālo āha. Imassa pana, bho Raṭṭhapāla, bhāsitassa katham attho datthabbo ti?

Tam kim maññasi, mahārāja? Atthi te koci anusāyiko ¹ ābādho ti?

Atthi me, bho Raṭṭhapāla, anusāyiko vātābādho; appekadā mam, bho Raṭṭhapāla, mittāmaccā ñātisālohitā parivāretvā ṭhitā honti: Idāni rājā Koravyo kālam karissati, idāni rājā Koravyo kālam karissatīti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Labhasi tvam te mittāmacce ñātisālohite: Āyantu me bhonto mittāmaccā ñātisālohitā, sabbe va santā imam vedanam samvibhajatha yathā ham lahukatarikam vedanam vediyeyyan ti? Udāhu tvam yeva tam vedanam vediyasīti? 5

Nāham, bho Ratthapāla, labhāmi te mittāmacce nātisālohite: Āyantu me bhonto mittāmaccā nātisālohitā, sabbe va santā imam vedanam samvibhajatha yathā 'ham lahukatarikam vedanam vediyeyyan ti. Atha kho aham eva tam vedanam vediyāmīti.

Idam kho tam, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam 'Attāņo loko anabhissaroti'; yam aham nātvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito ti.

Acchariyam, bho Ratthapāla, abbhutam, bho Ratthapāla, yāva subhāsitam c' idam tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena 'Attāņo loko anabhissaro ti.' Attāņo hi, bho Ratthapāla, loko anabhissaro. Samvijjati kho, bho Ratthapāla, imasmim rājakule pahūtam hirannāsuvannam bhūmigatan ca vehāsatthan ca. 'Assako loko sabbam pahāya gamanīyan ti' bhavam Ratthapālo āha. Imassa pana, bho Ratthapāla, bhāsitassa katham attho datthabbo ti?

Tam kim maññasi, mahārāja? Yathā tvam etarahi pañcahi

So Si; Bm anussāyiko; Sk anusayiko.
 Sk ayantu.
 Bm samvibhajetha.
 Bm lahukam tarikam.
 Bm vedeyyāsīti.
 So Bu; Sk Si pahutam; Bm bahu tam. Cf. I Dīgha 115.
 Si vehāsagatan

kāmaguņehi samappito samangibhūto 1 paricāresi, lacchasi paratthā pi: Evam evāham imeh' eva pañcahi kāmaguņehi samappito samangibhūto paricāremīti. Udāhu añne imam bhogam paṭipajjissanti, tvam pana yathākammam gamissasīti?

Yathāham, bho Ratthapāla, etarahi pancahi gāmaguņehi samappito samangibhūto paricāremi, nāham lacchāmi paratthā pi: Evam evāham imeh' eva pancahi kāmaguņehi samappito samangibhūto paricāremīti. Atha kho anne imam bhogam patipajjissanti, aham pana yathākammam gamissāmīti.

Idam kho tam, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam: 'Assako loko, sabbam pahāya gamanīyan ti;' yam aham natvā ca disvā ca sutvā ça agārasmā anagāriyam pabbajito ti.

Acchariyam, bho Raṭṭhapāla, abbhutam, bho Raṭṭhapāla, yāva subhāsitan c' idam tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena 'Assako loko, sabbam pahāya gamanīyan ti.' Assako hi, bho Raṭṭhapāla, loko sabbam pahāya gamanīyam. 'Ūno loko atitto taṇhādāso ti' bhavam Raṭṭhapālo āha. Imassa pana, bho Raṭṭhapāla, bhāsitassa katham attho daṭṭhabbo ti?

Tam kim mañnasi, mahārāja? Phītam ² Kurum ajjhāvasasīti?

Evam, bho Ratthapāla; phītam Kurum ajjhāvasāmīti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Idha te puriso āgaccheyya puratthimāya disāya saddhāyiko paccayiko, so tam upasamkamitvā evam vadeyya: Yagghe, mahārāja, jāneyyāsi; aham āgacchāmi puratthimāya disāya; tatth' addasam mahantam janapadam iddhañ c' eva phītañ ca bahujanam ākiṇṇamanussam; bahū³ tattha hatthikāyā assakāyā rathakāyā pattikāyā, bahu⁴ tattha dantājinam⁵, bahu tattha hiraññasuvaṇṇam akatañ c' eva katañ ca, bahu tattha itthipariggaho; sakkā ca tāvatakena⁶ balatthena abhivijinitum; abhivijina, mahārājāti². Kinti nam kareyyāsīti?

Si samangībhūto.
 Bm Si phitam.
 So Bm; Sk Si bahu throughout.
 Bm bahum.
 Bm (alone) dhanadhaūñam.
 Bm adds va.
 Bm bahalatthena abhivijitum, mahārājāti.

Tam pi mayam, bho Ratthapāla, abhivijiya ajjhāva-seyyāmāti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Idha te puriso āgaccheyya pacchimāya disāya—pe²—uttarāya disāya, dakkhiņaya disāya, pārasamuddato saddhāyiko paccayiko, so tam upasamkamitvā evam vadeyya: Yagghe, mahārāja, jāneyyāsi aham āgacchāmi pārasamuddato, tatth' addasam mahantam janapadam iddhañ c'eva phītañ ca bahujanam ākiṇṇamanussam, bahū tattha hatthikāyā assakāyā rathakāyā pattikāyā, bahu tattha dantājinam, bahu tattha hiraññasuvaṇṇam akatañ c' eva katañ ca, bahu tattha itthipariggaho; sakkā ca tāvatakena balatthena abhivijinitum; abhivijina, mahārājāti. Kinti nam kareyyāsīti?

Tam pi mayam, bho Raṭṭhapāla, abhivijiya ajjhāva-seyyāmāti.

Idam kho tam, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam ' \overline{U} no loko atitto tanhādāso ti'; yam aham natvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito ti.

Acchariyam, bho Ratthapāla, abbhutam, bho Ratthapāla, yāva subhāsitan c' idam tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena 'Ūno loko atitto tanhādāso ti.' Ūno hi, bho Ratthapāla, loko atitto tanhādāso ti.

Idam avoc' āyasmā Raṭṭhapālo; idam vatvā athāparam etad avoca ³:—

Passāmi loke sadhane manusse, laddhāna vittam na dadanti mohā;

Luddhā 4 dhanam sanniccayam karonti, bhiyyo va 5 kāme abhipatthayanti.

Rājā pasayhā 6 paṭhavim vijitvā sasāgarantam mahim 7 āvasanto.

Oram samuddassa atittarupo pāram samuddassa pi patthayetha.

¹ So B^m; S^k abhivijīyya; Si abhivijjiya. ² B^m Si omit pe. ³ Cf. Theragātha pp. 75−77. ⁴ B^m laddha. ³ So Bu B^m; S^k Si ca. ⁶ So S^k; Si pasayha-p.; B^m pasayha ppathavim. ⁷ S^k mahiya vasanto.

- Rājā ca anne ca bahū manussā avītataņhā maraņam upenti,
- Unā va¹ hutvā na jahanti deham; kāmehi lokamhi na h'atthi titti.
- Kandanti nam nātī pakiriya kese, 'Aho vatā ne amarā ti' c'āhu;
- Vatthena nam pārutam nīharitvā citam samādāya tato dahanti 4.
- So dayhati sulehi tujjamano ekena vatthena pahaya bhoge;
- Na mīyamānassa bhavanti tāṇā ñātī 'dha 5 mittā atha vā sahāyā.
- Dāyādakā tassa dhanam haranti, satto pana gacchati yena kammam.
- Na mīyamānam dhanam anveti kinci puttā ca dārā ca dhanan ca raṭṭham.
- Na dīgham āyum labhate dhanena, na cāpi vittena jaram vihanti.
- Appam h' idam b jīvitam, āhu dhīrā, asassatam vipparināmadhammam.
- Aḍḍhā daļiddā 7 ca phusanti phassam, bālo ca dhīro ca tath' eva phuṭṭho.
- Bālo hi bālyā vadhito va seti, dhīro ca na vedhati phassaphuttho.
- Tasmā hi paññā va dhanena seyyo yāya vosānam indādhigacchati.
- Asositattā hi bhavābhavesu pāpāni kammāni karonti mohā.
- Upeti gabbhañ ca parañ ca lokam samsaram apajja paramparaya.
- Tass' appapañño abhisaddahanto upeti gabbhañ ca parañ ca lokam.

 ¹ Bm ca.
 ² Sk parikiriya; Bm pakirāya; Si pakīriya.
 ³ So Bu, who paraphrases by aho vata no, adding 'ayam eva vā pāṭho'; MSS vatā no.
 ⁴ Bm Si dahanti; Sk citakam s. nayato d.
 ⁵ So Sk; Bm Si ca.
 ⁶ So Sk; Bm appañ hi tam; Si appakañ c' idam.
 ⁷ Bm Si daliddā.
 So Bu; Sk ahotasittā; Bm Si abyositattā.

Coro yathā sandhimukhe gahīto sakammanā haññati pāpadhammo,

Evam pajā; pecca paramhi loke sakammanā haññati pāpadhammo².

Kāmā hi citrā madhurā manoramā virūparūpena mathenti cittam;

Adīnavam kāmaguņesu disvā tasmā aham ³ pabbajito 'mhi, rāja.

Dumapphalānīva⁴ patanti mānavā♥daharā ca vuddhā ca sarīrabhedā;

Etam pi disvā 5 pabbajito 'mhi, rāja; apannakam sāmañnam eva seyyo ti.

RATTHAPĀLASUTTAM DUTIYAM.

83.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Mithilāyam viharati Makhādevambavane 6. Atha kho Bhagavā aññatarasmim padese sitam patvākāsi. Atha kho āyasmato Ānandassa etad ahosi: Ko nu kho hetu ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraņena Tathāgatā sitam pātukarontīti 7. Atha kho āyasmā Ānando ekamsam cīvaram katvā yena Bhagavā ten' añjalim paṇāmetvā Bhagavantam etad avoca: Ko nu kho, bhante, hetu ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraņena Tathāgatā sitam pātukarontīti.

Bhūtapubbam, Ānanda, imissā yeva Mithilāyam rājā ahosi Makhādevo nāma dhammiko dhammarājā dhamme thito mahārājā dhammam carati brāhmanagahapatikesu negamesu⁸ c' eva jānapadesu⁹ ca, uposathan ca upavasati cātuddasim

¹ Bm sakammunā. ² Si haūnanti pāpadhammā. ³ So Sk; Bm tasmāmaham; Si tasmā 'ham. ⁴ All MSS, d-āneva. ⁵ Si etam viditvā. ⁶ Sk Bu Makhādeva throughout, as also Jātaka No. 9; Bm Magghadeva; Si Maghadeva, a spelling which repeats Pl. XLVIII (2) of the 'Stūpa of Bharhut'. Si notes that the Sinh. spelling is Makhādeva. ⁷ Bm patumk. ⁸ So Si (& Sk infra); Sk Bm nigamesu. ⁹ So Si (& Sk infra) Sk Bm janapadesu.

pañcaddasim 1 atthamiñ ca pakkhassa. Atha kho, Ānanda, rājā Makhādevo bahunnam vassānam bahunnam vassasatānam bahunnam 2 vassasahassānam accayena kappakam āmantesi: Yadā me, samma kappaka, passevyāsi sirasmim phalitāni? iātāni, atha me āroceyyāsīti. Evam devāti kho, Ānanda, kappako rañño Makhādevassa paccassosi. Addasā kho. Ānanda, kappako bahunnam vassānam bahunnam vassasatānam bahunnam vassasahassanam accavena ranno Makhadevassa sirasmim phalitāni jātāni, disvāna rājānam Makhādevam etad avoca: Pātubhūtā kho devassa devadūtā; dissanti sirasmim phalitāni jātānīti. Tena hi, samma kappaka, tāni phalitāni sādhukam sandāsena uddharitvā mamam 4 anjalismim patitthāpehīti. Evam devāti kho, Ānanda, kappako rañño Makhādevassa patisutvā tāni phalitāni sādhukam sandāsena uddharitvā rañno Makhādevassa anjalismim patitthāpesī. Atha kho. Ānanda, rājā Makhādevo kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram āmantāpetvā etad avoca: Pātubhūtā kho me, tāta kumāra, devadūtā, dissanti sirasmim phalitāni jātāni. Bhuttā kho pana me mānusakā kāmā⁵; samayo dibbe kāme pariyesitum. Ehi tvam, tāta kumāra, imam rajjam patipajja; aham pana kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagārivam pabbajissāmi. Tena hi, tāta kumāra, yadā tvam pi6 passeyyāsi sirasmim phalitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyāsi. Yena me idam kalyānam vattam 7 nihitam 8 anuppavattevvāsi mā kho me tvam antimapuriso ahosi. Yasmim kho, tāta kumāra, purisayuge vattamāne evarūpassa kalyānassa vattassa samucchedo hoti, so tesam antimapuriso hoti. Tan tāham 10, tāta kumāra, evam vadāmi: Yena me idam kalyāņam

¹ Sk Si pañcadasin; at p. 78 Sk pannarasin. ² Bm Si bahūnam always.
³ Sk Bu sts. phalitāni sts. palitāni; Bm Si palitāni throughout. ⁴ Bm Si mama. ⁵ So Si throughout & Sk infra; Bm mānussakā always; Sk here mānussakakāmā. ⁶ Si omits pi. ⁷ So Bu & Sk infra; Bm Si vattam; Sk here vaddham. ⁸ So Sk Si Bu; Bm nihatam. ⁹ Bm anupav°.
¹⁰ Bm tathā 'ham.

vattam nihitam anuppavatteyyasi, ma kho me tvam antimapuriso ahosīti.

Atha kho, Ānanda, rājā Makhādevo kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam raije samanusāsitvā imasmim veva Makhādevambavane kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi, tathā dutiyam, tathā tatiyam, tathā catutthim 1; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattataya sabbavantam lokam mettäsahagatena 2 cetasä vipulena mahaggatena appamāņena averena avyāpajjhena pharitvā vihāsi. Karuņāsahagatena cetasā — pe 4 — muditāsahagatena cetasā 5, upekhāsahagatena 6 cetasā ekam disam pharitvā vihāsi, tathā dutiyam, tathā tatiyam, tathā catutthim; iti uddhamadho sabbattatāva sabbāvantam lokam upektiriyam sabbadhi hāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamānena averena avyāpajjhena pharitvā vihāsi. Rājā kho pan', Ānanda. Makhādevo caturāsītivassasahassāni kumārakīlikam kīli7; caturāsītivassasahassāni oparajjam 8 kāresi; caturāsītivassasahassāni rajjam kāresi; caturāsītivassasahassāni imasmim yeva Makhādevambavane agārasmā anagāriyam pabbajito brahmacariyam cari 9. So cattaro brahmavihare bhavetva kāvassa bhedā param maranā brahmalokūpago ahosi.

Atha kho, Ānanda, rañño Makhādevassa putto bahunnam vassanam bahunnam vassasatānam bahunnam vassasahassānam accayena kappakam āmantesi: Yadā me, samma kappaka, passeyyāsi sirasmim phalitāni jātāni, atha me āroceyyāsīti. Evam devāti kho, Ānanda, kappako rañño Makhādevassa puttassa paccassosi. Addassā kho, Ānanda, kappako bahunnam vassānam bahunnam vassasahassānam accayena rañño Makhādevassa puttassa sirasmim phalitāni jātāni; disvā rañño Makhādevassa puttam etad avoca: Pātubhūtā kho devassa devadūtā; dissanti sirasmim

Bm Si catuttham.
 Sk here & infra upekhāsahagatena, as Bm infra.
 Bm abyābajihena.
 Bm omits.
 Si inserts pe.
 Bm Si upekkho.

⁷ So Si Sk Bu; Bm -kilikam kili. 8 Si uparajjam. 9 Bm acarim.

phalitāni jātānīti. Tena hi, samma kappaka, tāni phalitāni sādhukam sandāsena uddharitvā mama anjalismim patitthāpehīti. Evam devāti kho. Ānanda, kappako ranno Makhādevassa puttassa patisutvā tāni phalitāni sādhukam sandāsena uddharitvā ranno Makhādevassa puttassa anjalismim patitthāpesi. Atha kho. Ānanda, ranno Makhādevassa putto kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram āmantāpetvā etad avoca: Pātubhūtā kho me, tāta kumāra, devadūtā: dissanti sirasmim phalitāni jātāni. Bhuttā kho pana me mānusakā kāmā; samayo dibbe kāme pariyesitum. Ehi tvam. tāta kumāra, imam rajjam patipajja; aham pana kesamassum ohāretvā kāsāvāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagārivam pabbajissāmi. Tena hi, tāta kumāra, yadā tvam pi passeyyāsi sirasmim phalitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā kesamassum ohāretvā kāsāvāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyāsi. Yena me idam kalyānam vattam nihitam anuppavatteyyasi, ma kho me tvam antimapuriso Yasmim kho, tāta kumāra, purisayuge vattamāne ahosi. evarūpassa kalvānassa vattassa samucchedo hoti, so tesam antimapuriso hoti; tan tāham. tāta kumāra, evam vadāmi: Yena me idam kalyānam vattam nihitam anuppavatteyvāsi, mā kho me tvam antimapuriso ahosīti.

Atha kho, Ānanda. rañño Makhādevassa putto kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā imasmim yeva Makhādevambavane kesamassum ohāretva kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi, tathā dutiyam, tathā tatiyam, tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamānena averena avyāpajjhena pharitvā vihāsi, karunāsahagatena cetasā — pc — muditāsahagatena cetasā, upekhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi, tathā dutiyam, tathā tatiyam, tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamānena averena avyāpajjhena

pharitvā vihāsi. Rañño kho pan', Ānanda, Makhādevassa putto caturāsītivassasahassāni kumārakīļikam kīļi; caturāsītivassasahassāni oparajjam kāresi, caturāsītivassasahassāni rajjam kāresi, caturāsītivassasahassāni imasmim yeva Makhādevambavane agārasmā anagāriyam pabbajito brahmacariyam cari. So cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā param maraṇā brahmalokūpago ahosi.

Rañño kho pan', Ānanda, Makhādevassa puttapaputtakā tassa paramparā caturāsītikhattivasahassāni i imasmim veva Makhādevambavane kesamassum ohāretvā kāsāvāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagārīvam pabbajimsu. Te 2 mettasahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharimsu, tathā dutiyam, tathā tatiyam, tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam mettāsahagatena 8 cetasā vipulena mahaggatena appamānena averena avyāpajihena pharitvā viharimsu, karunāsahagatena cetasā. muditāsahagatena cetasā, upekhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharimsu, tathā dutiyam, tathā tatiyam, tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattataya sabbāvantam lokam upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamānena averena avyāpajjhena pharitvā viha-Te4 caturāsītivassasahassāni kumārakilikam kīlimsu. caturāsītivassasahassāni oparajjam kāresum 5, caturāsītivassasahassāni rajjam kāresum 5, caturāsītivassasahassāni imasmim Makhādevambavane agārasmā anagāriyam pabbajitā brahmacarim carimsu. Te cattaro brahmavihare bhavetva kayassa bhedā param maraņā brahmalokūpagā ahesum.

Nimi tesam rājānam pacchimako ahosi dhammiko dhammarājā, dhamme thito mahārājā, dhammam carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu c'eva jānapadesu ca, uposathañ ca upavasati cātuddasim pañcaddasim atthamiñ ca pakkhassa.

Bhūtapubbam, Ananda, devānam 7 Tāvatimsanam Su-

¹ So Sk; Bm caturāsītirājasahassāni; Si caturāsītisahassāni. ³ Sk omits te. ³ So all MSS. here. ⁴ Bm Si omit te here. ⁵ Si kāresu. ⁶ Si rājā. ⁻ Bu devatānam.

dhammāyam sabhāyam sannisinnānam sannipatitānam ayam antarākathā udapādi: Lābhā vata bho Videhānam, suladdham vata bho Videhānam yesam Nimi rājā dhammiko dhammarājā dhamme thito mahārājā dhammam carati brāhmanagahapatikesu negamesu c' eva jānapadesu ca, uposathan ca upavasati cātuddasim pancaddasim atthamin ca pakkhassāti.

Atha kho, Ānanda, Sakko devānam indo deve Tāvatimse āmantesi: Icchevyātha no tumhe mārisā Nimi-rājānam datthun ti? Icchāma mayam mārisa Nimi-rājānam datthun ti. Tena kho pana 1 samayena Nimirājā tadahu 'posathe pannarase sīsam nahāto 2 uposathiko upari pāsādavaragato nisinno hoti. Atha kho. Ānanda, Sakko devānam indo seyyathāpi nāma balavā puriso samminjitam's vā bāham pasareyya pasaritam vā bāham samninjeyya, evam eva devesu Tāvatimsesu antarahito Nimissa rañño mukhe pāturahosi. Atha kho, Ananda, Sakko devānam indo Nimi-rājānam etad avoca: Lābhá te 5, mahārāja, suladdham te, mahārāja; devā, mahārāja, Tāvatimsā Sudhammāyam sabhāyam kittayamānarūpā sannisinnā: Lābhā ... &c. as above ... atthamiñ ca pakkhassāti. Devā te, mahārāja, Tāvatimsā dassanakāmā; tassa te aham, mahārāja, sahassayuttam ajannaratham pahinissami; abhiruheyyasi, maharaja, dibbam yānam avikampamāno ti.

Adhivāsesi kho, Ānanda, Nimi rājā tuṇhībhāvena. Atha kho, Ānanda, Sakko devānam indo Nimissa rañño adhivāsanam viditvā seyyathāpi nāma... &c. as above... antarahito devesu Tāvatimsesu pāturahosi.

Atha kho, Ānanda, Sakko devānam indo Mātali—samgāhakam ⁷ āmantesi: Ehi tvam, samma Mātali, sahassayuttam ājannaratham yojetvā Nimi-rājānam upasamkamitvā evam vadesi:—Ayan te, mahārāja, sahassayutto ājannaratho Sakkena devānam indena pesito; abhirūheyyāsi, mahārāja, dibbam

¹ Bm Si insert Ananda. ² So Sk; Bm sīsam nhāto; Si sīsanhāto. ³ So Sk Si; Bm saminjitam, as Vol. I 168. Cf. I Dīgha 222 & I Sum. Vil. 196. ⁴ So Bu (bis); Si sammukhe; Sk Bm pamukhe. ⁵ Bm vo here et infra. ⁶ So Si Bu; Sk Bm a-ti. ⁷ So Sk Bm; Si Mātalim (as Nimim rājānam supra et infra).

yānam avikampamāno ti. Evam hotu bhaddan tavāti kho. Ānanda, Mātali samgāhako Sakkassa devānam indassa patisutvā sahassayuttam ājannaratham vojetvā Nimi-rājānam upasamkamitvā etad avoca: Ayan te, mahārāja, sahassayutto ājañnaratho Sakkena devānam indena pesito; abhiruha, mahārāja, dibbam yānam avikampamāno . Api ca, mahārāja, katamena tam nemi, — yena vā pāpakammā pāpakānam kammānam vipākam paţisamvedenti, yena vā kalyānakammā kalyānānam kammānam vipākam patisamvedentīti? Ubhayen' eva mam, Mātali, nehīti. Sampāpesi⁸ kho, Ānanda, Mātali samgāhako Nimi-rājānam Sudhammam sabham 4. Addasā kho. Ānanda, Sakko devānam indo Nimi-rājānam dūrato va āgacchantam, disvāna Nimi-rājānam etad avoca: Ehi kho, mahārāja, sāgatam, mahārāja; devā te, mahārāja, Tāvatimsā Sudhammāyam sabhāyam kittayamānarūpā sannisinnā: — Lābhā . . . &c. as above . . . atthamiñ ca pakkhassāti. Devā te, mahārāja. Tāvatimsā dassanakāmā; abhirama. mahārāja, devesu devānubhāvenāti.

Alam mārisa 6 tatth' eva mam Mithilam paţinetu, tatthāham dhammam carissāmi brāhmanagahapatikesu negamesu c' eva jānapadesu ca, uposathan ca upavasissāmi catuddasim pancadasim aṭṭhamin ca pakkhassāti.

Atha kho, Ānanda, Sakko devānam indo Mātali-sam-gāhakam āmantesi: — Ehi tvam, samma Mātali, sahassa-yuttam ājaññaratham yojetvā Nimi-rājānam tatth' eva Mithilam paṭinehīti. Evam bhaddan tavāti kho, Ānanda. Mātali sam-gāhako Sakkassa devānam indassa paṭisutvā sahassayuttam ājaññaratham yojetvā Nimi-rājānam tatth' eva Mithilam paṭinesi.

Tatra sudam, Ānanda, Nimirājā dhammam carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu c' eva jānapadesu ca, uposathañ

¹ So Bu; Sk Bm evam bhaddam tavāti; Si evam bhadantavāti. ² Bm Si add ti. ³ So Sk; Bm sampaveseti; Si sampavesi, with note that the Sinh. reading is sampapesi. ⁴ So Sk Bm; Si sudhammayam sabhayam, with note that the Sinh. reading is sudhammam sabham. ⁵ Sk here, as Bm always, kittiyamānarūpa. ⁶ Bm mārisā.

ca upavasati cātuddasim pancaddasim atthamin ca pakkhassa. Atha kho, Ānanda, Nimi-rājā bahunnam vassānam bahunnam vassasatānam bahunnam vassasahassānam accayena kappakam āmantesi: Yadā me, samma kappaka, passevyāsi sirasmim phalitāni jātāni, atha me āroceyyāsīti. Evam devāti kho, Ānanda, kappako Nimissa rañño paccassosi. Addasā kho. Ānanda, kappako bahunnam vassānam bahunnam vassasatānam bahunnam vassasahassānam accavena Nimissa rañño sirasmim phalitani jatani; disva Nimi-rajanam etad avoca: Pātubhūtā kho devassa devadūtā: dissanti sirasmim phalitāni iātānīti. Tena hi, samma kappaka, tāni phalitāni sādhukam sandāsena uddharitvā mama anjalismim patitthāpehīti. Evam devāti kho, Ānanda, kappako Nimissa ranno patisutvā tāni phalitāni sādhukam sandāsena uddharitvā Nimissa rañño anjalismim patitthapesi. Atha kho, Ananda, Nimi raja kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram āmantāpetvā etad avoca: Pātubhūtā kho me, tāta kumāra, devadūtā; dissanti sirasmim phalitani jatani. Bhutta kho pana me mānusakā kāmā; samayo dibbe kāme pariyesitum. Ehi tvam, tāta kumāra, imam rajjam patipajja; aham pana kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajissāmi. Tena hi, tāta kumāra, yadā tvam pi passeyyāsi sirasmim phalitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā kesamassum ohāretvā kāsāvāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyāsi. Yena me idam kalyānam vattam nihitam anuppavatteyyasi, ma kho me tvam antimapuriso Yasmim kho, tāta kumāra, purisayuge vattamāne evarūpassa kalvānassa vattassa samucchedo hoti, so tesam antimapuriso hoti. Tan tāham, tāta kumāra, evam vadāmi: Yena me idam kalyānam vattam nihitam anuppavatteyvāsi, mā kho me tvam antimapuriso ahosīti.

Atha kho, Ānanda, Nimi-rājā kappakassa gāmavaram datvā jeṭṭhaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā imasmim yeva Makhādevambavane kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi, tathā

Digitized by Google

dutiyam, tathā tatiyam, tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam mettā-sahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāņena averena avyāpajjhena pharitvā vihāsi; karuņāsahagatena cetasā — pe — muditāsahagatena cetasā, upekhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi, tathā dutiyam, tathā tatiyam, tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāņena averena avyāpajjhena pharitvā vihāsi.

Nimi kho pan', Ānanda, rājā caturāsītivassasahassāni kumārakīļikam kīļi, caturāsītivassasahassāni oparajjam kāresi. caturāsītivassasahassāni imasmim yeva Makhādevambavane agārasmā anagāriyam pabbajito brahmacariyam cari. So cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā param maranā brahmalokūpago ahosi.

Nimissa kho pan', Ananda, ranno Kalarajanako nama So na agārasmā anagāriyam pabbaji; so tam kalyānam vattam samucchindi; so tesam antimapuriso ahosi. Siyā 1 kho pana te, Ānanda, evam assa: Añño nūna tena, samayena rājā Makhādevo ahosi, yena 2 tam kalyānam vattam nihitan ti 3. Na kho pan' etam, Ananda, evam datthabbam. Aham tena samayena rājā Makhādevo ahosim; ahan tam kalyānam vattam nihanim4; mayā tam kalyānam vattam nihitam; pacchimā janatā anuppavattesi. Tam kho pan'. Ānanda, kalyānam vattam na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhinnāya na sambodhāya na nibbānāya samvattati, yāvad eva brahmalokupapattiyā. Idam kho pan', Ananda, etarahi maya kalyanam vattam nihitam ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhinnāya sambodhāya nībbānāya samvattati. Katamā c', Ānanda, etarahi mayā kalyānam vattam nihitam ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhinnāya sambodhāya nibbanāya samvattati? Ayam eva ariyo atthangiko maggo, seyyathidam: Sammāditthi sammāsamkappo sammāvācā sammākammanto sammāājīvo

¹ So Bm Si; Skt yā. ² Skt so. ⁸ Sk nihanīti; St nahanīti; Bm nihatam. So Sk; St nihanim yā tam; Si nihinim; Bm omits these five words.

sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi. Idam kho, Ānanda, etarahi mayā kalyāṇam vaṭṭam nihitam ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya samvattati. Tam kho¹ aham, Ānanda, evam vadāmi: Yena me idam kalyāṇam vattam nihitam anuppavatteyyātha, mā kho me tumhe antimapuriso ahuvattha². Yasmim kho, Ānanda, purisayuge vattamāne evarūpassa kalyāṇassa vaṭṭassa samucchedo hoti, so tesam antimapuriso hoti. Tam vo aham, Ānanda, evam vadāmi: Yena me idam kalyāṇam vaṭṭam nihitam anuppavatteyyātha, mā kho me tumhe antimapuriso ahuvatthāti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Makhādevasuttam tatiyam.

84

Evam me sutam. Ekam samayam āyasmā Mahā-Kaccāno Madhurāyam viharati Gundāvane 3. Assosi kho rājā Madhuro Avantiputto: Samaņo khalu bho Kaccāno Madhurāyam viharati Gundāvane; tam kho pana bhavantam Kaccānam evam kalyāņo kittisaddo abbhuggato, — paṇḍito vyatto 4 medhāvī bahussuto cittakathī kalyāṇapaṭibhāno 5 vuddho 6 c' eva arahā ca; sādhu kho pana tathārūpānam arahatam dassanam hotīti. Atha kho rājā Madhuro Avantiputto bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā bhadram yānam abhirūhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Madhurāya niyyāsi mahaccarājānubhāvena 7 āyasmantam Mahā-Kaccānam dassanāya; yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattiko va yen' āyasmā Mahā-Kaccāno ten' upasamkami, upasamkamitvā

¹ Bm Si vo. ² So Skt; Bm purisā āhuvatthāti; Si purisā ahuvatthāti. ⁸ Skt; Gunadavane, Si gundhāvane, throughout. ⁴ Bm Si vigatto. ⁵ Bm kalyāṇapaṭibhāṇo. ⁶ Si vuḍḍho. ⁷ Si Bm mahaccar^o.; St mahār^o.; Sk mahaōcar^o. Cf. p. 65 & p. 118.

āyasmatā Mahā-Kaccānena saddhim sammodi sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīno kho rājā Madhuro Avantiputto āyasmantam Mahā-Kaccānam etad avoca: Brāhmanā, bho Kaccāna, evam āhamsu — Brāhmanā va settho vanno, hīno anno vanno; brāhmanā va sukko vanno, kanho anno vanno; brāhmanā va sujjhanti, no abrāhmanā; brāhmanā Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti. Idha bhayam Kaccāno kim āhāti 3?

Ghoso yeva kho eso, mahārāja, lokasmim: Brāhmaṇā va settho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇā Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti. Tad aminā p' etam 's; mahārāja, pariyāyena veditabbam yathā ghoso yev' eso lokasmim: Brāhmaṇā va settho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo—pe— brahmadāyādā ti. Tam kim maññasi, mahārāja? Khattiyassa ce pi ijjheyya banena vā dhañnena vā rajatena vā jātarūpena vā, khattiyo pi 'ssāssa pubbutṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, brāhmaṇo pi 'ssāssa, vesso pi 'ssāssa, suddo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti?

Khattiyassa ce pi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhañnena vā rajatena vā jātarūpena vā, khattiyo pi 'ssāssa pubbutthāyī pacchānipātī kimkārapatissāvī manāpacārī piyavādī, brāhmaņo pi 'ssāssa, vesso pi 'ssāssa, suddo pi 'ssāssa pubbutthāyī pacchānipātī kimkārapatissāvī manāpacārī piyavādī ti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Brāhmaṇassa ce pi ijjheyya dhanena vā dhaññena va rajatena vā jātarūpena vā, brāhmaṇo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, vesso pi 'ssāssa, suddo pi

¹ So Bu Si and Bm; Skt hīņo throughout. ² Bm idha; Sk iti; Si idam, — with note: Sinhalese iti. ⁸ Bm akkhāyīti, as Si with note: Sinhalese kim āhāti. ⁴ Si (& all MSS infra) Iminā pi kho etam, — with note Sinhalese tad imina p' etam. ⁵ So Si Bm Bu and (here) Sk, which subsequently reads iccheyya (as St throughout). ⁶ Bm pisassa throughout

'ssāssa, khattiyo pi 'ssāssa pubbutthāyī pacchānipātī kimkārapatissāvī manāpacārī piyavādī ti?

Brāhmaņassa ce pi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhañnena vā rajatena vā jātarūpena vā, brāhmaņo pi 'ssāssa pubbutṭhāyī pacchānipātī kimkārapatissāvī manāpacārī piyavādī, vesso pi 'ssāssa, suddo pi 'ssāssa, khattiyo pi 'ssāssa pubbutṭhāyī pacchānipātī kimkārapatissāvī manāpacārī piyavādī ti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Vessassa ce pi ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, vesso pi 'ssāssa pubbutthāyī pacchānipātī kimkārapatissāvī manāpacārī piyavādī, suddo pi 'ssāssa, khattiyo pi 'ssāssa, brāhmaņo pi 'ssāssa pubbutthāyī pacchānipātī kimkārapatissāvī manāpacārī piyavādī ti?

Vessassa ce pi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhannena vā rajatena vā jātarūpena vā, vesso pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, suddo pi 'ssāssa, khattiyo pi 'ssāssa, brāhmano pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Suddassa ce pi ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, suddo pi 'ssāssa pubbutthāyī pacchānipātī kimkārapatissāvī manāpacārī piyavādī, khattiyo pi 'ssāssa, brāhmaņo pi 'ssāssa, vesso pi 'ssāssa pubbutthāyī pacchānipātī kimkārapatissāvī manāpacārī piyavādī ti?

Suddassa ce pi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhannena vā rajatena vā jātarūpena vā, suddo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, khattiyo pi 'ssāssa, brāhmaņo pi 'ssāssa, vesso pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Yadi evam sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā 1 honti? no vā? katham vā te ettha hotīti?

¹ Si samā here only.

Addhā kho, bho Kaccāna, evam sante ime cattāro vanņā samasamā 1 honti; na 'sam' 2 ettha kinci nānākaraṇam samanupassāmīti.

Iminā pi kho etam, mahārāja, pariyāyena veditabbam yathā ghoso yev' eso lokasmim: Brāhmaṇā va settho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo—pe—brahmadāyādā ti. Tam kim maññasi, mahārāja? Idhāssa khattiyo pāṇātipāti adinnādāyi kāmesu micchācārī musāvādī pisuṇāvāco pharusāvāco samphappalāpī abhijjhālū byāpannacitto micchāditthī kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam uppajjeyya? no vā? katham vā te ettha hotīti?

Khattiyo pi hi¹⁰, bho Kaccāna, paṇātipāti adinnādāyi kāmesu micchācārī musāvādī pīsuṇāvāco pharusāvāco samphappalāpī abhijjhālū byāpannacitto micchāditthī, kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam uppajjeyya. Evam me ettha hoti, evan ca pana me etam arahatam sutan ti.

Sādhu sādhu, mahārāja; sādhu kho te etam, mahārāja, evam hoti; sādhu ca pana te etam arahatam sutam. Tam kim maññasi, mahārāja? Idhāssa brāhmaņo, idhāssa vesso¹¹, idhāssa suddo pāṇātipāti adinnādāyi—pe—¹² kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam uppajjeyya? no vā? katham vā te ettha hotīti?

Suddo pi hi, bho Kaccāna, pāṇātipāti adinnādāyi—pe—12 kāyassa bhedā param maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ uppajjeyya. Evañ ca pana me etaṁ arahataṁ sutan ti.

Sādhu sādhu, mahārāja; sādhu kho te etam, mahārāja, evam hoti; sādhu ca pana te etam arahatam sutam. Tam kim maññasi, mahārāja? Yadi evam sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti? no vā? katham vā te ettha hotīti?

Skt sammā honti, here only.
 Si nāham; Bm nesam; Skt here nāsam, elsewhere na 'sam; Bu na 'sam.
 Si Sk Bm pānātipātī.
 Si Bm adinnādāyī.
 Si pisuravāco.
 Sk pharūsāvāco; Si pharusavāco.
 Si Bm abhijjhālu.
 Si micchādiṭṭhi.
 Si Bm upapajjeyya throughout.
 Skt omit hi here.
 Bm inserts la.
 Si Bm insert micchādiṭṭhī after pe.

Addhā kho, bho Kaccāna, evam sante, ime cattāro vannā samasamā honti; na 'sam ettha kinci nānākaraṇam samanupassāmīti.

Iminā pi kho etam. mahārāja, pariyāyena veditabbam yathā ghoso yev' eso lokasmim: Brāhmaņā va settho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo—pe—brāhmadāyādā ti. Tam kim maññasi, mahārāja? Idhāssa khattiyo pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato kāmesu micchācārā paṭivirato musāvādā paṭivirato pisuṇāvācāya¹ paṭivirato pharusāvācāya² paṭivirato samphappalāpā³ paṭivirato anabhijjhālū⁴ abyāpannacitto sammādiṭṭhī⁵, kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam uppajjeyya? no vā? katham vā te ettha hotīti?

Khattiyo pi hi, bho Kaccāna, pāṇātipatā paṭivirato adinnādānā paṭivirato kāmesu micchācārā paṭivirato musāvādā paṭivirato pisuṇāvācāya paṭivirato pharusāvācāya paṭivirato samphappalāpā paṭivirato anabhijjhālū abyāpannacitto sammādiṭṭhī kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam uppajjeyya. Evam me ettha hoti, evan ca pana me etam arahatam sutan ti.

Sādhu sādhu, mahārāja; sādhu kho te etam, mahārāja, evam hoti; sādhu ca pana te etam arahatam sutam. Tam kim maññasi, mahārāja? Idhāssa brāhmaņo, idhāssa vesso, idhāssa suddo pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato—pe—sammādiṭṭhī, kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam uppajjeyya? no vā? katham vā te ettha hotīti ti?

Suddo pi hi, bho Kaccāna, pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato—pe—sammādiṭṭhī, kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam uppajjeyya. Evam me ettha hoti, evan ca pana me etam arahatam sutan ti.

Sādhu sādhu, mahārāja; sādhu kho te etam, mahārāja, evam hoti; sādhu ca pana te etam arahatam sutam. Tam kim maññasi, mahārāja? Yadi evam sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā houti? no vā? katham vā te ettha hotīti?

¹ So Skt; Si Bm pisuņāya v⁰. ² So Skt; Si Bm pharusāya. ³ Sk samphappalāpāya. ⁴ Si Bm anabhijjhālu. ⁵ Si Sk sammāditthi.

Addhā kho, bho Kaccāna, evam sante ime cattāro vaņņā samasamā 'honti; na 'sam ettha kinci nānākaraṇam samanupassāmīti.

Iminā pi kho etam, mahārāja, pariyāyena veditabbam, yathā ghoso yev' eso lokasmim: Brāhmanā va settho vanno, hīno anno vanno—pe—brahmadāyādā ti. Tam kim mannasi, mahārāja? Idha khattiyo sandhim vā chindeyya, nillopam vā hareyya, ekāgārikam vā kareyya, paripanthe vā tittheyya, paradāram vā gaccheyya; tan ce te purisā gahetvā dasseyyum: Ayan te, deva. coro āgucārī¹, imassa yam icchasi tam dandam paņehīti²; — kinti nam kareyyāsīti?

Ghāteyyāma ⁸ vā, bho Kaccāna, jāpeyyāma ⁴ vā pabbājeyyāma vā yathāpaccayam vā kareyyāma. Tam kissa hetu? Yā hi 'ssa, bho Kaccāna, pubbe khattiyo ti samaññā, sā 'ssa antarahitā; coro t' eva ⁵ sankham' ⁶ gacchatīti.

Tam kim mannasi, maharaja? Idha brahmano, idha vesso, idha suddo sandhim va chindeyya, nillopam va hareyya, ekagarikam va kareyya, paripanthe va tittheyya, paradaram va gaccheyya; tan ce te purisa gahetva dasseyyum: Ayan te, deva, coro agucarī, imassa yam icchasi tam dandam panehīti; — kinti nam kareyyāsīti?

Ghāteyyāma vā, bho Kaccāna, jāpeyyāma vā pabbājeyyāma vā yathāpaccayam vā kareyyāma. Tam kissa hetu? Yā hi 'ssa, bho Kaccāna, pubbe suddo ti samaññā, sa 'ssa antarahitā, coro t' eva sankham gacchatīti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Yadi evam sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti? no vā? katham vā te ettha hotīti?

Addhā kho, bho Kaccāna, evam sante ime cattāro vaņņā samasamā honti, na 'sam ettha kiñci nānākaraņam samanupassāmīti.

Iminā pi kho etam, mahārāja, pariyāyena veditabbam yathā ghoso yev' eso lokasmim: Brāhmaņā va settho vaņņo,

¹ Si āgum cārī throughout; Skt here ā-rim. ² Bm panehīti. ³ Bm ghāṭey-yāma. ⁴ So Skt Bm throughout, for jhāpeyyāma (?). Si phāleyyāma, — with note that the Sinh. reading is jāpeyyāma. ⁵ Si Bm tveva. ⁶ Bm sankhyam.

hīno añno vaṇṇo—pe—brahmadāyādā ti. Tam kim mañnasi, mahārāja? Idha khattiyo kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajito assa, virato pāṇātipātā virato adinnādānā virato musāvādā¹ ekabhattiko brahmacārī sīlavā kalyāṇadhammo; — kinti nam kareyyāsīti?

Abhivādeyyāma vā, bho Kaccāna, paccuṭṭheyyāma vā, āsanena vā nimanteyyāma, abhinimanteyyāma pi ² nam cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikam vā assa rakkhāvaraṇaguttim samvidaheyyāma. Tam kissa hetu? Yā hi 'ssa, bho Kaccāna, pubbe khattiyo ti samaññā, sā 'ssa antarahitā, samaṇo t' eva sankham gacchatīti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Idha brāhmaņo, idha vesso, idha suddo kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam. pabbajito assa, virato pāņātipātā virato adinnādānā virato musāvādā ekabhattiko brahmacārī sīlavā kalyāṇadhammo; — kinti nam kareyyāsīti?

Abhivādeyyāma vā, bho Kaccāna, paccuttheyyāma vā, āsanena vā nimanteyyāma, abhinimanteyyāma pi nam cīvarapindapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikam vā assa rakkhāvaranaguttim samvidaheyyāma. Tam kissa hetu? Yā hi 'ssa, bho Kaccāna, pubbe suddo ti samannā, sā 'ssa antarahitā, samano t' eva sankham gacchatīti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Yadi evam sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti? no vā? katham vā te ettha hotīti?

Addhā kho, bho Kaccāna, evam sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti, na 'sam ettha kiñci nānākaraṇam samanupassamīti.

Iminā pi kho etam, mahārāja, pariyāyena veditabbam, yathā ghoso yev' eso lokasmim: Brāhmaņā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇā Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti.

¹ Bm inserts rattupurato. ² So Bm and Bu; Si Skt vā.

Evam vutte rājā Madhuro Avantiputto i āyasmantam Mahā-Kaccānam etad avoca: Abhikkantam, bho Kaccāna, abhikkantam, bho Kaccāna. Seyyathāpi, bho Kaccāna, nikkujjitam vā ukkujjeyya, paticchannam vā vivareyya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti; — evam eva bhotā Kaccānena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham bhavantam Kaccānam saranam gacchāmi dhammam ca bhikkhusamgham ca; upāsakam mam bhavam Kaccāno dhāretu ajjatagge pāņupetam saranam gatan ti.

Mā kho mam tvam, mahārāja, saraṇam agamāsi. Tam eva² tvam Bhagavantam saraṇam gaccha yam aham saraṇam gato ti.

Kaham pana, bho Kaccāna, etarahi so Bhagavā viharati araham sammāsambuddho ti?

Parinibbuto kho, mahārāja, etarahi so Bhagavā araham sammāsambuddho ti.

Sace hi³ mayam, bho Kaccāna, suņeyyāma tam Bhagavantam dasasu yojanesu, dasa pi mayam yojanāni gaccheyyāma tam Bhagavantam dassanāya arahantam sammāsambuddham. Sace hi mayam, bho Kaccāna, suņeyyāma tam Bhagavantam vīsatiyā yojanesu, timsatiyā. yojanesu, cattālīsāya⁵ yojanesu, pañnāsāya yojanesu, — pañnāsam pi mayam yojanāni gaccheyyāma tam Bhagavantam dassanāya arahantam sammāsambuddham. Yojanasate ce⁶ pi mayam, bho Kaccāna, suņeyyāma tam Bhagavantam, yojanasatam pi mayam gaccheyyāma tam Bhagavantam dassanāya arahantam sammāsambuddham. Yato ca kho, bho Kaccāna, parinibbuto so Bhagavā, parinibbutam pi mayam tam ³ Bhagavantam saraṇam gacchāma dhammañ ca bhikkhusamghañ ca; upāsakam mam bhavam Kaccāno dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatan ti.

MADHURAS-SUTTAM CATUTTHAM.

¹ Skt omit Madhuro Avantiputto & the first three words of line 3.
² Si Bm tam etam, omitting tvair. ³ So Si & Skt throughout both here and in Sutta 94; Bm pi. ⁴ Si Bm timssya. ⁵ Bm catterissya; Si catterissya. ⁶ Skt omit here and in Sutta No. 94. ⁷ Si Bm omit. ⁶ So Bu Si, as also Hardy's Manual; Skt Bm Madhuriya.

85.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagava Bhaggesu viharati Sumsumāragire 1 Bhesakalāvane migadāve. kho pana samayena Bodhissa rājakumārassa² Kokanado³ nāma pāsādo acirakārito hoti anajjhāvuttho4 samanena vā brāhmaņena vā kenaci vā manussabhūtena. Atha kho Bodhi rājakumāro Sanjikāputtam mānavam āmantesi: Ehi tvam, samma Sanjikāputta, yena Bhagavā ten' upasamkama; upasamkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vanda 5, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram puccha: Bodhi, bhante, rājakumāro Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchatīti; evañ ca vadehi: Adhivāsetu kira, bhante, Bhagavā Bodhissa rājakumārassa svātanāya bhattam saddhim bhikkhusamghenāti. Evam bho ti kho Sanjikāputto mānavo Bodhissa rājakumārassa patisutvā yena Bhagavā ten' upasamkami; upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīvam katham saraniyam vitisaretva ekamantam nisidi. Ekamantam nisinno kho Sanjikanutto manavo Bhagavantam etad avoca: - Bodhi, bho Gotama, rājakumāro bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchati, evan ca vadeti: Adhivāsetu kira bhavam Gotamo Bodhissa rājakumārassa svātanāya bhattam saddhim bhikkhusamghenāti. Adhivāsesi Bhagavā tunhībhāvena. Atha kho Sanjikāputto mānavo Bhagavato adhivāsanam viditvā utthāy' āsanā yena Bodhi rājakumāro ten' upasamkami; upasamkamitvā Bodhim rājakumāram etad avoca: Avocumhā kho mayam 7 bhoto vacanena tam bhagavantami 8 Gotamami: Bodhi, bho Gotama 9, rājakumāro

¹ Bm Sams. Cf. Vinaya II 127. ² Skt here insert svatanāya bhattam saddhim bhikkhusamghenāti evam bho ti kho Saējikāputto mānavo Bodhissa rājakumārassa. ³ So Skt Bu; Bm Si Kokanudo. — Si with note that the Sinh. reading is Kokanado. ⁴ Bm anajjhovuttho; Si anajjhāvuttho; Skt a-vutte. ⁵ Bm vandāhi. ⁶ So Si; Bm Bodhi kho rājakumāro; Sk Bodhi bhoto gotamassa. ⁷ Bm av-ha bhoto v. ⁸ Bm (alone) bhavantam. ⁹ So Si; Bm omits bho G.; Skt bho alone.

bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahutthanam balam phasuviharam pucchati, evan ca vadeti: - Adhivāsetu kira bhavam Gotamo Bodhissa rājakumārassa svātanāya bhattam saddhim bhikkhusamghenāti. Adhivutthañ 1 ca pana samanena Gotamenāti. Atha kho Bodhi rājakumāro tassā rattivā accavena sake nivesane? panītam khādanīyam bhojanīyam patiyādāpetvā Kokanadan ca pāsādam odātehi dussehi santharāpetvā 3 yāva pacchimasopānakalevarā 4 Sanjikāputtam mānavam āmantesi: Ehi tvam, samma Sanjikaputta, yena Bhagava ten' upasamkama upasamkamitvā Bhagavato kālam ārocehi — Kālo, bhante, nitthitam bhattan ti. Evam bho ti kho Sanjikaputto manavo Bodhissa rājakumārassa patisutvā yena Bhagavā ten' upasamkami; upasamkamitvā Bhagavato kālam ārocesi — Kālo, bho Gotama, nitthitam bhattan ti. Atha kho Bhagava pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya yena Bodhissa rājakumārassa nivesanam ten' upasamkami. Tena kho pana samayena Bodhi rājakumāro bahidvārakotthake thito hoti Bhagavantam āgamayamāno. Addasā kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam dūrato va āgacchantam; disvāna paccuggantvā Bhagavantam abhivādetvā purakkhitvā 5 yena Kokanado pāsādo ten' upasam-Atha kho Bhagavā pacchimam 6 sopānakalevaram nissāva atthāsi. Atha kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam etad avoca: - Abhiruhatu, bhante, Bhagava dussani; abhiruhatu Sugato dussāni, yam mama assa dīgharattam hitāya sukhāyāti. Evam vutte Bhagavā tunhī ahosi. Dutiyam pi kho 7 Bodhi rajakumaro Bhagavantam etad avoca: Abhiruhatu, bhante, Bhagavā dussāni; abhirūhatu Sugato dussāni, yam mama assa dīgharattam hitāya sukhāyāti. Dutiyam pi kho Bhagavā tunhī ahosi. Tatiyam pi kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam etad avoca: Abhiruhatu sukhāyāti. Atha kho Bhagavā āyasmantam Ānandam apalokesi. Atha kho

¹ Bm adhivuṭṭhañ. ² Si omits sake. ⁸ Bm adds pi. ⁴ Bu pacchimasopāṇakaṭebaraṁ; Si pacchimasopāṇakaṭevarā; Skt pacchimosopāṇakaṭeparā; Bm pacchimā sopāṇakaṭevarā. ⁵ So Si Bm; Skt p-atvā. ⁶ So all MSS. ⁷ Bm (alone) omits Bodhi ... tuuhī ahosi, inserting la.

āyasmā Ānando Bodhim rājakumāram etad avoca: Samharantu¹ rājakumāra, dussāni; na Bhagavā celapattikam² akkamissati, pacchimam janatam Tathāgato apaloketīti³. Atha kho Bodhi rājakumāro dussāni samharāpetvā upari Kokanade pāsāde⁴ āsanāni paññāpesi. Atha kho Bhagavā Kokanadam pāsādam abhirūhitvā paññatte āsane nisīdi saddhim bhikkhusamghena. Atha kho Bodhi rājakumāro Buddhapamukham bhikkhusamgham paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam bhuttāvim onītapattapāṇim aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam etad avoca: — Mayham kho, bhante, evam hoti, — Na kho sukhena sukham adhigantabbam, dukkhena kho sukham adhigantabban ti.

Mayham pi kho, rājakumāra, pubbe va sambodhā anabhisambuddhassa Bodhisattass' eva sato etad ahosi: — Na kho sukhena sukham adhigantabbam, dukkhena kho sukham adhigantabbam ti. So kho aham, rājakumāra, aparena samayena daharo va samāno susu kāļakeso (repeat from Vol. I p. 163 l. 28 to p. 167 k 8°; for bhikkhave substitute rājakumāra) alam idam padhānāyāti.

Api 'ssu mam, rājakumāra, tisso upamā paṭibhamsu.... (repeat from Vol. I p. 240° l. 30 to p. 249 l. 217; for Aggivesana substitute rājakumāra) ...ātāpino pahitattassa viharati.

Tassa mayham, rājakumāra, etad ahosi: Adhigato kho.. repeat from Vol. I p. 167 l. 31 to 8 p. 173 l. 6; for bhikkhave substitute

¹ So Skt; Bm Si samharatu. ² Si celapaţikam; Bm celapaţikam; Skt pelapatti; Bu celapattikam. ³ So MSS & Bu; Dh. p. 324 oloketi; Vin. II. 128 anukampati. ⁴ Skt kokanado pāsādo; Bm kokanudo pāsāde; Si kokanude, omitting pāsāde. ⁵ For setakam & setakā on p. 167 of Vol. I Si here reads sītodakam & sītodakā, with note that the Sinh. reading is setaka-. ⁶ On last line of page 242, Vol. I Si reads apamuṭṭhā, with note that the Sinh. reading is asammuṭṭhā. ⁷ Evarupā pi kho me.... na pariyādāya tiṭṭhati here omitted throughout. Also pe occurs several times where Sutta 36 gives the full text. ⁶ At line 16 of Vol. I p. 171 Si reads huveyyāvuso, &, in the next line, ukkamsitvā jivham nillāļetvā ummaggam gahetvā pakkāmi, observing that the two words jivham nillāļetvā do not occur in Sinh. MSS. Cf. note Vol. I p. 545.

rējakumēra)... āharanti tena chabbaggo 1 yāpema. Atha kho, rājakumāra, pañcavaggiyā bhikkhū mayā evam ovadiyamānā evam anusāsiyamānā na cirass' eva yass' aṭṭhāya kulaputtā sammad eva agārasmā anagāriyam pabbajanti tad anuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭhe va dhamme sayam abhiñnā sacchikatvā upasampajja viharimsūti².

Evam vutte Bodhi rājakumāro Bhagavantam etad avoca: Kīvacirena nu kho, bhante, bhikkhu Tathāgatam vināyakam labhamāno yass' atthāya kulaputtā vihareyyāti ?

Tena hi, rājakumāra, tam yev' ettha patipucchissāmi. Yathā te khameyya tathā tam vyākareyyāsi. maññasi, rājakumāra? Kusalo tvam hatthāruyhe6 ankusagayhe isippe ti? Evam, bhante, kusalo aham hattharuvhe ankusagayhe sippe ti. Tam kim mannasi, rajakumara? Idha puriso āgaccheyya: - Bodhi rājakumāro hatthārūyham ankusagayham sippam janati; tassaham santike hattharuyham ankusagayham sippam sikkhissāmīti. So c'assa assaddho. yāvatakam saddhena 8 pattabbam, tam na sampāpuņeyya. So c' assa bavhābādho 9, yāvatakam appābādhena pattabbam, tam na sampāpuņeyya. So c'assa satho māyāvī, yāvatakam 10 asathena amāyāvinā 11 pattabbam, tam na sampāpunevya. So c' assa kusīto 12, yāvatakam āraddhaviriyena pattabbam, tam na sampāpuņeyya. So c'assa duppañño, yāvatakam paññāvatā 13 pattabbam, tam na sampāpuņeyya. Tam kim maññasi, rājakumāra? Api nu so puriso tava santike hatthāruyham ankusagayham sippam sikkheyyati?

Ekamekena pi, bhante, angena samannagato so puriso na mama santike hattharuyham ankusagayham sippam sikkheyya. Ko pana vado pancah angehiti?

Tam kim maññasi, rājakumāra? Idha puriso āgaccheyya:

¹ Si chabbaggā ² Skt viharimsu. ³ So Si; Sk kīvañcirena; Bm kim va cīrena; St kivañcirena. ⁴ Bm bhikkhu...labhamānā. ⁵ So Si; Bm vihareyyun ti; Skt vihareyyāsi. ⁶ Bm Si hatthāru he. ⁷ So Skt Bm; Si ankusaganhe. ⁸ So Bm; Skt yāvatakam sabbe pana; Si yāvattakam saddhena. ⁹ Bm Si bahvābādho. ¹⁰ Si yāvattakam throughout. ¹¹ Sk amāyāvīnā. ¹² Bm kusito. ¹³ Bm Si pañāavatā.

Bodhi rājakumāro hatthārūyham ankusagayham sippam jānāti; tassāham santike hatthārūyham ankusagayham sippam sikkhissāmīti. So c'assa saddho, yāvatakam saddhena pattabbam, tam sampāpuņeyya. So c'assa appābādho, yāvatakam appābādhena pattabbam, tam sampāpuņeyya. So c'assa asatho amāyāvī, yāvatakam asathena amāyāvinā pattabbam, tam sampāpuņeyya. So c'assa āraddhaviriyo, yāvatakam āraddhaviriyena pattabbam, tam sampāpuņeyya. So c'assa pannāvā¹ yāvatakam pannāvatā pattabbam, tam sampāpuņeyya. Tam kim mannasi, rājakumāra? Api nu so puriso tava santike hatthārūyham ankusagayham sippam sikkheyyāti?

Ekamekena pi, bhante, angena samannāgato so puriso mama santike hatthārūyham ankusagayham sippam sikkheyya. Ko pana vādo pancah' angehīti?

Evam eva kho, rājakumāra, panc' imāni padhāniyangāni. Katamāni pañca? Idha, rājakumāra, bhikkhu saddho hoti saddahati² Tathāgatassa bodhim: Iti pi so Bhagavā araham sammāsambuddho vijjācaranasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānam buddho Appābādho hoti appātanko samavepākiniyā bhagavā ti. gahaniyā samannāgato nātisītāya nāccunhāya majjhimāya padhānakkhamāya. Asatho hoti amāyāvī yathābhūtam attānam āvikatvā 3 satthari vā vinnūsu vā sabrahmacārīsu 4. Āraddhaviriyo viharati, akusalānam dhammānam pahānāya dhammānam upasampadāya⁵ kusalānam thāmavā dalhaparakkamo anikkhittadhuro kusalesu dhammesu. hoti udayatthagāminiyā paññāya samannāgato ariyāya nibbedhikāya sammādukkhakkhayagāminiyā. Imāni kho, rājakumāra, pañca padhāniyangāni. Imehi kho, rājakumāra, pancahi padhāniyangehi samannāgato bhikkhu Tathāgatam vināyakam labhamāno yass' atthāya kulaputtā sammad eva agārasmā anagāriyam pabbajanti tad anuttaram brahmacariyapariyosānam ditthe va dhamme sayam abhinnā sacchikatvā upasampajja

¹ So Skt; Bm Si paññavā & paññavatā. ² Si saddhahati. ³ So Skt Bu; Bm āvīkattā; Si āvikattā, ⁴ Bm s-isu. ⁵ Skt uppādāva.

vihareyya satta vassāni. Titthatu, rājakumāra, satta vassāni. Imehi pancahi padhaniyangehi samannagato bhikkhu vihareyya cha vassāni. —pe 1— pañca vassāni, cattāri vassāni, tīni vassāni, dve vassāni, ekam vassam. Tiţţhatu, rājakumāra, ekam vassam. Imehi pancahi padbāniyangehi samannāgato bhikkhu vihareyya satta māsāni. Titthatu, rājakumāra satta māsāni. Imehi pancahi padhānivangehi samannāgato bhikkhu vihareyya cha māsāni — pe 1 — panca māsāni, cattāri māsāni, tīni māsāni, dve māsāni, ekam 2 māsam, addhamāsam 3. Titthatu, rājakumāra, addhamāso. Imehi pancahi padhāniyangehi samannāgato bhikkhu vihareyya satta rattindivani. Titthatu, rājakumāra, satta rattindivāni4. Imehi pañcahi padhāniyangehi samannāgato bhikkhu vihareyya cha rattindivāni -pe⁵- pañca rattindivāni, cattāri rattindivāni, tīni rattindivāni, dve rattindivāni, ekam rattindivam. Titthatu, rāja-Imehi pañcahi padhāniyangehi kumāra, eko rattindivo. samannāgato bhikkhu Tathāgatam vināyakam labhamāno sāyam anusittho pāto visesam adhigamissati, pātam anusittho sāyam visesam adhigamissatīti.

Evam vutte Bodhi rājakumāro Bhagavantam etad avoca: Aho Buddho, aho dhammo, aho dhammassa svākkhātatā⁶; yatra hi nāma sāyam anusittho pāto visesam adhigamissati, pātam anusittho sāyam visesam adhigamissatīti.

Evam vutte Sanjikāputto māṇavo Bodhi-rājakumaram etad avoca: Evam eva panāyam bhavam Bodhi: Aho Buddho aho dhammo aho dhammassa svākkhātatā ti vadeti, atha ca pana, na: tam bhavantam Gotamam saraṇam gacchāmi, dhamman ca bhikkhusamghan cāti. Mā hevam 10, samma Sanjikāputta, avaca; mā hevam, samma Sanjikāputta, avaca. Sammukhā me tam, samma Sanjikāputta, ayyāya sutam

¹ Bm Si omit. ² So Bm; both Sk & Si omit ekam here. ⁸ Bm Si addhamāsam. ⁴ Bm rattidivāni throughout. ⁵ Bm Si omit. ⁶ Bm svākhyātatā; Bu incidentally svākkhātatā, reading (apparently) aho samghassa sampadā. ⁷ Skt ca vadesi; Si pavedeti. ⁸ Si inserts bhavam. ⁹ Si gacchati. ¹⁰ So Bm Si throughout; Sk heva the first time & hevam the second time.

sammukhā patigahītam 1. Ekamidam, samma Sanjikāputta, samayam Bhagavā Kosambiyam viharati Ghositārāme. Atha kho me ayyā kucchivatī² yena Bhagavā ten' upasamkami upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinna kho me ayya Bhagavantam etad avoca: Yo me ayam, bhante, kucchigato kumārako vā kumārikā vā, so Bhagavantam saranam gacchati dhamman ca bhikkhusamghan ca; upāsakan tam 4 Bhagavā dhāretu ajjatagge pāņupetam saraņam gatan ti. Ekamidam, samma Sanjikāputta, samayam Bhagavā idh' eva Bhaggesu viharati Sumsumāragire Bhesakaļāvane migadāye. Atha kho mam dhātī 5 ankena vahitva 6 yena Bhagava ten' upasamkami upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam atthāsi. Ekamantam thita kho mama dhati Bhagavantam etad avoca: Ayam, bhante, Bodhi rājakumāro Bhagavantam saranam gacchati dhammañ ca bhikkhusamghañ ca, upāsakam tam Bhagavā dhāretu ajjatagge pānupetam saranam gatan ti. Esāham, samma Sanjikāputta, tatiyam pi Bhagavantam saranam gacchāmi dhamman ca bhikkhusamghan ca, upāsakam mam Bhagavā dhāretu ajjatagge pāņupetam saraņam gatan ti.

BODHIRĀJAKUMĀRASUTTAM PAÑCAMAM.

86.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Tena kho pana samayena rañño Pasenadissa 8 Kosalassa vijite coro Angulimālo nāma hoti luddo lohitapānī hatapahate nivittho adayāpanno pānabhūtesu. Tena gāmā pi agāmā katā, nigamā pi

¹ Bm Si patiggahitam. ² So Skt Si; Bm kucchimati. ⁸ Bm omits me.
⁴ Si upāsakam nam. ⁸ Bm Si dhāti; Skt dhāreti. ⁶ Skt añnena vāhitvā; Bm angena haritvā; Si ankena pāyitvā, with note that the Sinh reading for the latter word is vāhitvā. ⁷ Bm tatiyakam. ⁸ Bm Si Pass⁰ always. vol. II.

anigamā katā, janapadā pi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā angulīnam mālam dhāreti. Atha kho Bhagavā pubbanhasamavam nivāsetvā pattacīvaram ādāva Sāvatthim pindāya pāvisi1, Sāvatthiyam pindāya caritvā pacchābhattam pindapātapatikkanto senāsanam samsāmetvā pattacīvaram ādāya yena coro Angulimālo ten' addhānamaggam 1 patipajji. Addasāsum' kho gopālakā pasupālakā kassakā padhāvino Bhagavantam vena coro Angulimālo ten' addhānamaggam patipannam 4; disvā 5 Bhagavantam etad avocum: Mā, samaņa, etam maggam patipajji. Etasmim, samaņa, magge coro Angulimalo nama luddo lohitapani hatapahate nivittho adayapanno panabhutesu. Tena gama pi agama katā, nigamā pi anigamā katā, janapadā pi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā angulinam mālam dhāreti. Etam hi, samana, maggam dasa pi purisa visatim pi purisa timsatim 6 pi purisā cattārīsam pi purisā samharitvā 7 samharitvā patipajjanti, te pi corassa Angulimālassa hatthattham 8 gacchantīti. Evam vutte Bhagavā tuņhībhūto agamāsi.

Dutiyam pi kho gopālakā ⁹ pasupālakā kassakā padhāvino Bhagavantam etad avocum: Mā, samaņa, etam maggam &c as above hatthattham gacchantīti. Dutiyam pi kho Bhagavā tunhībhūto agamāsi.

Tatiyam pi kho gopālakā pasupālakā kassakā padhāvino Bhagavantam etad avocum: Mā, samaņa, etam maggam.... &c as above.... hatthattham gacchantīti. Atha kho Bhagavā tnṇhībhūto agamāsi.

Addasā kho coro Angulimālo Bhagavantam dūrato va āgacchantam, disvān' assa etad ahosi: Acchariyam vata bho, abbhutam vata bho. Imam hi maggam dasa pi purisā vīsatim

¹ Bm omits Sāvatthim piṇḍāya pāvisi; Skt Sāvatthiyam in both places. ² Bm tenāddhº. ³ So Skt Bm; Si addasamsu. ⁴ Si ten'addhānamaggapaṭipannam. ⁵ Si Bm disvāna. ⁶ Bm Si vīsam & timsam. ⁿ Bm samkaritvā; Si samgaritvā, with note that the Sinh. reading is samharitvā. Bu samharitvā, which he paraphrases by samgaritvā (cf. Si). ⁵ So Sk Bm Si & St infra; St here hattham; Bu hatthahattham. ⁰ Bm (not Sk Si) omits paragaph from pasupēlakā...to...tuṇhībhūto agamāsi, substituting la.

pi purisā timsatim pi purisā cattārīsam pi purisā pañnāsam pi purisā 1 samharitvā samharitvā patipajjanti, te pi mama hatthattham gacchanti; atha ca panavam samano eko adutivo pasavha mañne agacchati. Yan nunaham imam samanam jīvitā voropeyyan ti? Atha kho coro Angulimālo asicammam dhanukalāpam sannayhitvā Bhagavantam pitthito pitthito anubandhi. Atha kho Bhagavā tathārupam iddhābhisamkhāram abhisamkhāsi 2 yathā coro Angulimālo Bhagavantam pakatiya gacchantam sabbatthamena 3 gacchanto na sakkoti sampāpunitum. Atha kho corassa Angulimālassa etad ahosi: Acchariyam vata bho, abbhutam vata bho. hi pubbe hatthim pi dhāvantam anupatitvā ganhāmi, assam pi dhāvantam anupatitvā ganhāmi, ratham pi dhāvantam anupatityā ganhāmi, migam pi dhāvantam anupatityā ganhāmi; atha ca panāham imam samanam pakatiyā gacchantam sabbatthāmena gacchanto na sakkomi sampāpunitun ti. Thito4 Bhagavantam etad avoca: Tittha, samana; tittha samanāti5.

Thito aham, Angulimāla; tvan ca tiţţhāti.

Atha kho corassa Angulimālassa etad ahosi: Ime kho samaņā Sakyaputtiyā saccavādino saccapaţiññā. Atha ca panāyam samaņo gaccham yev'āha: Ṭhito aham, Angulimāla; tvañ ca tiṭṭhāti. Yan nūnāham imam samaṇam puccheyyan ti. Atha kho coro Angulimālo Bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi:

Gaccham vadesi, samana, thito 'mhi ⁷ maman ca brūsi thitam atthito ti;

Pucchāmi tam, samaņa, etam attham: Katham thito tvam, aham atthito 'mhi?

Thito aham, Angulimāla, sabbadā sabbesu bhūtesu nidhāya dandam,

Tuvañ 8 ca pānesu asaññato 'si; tasmā thito 'ham tuvam atthito 'si.

Bm Si omit paññasam pi purisa.
 So Sk Bu; Bm Si abhisamkhāresi.
 Bm Si sabbathāmena.
 Bm Si add va.
 St omits t. s-āti; Bm omits samaņa.
 Cf. Theragāthā p. 80.
 Si Samaņatthito 'mhi.
 So Si; Skt tvañ; Bm tvam.

Cirassam¹ vata me mahito mahesi² mahāvanam samaņoyam paccavādi³;

So 'ham cirassā pahāssam' pāpam sutvāna gātham tava dhammayuttam.

Itveva coro asim āvudhañ ca sobbhe papāte narake anvakārī.

Avandi coro Sugatassa pāde; tatth' eva nam pabbajjam ayāci.

Buddho ca kho kāruņiko mahesi yo satthā lokassa sadevakassa

Tam 'Ehi bhikkhūti' tadā avoca; es' eva tassa ahu bhikkhubhāvo ti.

Atha kho Bhagavā āyasmatā Aṅgulimālena pacchā-samaṇena yena Sāvatthi ⁸ tena cārikaṁ pakkāmi; anupubbena cārikaṁ caramāno yena Sāvatthi tad avasari. Tatra sudaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena rañño Pasenadissa Kosalassa antepuradvāre ⁹ mahājanakāyo sannipatitvā uccāsaddo mahāsaddo hoti: Coro te, deva, vijite Aṅgulimālo nāma luddo lohitapāṇī hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu. Tena gāmā pi agāmā katā, nigamā pi anigamā katā, janapadā pi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā aṅgulīnaṁ mālaṁ dhāreti. Taṁ devo paṭisedhetūti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo pañcamattehi assasatehi Sāvatthiyā nikkhami divādivassa yen' ārāmo tena pāyāsi; yāvatiko yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccārohitvā pattiko va yena Bhagavā ten' upasamkami; upasamkamitvā

¹ Bmp cīrassam. ² Si Bm mahesī. ³ Bm mahāvanam pāpuni saccavādi; Si mahāvanam samaņa paccupādi, with note that the Sinh. reading is samaņoyam; Skt mahāvana samaņo 'yam paccupādi; Bu paccavādīti... paṭipajji. ⁴ So Skt; Bm Si carissāmi. Si notes a reading cirassā. ⁵ Bm pahāya; Si pajahissa, noting another reading pahāssa, which occurs in Skt; Bu pahassam. ⁶ So all MSS; Bu idh' eva. ⁷ So Bu Skt; Bm akīri; Si manvakārī. ⁸ Si Sāvatthī. ⁹ Bm antepūradvēre.

Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho rājānam Pasenadim Kosalam Bhagavā etad avoca: Kin nu te, mahārāja, rājā¹ Māgadho Seniyo Bimbisāro kupito, Vesālikā vā Licchavī, anne vā paṭirājāno ti? Na kho me, bhante, rājā Māgadho Seniyo Bimbisāro kupito, na pi² Vesālikā Licchavī, na pi anne paṭirājāno. Coro me, bhante, vijite Angulimālo nāma luddo lohitapānī hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu. Tena gāmā pi agāmā katā, nigamā pi anigamā katā, janapadā pi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā angulīnam mālam dhāreti. Nāham, bhante, paṭisedhissāmīti.

Sace pana tvam, mahārāja, Angulimālam passeyyāsi kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajitam viratam pāṇātipātā viratam adinnādānā viratam musāvādā ekabhattikam brahmacārim sīlavantam kalyāṇadhammam, — kinti nam kareyyāsīti?

Abhivādeyyāma vā, bhante, paccuṭṭheyyāma vā, āsanena vā nimanteyyāma, abhinimanteyyāma vā naṁ cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikaṁ vā assa rakkhāvaraṇaguttiṁ saṁvidaheyyāma³. Kuto pan' assa, bhante, dussīlassa pāpadhammassa evarūpo sīlasaṁyamo bhavissatīti?

Tena kho pana samayena āyasmā Aṅgulimālo Bhagavato avidūre nisinno hoti. Atha kho Bhagavā dakkhiṇabāhaṁ⁴ paggahetvā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etad avoca: Eso, mahārāja, Aṅgulimālo ti.

Atha kho rañño Pasenadissa Kosalassa ahud eva bhayam ahu chambhitattam ahu lomahamso. Atha kho Bhagavā rājānam Pasenadim Kosalam bhītam samviggalomahatthajātam viditvā rājānam Pasenadim Kosalam etad avoca: Mā bhāyi, mahārāja; mā bhāyi, mahārāja; na 'tthi te ato bhayam ti. Atha kho rañño Pasenadissa Kosalassa yam ahosi bhayam

¹ So Si; Skt omit; Bm rājā vā. ² Bm nāpi. ³ So Skt Si; Bm samvideyyāma ⁴ Bm dakkhiṇam bāhum. ⁵ So Sk Bu; Bm Si ito.

vā chambhitattam vā lomahamso vā, so paṭippassambhi¹. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yen'āyasmā Angulimālo ten' upasamkami, upasamkamitvā āyasmantam Angulimālam etad avoca: Ayyo no, bhante, Angulimālo ti?

Evam 2, mahārājāti.

Kathamgotto, bhante, ayyassa pitā? Kathamgottā³ mātā ti?

Gaggo 4 kho, mahārāja, pitā; Mantāṇī 5 mātā ti.

Abhiramatu, bhante, ayyo Gaggo Mantāṇīputto; aham ayyassa Gaggassa Mantāṇīputtassa ussukkam karissāmi cīvara-piṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārānan ti.

Tena kho pana samayena āyasmā Angulimālo ārañnako hoti piņdapātiko pamsukūliko tecīvariko. Atha kho āyasmā Angulimālo rājānam Pasenadim Kosalam etad avoca: Alam, mahārāja; paripunnam me ticīvaran ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etad avoca: Acchariyam, bhante, abbhutam, bhante, yavan c'idam, bhante, Bhagava adantanam dametā asantānam sametā aparinibbutānam 6 parinibbāpetā 7. Yam hi mayam, bhante, nāsakkhimhā daņdena pi satthena pi dametum, so Bhagavatā adandena asatthen' eva 8 danto. Handa 9 dāni mayam, bhante, gacchāma; bahukiccā mayam bahukaraniyā ti 10. Yassa dāni tvam 11, mahārāja, maññasīti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo utthāy' āsanā Bhagavantam abhivadetva padakkhinam katva pakkami.

Atha kho āyasmā Angulimālo pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya Sāvatthim pindāya pāvisi 12. Addasā kho āyasmā Angulimālo Sāvatthiyam sapadānam pindāya caramāno annataram itthim mūļhagabbham 12 visātagabbham 13. Disvān'

¹ So Skt Si; Bm patipasambhi. ² Bm adds mayham. ³ Si adds ayyassa; Bm kathanigotto. ⁴ So Skt Si Bu; Bm Bhaggo. ⁵ So Sk Bu; Bm Si St Mantānī. ⁶ Si appar⁶. ⁷ So Bm Si; Skt parinibbutāpetvā. ⁸ So St Bm; Sk va; Si omits eva. ⁹ Skt add ca. ¹⁰ Bm bahūkiccā, but bahūkaranīyāti. ¹¹ Bm Si omits tvam. ¹² So Sk Si Bu; Bm pāvīsi. ¹² Bm Si mu⁶. ¹⁸ So Bm Si, as Skt infra; Skt here vighātag⁶.

assa etad ahosi: Kilissanti vata bho sattā; kilissanti vata bho sattā ti. Atha kho āyasmā Angulimālo Sāvatthiyam piṇḍāya caritvā pacchābhattam piṇḍapātapaṭikkanto yena Bhagavā ten' upasamkami; upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho āyasmā Angulimālo Bhagavantam etad avoca: Idhāham¹, bhante, pubbaṇhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya Sāvatthim piṇḍāya pāvisim; addasam kho aham, bhante, Sāvatthiyam sapadānam piṇḍāya caramāno añāataram itthim mūļhagabbham visātagabbham; disvāna me² etad ahosi: Kilissanti vata bho sattā, kilissanti vata bho sattā ti.

Tena hi tvam, Angulimāla, yena Sāvatthi sten' upasamkama, upasamkamitvā tam itthim evam vadehi: Yato aham, bhagini jāto nābhijānāmi sancicca pānam jīvitā voropetā. Tena saccena sotthi te hotu, sotthi gabbhassāti.

So hi ⁵ nuna me, bhante ⁶, sampajānamusāvādo bhavissati; mayā hi, bhante, bahū sancicca pāṇā ⁷ jīvitā voropitā ti ⁸.

Tena hi tvam, Angulimāla, yena Sāvatthi ten' upasamkama, upasamkamitvā tam itthim evam vadehi: Yato aham, bhagini, ariyāya jātiyā jāto nābhijānāmi sancicca pāṇam jīvitā voropetā; tena saccena sotthi te hotu sotthi gabbhassāti. Evam bhante ti kho āyasmā Angulimālo Bhagavato paṭisutvā yena Sāvatthi ten' upasamkami, upasamkamitvā tam itthim etad avoca: Yato aham, bhagini, ariyāya jātiyā jāto nābhijānāmi sancicca pāṇam jīvitā voropetā; tena saccena sotthi te hotu sotthi gabbhassāti. Atha kho sotth' itthiyā ahosi sotthi gabbhassa. Atha kho āyasmā Angulimālo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto na cirass' eva yass' atthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tad anuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭhe va dhamme sayam abhinnā sacchikatvā upasampajja vihāsi. Khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karanīyam, nāparam

¹ Sk omits. ² Bm assa. ⁸ Bm Si sā itthi, the latter with note that katthaci potthake Yena Sāvatthīti pāṭho dissati. ⁴ Skt add jātiyā, which is omitted in Bm Si Bu. ⁵ Bm 'ham. ⁶ Sk omits bhante & Bm omits me. ⁷ Sk Bm pāṇam. ⁸ So Skt Si; Bm voropetā, as Skt Si supra & infra. ⁹ So Skt Si; Bm atha khvāssā itthiyā sotthi.

itthattāyāti abbhaññāsi; aññataro kho pan' āyasmā Aṅgulimālo arahatam ahosi.

Atha kho āyasmā Angulimālo pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya Sāvatthim¹ pindāya pāvisi. Tena kho pana samayena annena pi leddu khitto āyasmato Angulimālassa kāye nipatati², annena pi dando khitto āyasmato Angulimālassa kāye nipatati, annena pi sakkharā³ khittā āyasmato Angulimālassa kāye nipatati. Atha kho āyasmā Angulimālo bhinnena sīsena lohitena gaļantena bhinnena pattena vipphālitāya⁴ samghātiyā yena Bhagavā ten' upasamkami. Addasā kho Bhagavā āyasmantam Angulimālam dūrato va āgacchantam, disvā āyasmantam Angulimālam etad avoca: Adhivāsehi tvam, brāhmana; adhivāsehi tvam, brāhmana. Yassa kho tvam⁵ kammassa vipākena bahūni vassāni bahūni vassasatāni bahūni vassasahassāni niraye pacceyyāsi, tassa tvam, brāhmana, kammassa vipākam ditthe va dhamme paṭisamvedesīti.

Atha kho āyasmā Angulimālo rahogato patisallīno 6 vimuttisukham paṭisamvedī tāyam velāyam imam udānam udānesi: 7—

Yo ca⁸ pubbe pamajjitvā pacchā so nappamajjati,

So 'mam 9 lokam pabhāseti abbhā mutto 'va candimā.

Yassa pāpam katam kammam kusalena pithīyati 10,

So 'mam lokam pabhāseti abbhā mutto 'va candimā.

Yo have daharo bhikkhu yunjati Buddhasasane,

So 'mam lokam pabhāseti abbhā mutto 'va candimā.

Disā hi me dhammakatham suņantu, disā hi me yunjantu Buddhasāsane,

Disā hi me te manusse¹¹ bhajantu ye dhammam¹² ev' ādapayanti santo.

So Bm; Skt (as usually) & Si Sāvatthiyam.
 Sk na patati; Bu kāye patati (in commentary).
 Si sakkarā.
 Skt vippāritāya; Bm vippālitāya; Si viphālitāya.
 Bm adds brāhmana.
 Bm patisallīno. Cf. p. 23 supra.
 Cf. Theragāthā p. 81; Dhp. l. 172-3, 382, 80, 26-7; Vinaya II 196.
 So Skt Si; Bm inserts va after pubbe.
 So Bm Si Bu; Skt so imam.
 So Skt Si; Bm pidhiyyati.
 So Skt; Bm Si (&? Bu) manujā.
 So Bm Bu; Si dhammevādapayanti; Skt dhammemevādo.

Disā hi me khantivādānam avirodhappasamsīnam 2 Sunantu dhammam kālena tan ca anuvidhīvantu3. Na hi jātu so mamam himse annam va pana kanci nam Pappuyya paramam santim rakkheyya tasathavare4. Udakam hi nayanti nettikā, usukārā namayanti tejanam, Dārum namayanti tacchakā, attānam damayanti panditā. Danden' eke damayanti ankusehi kasahi ca; Adandena asatthena aham danto 5 'mhi tādinā. Ahimsako ti me nāmam himsakassa pure 6 sato: Ajjāham saccanāmo 'mhi, na nam himsāmi kanci nam. Coro aham pure āsim Angulimālo ti vissuto. Vuvhamāno mahoghena Buddham saranam āgamam. Lohitapānī pure āsim Angulimālo ti vissuto; Saranāgamanam 8 passa; bhavanetti 9 samūhatā. Tādisam kammam katvāna bahu duggatigāminam Phuttho kammavipākena anaņo 10 bhunjāmi bhojanam. Pamādam 11 anuvunjanti bālā dummedhino janā. Appamādan ca medhāvī dhanam settham va rakkhati. Mā pamādam anuyunjetha mā kāmaratisanthavam, Appamatto hi jhāyanto pappoti vipulam 12 sukham. Sāgatam nāpagatam 13 nayidam dummantitam 14 mama; Paţibhattesu 15 dhammesu yam seţţham tad upagamam. Sāgatam nāpagatam nayidam dummantitam mama; Tisso vijjā anuppattā, katam Buddhassa sāsanan ti.

Aṅgulimālasuttaṁ chaṭṭhaṁ.

¹ So Skt; Si khantivodānam; Bm khantipavādānam. ² So Bu; Skt av-inam; Si avirodhapasamsanam; Bm avirodham pasamsanam. ³ So Skt Si Bu; Bm anudhiyantu. ⁴ So Skt Si Bu; Bm tasathāvaram. ⁵ Si daṇḍo. ⁶ Bm pūre. ² So Bm Si; Skt l-ṇim. ⁶ Bm Si saraṇagamanam. ⁶ So all MSS. ¹⁰ Bm Si anaṇo; Skt āṇaṇo; Bu (thrice) aṇaṇo, adding aṇino ti pi pāṭho. ¹¹ Sk not St, inserts mā. ¹² So Skt Si; Bm paramam. ¹³ So Skt Bu; Si svāgatam nāpagatam; Bm svēgatam nāma sagatam. ¹⁴ So Bm Si & Skt (2nd time). ¹⁵ So Bu; Skt paṭihantesu; Si suvibhattesu; Bm savibho.

87.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Tena kho pana samayena aññatarassa gahapatissa ekaputtako piyo manāpo kālakato hoti. Tassa kālakiriyāya n' eva kammantā paţibhanti, na bhattam paṭibhāti. So āļāhanam gantvā gantvā kandati: Kaham, ekaputtaka? Kaham, ekaputtakāti. Atha kho so gahapati yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho tam gahapatim Bhagavā etad avoca: Na kho te, gahapati, sake citte ṭhitassa indriyāni atthi; te indriyānam aññathattan ti.

Kim hi me, bhante, indriyānam 3 nānnathattam bhavissati? Mayham hi, bhante, ekaputtako piyo manāpo kālakato; tassa kālakiriyāya n' eva kammantā paṭibhanti, na bhattam paṭibhāti. So4 āļāhanam gantvā gantvā kandāmi: Kaham, ekaputtaka? Kaham, ekaputtakāti?

Evam etam, gahapati 5 ; piyajātikā hi, gahapati, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā 6 piyappabhavikā 7 ti.

Kassa kho nām' etam, bhante, evam bhavissati: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā? Piyajātikā hi kho ⁸, bhante, ānandasomanassā piyappabhavikā ti. Atha kho so gahapati Bhagavato bhāsitam anabhinanditvā paṭikkositvā ⁹ uṭṭhāy' āsanā pakkāmi.

Tena kho pana samayena sambahulā 10 akkhadhuttā Bhagavato avidūre akkhehi dibbanti. Atha kho so gahapati yena te akkhadhuttā ten' upasamkami; upasamkamitvā te akkhadhutte etad avoca: Idhāham, bhonto, yena samano

¹ Bm kalankato. ² So Sk & St infra; St here ālāhanam; Bu ālāhan ti susānam; Bm Si ālahanam. ³ Skt here both repeat: atha kho so gah. yena Bh. ten' up., and continue — anānathattam bh. ⁴ Si adds 'ham. ⁵ Bm repeats these three words. ⁶ Bm s-ūpāyāsā. ⁷ So Skt here & Bm throughout; Bu (?) p-bhāvikā; Si piyabhūtikā throughout, as Skt frequently infra. ⁸ Bm vo. ⁹ Sk patikositvā; Si appatikkositvā. ¹⁰ Bm sambahūlā, as usually.

Gotamo ten' upasamkami, upasamkamitvā samanam Gotamam abhivādetvā ekamantam nisīdim. Ekamantam nisinnam kho mam, bhonto, samano Gotamo etad avoca: Na kho te. gahapati, sake citte thitassa indriyani atthi; te indriyanam aññathattan ti. Evam vutte aham, bhonto, samanam Gotamam etad avoca: Kim hi me, bhante, indrivanam na na na na thattam bhavissati? Mayham hi, bhante, ekaputtako piyo manapo kālakato; tassa kālakiriyāya n' eva kammantā paţibhanti, na bhattam patibhāti. So ālāhanam gantvā gantvā kandāmi: Kaham, ekaputtaka? kaham, ekaputtakati. Evam etam, gahapati; evam etam, gahapati; piyajātikā hi, gahapati, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti 1. Kassa kho 2 nām' etam, bhante, evam bhavissati: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā?. Piyajātikā hi kho, bhante, ānandasomanassā piyappabhavikā ti3. Atha khvāham, blionto, samaņassa Gotamassa bhāsitam anabhinanditvā paţikkositvā utthāy' āsanā pakkāmin ti.

Evam etam, gahapati; evam etam, gahapati. Piyajātikā hi, gahapati, ānandasomanassā piyappabhavikā ti.

Atha kho so gahapati: Sameti me akkhadhuttehīti pakkāmi. Atha kho idam kathāvatthum anupubbena rājantepuram pāvisi. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Mallikam devim āmantesi: Idan te, Mallike, samaņena Gotamena bhāsitam: — Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti.

Sace tam, mahārāja, Bhagavatā bhāsitam, evam etan ti. Evam evam panāyam Mallikā yaññadeva samaņo Gotamo bhāsati, tam tad ev' assa abbhanumodati⁴: — Sace tam, mahārāja, Bhagavatā bhāsitam, evam etan ti. Seyyathāpi nāma ācariyo yaññadeva antevāsissa bhāsati, tam tad ev' assa antevāsī abbhanumodati: Evam etam, ācariya; evam etam ācariyāti; — evam eva kho tvam, Mallike, yaññadeva samaņo Gotamo bhāsati, tam tad ev' assa abbhanumodasi: Sace tam,

¹ Skt omit ti. ² So Bm; Skt 'ssa nām'; Si tassa kho nām'. ⁸Bm kho aham; Si kho 'ham. ⁴ Skt abbhanumodīti. ⁵Bm antevāsikassa.

mahārāja, Bhagavatā bhāsitam evam etan ti. Cara pi re, Mallike, vinassāti.

Atha kho Mallikā devī Nālijangham brāhmanam āmantesi: Ehi tvam, brāhmana, vena Bhagavā ten' upasamkama, upasamkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram puccha - Mallikā, bhante, devī Bhagavato pāde sirasā vandati. appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchatīti: evan ca vadehi — Bhāsitā nu kho, bhante, Bhagavatā esā vācā: Pivajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti? Yathā ca¹ te Bhagavā vyākaroti, tam sādhukam uggahetvā mamam² āroceyyāsi. Na hi Tathāgatā vitatham 3 bhanantīti. Evam bhotīti kho Nālijangho brāhmano Mallikāya deviyā patisutvā yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi; sammodanīvam katham sārānīvam vītisāretvā ekamantam nisidi. Ekamantam nisinno kho Nālijangho brāhmano Bhagavantam etad avoca: Mallikā, bho Gotama, devī bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahutthanam balam phasuviharam pucchati, evan ca vadeti: Bhasita nu kho, bhante, Bhagavatā esā vācā — Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti?

Evam etam, brāhmaṇa; evam etam, brāhmaṇa 4; piyajātikā bi, brāhmaṇa, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti.

Tad aminā ⁵ p' etam, brāhmaņa, pariyāyena veditabbam yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Bhūtapubbam, brāhmaņa, imissā yeva Sāvatthiyā añnatarassā ⁶ itthiyā mātā kālam akāsi. Sā tassā kālakiriyāya ummattikā khittacittā ⁷ rathiyāya ⁸ rathiyam singhāṭakena singhāṭakam upasamkamitvā evam āha: Api me mātaram addasatha ⁹? Api me mātaram addasathāti?

¹ Bm Si omit ca. ² Bm Si mama. ⁸ Skt viratthain. ⁴ So Si; Sk Bm omit the three words repeated. ⁵ Si iminā. ⁶ Bm aññatarissā. ⁷ Skt khittā cittā here, but not infra. ⁸ Skt rathiyā. ⁹ So Skt; Si adassatha; Bm addassatha.

Iminā pi kho etam, brāhmaņa, pariyāyena veditabbam, yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Bhūtapubbam, brāhmaņa, imassā yeva Sāvatthiyā añnātarassā itthiyā pitā kālam akāsi, — pe¹ — bhātā kālam akāsi, bhaginī kālam akāsi, putto kālam akāsi, dhītā² kālam akāsi, sāmiko kālam akāsi. Sā tassa kālakiriyāya ummattikā khittacittā rathiyāya³ rathiyam singhāṭakena singhāṭakam upasamkamitvā evam āha: Api me sāmikam addasatha? Api me sāmikam⁴ addasathāti?

Iminā pi kho etam, brāhmaņa, pariyāyena veditabbam, yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappa bhavikā ti. Bhūtapubbam, brāhmaņa, imissā yeva Sāvatthiyā añnātarassa purisassa mātā kālam akāsi. So tassā kālakiriyāya ummattako khittacitto rathiyāya rathiyam singhāṭakena singhāṭakam upasamkamitvā evam āha: Api me mātaram addasatha? api me mātaram addasathāti?

Iminā pi kho etam, brāhmaņa, pariyāyena veditabbam, yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Bhūtapubbam, brāhmaņa, imassā yeva Sāvatthiyā añňatarassa purisassa pitā kālam akāsi, — pe¹ — bhātā kālam akāsi, bhaginī kālam akāsi, putto kālam akāsi, dhītā kālam akāsi, pajāpatī kālam akāsi. So tassā kālakiriyāya ummattiko khittacitto rathiyāya rathiyam singhāṭakena singhāṭakam upasamkamitvā evam āha: Api me pajāpatim addasatha? api me pajāpatim addasathāti?

Iminā pi kho etam, brāhmaņa, pariyāyena veditabbam, yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Bhūtapubbam, brāhmaņa, imassā yeva Sāvatthiyā añnatarā itthi nātikulam agamāsi. Tassā te nātakā sāmikam acchinditvā annassa dātukāmā; sā ca tam na icchati. Atha kho Sāvatthi s-sāmikam etad avoca: Ime mam , ayyaputta, nātakā tam 10 acchinditvā annassa dātukamā; ahan ca tam na icchāmīti. Atha kho so puriso tam itthim dvidhā chetvā

Bm Si omit pe.
 Bm Si dhitā.
 Sk rathiyā.
 Sk sāmiyam bis.
 Si piyabhūtikā.
 Bm Si p-ti.
 Skt sāmiyam.
 Bm sā itthi; Si sā itthi.
 Si mama.
 So Si; Sk katham; Bm tvam.

attānam uppāţesi 1: Ubho pecca bhavissāmāti. Iminā pi kho tam, brāhmaṇa, pariyāyena veditabbam, yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti.

Atha kho Nāļijangho brāhmaņo Bhagavato bhāsitam abhinanditvā anumoditvā utthāy' āsanā yena Mallikā devī ten' upasamkami, upasamkamitvā yāvatako ahosi Bhagavatā saddhim kathāsallāpo tam sabbam Mallikāya deviyā ārocesi. Atha kho Mallikā devī yena rājā Pāsenadi Kosalo ten' upasamkami, upasamkamitvā rājānam Pasenadim Kosalam etad avoca: Tam kim mannasi, mahārāja? Piyā te Vajīrī kumārī ti?

Evam, Mallike, piyā me Vajīrī kumārī ti.

Tam kim mannasi, maharaja? Vajīriyā te kumāriyā ² vipariņāmannathābhāvā uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Vajīriyā me, Mallike, kumāriyā vipariņāmaññathābhāvā ī vitassa pi siyā aññathattam. Kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idam kho tam, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Tam kim maññasi, mahārāja? Piyā te Vāsabhā khattiyā 3 ti?

Evam, Mallike, piyā me Vāsabhā khattiyā ti.

Tam kim mannasi, maharaja? Vasabhaya te khattiyaya viparinamannathabhava uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupayasa ti?

Vāsabhāya me, Mallike, khattiyāya vipariņāmañnathābhāvā jīvitassa pi siyā añnathattam. Kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idam kho tam, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā. Tam kim maññasi, mahārāja? Piyo te Vidūdabho4 senāpatīti?

So Sk; Bm uphāresi; Si uppālesi; Bu (?) opādesi.
 So Skt Si; Bm Si Vāsabhakhattiyā.
 So Skt Si; Bm Viţatubho, as in No. 90 & always.

Evam, Mallike; piyo me Vidudabho senāpatīti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Vidūdabhassa senāpatissa viparināmañnathābhāvā uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Vidūdabhassa me, Mallike, senāpatissa vipariņāmannathābhāvā jīvitassa pi siyā annathattam. Kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idam kho tam, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Tam kim maññasi, mahārāja? Piyā te ahan ti?

Evam, Mallike; piyā me 'si tvan ti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Mayham te vipariņāmaññathābhāvā uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Tuyham hi me, Mallike, viparināmañnathābhāvā jīvitassa pi siyā añnathattam. Kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idam kho tam, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Tam kim maññasi, mahārāja? Piyā te Kāsi-kosalā ti?

Evam, Mallike; piyā me Kāsi-kosalā. Kāsi-kosalānam, Mallike, ānubhāvena kāsikacandanam paccanubhoma, mālāgandhavilepanam dhāremāti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Kāsi-kosalānan te vipariņāmaññathābhāvā uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Kāsi-kosalānam hi me, Mallike, vipariņāmannathābhāvā jīvitassa pi siyā annathattam. Kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idam kho tam, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti.

Acchariyam, Mallike, abbhutam, Mallike, yāvañ 1 ca so

¹ So Skt Si; Bm yāva.

Bhagavā pañnāya ativijjha pañnāya passati. Ehi, Mallike, ācāmehīti.

Atha kho rāja Pasenadi Kosalo uṭṭhāy' āsanā ekamsam uttarāsangam karitvā yena Bhagavā ten' anjalim paṇāmetvā tikkhattum udānam udānesi: Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa; namo tassa — pe³ — sammāsambuddhassāti.

Piyajātikasuttam sattamam.

88.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Atha kho āyasmā Anando pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram Sāvatthim pindāya pāvisi. Sāvatthiyam pindāya caritvā pacchābhattam pindapātapatikkanto yena Pubbārāmo Migāramātu4 pāsādo ten' upasamkami divāvihārāya. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi Kosalo Ekapundarīkam nāgam 5 abhiruhitva Savatthiya niyyati divadivassa. Addasa kho raja Pasenadi Kosalo āvasmantam Ānandam dūrato va āgacchantam; disvāna Sirivaddham 6 mahāmattam āmantesi: Āyasmā no eso, samma Sirivaddha, Anando ti? Evam mahārāja; āyasmā eso Ānando ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo añnataram purisam āmantesi: Ehi tvam, ambho purisa, yen' āyasmā Ānando ten' upasamkama; upasamkamitvā mama vacanena **ā**vasmato Ānandassa pāde sirasā vandāhi: Rājā, bhante, Pasenadi Kosalo āyasmato Ānandassa pāde sirasā vandatīti; evan ca vadehi: Sace kira, bhante, āyasmato Ānandassa na kiñci accāyikam karanīyam, āgametu kira, bhante, āyasmā Ānando

¹ So Si; Bm pativijjha; Skt ativijjhā. ² So Si; Skt mam ko; Bm repeats pañāya. ³ So Bm Si; Skt omit pe, repeating bhagavato arahato. ⁴ So St Bm; Si migāramātuyā; Sk mingāramātu. ⁵ So St Bm Si; Sk Bu nāngam. ⁶ Bm Sīr^o.

muhuttam anukampam upādāyāti. Evam devāti kho so puriso rañño Pasenadissa Kosalassa patisutvā yen' āyasmā Ānando ten' upasamkami, upasamkamityā āyasmantam Ānandam abhivadetva ekamantam atthasi. Ekamantam thito kho so puriso āyasmantam Ānandam etad avoca: Rājā, bhante, Pasenadi Kosalo āvasmato Ānandassa pāde sirasā vandati. evañ ca vadeti: Sace kira, bhante, āyasmato Ānandassa na kiñci accāvikam karanīyām, āgametu kira, bhante, āyasmā Ānando muhuttam anukampam upādāyāti. Adhivāsesi kho āvasmā Ānando tunhībhāvena. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo vāvatikā nāgassa bhūmi nāgena gantvā paccorohitvā pattiko va yen' āyasmā Ānando ten' upasamkami; upasamkamitvā āyasmantam Ānandam abhivādetvā ekamantam Ekamantam thito kho rājā Pasenadi Kosalo āvasmantam Ānandam etad avoca: Sace, bhante, ayasmato Ānandassa na kinci accāvikam karanīvam, sādhu, bhante, āyasmā Ānando yena Aciravatiyā nadiyā1 tīram, ten' upasamkamatu anukampam upādāvāti. Adhivāsesi kho Ānando tunhībhāvena. Atha kho āyasmā Ānando Aciravatiyā nadiyā tīram ten' upasamkami; upasamkamitvā añnatarasmim rukkhamule pannatte asane nisidi. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yāvatikā nāgassa bhūmi nāgena? gantvā nāgā paccorohitvā pattiko va yen' āyasmā Ānando ten' upasamkami, upasamkamityā āvasmantam Ānandam abhivādetvā ekamantam atthāsi. Ekamantam thito kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantam Ānandam etad avoca: Idha, bhante, ayasma Anando hatthatthare nisidatuti. Alam, mahārāja; nisīda tvam; nisinno aham sake āsane ti. Nisīdi kho rājā Pasenadi Kosalo paññatte āsane. Nisajja kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantam Ānandam etad avoca: Kin nu kho, bhante Ānanda, so Bhagavā tathārūpam kāyasamācāram samācareyya yvāssa 8 kāyasamācāro opārambho samanehi brāhmanehi viñnūhīti? — Na kho, mahārāja, so Bhagavā tathārūpam kāyasamācāram samācareyya yvāssa kāyasamācāro opārambho samanehi brāhmanehi viññūhīti.

Bm Acīravatīyā nadīyā (bis). ² Sk nāg- twice but usually nāng-.

So Bm & Skt infra; Sk here yassa; St here yāvassa; Si yvāyam.

VOL. II. 8

Kim pana, bhante Ānanda, so Bhagavā tathārūpam vacīsamācāram — pe — manosamācāram samācareyya yvāssa manosamācāro opārambho samaņehi brāhmaņehi viñnūhīti. Na kho, mahārāja, so Bhagavā tathārūpam manosamācāram samācareyya yvāssa manosamācāro opārambho samaņehi brāhmaņehi viñnūhīti.

Acchariyam, bhante; abbhutam, bhante; yam hi mayam, bhante, nāsakkhimha¹ panhena paripūretum, tam, bhante, āyasmatā Ānandena panhassa veyyākaranena paripūritam. Ye te, bhante, bālā avyattā ananuvicca apariyogāhetvā paresam vannam vā avannam vā bhāsanti, na mayan tam sārato paccāgacchāma. Ye ca kho² te, bhante, panditā vyattā³ medhāvino anuvicca pariyogāhetvā paresam vannam vā avannam vā bhāsanti, tam mayām sārato paccāgacchāma. Katamo pana, bhante Ānanda, kāyasamācāro opārambho samanehi brāhmanehi vinnūhīti?

Yo⁴ kho, mahārāja, kāyasamācāro akusalo. Katamo pana, bhante, kāyasamācāro akusalo? Yo⁴ kho, mahārāja, kāyasamācāro sāvajjo. Katamo pana, bhante, kāyasamācāro sāvajjo? Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro savyāpajjho⁵. Katamo pana, bhante, kāyasamācāro savyāpajjho? Yo kho, mahārāja, dukkhavipāko. Katamo pana, bhante, kāyasamācāro dukkhavipāko?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro attabyābādhāya pi samvattati, parabyābādhāya pi samvattati, ubhayabyābādhāya pi samvattati; tassa akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti; — evarūpo kho, mahārāja, kāyasamācāro opārambho samanehi brāhmanehi viññūhīti.

Katamo pana, bhante Ānanda, vacīsamācāro — pe — manosamācāro opārambho samaņehi brāhmaņehi viñnūhīti? Yo kho, mahārāja, manosamācāro akusalo. Katamo pana, bhante, manosamācāro akusalo?

¹ So Sk Bu; Bm Si nās-hā. ² Bm ye pana. ³ Bm viyattā; Si byattā viyattā. ⁴ Sk infra So. ⁵ So Sk Si; Bm sabyābajjho; Bu savyā-pajjho tí sadukkho.

Yo kho, mahārāja, manosamācāro sāvajjo. Katamo pana, bhante, manosamācāro sāvajjo? Yo kho, mahārāja, manosamācāro savyāpajjho? Katamo pana, bhante, manosamācāro savyāpajjho? Yo kho, mahārāja, manosamācāro dukkhavipāko. Katamo pana, bhante, manosamācāro dukkhavipāko?

Yo kho, mahārāja, manosamācāro attabyābādhāya pi samvattati, parabyābādhāya pi samvattati , ubhayabyābādhāya pi samvattati; tassa akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti; — evarūpo kho, mahārāja, manosamācāro opārambho samaņehi brāhmaņehi viñnūhīti.

Kin nu kho, bhante Ānanda, so Bhagavā sabbesam yeva akusalānam dhammānam pahānam vannetīti²?

Sabbākusaladhammapahīno kho, mahārāja, Tathāgato, kusaladhammasamannāgato ti.

Katamo pana, bhante \bar{A} nanda, k \bar{a} yasam \bar{a} c \bar{a} ro anop \bar{a} rambho samanehi br \bar{a} hmanehi viññ \bar{u} h \bar{t} ti?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro kusalo.

Katamo pana, bhante, kāyasamācāro kusalo?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro anavajjo.

Katamo pana, bhante, kāyasamācāro anavajjo?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro avyāpajjho.

Katamo pana, bhante, kāyasamācāro avyāpajjho?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro sukhavipāko.

Katamo pana, bhante, kāyasamācāro sukhavipāko?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro n'ev' attabyābādhāya pi samvattati, na parabyābādhāya pi samvattati³, na ubhayabyābādhāya pi samvattati; tassa akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaddhanti; — evarūpo kho, mahārāja, kāyasamācāro anopārambho samaņehi brāhmaņehi viññūhīti.

Katamo pana, bhante Ānanda, vacīsamācāro — pe — manosamācāro 4 anopārambho samaņehi brāhmāņehi viñnūhīti?

Yo kho, mahārāja, manosamācāro kusalo.

¹ Skt substitute pe for parabyābādhāya pi samvattati. ² So Skt Si Bu; Bm samvannetīti. ³ Sk omits these four words here & pi in the surrounding clauses both here & infra. ⁴ Sk omits pe manos⁰.

Katamo pana, bhante, manosamācāro kusalo? Yo kho, mahārāja. manosamācāro anavajjo. Katamo pana, bhante, manosamācāro anavajjo? Yo kho, mahārāja, manosamācāro avyāpajjho. Katamo pana, bhante, manosamācāro avyāpajjho? Yo kho, mahārāja, manosamācāro sukhavipāko. Katamo pana, bhante, manosamācāro sukhavipāko?

Yo kho, mahārāja, manosamācāro n' ev' attabyābādhāya pi samvattati, na parabyābādhāya pi samvattati, na ubhayabyābādhāya samvattati; tassa akusalā dhammā parihāyanti¹, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti; — evarūpo kho, mahārāja, manosamācāro anopārambho samaņehi brāhmaņehi viñnūhīti.

Kim pana², bhante Ānanda, so Bhagavā sabbesam yeva³ kusalānam dhammānam upasampadam vaṇṇetīti?

Sabbākusaladhammapahīno kho, mahārāja, Tathāgato kusaladhammasamannāgato ti.

Acchariyam, bhante, abbhutam, bhante, yava subhasitam c' idam 5, bhante, āyasmatā Ānandena. iminā ca mayam, bhante, āyasmato Ānandassa subhāsitena attamanābhiraddhā 6. Evam attamanābhiraddhā ca mayam, bhante, āvasmato Ānandassa subhāsitena, sace. bhante, āyasmato Ānandassa hatthiratanam kappeyya, hatthiratanam pi mayam āyasmato Ānandassa dadeyyāma. Sace, bhante, āyasmato Ānandassa assaratanam kappeyya, assaratanam pi mayam āyasmato Ānandassa dadeyyāma. Sace, bhante, āyasmato Ānandassa gāmavaram kappeyya7, gāmavaram pi mayam āyasmato Ānandassa dadevyāma. Api ca, bhante, mayam p' etam jānāma: n' etam 8 āyasmato Ānandassa kappatīti. Ayam me, bhante, bāhitikā rañno Māgadhena Ajātasattunā Vedehiputtena chattanāliyā 9 pakkhipitvā 10 pahitā solasasamā āyāmena atthasamā vitthārena; tam, bhante, āyasmā Ānando patiganhātu anukampam upādāyāti.

Alam, mahārāja; paripunnam me ticīvaran ti.

¹ Sk parihāsanāyanti. ² Si kin nu kho pana. ³ Bm adds ca. ⁴ Skt yāvam. ⁵ Bm cīdam. ⁶ Skt att-ravā (bis). ⁷ Skt omit gām. kap. ⁸ Bm mayam n' etam jānāma āy. Ā-ssa K. ⁹ So Si; Skt chatta nāļiya; Bm vattanāļiyā. ¹⁰ Skt pakkhipim vo.

Ayam, bbante, Aciravatī nadī diṭṭhā āyasmatā c' eva Ānandena amhehi ca yadā ¹ upari pabbate mahāmegho abhippavuṭṭho hoti; athāyaṁ Aciravatī nadī ubhato kūlāni saṁvissandantī ² gacchati; — evam eva kho, bhante, āyasmā Ānando imāya bāhitikāya attano ticīvaraṁ karissati; yaṁ pan' āyasmato Ānandassa purāṇaṁ ticīvaraṁ, taṁ sabrahmacārīhi saṁvibhajissati. Evāyaṁ amhākaṁ dakkhiṇā saṁvissandantī maññe ³ gamissati. Paṭigaṇhātu ⁴, bhante, ayasmā Ānando bāhitikan ti.

Patiggahesi b kho āyasmā Ānando bāhitikam. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantam Ānandam etad avoca: Handa va dāni mayam, bhante Ānanda, gacchāma; bahukiccā mayam bahukaranīyā ti. — Yassa dāni tvam, mahārāja, kālam maññasīti. — Atha kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmato Ānandassa bhāsitam abhinanditvā anumoditvā, utthāy āsanā āyasmantam Ānandam abhivādetvā padakkhinam katvā pakkāmi. Atha kho āyasmā Ānando acirapakkantassa rañno Pasenadissa Kosalassa yena Bhagavā ten upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno āyasmā Ānando yāvatako ahosi rañnā Pasenadinā Kosalena saddhim kathāsallāpo, tam sabbam Bhagavato ārocesi, tañ ca bāhitikam Bhagavato pādāsi.

Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Lābhā, bhikkhave, rañño Pasenadissa Kosalassa; suladdhalābhā, bhikkhave, rañño Pasenadissa Kosalassa, yaṁ rājā Pasenadi Kosalo labhati Ānandaṁ dassanāya labhati payirupāsanāyāti. Idam avoca Bhagavā; attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandun ti.

$\mathbf{B}\mathbf{\bar{a}}$ hitikasuttam $\mathbf{9}$ ațthamam.

Bm Si yathā.
 Si samvisandantī (bis).
 Sk adds ko.
 Si patiggo (bis).
 So all MSS.
 Bm pana.
 So Si; Sk Pasenadī; Bm Passanadīnā.
 Si here payirupo; Bm payirūpo; Skt payurūpo.
 Cf. p. 65 supra.
 Bm Si Bu Bāhitiyaso.
 In the text of the Sutta all MSS read bāhitika, but the form cited by Bu for comment is bāhitiya.

89.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sakkesu viharati. Medaļumpam 1 nāma Sakyānam 2 nigamo. kho pana samayena rājā Pasenadi kosalo Nangarakam 3 anuppatto hoti kenacid eva karanīvena. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Dīgham Kārāyanam āmantesi: Yojehi, samma Kārāyana, bhadrāni bhadrāni yānāni, uyyānabhūmim 4 gacchāma subhūmim dassanāyāti. Evam devāti kho Dīgho Kārāyano rañno Pasenadissa Kosalassa patisutvā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā rañno Pasenadissa pativedesi: Yuttāni kho te, deva, bhadrāni bhadrāni yānāni, yassa dāni kālam mañnasīti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo bhadram 5 vānam abhiruhitvā bhadrehi bhadrehi vānehi Nangarakamhā niyyāsi mahaccarājānubhāvena 6 yena ārāmo tena pāyāsi; yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattiko va ārāmam pāvisi. Addasā kho rājā Pasenadi Kosalo jamghāvihāram anucankamamāno anuvicaramano 7 rukkhamulani pasadikani pasadaniyani appasaddani appanigghosāni 9 vijanavātāni manussarāhasevyākāni patisallānasāruppāni. Disvāna Bhagavantam yeva ārabbha sati udapādi: Imāni kho tāni rukkhamūlāni pāsādikāni pāsādanīyāni appasaddāni appanigghosāni vijanavātāni manussarāhaseyvakāni patisallānasāruppāni, yatthassudam 10 mayan tam Bhagavantam payirupāsāma arahantam sammāsambuddhan ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Dīgham Kārāyanam āmantesi: Imāni kho, samma Kārāyana tāni &c. as above sammāsambuddham. Kahan nu kho, samma Kārāyana, etarahi so

Bu Medata umpam & Metalumpam; Skt Metalupam; Bm Medālupam; Si Medalupam. Cf. Dhp. p. 222 & Jit. IV 151.
 Bm Sākyānam.
 So Bu; Sk Nangaramkam (but infra Nangarakamhā); Bm Si Nagarakam.
 Sk Si uy-miyam.
 Bm (as usual) repeats bhadram.
 So all MSS & Bu (here). See supra page 65.
 Si si si; Bm paso.
 Bm -night.
 So Sk Bm; Bu Si yattha sudam.

Bhagavā viharati araham sammāsambuddho ti? — Atthi. mahārāja, Medaļumpam nāma Sakyānam nigamo; tattha so Bhagavā etarahi viharati araham sammāsambuddho ti. — Kīvadūro 1 pana, samma Kārāyana, Nangarakamhā Medalumpam nāma Sakvānam nigamo hotīti? Na dūre, mahārāja; tīni vojanāni. Sakkā divasāvasesena 2 gantun ti. Tena hi, samma Kārāvana, vojehi bhadrāni bhadrāni yānāni; gamissāma mayan tam Bhagavantam dassanāva arahantam sammāsambuddhan Evam devāti kho Dīgho Kārāyano rañno Pasenadissa Kosalassa patisutvā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā rañño Pasenadissa Kosalassa pativedesi: Yuttāni kho te, deva, bhadrāni bhadrāni yānāni; yassa dāni kālam maññasīti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo bhadram yānam abhiruhitvā bhadrehi bhadrehi yanehi Nangaramha yena Medalumpam nama Sakyānam nigamo tena pāyāsi ten' eva divasāvasesena Medalumpam nāma 3 Sakyānam nigamam sampāpuni, yena ārāmo tena pāyāsi. Yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā, yānā paccorohitvā pattiko va ārāmam pāvisi. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū abbhokāse cankamanti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena te bhikkhū ten' upasamkami; upasamkamitvā te bhikkhū etad avoca: Kahan nu kho, bhante, etarahi so Bhagavā viharati araham sammāsambuddho? Dassanakāmā hi mayan tam Bhagavantam arahantam Sammāsambuddhan ti. Eso, mahārāja, vihāro samvutadvāro; tena appasaddo upasamkamitvā ataramāno ālindam pavisitvā ukkāsitvā aggalam 5 ākotehi; vivarissati te Bhagavā dvāran ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo tatth' eva khaggañ ca unhīsañ 6 ca Dīghassa Kārāyanassa pādāsi. Atha kho Dīghassa Kārāyanassa etad ahosi: Rahāyati 7 kho dāni mahārājā; idh'8 eva dāni mayā thātabban ti? Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena so vihāro samvutadvāro tena appasaddo upasamkamitvā āļindam pavisitvā ukkāsitvā aggaļam ākoţesi. **a**taramāno Vivari Bhagavā dvāram. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo

¹ So Skt Si; Bm kim va dūre. ² So Sk Si & St infra; St here & Bm divasāvasena. ³ Skt & Si omit. ⁴ Bm dassanākāmā. ⁵ So Bm Si Bu; Skt aggalam. ⁶ So Skt Bu; Bm Si unhisan. ⁷ So Skt Bm Bu; Si rahāyasi. ⁸ Skt nedh'.

vihāram pavisitvā Bhagavato pāde sirasā patitvā Bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati pāṇīhi ca parisambāhati nāman ca sāveti: Rājā 'ham, bhante, Pasenadi Kosalo; rājā 'ham, bhante, Pasenadi Kosalo ti.

Kim pana tvam, mahārāja, atthavasam sampassamāno imasmim sarīre evarūpam paramanipaccākāram karosi, mittūpahāram upadamsesīti?

Atthi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto 5 Bhagavatā dhammo, supatipanno bhagavato sāvakasamgho ti. Idhāham, bhante 6, passāmi eke samanabrāhmane pariyantakatam brahmacariyam carante 7 dasa pi vassāni vissatim pi vassāni timsam pi vassāni cattārīsam pi vassāni. Te aparena samayena sunhātā 8 suvilittā kappitakesamassū pancahi kāmagunehi samappitā samangibhūtā parivārenti9. Idha panāham, bhante, bhikkhū passāmi yāvajīvam āpānakoţikam 10 paripunnam parisuddham brahmacariyam carante. Na kho panāham, bhante, ito bahiddhā annam evam paripunnam parisuddham brahmacarivam samanupassāmi. Ayam pi kho, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supaţipanno bhagavato sāvakasamgho 11 ti. Puna ca param, bhante, rājāno pi rājūhi vivadanti, khattiyā pi khattiyehi vivadanti, brāhmanā pi brāhmanehi vivadanti, gahapatī 12 gahapatīhi vivadanti, mātā pi puttena vivadati, putto pi mātarā vivadati, pitā pi puttena vivadati, putto pi pitarā vivadati, bhātā pi bhātarā vivadati, bhātā pi 13 bhaginiyā vivadati, bhaginī 14 pi bhātarā vivadati, sahāyo pi sahāyena vivadati. Idha panāham, bhante, bhikkhū passāmi samagge sammodamāne avivadamāne 15 khīrodakībhūte 16 añña-

¹ Bm Si nipatitvā. ² Bm paricumpati. ⁸ Skt pānīhi. ⁴ So Si; Skt mittupahāram here & vittūvohāram infra; Bm mittupahāram. ⁵ So Si & Sk infra; Sk here svakkhyāto; Bm svākhyāto. ⁶ Bm Si add bhagavā. ⁷ Sk caranti here. ⁸ So Bm Si; Sk sunahātā; St suhanohātā. ⁹ Si paricārenti, with note that the Sinh. reading is parivārenti. Cf. Vol. I pp. 504 & 571. ¹⁰ So Skt Bu, the latter noting as a var. lect. āpāṇakoṭikam which is read by Bm Si. ¹¹ Sk (ter) saṃgho, omitting bhagavato sāvaka-. ¹² Bm Si gahapatayo. ¹⁸ Bm Si omit bhātarā v. bhātā pi. ¹⁴ Bm bhagini. ¹⁵ Bm omits. ¹⁸ Bm khirodakibhūte.

maññam piyacakkhuhi sampassante viharante. Na kho panaham, bhante, ito bahiddhā annam evam samaggam parisam samanupassāmi. Avam pi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supaţipanno bhagavato sāvakasamgho ti. Puna ca parāham, bhante, ārāmena ārāmam uyyānena uyyānam So 'ham tattha passāmi eke anucankamāmi anuvicarāmi. samanabrāhmane kise 1 lūkhe 2 dubbanne uppanduppandukajāte 3 dhamanisanthatagatte na viya maññe cakkhum bandhante janassa dassanāva. Tassa mayham, bhante, evam hoti4: Addhā ime āyasmanto anabhiratā5 vā brahmacariyam caranti, atthi vā tesam kinci pāpam kammam 6 katam paţicchannam⁷, tathā⁸ ime āyasmanto kisā lūkhā dubbannā uppanduppandukajātā dhamanisanthatagattā, na viya maññe cakkhum bandhanti janassa dassanāyāti. Tyāham upasamkamitvā evam vadāmi: — Kin nu kho 9 tumhe āyasmante kisā lūkhā dubbannā uppanduppandukajātā dhamanisanthatagattā, na viya mañne cakkhum bandhatha janassa dassanāyāti. Te evam āhamsu: Bandhukarogo 10 no mahārājāti. Idha panāham, bhante, bhikkhū passāmi hatthapahatthe udaggudagge abhiratarupe pinitindriye 11 appossukke pannalome paradavutte 12 migabhūtena cetasā viharante 13. Tassa mayham, bhante, evam hoti: Addha ime avasmato tassa Bhagavato sāsane uļāram pubbenāparam visesam sanjānanti, tathā ime āyasmanto hatthapahatthā udaggudaggā abhiratarūpā pīnitindriyā appossukkā 14 pannalomā paradavuttā 15 migabhūtena cetasā viharantīti. Ayam pi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supatipanno bhagavato sāvakasamgho ti.

Puna ca parāham, bhante, rājā khattiyo muddhāvasitto

¹ Si kīse. ² Skt twice lukhe, once lūkhā. ³ So Skt & I Jāt. 346; Si upaṇḍupaṇḍukajāte; Bm uppandupaṇḍukajāte. ⁴ Bm Si etad ahosi, the latter noting that the Sinh. reading is evam hoti. ⁵ Sk anabhiratam. ⁶ Bm Si omit. ⁷ Bm katā paṭicchannā. ⁸ Bm adds hi. ⁹ Sk omits kho. ¹⁰ So Skt Si Bu; Bm pandukarogino. ¹¹ Bm pin-; Si piṇind-. ¹² So Si; Skt Bm h-ṭṭhā ud-gā ... p-vuttā. ¹⁸ So Si; Sk viharantīti; Bm viharantī. ¹⁴ Bm Si apposukkā here et supra. ¹⁵ Bm paradattavuttā here et supra.

pahomi ghātetāyam vā ghātetum jāpetāyam vā jāpetum pabbājetāyam vā pabbājetum. Tassa mayham, bhante, atthakarane 1 nisinnassa antarantarākatham 2 opātenti. So 'ham na labhāmi: Mā me bhonto atthakarane nisinnassa antarantarākatham opātetha 3, kathāpariyosānam 4 me bhavanto āgamen-Tassa mayham, bhante, antarantarākatham opātenti. Idha panāham, bhante, bhikkhū passāmi vasmim samave Bhagavā anekasatāva parisāva dhammam deseti n' eva tasmim samaye Bhagayato sāvakānam khipitasaddo vā hoti ukkāsitasaddo vā. Bhūtapubbam, bhante, Bhagavā anekasatāya parisāya dhammam deseti; tatr' aññataro Bhagavato sāvako ukkāsi; tam enam annataro sabrahmacārī⁵ jannukena ghattesi⁶: Appasaddo āyasmā hotu, mā 'yasmā saddam akāsi; satthā no Bhagavā dhammam desetīti. Tassa mayham, bhante, etad ahosi: Acchariyam vata bho, abbhutam vata bho. Adandena vata kira bho asatthena evam suvinītā parisā bhavissatīti. Na kho panāham, bhante, ito bahiddhā annam evam suvinītam parisam samanupassāmi. Ayam pi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā. svākkhāto bhagavatā dhammo, supatipanno bhagavato sāvakasamgho ti.

Puna ca parāham, bhante, passāmi idh' ekacce khattiya-paṇḍite nipuṇe kataparappavāde vālavedhirūpe 8. Te 9 bhindantā maññe caranti paññāgatena diṭṭhigatāni. Te suṇanti: Samaṇo khalu bho Gotamo amukam nāma gāmam vā nigamam vā osarissatīti. Te pañham abhisankharonti: Imam mayam pañham samaṇam 10 Gotamam upasamkamitvā pucchissāma; evam ce no puṭṭho evam vyākarissati, evam assa mayam vādam āropessāma; evañ ce pi no puṭṭho evam vyākarissati, evam pi 'ssa mayam vādam āropessāmāti. Te suṇanti: Samaṇo khalu bho Gotamo amukam nāma gāmam vā nigamam vā osaṭo ti. Te yena Bhagavā ten' upasamkamanti. Te Bhagavā 11 dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejati

Skt atthekarane here & attakarane infra; Bm addakarane; Si attakarane.

² Bm a-kathā.

³ Sk opātetam.

⁴ Sk katham p. bhavanto.

⁵ Si brahmacārī; Skt sabbrahmacārī.

⁶ Skt ghaddhesi; Bm Si ghatesi. Cf. p. 4 supra (where ghattesi should be read).

⁷ Bm suvinitā (bis).

⁸ Bm vāļavedhīrūpe; Si vāļavedhirūpo.

⁹ Skt vo.

¹⁰ Bm adds bho.

¹¹ Sk omits these four words.

sampahamseti. Te Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahamsitā na c'eva Bhagavantam panham pucchanti, kuto¹ vādam āropessanti, annadatthu² Bhagavato sāvakā sampajjanti. Ayam pi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supaṭipanno bhagavato sāvakasamgho ti.

Puna ca parāham, bhante, passāmi idh' ekacce brāhmaņapandite - pe - gahapatipandite samanapandite nipune kataparappavāde vālavedirupe. Te bhindantā maññe &c. as above vādam āropessanti, aññadatthu Bhagavantam yeva okāsam yācanti agārasmā anagāriyam pabbajjāya. Te Bhagavā pabbājeti. Te tathā pabbājitā³ samānā vūpakatthā appamattā ātāpino pahitattā viharantā na cirass' eva yass' atthāya kulaputtā sammad eva agārasmā anagāriyam pabbajanti tad anuttaram brahmacariyapariyosānam ditthe va dhamme sayam abhinnā sacchikatvā upasampajja viharanti. Te evam āhamsu: Manam4 vata bho anassāma; manam vata bho anassāma. Mayam hi pubbe assamanā 5 va samānā samanā 'mhāti 6 patijānimhā, abbrāhmanā 7 va samānā brāhmaṇā 'mhāti⁸ paṭijānimhā, anarahanto⁹ va samānā arahanto 'mhāti10 paţijānimhā. Idāni kho 'mhā11 samaṇā, idāni kho 'mhā brāhmanā idāni kho 'mhā arahanto ti. Ayam pi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supatipanno bhagavato sāvakasamgho ti.

Puna ca parāham, bhante, Isīdatta—Purāṇā 12 thapatayo mama bhattā mama yānā 13 aham nesam jīvitam 14 dātā yasassa 15 āhattā 16. Atha ca pana no tathā mayi

¹ Si kut' assa. ² Si aññadatthum. ³ Bm Si pabbajitā, the latter noting that the Sinh. reading is pabbājitā. ⁴ Si mayam, noting that the Sinh. reading is manam. ⁵ Si asamaņā. ⁶ Sk samaņamhāti. ⁷ Bm Si abrāhmaņā. ⁸ Sk brāhmaņamhāti. ⁹ Si anārahanto. ¹⁰ Sk arahantamhāti; Bm arahantāmhāti. ¹¹ Si 'mha throughout. ¹² Bu says: Isīdattapurāņā ti Isidatto ca Purāņo ca; Skt Isidattapurāṇathapatayo; Bm Isidantapurāṇā; Si Isīdantapurāṇā. ¹⁸ Bu Bm Si yānā, the latter with note that the Sinh. reading is sānā (as Skt). ¹⁴ Bu jīvikam. ¹⁵ Sk adds dānam (here only). ¹⁶ So Skt Si; Bm āhatā.

nipaccākāram karonti yathā Bhagavati. Bhūtapubbāham, bhante, senam abbhuyyāto samāno ime va¹ Isīdatta - Purāņe thapatavo vīmamsamāno annatarasmim sambādhe āvasathe vāsam upagacchim. Atha kho, bhante, ime Isidatta — Purānā thapatayo bahudeva * rattim dhammiyā kathāya vītināmetvā yato assosum kho Bhagavantam 4 tato sīsam katvā mam pādato Tassa mayham, bhante, etad ahosi: karitvā nipajiimsu. Acchariyam vata bho, abbhutam vata bho. Ime Isidatta — Purānā thapatayo mama bhattā mama yānā, aham tesam jīvitam dātā yasassa āhattā. Atha ca pana no tathā mavi nipaccākāram karonti yathā Bhagavati. Addhā ime āyasmanto tassa Bhagavato sāsane ulāram 5 pubbenāparam visesam sanianantiti 6. Ayam pi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supatipanno bhagavato sāvakasamgho 7 ti.

Puna ca param, bhante, Bhagavā pi khattiyo, aham pi khattiyo, Bhagavā pi Kosalako ⁸, aham pi Kosalako, Bhagavā pi āsītiko ⁹, aham pi āsītiko ¹⁰. Yam pi bhante Bhagavā pi khattiyo aham pi khattiyo, Bhagavā pi Kosalako aham pi Kosalako, Bhagavā pi āsītiko aham pi āsītiko ¹¹, iminā vārahām' evāham' ¹², bhante, Bhagavati ¹³ paramanipaccākāram kattum, mittūpahāram upadamsetum. Handa ca dāni mayam, bhante, gacchāma. Bahukiccā mayam bahukaranīyā ti.

Yassa dāni tvam, mahārāja, kālam maññasīti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo utthāy'āsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhinam katvā pakkāmi.

Atha kho Bhagavā acirapakkantassa rañño Pasenadissa Kosalassa bhikkhū āmantesi: Eso, bhikkhave, rājā Pasenadi Kosalo dhammacetiyāni bhāsitvā uṭṭḥāy' āsanā pakkanto. Uggaṇhātha ¹⁴, bhikkhave, dhammacetiyāni; pariyāpuṇātha,

Si omit from yam pi bhante inclusive. ¹² So Sk Si; Bm iminā pāham-sante bhagavati. ¹³ Sk bhagavato. ¹⁴ Bm Si ugganhatha.

Sk imameva; Bm ime ca; Si ime alone.
 So Skt Bu; Bm Si vim⁰
 Bm bahūdeva.
 Bm yato ahosi bhagavā tato.
 Si here oļāram.
 Bm Si jānanti here et supra.
 Sk throughout supatipanno samgho.
 Bm Si Kosalo throughout.
 Bm (alone) asītiko.
 Si adds ti.

bhikkhave, dhammacetiyāni; dhāretha, bhikkhave, dhammacetiyāni; atthasamhitāni, bhikkhave, dhammacetiyāni ādibrahmacariyakānīti.

Idam avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandun ti.

DHAMMACETIYASUTTAM NAVAMAM.

90.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Ujuññāyam² viharati Kannakatthale³ Migadaye. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi Kosalo Ujuñnam anuppatto hoti kenacid eva Atha kho rājā Pasenadi Kosalo añnataram karanīvena. purisam āmantesi: — Ehi tvam, ambho purisa, yena Bhagavā ten' upasamkama; upasamkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram puceha: Rājā, bhante, Pasenadi Kosalo Bhagavato pāde sirasā vandati appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchatīti; evan ca vadehi: Ajja kira, bhante, rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso Bhagavantam dassanāya upasamkamissatīti. Evam devāti kho so puriso rañño Pasenadissa Kosalassa patisutvā yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivadetva ekamantam nisidi. Ekamantam nisinno kho so puriso Bhagavantam etad avoca: — Rājā, bhante, Pasenadi Kosalo Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchati; evañ ca vadeti: Ajja kira, bhante, rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso Bhagavantam dassanāya upasamkamissatīti.

Assosum kho Somā ca bhaginī 4 Sakulā 5 ca bhaginī: Ajja

¹ Sk repeats these three words. ² So Skt Bu; Bm Uruññayam; Si Udaññayam. ³ So Bm Si Bu; Sk Kannatthalaka throughout. ⁴ So Bm Si always & Skt sts.; Bu & Skt sts. bhagini. ⁵ Skt here Sukulā.

kira rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso Bhagavantam dassanāya upasamkamissatīti. Atha kho Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī rājānam Pasenadim Kosalam bhattābhihāre upasamkamitvā etad avocum: — Tena himahārāja, amhākam pi vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram puccha: Somā ca, bhante, bhaginī Sakulā ca bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandanti, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchantīti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etad avoca: — Somā ca, bhante, bhaginī Sakulā ca bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandanti, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchantīti.

Kim pana, mahārāja, Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī añnam dūtam nālatthun ti?

Assosum kho, bhante, Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī: Ajja kira rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso Bhagavantam dassanāya upasamkamissatīti. Atha kho, bhante, Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī mam bhattābhihāre upasamkamitvā etad avocum: Tena hi, mahārāja, amhākam pi vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādham appātamkam lahutthānam balam phāsuvihāram puccha:— Somā ca, bhante, bhaginī Sakulā ca bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandanti, appābādham appātamkam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchantīti.

Sukhiniyo 1 hontu, mahārāja, Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etad avoca: Sutam me tam, bhante: — Samaņo Gotamo evam āha: Na 'tthi so samaņo vā brāhmaņo vā yo sabbaññū sabbadassāvī aparisesam ñāṇadassanam paṭijānissati; n' etam ṭhānam vijjatīti. Ye te, bhante evam āhamsu: — Samaņo Gotamo evam

¹ Skt sukhiniyo. Cf. No 123 & I Jat. 408. 2 Sk bhagava.

āha: Na 'tthi so samaņo vā brāhmaņo vā yo sabbaññū sabbadassāvī aparisesam ñāṇadassanam paṭijānissati; n' etam thānam vijjatīti; — kacci te, bhante, Bhagavato vuttavādino, na ca Bhagavantam abhūtena abbhācikkhanti, dhammassa cānudhammam vyākaronti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo¹ gārayham² ṭhānam āgacchatīti?

Ye te, mahārāja, evam āhamsu: — Samaņo Gotamo evam āha: Na 'tthi so samaņo vā brāhmaņo vā yo sabbaññū sabbadassāvī aparisesam ñāṇadassanam paṭijānissati; n' etam ṭhānam vijjatīti; — na me te vuttavādino, abbhācikkhanti ca pana man³ te asatā abhūtenāti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Vidūdabham senāpatim āmantesi: Ko nu kho, senāpati, imam 4 kathāvatthum rājantepure 5 abbhudāhāsīti?

Sanjayo, mahārāja, brāhmaņo Ākāsagotto ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo aññataram purisam āmantesi: — Ehi tvam, ambho purisa, mama vacanena Sañjayam brāhmaṇam Ākāsagottam amantehi e: Rājā te, bhante, Pasenadi Kosalo amantetīti. Evam devāti kho so puriso rañño Pasenadissa Kosalassa patisutvā yena Sañjayo brāhmaṇo Ākāsagotto ten' upasamkami; upasamkamitvā Sañjayam brāhmaṇam Ākāsagottam etad avoca: — Rājā tam, bhante, Pasenadi Kosalo āmantetīti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etad avoca; Siyā nu kho, bhante, Bhagavatā añnadeva kinci sandhāya bhāsitam 7, tan ca jano annathā pi 8 paccāgaccheyya? Yathākatham pana, bhante, Bhagavā abhijānāti vācam 9 bhāsitā ti?

Evam kho aham, mahārāja, abhijānāmi vācam bhāsitā: Na 'tthi so samaņo vā brāhmaņo vā yo sakideva sabbañ nassati sabbam dakkhīti 10, n' etam thānam vijjatīti.

Heturūpam bhante¹¹ Bhagavā āha; saheturūpam pana ¹², bhante, Bhagavā āha: Na 'tthi so samaņo vā brāhmaņo vā

¹ So Si; Sk vādānupāto; Bm vādānupādo. ² So Bm; Sk gāruyham; Si gāreyham. ³ Bm Si mam. ⁴ Sk omits imam. ⁵ Bm r-pūre. ⁶ Sk āmantesi. ⁷ Skt cāsitam. ⁸ Skt vi. ⁹ So Skt Si; Bm vācā. ¹⁰ Bm dakkhiti; Bu Skt Si dakkhīti. ¹¹ Si omits. ¹² Bm Si omit.

yo sakideva sabbañ ñassatī sabbam dakkhīti, n' etam thānam vijjatīti. Cattāro 'me, bhante, vaṇṇā, — khattiyā brāhmaṇā vessā suddā. Imesam nu kho, bhante, catunnam vaṇṇānam siyā viseso siyā nānākaraṇan ti?

Cattāro 'me, mahārāja, vaṇṇā—khattiyā brāhmaṇā vessā suddā. Imesam kho, mahārāja, catunnam vaṇṇānam dve vaṇṇā aggam akkhāyanti, — khattiyā ca brāhmaṇā ca, yadidam abhivādanapaccuṭṭhānanjalikammasāmīcikamman ti¹.

Nāham, bhante, Bhagavantam diţţhadhammikam pucchāmi; samparāyikāham, bhante, Bhagavantam pucchāmi. Cattāro 'me, bhante, vaṇṇā. — khattiyā brāhmaṇā vessā suddā. Imesam nu kho, bhante, catunnam vaṇṇānam siyā viseso siyā nānākaraṇan ti?

· Panc' imāni, mahārāja, padhāniyangāni. Katamāni panca? Idha, mahārāja, bhikkhu saddho hoti, saddahati 2 Tathāgatassa bodhim: Iti pi so Bhagavā araham sammāsambuddho, vijjācaranasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi, satthā devamanussānam buddho bhagavā ti. Appābādho hoti appātanko samavepākiniyā gahaņiyā samannāgato nātisītāya nāccuņhāya majjhimāya padhānakkhamāya. hoti amāyāvī yathābhūtam attānam āvikattā satthari vā viññūsu vā brahmacārīsu 4. Āraddhaviriyo viharati akusalānam dhammānam pahānāya kusalānam dhammānam upasampadāya thāmavā daļhaparakkamo anikkhittadhuro 5 kusalesu dhammesu. Paññavā hoti udayatthagāminiyā 6 paññāya samannāgato ariyāya nibbedhikāya sammādukkhakkhayagāminiyā. Imani kho, mahārāja, pañca padhāniyangāni. Cattāro 'me, mahārāja. vannā, — khattiyā brāhmanā vessā suddā; te c'assu imehi pancahi padhaniyangehi samannagata; tam 7 nesam assa dīgharattam hitāya sukhāyāti.

Cattāro 'me, bhante vaṇṇā, -- khattiyā brāhmaṇā vessā

¹ Bm abhivādanap- sāmicikammāni; Si abhivādanam paccutthānam añjali-kammam sāmīcikamman ti; Sk paccupatthānam. ² Si (as p. 95 supra) saddhahati. ³ So all MSS here. ⁴ Bm b-isu; Si sabrahmacārīsu. ⁵ Bm Si an-ūro. ⁶ Sk omits final yā. ⁷ So Skt Si; Bm ettha pana.

suddā; te c'assu imehi pañcahi padhāniyangehi samannāgatā; Ettha pana nesam, bhante, siyā viseso siyā nānākaranan ti?

Ettha kho nesāham ¹, mahārāja, padhānavemattam ² vadāmi. Seyyathāpi 'ssu ³, mahārāja, dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā, dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā adantā avinītā. Tam kim maññasi, mahārāja? Ye te dve ⁴ hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā, api ⁵ nu te dantā va dantakāraṇam gaccheyyum, dantā va dantabhūmim sampāpuņeyyun ti ⁶?

Evam 7 bhante.

Ye pana te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā adantā savinītā, api nu te adantā va dantakāranam gaccheyyum, adantā va dantabhūmim sampāpuneyyum, seyyathāpi te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā ti?

No h' evam 9, bhante.

Evam eva kho, mahārāja, yan tam saddhena pattabbam appābādhena asaṭhena amāyāvinā āraddhaviriyena paññāvatā¹⁰, tam vata¹¹ asaddho bavhābādho¹² saṭho māyāvī kusīto¹³ duppañño pāpuṇissatīti, n' etam ṭhānam vijjatīti.

Heturūpam, bhante, Bhagavā āha; saheturūpam, bhante, Bhagavā āha. Cattāro 'me, bhante, vannā, — khattiyā brahmanā vessā suddā. Te c' assu imehi pancahi padhāniyangehi samannāgatā, te c' assu sammappadhānā 14, ettha pana tesam, bhante, siyā viseso, siyā nānākaranan ti?

Ettha kho nesaham ¹⁵, mahārāja, na ¹⁶ kiñci nānākaraṇam vadāmi, yadidam vimuttiyā vimuttim. Seyyathāpi, mahārāja. puriso sukkham sākakattham ādāya aggim abhinibbatteyya, tejo pātukareyya ¹⁷; atha aparo ¹⁸ puriso sukkham sālakattham

Digitized by Google

Skt pan' esāham.
 So Bu (bis); Sk padhānamettā; Bm Si padhānavemattatam.
 So Si; Sk seyyathā phassu; Bm seyyathāpi mahārāja.
 Si ye dve te.
 Bm api su nu.
 Bm omits ti.
 Si adds etam.
 Sk adds va.
 Bm Si no h' etam.
 So Sk; Bm Si pañāvatā.
 Bm tam tathā so.
 Bm Si (as at p. 94) bahvābādho; Bu bavho.
 Bm kusito.
 Si samappo.
 Sk ettha kho panesāham.
 Sk omits na.
 Bm dhātum kareyya.
 Bm athāparo.

ādāya aggim abhinibbatteyya, tejo pātukareyya; atha aparo puriso sukkham ambakattham ādāya aggim abhinibbatteyya, tejo pātukareyya; atha aparo puriso sukkham udumbarakattham ādāya aggim abhinibbatteyya, tejo pātukareyya. Tam kim mannasi, mahārāja? Siyā nu kho tesam aggīnam nānādāruto abhinibbattānam kinoi nānākaraṇam, — acciyā vā accim, vaṇṇena vā vaṇṇam, ābhāya vā ābhan ti 1?

No h' etam, bhante.

Evam eva kho, mahārāja, yan tam tejam viriyā nimmathitam² padhānā 'bhinibbattam³. Nāham tattha kinci nānākaraṇam vadāmi, yadidam vimuttiyā vimuttin ti.

Heturupam, bhante, Bhagava aha; saheturupam, bhante, Bhagava aha. Kim pana, bhante, atthi deva ti?

Kim pana tvam, mahārāja, evam vadesi: Kim pana, bhante, atthi devā ti?

Yadi vā te, bhante, devā āgantāro itthattam, yadi vā anāgantāro itthattan ti?

Ye te, mahārāja, devā savyāpajjhā⁴ te devā āgantāro itthattam; ye te devā abyāpajjhā⁵, te devā anāgantāro itthattan ti

Evam vutte Vidūdabho senāpati Bhagavantam etad avoca:
— Ye te, bhante, devā savyāpajjhā āgantāro⁶ itthattam, te devā ye te devā abyāpajjhā anāgantāro⁷ itthattam te deve⁸. tamhā thānā cāvessanti vā pabbājessanti⁹ vā ti?

Atha kho āyasmato Ānandassa etad ahosi: — Ayam kho Vidūdabho senāpati rañño Pasenadissa Kosalassa putto; aham Bhagavato putto. Ayam kho kālo yam putto puttena manteyyāti 10. Atha kho āyasmā Ānando Vidūdabham senāpatim āmantesi: — Tena hi, senāpati, tam yev' ettha paţipucchissāmi. Yathā te khameyya tathā nam byākareyyāsi. Tam kim maññasi, senāpati? Yāvatā rañño Pasenadissa Kosalassa vijitam, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo issariyā-

So Bm Si; Sk ābhā.
 So Bm Si; Sk viriyanippharatitam.
 Bm nibbattam.
 Bm sabyābajjhā; Si sabyāpajjhā.
 Bm abyābajjhā.
 Sk anāgantāro.
 Si āno.
 Sk adds ti.
 Sk pabbājissanti.
 Sk nimanteyyāsīti.

dhipaccam rajjam¹ kāreti, pahoti tattha rājā Pasenadi Kosalo samaņam vā brāhmaņam vā puññavantam vā apuññavantam vā apuññavantam vā tamhā thānā cāvetum vā pabbājetum vā ti?

Yāvatā, bho, rañno Pasenadissa Kosalassa vijitam, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo issariyādhipaccam rajjam kāreti, pahoti tattha rājā Pasenadi Kosalo samaṇam vā.... pabbājetum vā ti.

Tam kim maññasi, senāpati? Yāvatā rañño Pasenadissa Kosalassa avijitam, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo na issariyādhipaccam rajjam kāreti, pahoti tattha rājā Pasenadi Kosalo samanam vā brāhmanam vā puññavantam vā apuññavantam vā brahmacariyavantam vā abrahmacariyavantam vā tamhā thānā cāvetum vā pabbājetum vā ti?

Yāvatā, bho, rañno Pasenadissa Kosalassa avijitam, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo na issariyādhipaccam rajjam kāreti, na pahoti tattha pabbājetum vā ti.

Tam kim maññasi, senāpati? Sutā te devā Tāvatimsā ti? Evam, bho; sutā me devā Tāvatimsā; idhāpi bhotā raññā Pasenadinā Kosalena sutā devā Tāvatimsā ti.

Tam kim maññasi, senāpati? Pahoti rājā Pasenadi Kosalo deve Tāvatimse tamhā ṭhānā cāvetum vā pabbājetum vā ti?

Dassanāya pi, bho, rājā Pasenadi Kosalo deve Tāvatimse nappahoti, kuto pana tamhā ṭhānā cāvessati 6 vā pabbājessati 7 vā ti.

Evam eva kho, senāpati, ye te devā savyāpajjhā āgantāro itthattam, te devā ye te devā abyāpajjhā anāgantāro itthattam te deve dassanāya pi nappahonti, kuto pana tamhā ṭhānā cāvessanti vā pabbajessanti vā ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etad avoca: Konāmo ayam⁹, bhante, bhikkhūti?

Ānando nāma, mahārājāti

Ānando vata bho, ānandarūpo vata bho. Heturūpam.

Sk omits throughout.
 Bm Si tattha pahoti.
 Si idāni pi.
 Bm rañno.
 Sk Pasenadi.
 Bm cāvissati.
 Sk (here et infra) pabbājissati
 Sk here sabbyāpajjhā.
 Si Konāmāyam.

bhante, ayasma Ānando aha, saheturupam, bhante, ayasma Ānando aha. Kim pana, bhante¹, atthi Brahma ti?

Kim pana tvam, mahārāja, evam vadesi: Kim pana. bhante, atthi Brahmā ti?

Yadi vā so, bhante, Brahmā āgantā itthatam, yadi vā anāgantā itthattan ti?

Yo so, mahārāja, Brahmā savyāpajjho, so Brahmā āgantā itthattam; yo so Brahmā abyāhajjho, so Brahmā anāgantā itthattan ti.

Atha kho aññataro 2 puriso rājānam Pasenadim Kosalam etad avoca: Sañjayo, mahārāja, brāhmaņo Ākāsagotto āgato ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Sañjayam brāhmaṇam Ākāsagottam etad avoca: Ko nu•kho, brāhmaṇa, imam kathāvatthum rājantepure abbhudāhāsīti 3?

Vidūdabho, mahārāja, senāpatīti.

Vidūdabho senapati evam āha. Sanjayo, mahārāja. brāhmaņo Ākāsagotto ti.

Atha kho aññataro puriso rājānam Pasenadim Kosalam etad avoca: Yānakālo, mahārājāti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etad avoca: Sabbañnutam mayam. bhante, Bhagavantam apucchimha; sabbañnutam Bhagava vyākāsi; tañ ca pan' amhākam ruccati c' eva khamati ca. tena c'amhā attamanā. Cātuvannim suddhim 4 mayam, bhante. Bhagavantam apucchimha; catuvannim suddhim Bhagavā vyākāsi; tan ca pan' amhākam ruccati c' eva khamati ca, tena c' amhā attamanā. Adhideve 5 mayam, bhante. Bhagavantam apucchimha, adhideve Bhagava vyakasi; tan ca pan' amhākam ruccati c' eva khamati ca, tena c' amhā Adhibrahmānam mayam, bhante, Bhagavantam attamanā. apucchimhā, adhibrahmānam Bhagavā vyākāsi; tan ca pan amhākam ruccati c' eva khamati ca tena c' amhā attamanā. Yam yad eva ca pana 6 mayam, bhante, Bhagavantam apucchimhā, tam tad eva Bhagavā vyākāsi; tan ca pan' amhākan ruccati c' eva khamati ca, tena c' amhā attamanā. Handa

¹ Sk adds kim pana tvam. ² Sk adds so. ³ Sk abbhutā hoti. ⁴ Bm cātuvangisaddhim. ⁵ So Bm Si; Sk aviveva & avideve. ⁶ Bm omits pana.

ca dāni mayam, bhante, gacchāma. Bahukiccā mayam bahukaranīyā ti.

Yassa dāni tvam, mahārāja, kālam maññasīti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavato bhāsitam abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāy' āsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmīti.

Kannakatthalasuttam dasamam.

RAJAVAGGO CATUTTHO.

91.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Videhesu cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim pancamattehi bhikkhusatehi. Tena kho pana samayena Brahmāyu brāhmaņo Mithilāyam paţivasati jinno vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto vīsamvassasatiko i jātiyā tinnam vedānam pāragū sanighanduketubhānam sākkharappabhedānam 2 itihāsapancamānam padako veyvākarano lokāvatamahāpurisalakkhanesu anavayo. Assosi kho Brahamāyu brāhmano: Samano khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Videhesu cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim pancamattehi bhikkhusatehi; tam kho pana bhavantam Gotamam evam kalyano kittisaddo abbhuggato — Iti pi so bhagavā araham sammāsambuddho vijjācaranasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi, satthā devamanussānam buddho bhagavā³, so imam lokam sadevakam samārakam sabrahmakam 4, sassamanabrāhmanim pajam sadevamanussam sayam abhinnā sacchikatvā pavedeti; so dhammam deseti ādikalyānam majjhe kalyānam pariyosāttham sabyanjanam⁵, kevalaparipunnam sānakalvānam parisuddham brahmacariyam pakāseti; sādhu kho pana tathārupānam arahatam dassanam hotīti.

¹ So Sk Bu; Bm vīsavº. ² Bm sakkharapabhedānam. ³ Bm adds ti. ⁴ Sk omits. ⁵ Sk sabbyanjanam.

Tena kho pana samayena Brahmāyussa brāhmanassa Uttaro nāma mānavo antevāsī hoti tinnam vedānam Atha kho Brahmāvu brāhmano Uttaram mānavam āmantesi: 'Ayam, tāta Uttara, samaņo Gotamo Sakvaputto sammāsambuddho — pe — sādhu kho pana tathārupānam arahatam dassanam hotīti1. Ehi tvam tāta Uttara, yena samano Gotamo ten' upasamkama², upasamkamitvā samaņam Gotamam jānāhi yadi vā tam bhavantam 3 Gotamam tathā santam yeva saddo abbhuggato, yadi vā no tathā, yadi vā so bhavam Gotamo tādiso, yadi vā na tādiso; tayā mayan tam bhayantam Gotamam vedissāmāti. Yathākatham panāham bho tam bhavantam Gotamam jānissāmi yadi vā tam bhavantam Gotamam tathā santam yeva saddo abbhuggatb, yadi vā no tathā, yadi vā so bhavam Gotamo tādiso, yadi va na tādiso ti. Agatāni kho, tāta Uttara, amhākam mantesu dvattimsa mahāpurisalakkhanāni, yehi samannāgatassa mahāpurisassa dve va 4 gativo bhavanti anaññā. — Sace agārain ajjhāvasati, rājā hoti cakkavattī ⁵ dhammiko dhammarājā cāturanto vijitāvī janapadatthāvariyappatto sattaratanasamannāgato, tass' imāni satta ratanāni bhavanti: seyyathīdam cakkaratanam hatthiratanam assaratanam maniratanam itthiratanam gahapatiratanam parināyakaratanam eva sattamam. Parosahassam kho pan' assa puttā bhavanti sūrā vīrangarūpā 6 parasenappamaddanā. So imam pathavim sagarapariyantam adandena asatthena dhammena 7 abhivijiya ajjhāvasati. — Sace kho pana agārasmā anagāriyam pabbajati, araham hoti sammāsambuddho loke vivattacchaddo 8. Aham kho pana, tāta Uttara, mantānam dātā⁹, tvam mantānam patiggahetā ti 10.

Evam bho ti kho Uttaro māṇavo Brahmāyussa brāhmaṇassa paṭisutvā utthāy āsanā Brahmāyum brāhmaṇam abhivādetvā padakkhiṇam katvā Videhesu yena Bhagavā tena

Sk hoti.
 Sk upasamkami.
 Bu bhagavantami.
 Bm yeva.
 So Sk & I Sum. Vil. 249; Bm Si Bu & I Dīgha 88 have i short.
 Bm Si viro.
 Bm adds Samena.
 So Sk Bu; Bm vivatacchado; Si vivattacchado,
 So Sk Bm; Si kattē, with note that the Sinh. reading is dātā.
 So Si Bu & I Dīgha 89; Sk paṭiggahītā; Bm paṭiggahītā.

cārikam pakkāmi; anupubbena cārikam caramāno yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīvam katham sārānīvam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho Uttaro mānavo Bhagavato kāye dvattimse mahāpurisalakkhanāni sammannesi. Addasā kho Uttaro māņavo Bhagavato kāye dvattimse mahāpurisalakkhanāni yebhuyyena thapetvā dve; dvīsu mahāhāpurisalakkhanesu kankhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati, — kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya 1 ca2. Atha kho Bhagavato etad ahosi: Passati kho me ayam Uttaro mānavo dvattimsa mahāpurisalakkhanāni yebhuyyena thapetvā dve; dvīsu mahāpurisalakkhanesu kankhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati, — kosohite ca vatthaguvhe pahūtajivhatāya cāti. Atha kho Bhagavā tathārūpam iddhābhisamkhāram abhisamkhāsi 3 yathā addasā 4 Uttaro mānavo Bhagavato kosohitam vatthaguyham. Atha kho Bhagavā jivham ninnāmetvā ubho pi kannasotāni anumasi patimasi, nbho pi nāsikasotāni anumasi paṭimasi, kevalakam 5 pi nalātamandalam jivhāya pacchādesi6.

Atha kho Uttarassa mānavassa etad ahosi: Samannāgato kho samano Gotamo dvattimsa mahāpurisalakkhanehi. Yannunāham samanam Gotamam anubandheyyam iriyāpathum assa passeyyan ti? Atha kho Uttaro manavo satta masani Bhagavantam anubandhi chāyā va anapāyinī?. Atha kho Uttaro mānavo sattānam māsānam accayena Videhesu yena Mithilā tena cārikam pakkāmi; anupubbena cārikam caramāno vena Mithilā vena Brahmāyu brāhmano ten' upasamkami; upasamkamitvā Brahmāyum' brāhmanam abhivādetvā nisīdi. Ekamantam nisinnam kho ekamantam Uttaram māṇavam Brahmāyu brāhmaņo etad avoca: Kacci, tāta Uttara, tam bhavantam Gotamam tatha santam yeva saddo

Sk pahūtaj⁰ infra; Sk here & generally pahutaj⁰; Si Bu pahutaj⁰;
 Bm cahutaj⁰ in every instance but one, where pahutaj⁰ is read.
 Bm cati.
 So Sk & 1 Dīgha 106;
 Bm abhisamkhārosi;
 Si abhisamkhāresi.
 So Sk Bm;
 Si addasa.
 So Sk Bu (infra Sk kevalam pi);
 Bm Si kevalakappam.
 So Sk (here)
 Bu;
 Bm Si chādesi, as I Dīgha 106 & Sk infra.
 Bm Brahmāyubr⁰.

abbhuggato, no aññathā? Kacci pana so bhavam Gotamo tādiso, no aññādiso ti?

Tathā 1 santam veva bho tam bhavantam Gotamam tathā saddo abbhuggato, no aññathā, tādiso ca bho s so bhavam Gotamo, na aññādiso. Samannāgato ca bho so bhavam Gotamo dvattimsa-mahāpurisalakkhanehi. Suppatitthitapādo 8 kho pana so bhavam Gotamo, idam pi tassa bhoto Gotamassa mahāpurisassa mahāpurisalakkhanam bhavati. kho pana tassa bhoto Gotamassa pādatalesu cakkāni jātāni sasanemikāni sanābhikāni sabbākāraparipūrāni; hassārāni 4 āvatapanhi 5 kho pana so bhavam Gotāmo; dīghanguli 6 kho pana so bhavani Gotamo; mudutalunnahatthapado kho pana so bhavam Gotamo; jālahatthapādo kho pana so bhavam Gotamo; ussankhapādo kho pana so bhavam Gotamo; enījangho 7 kho pana so bhavam Gotamo; thitako kho pana so bhavam Gotamo anonamanto 8 ubhohi panitalehi jannukani parimasati parimajjati; kosohitavatthaguyho kho pana so bhavam Gotamo; suvannavanno kho pana so bhavam Gotamo; kancanasannibhattaco 9 sukhumacchavī kho pana so bhavam Gotamo; sukhumattā chaviyā rajojallam kāye na upalippati 10; ekekalomo kho pana so bhavam Gotamo; ekekāni lomāni lomakūpesu jātāni; uddhaggalomo kho pana so bhavam Gotamo; uddhaggani lomāni jātāni nīlāni 11 anjanavannāni kundalāvattāni 12 padakkhināvattakajātāni 13; brahmujjugatto kho pana so bhavam Gotamo; sīhapubbaddhakāyo 14 kho pana so bhavam Gotamo; citantaramso kho pana so bhavam Gotamo; nigrodhaparimandalo kho pana so bhavam Gotamo; yavatakvassa 15 kāyo tāvatakvassa vyāmo; yāvatakvassa vyāmo tāvatakvassa kāyo; samavattakhandho 16 kho pana so bhavam Gotamo; rasaggasaggī 17 kho pana so bhavam Gotamo; sīhahanu 18 kho

¹ Si yathā; Bm emits 2nd tathā, ² Bm Si kho. ⁸ So Sk Bu; Bm Si supat⁰. ⁴ Sk sahassararāni. ⁵ Sk āy-hī. ⁶ Bm d-lī. ⁷ So Bm Bu; Sk Si enij⁰. ⁸ So Sk Bu; Bm Si anonamanto. ⁹ So Sk Bu; Bm k-ataco; Si k-athaco. ¹⁰ So Bu; Sk Bm Si upalimpati. ¹¹ Bm nilhni. ¹² Sk k-vatthni. ¹³ Sk p-vattnk⁰; Bm dakkh-āni. ¹⁴ Bm Si -aḍḍha-. ¹⁵ So Si & Sk infra; Bm yāvatakvāssa; Bu yāvatakassa. ¹⁶ So Sk Bu; Bm Si -vaṭṭa-. ¹⁷ So Bm Si Bu; Skt -i. ¹⁸ Si sīhahaņu.

pana so bhavam Gotamo; cattarisadanto kho pana so bhavam Gotamo; samadanto kho pana so bhavam Gotamo; avivaradanto 1 kho pana so bhavam Gotamo; susukkadatho 2 kho pana so bhavam Gotamo; pahūtajivho kho pana so bhavam Gotamo; brahmassaro kho pana so bhavam Gotamo; karavīkabhānī4; abhinīlanetto5 kho pana so bhavam Gotamo; gopakhumo kho pana so bhavam Gotamo; unnā kho pana tassa 6 bhoto Gotamassa. bhamukantare 7 jātā odātā mudutūlasannibhā8; unhīsasīso9 kho pana so bhavam Gotamo; idam pi tassa bhoto Gotamassa mahāpurisassa purisalakkhanam bhavati. Imehi kho so 10 bhavam G tamo dvattimsa — mahāpurisalakkhanehi samannāgate. aacchanto kho pana so bhavain Cotamo dakkhinen' eva 11 pādena pathamam pakkamati; so nātidūre pādam uddharati, nāccāsanne pādam nikkhipati; so nātisīgham gacchati, nātisaņikam 12 gacchati; na ca adduvena adduvam 13 samghattento 14 gacchati; na ca gopphakena gopphakam 15 samghattento gacchati; so gacchanto na satthim unnameti; na satthim onameti; na satthim sannameti; na satthim vinameti. Gacchato kho pan' assa bhoto Gotamassa adharakayo 16 va iñjati, na ca kāyabalena 17 gacchati. Avalokento kho pana so bhavam Gotamo sabbakāyen' eva avaloketi; so na uddham ulloketi, na adho oloketi, na ca vipekkhamāno 18 gacchati; yugamattan ca pekkhati; tato c'assa uttarim anavatam 19 ñānadassanam bhavati²⁰. So antaragharam pavisanto na kāyam unnāmeti21, na kāyam onāmeti, na kāyam sannāmeti,

¹ So Sk; Bm Si aviraladanto; Bu does not quote the word, but employs both viralā & avivarā. ² So Sk Bm Bu; Si susukkadadho. ⁸ So Sk Bu; pahutajivho; Si bahutajivho. ⁴ So Bu; Sk k-nī; Bm Si karavikabhāṇī. ⁵ Bm abhinilanetto. ⁶ Bm Si pan'assa. ⁷ Si Bu bhamukkantare. ⁸ Bm So Sk Bu; Bm Si mudutul⁰. ⁹ Si unhisasīso. ¹⁰ So Sk Bu; Bm Imehi kho pana bho so; Si Imehi kho so bho. ¹¹ Bm Si omit eva, as apparently does Bu. ¹² So Sk Si; Bu (bis) nātisānikam. ¹³ So Sk Bm; Bu -dd-; Si addhav⁰. ¹⁴ Sk s-ddhento throughout. ¹⁵ All MSS. here goppak-; Sk infra gopph⁰. ¹⁶ So Bu; Sk Si āraddhakāyo; Bm addhakāyo. ¹⁷ So Sk Si Bu; Bm Kāyacāpallena ¹⁸ So Sk Bu & Si (which omits ca); Bm na ca adho pekkhamāno gacchati. ¹⁹ Bm anāvaṭa. ²⁰ Sk bhagavati. ²¹ Sk uṇn⁰.

na kāyam vināmeti. So nātidūre nāccāsanne āsanassa parivattati, na ca pāṇinā ālambitvā āsane nisīdati, na ca āsanasmim 1 kāyam pakkhipati. So antaraghare nisinno samāno na hatthakukkuccam āpajjati, na pādakukkuccam āpajjati, na ca² adduvena adduvam āropetvā nisīdati, na ca gopphakena gopphakam āropetvā nisīdati, na ca pāninā hanukam upādiyitvā 3 nisīdati. So antaraghare nisinno va samāno na chambhati na kampati na vedhati na paritassati; so achambhī akampī avedhī aparitassī vigatalomahamso vivekāvatto 4 ca so bhavam Gotamo antaghare nisinno hoti. So pattodakam Matiganhanto⁵ na pattam unnāmeti, na pattam onāmeti, na pattam sannāmeti, na pattam vināmeti, so pattodakam patiganhāti 6 nātithokam nātibahum. So na khulukhulukārakam pattam dhovati, na samparivattakam pattam dhovati, pattam bhumiyam nikkhipitva hatthe dhovati; hatthesu dhotesu patto dhoto hoti; patte dhote hattha dhota honti; so pattodakam chaddeti nātidūre nāccāsanne na ca vichaddayamāno8. So odanam patiganhanto5 na pattam unnāmeti, na pattam onameti, na pattam sannameti, na pattam vina-So odanam patiganhāti 6 nātithokam nātibahum. meti. Byanjanam kho pana so bhavam Gotamo 9 byanjanamattaya āhāreti, na ca byanjanena ālopam atināmeti 10. Dvattikkhattum 11 kho pana so bhavam Gotamo mukhe alopam samparivattetvā 12 ajjhoharati, na c'assa kāci odanaminjā asanıbhinnā kāyam pavisati, na c'assa kāci odaniminjā mukhe avasitthā hoti; athāparam 18 ālopam upanāmeti. Rasapatisamvedī kho pana so bhavam Gotamo āhāram āhāreti, no ca rasarāgapatisamvedī. Atthangasamannāgatam 14 kho pana so bhavam Gotamo āhāram āhāreti, n' eva davāya na madāya na maņdanāya na vibhūsanāya, yāvadeva imassa kāyassa thitiyā yapanaya vihimsuparatiya 15 brahmacariyanuggahaya: Iti pu-

¹ Bm āsane tasmin. ² Bm omits ca. ⁸ So Sk; Bm upadahitvā; Si upadahetvā. ⁴ So Sk Si Bu; Bm Vivekavatto, cited by Bu as a var. lect; Sk omits ca. ⁵ So Sk Bu; Bm Si paṭiggo. ⁶ So Sk Bu; Bm paṭigaṇhati; Si paṭigganhati. ⁷ Si nikkhipetvā. ⁸ Si viccho. ⁹ Si adds paṭigganhati. ¹⁰ Sk atimāneti. ¹¹ Bm dvitto. ¹² Bm s-itvā. ¹⁸ Bm addhāyam; Si addh.ya. ¹⁴ Bm a-gato. ¹⁵ Si vihimsupo.

rāṇañ ca vedanam paṭihankhāmi navañ ca vedanam na uppādessāmi¹; yātrā² ca me bhavissati anavajjatā ca phāsuvihāro cāti3. So bhuttāvī pattodakam patiganhanto na pattam unnāmeti, na pattam onāmeti, na pattam sannāmeti, na pattam vināmeti. So pattodakam patiganhāti nātithokam nātibahum; so na khulukhulukārakam pattam dhovati na samparivattakam pattam dhovati, na pattam bhumiyam nikkhipitva hatthe dhovati. Hatthesu dhotesu patto dhoto hoti. patte dhote hatthā dhotā honti. So pattodakam chaddeti nātidure nāccāsanne a na ca vichaddayamāno. So bhuttavi pattam bhumiyam nikkhipati natidule naccasanne, na ea anatthiko pattena hoti, na ca ativelānurakkhī pattasmin. bhuttāvī muhuttam tunhī nisīdati, na ca anumodai sa kalam atināmeti. So bhuttāvī anumodati, na tam bhattam garahati, na añnam bhattam patikankhati 5; añnadatthu dhammiyā 6 kathāya tam parisam sandasseti samādapeti samuttejeti sampahamseti. So 7 tam parisam dhammiya kathava sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampahamsetvā utthāv' āsanā pakkamati. So nātisīgham gacchati, nātisanikam gacchati, na ca muccitukāmo 8 gacchati. Na ca tassa bhoto Gotamassa kāye cīvaram accukkattham hoti na ca accokkattham, na ca kayasmim allīnam, na ca kayasmim apakkattham 10, na ca tassa bhoto Gotamassa kāyamhā 11 vāto cīvaram apavahati 12. na ca tassa bhoto Gotamassa kāve rajojallam lippati 13. So ārāmagato nisīdati pannatte āsane, nisajja pāde pakkhāleti, na ca so bhavam Gotamo pādamandanānuvogam anuvutto viharati. So pāde pakkhāletvā nisīdati pallankam ābhujitvā ujum kāyam panidhāya parimukham satim upatthapetvā. So n' eva attabyābādhāya ceteti, na parabyābādhāya ceteti, na ubhayabyābādhāya ceteti. Attahitam parahitam ubhayahitam 14 sabbalokahitam

Bm uppādissāmi.
 So Sk Si; Bm yatrā.
 Gf. I 10.
 Sk here nacco, gənerally nācco with Bm Si; Bu na acco.
 So Bm Si Bu; Sk pātikankī.
 Sk adds va.
 Bm adds hi.
 So Bu; Sk vimueco; Bm Si muācitukāmo.
 Bm allinam.
 So Si Bu; Bm apakattham; Sk apakkattham.
 Bm kāyamhi; Si kāyasmim.
 Bm avahati; Si asamvahati; Sk āpavahati.
 Bm Si limpati.
 So Sk Si; Bm attahitaparahitanbhayahitasabbalokahitam.

eva so bhavam Gotamo cintento nisinno hoti. So ārāmagato parisatim 1 dhammam deseti, na tam parisam ussādeti, na tam parisam apasadeti2, annadatthu dhammiya kathāya tam parisam sandasseti samādapeti samuttejeti sampahamseti. Atthangasamannagato kho pan' assa bhoto Gotamassa mukhato ghoso niccharati. vissattho ca viññevvo ca mañju s ca savaniyo a ca bindu ca avisārī ca gambhīro ca ninnādī ca. Yathā parisam kho pana so bhavam Gotamo sarena viññapeti na c'assa bahiddha parisāya ghoso niccharati. Te tena bhotā Gotamena dhammiyā katbāva sandassitā samādapitā samuttejitā sampahamsitā utthāy' āsanā pakkamanti avalokayamānā yeva avijahattābhāvena⁵. Addasāma kho mavam bho tam bhavantam Gotamam gacchantam: addasāma thitam: addasāma antaraghare nisinnam tunhibhūtam; addasāma antaraghare bhuñjantam; addasāma bhuttāvim nisinnam tunhībhūtam; addasāma bhuttāvim anumodantam; addasāma ārāmam gacchantam 6; addasāma ārāmagatam nisinnam tunhībhūtam; addasāma ārāmagatam parisatim dhammam desentam. Ediso ca ediso ca so bhavam Gotamo, tato ca bhiyyo ti.

Evam vutte Brahmāyu brāhmaņo utthāy' āsanā ekamsam uttarāsangam karitvā yena Bhagavā ten' anjalim' paņāmetvā tikkhattum udānam udānesi: Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa; namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa; namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa and tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa; namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa and tassa bhagavato arahato sammāsa bhagavato arahato s

Atha kho Bhagavā Videhesu anupubbena cārikam caramāno yena Mithilā tad avasari. Tatra sudam Bhagavā Mithilāyam viharati Makhādevambavane⁹. Assosum kho Methileyyakā ¹⁰ brāhmaṇagahapatikā: Samaṇo khalu bho

¹ Bm Si parisati. ² So Si Bu; Sk Bm appasādeti. ³ Sk Bm manjū. ⁴ So Si Bu; Bm savaniyo; Sk savannīyyo. ⁵ So Bm; Sk Si Bu avijahitantā. ⁶ Bm Si āgacchantam. ⁷ Bm Si tenānjalim, as always. ⁸ So Bm; Sk Si omit third recital. ⁹ As in Sutta 83 Bm Magghadev⁰, Si Maghadev⁰. ¹⁰ Bm Sī Mithileyyakā.

Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Videhesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim pancamattehi bhikkhusatehi Mithilam anuppatto Mithilāyam viharati Makhādevambavane. Tam kho pana bhavantam Gotamam evam kalyāno.... arahatam dassanam hotīti. Atha kho Methileyyakā brāhmaṇagahapatikā yena Bhagavā ten' upasam kamimsu, upasamkamitvā appekacce Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdimsu, appekacce Bhagavatā saddhim sammodimsu sammodanīyam katham sārāṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdimsu, appekacce yena Bhagavā ten' anjalim paṇāmetvā ekamantam nisīdimsu, appekacce Bhagavato santike nāmagottam sāvetvā ekamantam nisīdimsu, appekacce tuṇhībhūtā ekamantam nisīdimsu.

Assosi kho Brahmāyu brāhmano: Samano khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Mithilam anuppatto Mithilāyam viharati Makhādevambavane ti. Atha kho Brahmāyu brāhmaņo sambahulehi māņavakehi 1 saddhim yena Makhādevambavanam ten' upasamkami. Atha kho Brahmāyussa brāhmanassa avidūre ambavanassa etad ahosi: Na kho m' etam patirupam yo ham pubbe appatisamvidito samanam Gotamam dassanāya upasamkameyyan ti. Atha kho Brahmāyu brāhmano añnataram mānavakam āmantesi: Ehi tvam, mānavaka; yena samano Gotamo ten' upasamkama upasamkamitvā mama vacanena samanam Gotamam appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram puccha, — Brahmāyu, bho Gotama, brāhmaņo bhavantam Gotamam appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvīhāram pucchatīti; evañ ca vadehi, - Brahmāyu, bho Gotama, brāhmano jinno vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto visamvassasatiko jātiyā tinnam vedānam pāragū sanighanduketubhānam sākkharappabhedānam itihāsapancamānam padako veyyākarano lokāyatamahāpurisalakkhanesu anavayo. Yāvatā. bho, brāhmanagahapatikā Mithilāyam pativasanti, Brahmāyu tesam brāhmano aggam akkhāyati yadidam bhogehi, Brāhmāyu tesam brāhmano aggam akkhāyati yadidam mantehi,

¹ Bm sambahūlehi sāvakehi.

Brahmāyu tesam brāhmaņo aggam akkhāyati yadidam āyunā c' eva yasasā ca 1. So bhoto Gotamassa dassanakāmo ti.

Evam bho ti kho so māṇavako Brāhmayussa brāhmaṇassa paṭisutvā yena Bhagavā ten' upasamkami upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīyam katham sārāṇīyam vītisāretvā ekamantam aṭṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho so māṇavako Bhagavantam etad avoca: Brahmāyu. bho Gotama. brāhmaṇo bhavantam Gotamam appābādham appātankam lahuṭṭhānam balam phāsuvihāram pucchati. Brahmāyu, bho Gotama, brāhmaṇo jiṇṇo...... lokāyatamahapurisalakkhaṇesu anavayo. Yāvatā bho brāhmaṇagahapatikā Mithilāyam paṭivasanti, Brahmāyu tesam brāhmaṇo aggam akkhāyati yadidam bhogehi, Brahmāyu tesam brāhmaṇo aggam akkhāyati yadidam mantehi, Brahmāyu tesam brāhmaṇo aggam akkhāyati yadidam āyunā c' eva yasasā ca. So bhoto Gotamassa dassanakāmo ti.

Yassa dāni, māṇavaka, Brahmāyu brāhmaņo kālam maññatīti.

Atha kho so māṇavako yena Brahmāyu brāhmaṇo ten upasaṁkami, upasaṁkamitvā Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ etad avoca: Katāvakāso kho² bhavaṁ samaṇena Gotamena; yassa dāni bhavaṁ kālaṁ maññasīti.

Atha kho Brahmāyu brāhmaņo yena Bhagavā ten' upasamkami. Addasā kho sā parisā Brahmāyum brāhmaņam dūrato va āgacchantam, disvāna oram attha okāsam akāsi yathātam nātassa yasassino. Atha kho Brahmāyu brāhmaņo tam parisam etad avoca: Alam bho, nisīdatha tumhe sake āsane; idhāham samaņassa Gotamassa santike nisīdissamīti. Atha kho Brahmāyu brāhmaņo yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi Ekamantam nisinno kho Brahmāyu brāhmaņo Bhagavato

Sk here (but not infra) omits this passage from tinnam vedānam (Bm bedānam).
 So Sk Si; Bm kho 'mhi bhavatā.
 So Si; Bm oramatha Sk Bu amathatam.
 Bm adds kho.

kāye dvattimsa mahāpurisalakkhanāņi sammannesi. Addasā kho Brahmāyu brahmāņo Bhagavato kāye dvattimsa mahāpurisalakkhaṇāni yebhuyyena thapetvā dve. Dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kankhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati, — kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya ca 1. Atha kho Brahmāyu brāhmaņo Bhagavantam gāthāhi ajjhabhāsi: —

Ye 'me dvattimsāti sutā
Duve tesam² na passāmi
Kacci kosohitam bhoto
Nārīsaha nāma savhayā³?
Kacci pahūtajivho si?
Ninnāmay' etam tanukam6.
Ditthadhammahitatthāya
Katāvakāsā pucchāmas

mahāpurisalakkhaṇā bhoto kāyasmim, Gotama. vatthaguyham, naruttama? Kacci jivhā narassikā 4? Yatha tam jāniyāmase 5 kankham 7 vinaya no e, samparāyasukhāya ca yam kinci abhipatthitan ti.

Atha kho Bhagavato etad ahosi: Passati kho me ayam Brahmāyu brāhmaņo dvattimsa mahāpurisalakkhaņāni yebhuyyena thapetvā dve; dvīsu mahāpurisalakkhaņesu kankhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati, — kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya cāti. Atha kho Bhagavātathārūpam iddhābhisamkhāram abhisamkhāsi yathā addasā Brahmāyu brāhmaņo Bhagavato kosohitam vatthaguyham Atha kho Bhagavā jivham ninnāmetvā ubho pi kannasotāni anumasi paṭimasi, ubho pi nāsikāsotāni anumasi paṭimasi, kevalakam pi nalāṭamandalam jīvhāya pacchādesi.

Atha kho Bhagavā Brahmāyum brāhmaṇam gāthāhi ⁹ paccabhāsi:

Ye te dvattimsāti Sabbe te mama kāyasmim; Abhinneyyam abhinnātam Pahātabbam pahīnam¹¹ me; sutā mahāpurisalakkhaṇā mā te ¹⁰ kaṅkhāhu, brāhmaṇa. bhāvetabbañ ca bhāvitaṁ tasmā Buddho 'smi brāhmana ¹²

Bm bahutajivhāya sāti.
 Bm dve tesam pi.
 So Sk Si Bu; Bm nārīsamānasavhayā.
 Bm nadassaka.
 Bm jānisamase.
 Bm pahutam.
 So Si; Bm kamkhavinaya; Sk kankhā.
 Sk pucchema.
 So Si & Sk infra; Sk here gāthā; Bm gāthāya.
 Bm vo.
 Bm pahinnam.
 Cf. S. N. p. 105.

Diţţhadhammahitatthāya Katāvakāso pucchassu samparāyasukhāya ca am kinci abhipatthitan ti.

Atha kho Brahmāyussa brāhmaņassa etad ahosi: Katāvakāso kho 'mhi samaņena Gotamena. Kin nu kho aham samaņam Gotamam puccheyyam ditthadhammikam vā attham samparāyikam vā ti? Atha kho Brahmāyussa brāhmaņassa etad ahosi: Kusalo kho aham ditthadhammikānam atthānam; anne pi mam ditthadhammikam attham pucchanti; yannūnāham samaṇam Gotamam samparāyikam yeva attham puccheyyan ti? Atha kho Brahmāyu brāhmaņo Bhagavantam gāthāh appabhāsi: —

Kathan kho brāhmano hoti? Tevijjo bho katham hoti? Araham bho katham hoti? Muni ca¹ bho katham hoti? Katham bhavati vedagu? Sotthiyo kinti vuccati? Katham bhavati kevali? Buddho kin ti pavuccati.

Atha kho Bhagavā Brahmāyum brāhmaṇam gāthāhi paccabhāsi: —

Pubbenivāsam yo vedi ² Atho jātikkhayam patto, Cittam visuddham jānāti Pahīnajātimaraņo Pāragū sabbadhammānam saggāpāyañ ca passati, abhiññā vosito muni³. muttaṁ rāgehi sabbaso brahmacariyassa⁴ kevalī Buddho tādi pavuccatīti.

Evam vutte Brahmāyu brāhmaņo utthāy' āsanā ekamsam uttarāsangam karitvā Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati pānīhi ca parisambāhati nāman ca sāveti:— Brahmāyvāham 6, bho Gotama, brāhmaņo ti. Atha kho sā parisā acchariyabbhutacittajātā 7 ahosi: Acchariyam vata bho, abbhutam vata bho; samaṇassa mahiddhikatā mahānubhāvatā 8; yatra hi nāmāyam Brahmāyu brāhmano nāto yasassī evarūpam paramanipaccakāram 9 karissatīti. Atha kho Bhagavā Brahmāyum brāhmaṇam etad

Sk municca.
 So Bm; Sk (here & in No. 98) Si vedī.
 Cf. No. 98,
 N. p. 423.
 Bm brahmacērissa.
 So Bm Si; Sk paricumbhati, as at p. 120.
 Bm Brahmāyu 'ham.
 Si acchaeiyabbhūtajātā.
 Bm omits these three words.
 Sk paramanipaccākaram; Bm paramanipaccakāram; Si paramani nipaccakmram.
 Cf. p. 124.

avoca: Alam, brāhmana; utthaha1; nisīda tvam sake āsane, yato te mayi cittam pasannan ti. Atha kho Brahmayu brāhmano utthahitvā sake āsane nisīdi. Atha kho Bhagavā Brahmāyussa brāhmanassa anupubbikatham kathesi, seyyathīdam, — dānakatham sīlakatham saggakatham kāmānam ādīnavam okāram samkilesam nekkhamme ānisamsam pakāsesi. Yadā Bhagavā aññāsi Brahmāyum brāhmanam kallacittam muducittam vinīvaranacittam udaggacittam pasannacittam, atha vā Buddhānam sāmukkamsikā dhammadesanā. tam pakāsesi, — dukkham samudayam nirodham maggam. Seyyathāpi nāma suddham vattham apagatakāļakam 2 sammad eva rajanam patiganhevva, evam evam Brahmāvussa brāhmanassa tasmim yeva asane virajam vitamalam 3 dhammacakkhum udapādi: Yam kinci samudayadhammam sabban Atha kho Brahmāvu brāhmano tam nirodhadhamman ti. ditthadhammo pattadhammo viditadhammo pariyogālhadhammo tinnavicikiccho vigatakathamkatho vesārajjappato aparappaccayo 4 satthu sasane Bhagavantam etad avoca: Abhikkantam bho Gothama; abhikkantam bho Gotama. Seyyathapi bho Gotama nikujjitam vā ukkujjeyya paţicchannam vā vivareyya mulhassa va maggam acikkheyya andhakare va telapajjotam dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti, — evam evam bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham bhavantam Gotamam gacchāmi dhamman ca bhikkhusamghan ca; upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāņupetam saraņam gatam. Adhivāsetu ca me bhavam Gotamo svātanāya bhattam saddhīm bhikkhusamghenāti.

Adhivāsesi Bhagavā tuņhībhāvena. Atha kho Brahmāyu brāhmaņo Bhagavato adhivāsanam viditvā uṭṭhāy' āsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmi. Atha kho Brahmāyu brāhmaņo tassā rattiyā accayena sake nivesane paṇītam khādanīyam bhojanīyam paṭiyādāpetvā Bhagavato kālam ārocāpesi: Kālo, bho Gotama, niṭṭhitam bhattan ti.

¹ Bm uṭṭhāhi. ² Sk -kāl-. ³ Bm vitamalam. ⁴ Si aparapaccayo. VOL. II.

Atha kho Bhagavā pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya yena Brahmāyussa brāhmanassa nivesanam ten' upasamkami, upasamkamitvā pañnatte āsane nisīdi saddhim bhikkhusamghena. Atha kho Brahmāyu brāhmano sattāham Buddhapamukham bhikkhusamgham panītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Bhagavā tassa sattāhassa accayena Videhesu cārikam pakkāmi.

Atha kho Brahmāyu brāhmaņo acirapakkantassa Bhagavato kālam akāsi. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā ten' upasamkamimsu upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdimsu. Ekamantam nisinnā te bhikkhū Bhagavantam etad avocum: Brahmāyu bhante brāhmaņo kālakato. Tassa kā gati ko abhisamparāyo ti?

Paṇḍito, bhikkhave, Brahmāyu brāhmaṇo; paccapādi dhammassānudhammam²; navamam³ dhammādhikaraṇam vihesesi⁴. Brahmāyu, bhikkhave, brāhmaṇo pañcannam orambhāgiyānam samyojanānam⁵ parikkhayā⁶ opapātiko hoti⁵ tatthaparinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā ti.

Idam avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandun ti.

Brahmāyusuttam pathamam.

92.

Selasuttam.

(The text of this Sutta is not printed here, as it is identical with that of the same name in the Sutta Nipāta, printed at page 99 of Professor Fausbøll's edition for the Pāli Text Society.)

¹ Sk sakatthāya. ² So Sk Bm Bu; Si dhammam sānudhammam. ³ So Si Bu; Sk Bm na ca mam. ⁴ So Sk Si Bu; Bm viheseti. ⁵ Bm yojanānam; Si saññojanānam. ⁶ Sk p-yi. Cf. I 350 & II 52. ⁷ Sk omits hoti.

93.

Ekam samayam Bhagavā Sāvatthi-Evam me sutam. yam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Tena kho pana samayena nānāverajjakānam brāhmaņānam pañcamattāni brāhmaņasatāni Sāvatthiyam pativasanti kenacid eva karanīyena. Atha kho tesam brāhmanānam etad ahosi: Ayam kho samano Gotamo catuvannim suddhim pannapeti 1 Ko nu kho pahoti samanena Gotamena saddhim asmim vacane patimantetun' ti? Tena kho pana samayena Assalāyano nāma mānavo Sāvatthiyam pativasati, daharo vuttasiro solasavassuddesiko jātiyā, tinnam vedānam pāragū sanighanduketubhanam sakkharappabhedanam itihasapancamanam padako veyyākaraņo lokāyatamahāpurisalakkhaņesu anavayo. Atha kho tesam brāhmanānam etad ahosi: Ayam kho Assalāyano manāvo Sāvatthiyam pativasati, daharo vuttasiro soļasavassuddesiko jātiyā, tinnam vedānam pāragū sanighanduketubhānam sākkharappabhedānam itihāsapancamānam padako veyyākarano lokāyatamahāpurisalakkhanesu anavayo3. So kho pahoti samanena Gotamena saddhim asmim vacane patimantetun ti. Atha kho te4 brāhmanā yena Assalāyano māṇavo ten' uapasamkamimsu, upasamkamitvā Assalāyanam mānavam etad avocum: Ayam, bho Assalāyana, samano Gotamo catuvannim suddhim pannapeti; etu bhavam Assalavano samanena Gotamena saddhim asmim vacane patiman-Evam vutte Assalāyano mānavo te brāhmaņe etad avoca: Samano khalu bho Gotamo dhammavādī, dhammavādino ca pana duppatimantiyā bhavanti; nāham sakkomi samanena Gotamena saddhim asmim vacane patimantetun ti. Dutiyam pi kho brāhmanā Assalāyanam mānavam etad avocum: Ayam, bho Assalāyana, samaņo Gotamo cātuvaņņim suddhim paññāpeti; etu bhavam Assalāyano samanena Gota-

¹ Sk Bm paññapeti. ² Bm Si paṭim⁰. ³ Bm omits the whole of this sentence. Atha kho tesam . . . anavayo; Si omits all words between daharo & anavayo, inserting pe. ⁴ Sk omits te here. ⁵ Bm Si duppaṭimantiyā.

mena saddhim asmim vacane patimantetum; caritam kho pana bhotā Assalāyanena paribbājakan ti. Dutiyam pi kho Assalāyano māṇavo te brāhmaṇe etad avoca: Samaṇo khalu bho Gotamo dhammavādī, dhammavādino ca pana duppatimantiyā bhavanti; nāham sakkomi samaṇena Gotamena saddhim asmim vacane patimantetun ti. Tatiyam pi kho te brāhmaṇā Assalāyanam māṇavam etad avocum: Ayam, bho Assalāyana, samaṇo Gotamo cātuvaṇṇim suddhim paññāpeti; etu bhavam Assalāyano samaṇena Gotamena saddhim asmim vacane patimantetum; caritam kho pana bhotā Assalāyanena paribbājakam; mā bhavam Assalāyano ayuddhaparājitam parājayīti.

Evam vutte Assalāyano māṇavo te brāhmaṇe etad avoca: Addhā kho aham bhavante na labhāmi. Samaṇo khalu bho Gotamo dhammavādī, dhammavādino ca pana duppatimantiyā bhavanti; nāham sakkomi samaṇena Gotamena saddhim asmim vacane patimantetum. Api cāham bhavantānam vacanena gamissāmīti.

Atha kho Assalāyano māṇavo mahatā ² brāhmaṇagaṇena saddhim yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sārāṇī-yam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho Assalāyano māṇavo Bhagavantam etad avoca: Brāhmaṇā, bho Gotama, evam āhamsu: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti no abrāhmaṇā; brāhmaṇā va Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti. Idha bhavam Gotamo kim āhāti?

Dissante³ kho pana, Assalāyana, brāhmaṇānam brāhmaṇiyo utuniyo pi gabbhiniyo pi vijāyamānā pi pāyamānā pi; te ca brāhmaṇā, yonijā va samānā, evam āhamsu: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno aṇṇo vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti no abrāhmaṇā; brāhmaṇā va Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti?

¹ Si bhavatānam. ² Bm mahatiyā. ⁸ Bm dissanti.

Kiñcāpi bhavam Gotamo evam āha, atha kho¹ brāhmaṇā evam etam maññanti: Brāhmaṇā va settho vaṇṇo hīno aṇṇo vaṇṇo ²—pe— brahmadāyādā ti.

Tam kim maññasi, Assalāyana? Sutan te: Yona-Kambojesu^{\$} aññesu ca paccantimesu janapadesu dveva⁴ vaṇñā, ayyo c' eva dāso ca; ayyo hutvā dāso hoti, dāso hutvā ayyo hotīti?

Evam bho sutam 5 me; Yona-Kambojesu aññesu ca paccantimesu janapadesu dveva vannā, ayyo c' eva dāso ca; ayyo hutvā dāso hoti, dāso hutvā ayyo hotīti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaņānam kim balam ko assāso yad ettha brāhmaņā evam āhamsu: Brāhmaņā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavam Gotamo evam āha, atha kho ettha brāhmaṇā evam etam maññanti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Tam kim maññasi, Assalāyana? Khattiyo va nu kho pāṇātipātī adinnādāyī kāmesu micchācārī musāvādī pisunāvāco pharusāvāco samphappalāpī abhijjhālū vyāpannacitto micchāditṭhī, — kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam uppajjeyya no brāhmaņo; vesso ca nu kho; suddo ca nu kho pāṇātipātī adinnādāyī kāmesu micchācārī musāvādī pisunāvāco pharusāvāco samphappalāpī abhijjhālū vyāpannacitto micchādiṭṭhī — kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam uppajjeyya no brāhmaņo ti?

No h' idam, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama, pāṇātipātī adinnādāyī kāmesu micchācārī musāvādī pisunāvāco pharusāvāco samphappalāpī abhijjhālū vyāpannacitto micchāditthī kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam uppajjeyya. Brāhmaṇo pi hi bho Gotama, vesso pi hi bho Gotama, suddo pi hi bho Gotama, sabbe pi hi bho Gotama cattāro vaṇṇā pāṇātipātino adinnā-

¹ Bm Si atha kvettha. ² Si omits these three words here. ³ Si Yonaka-Ko. ⁴ Sk c' eva. ⁵ Bm add tam. ⁶ Bm Si upapajjayya.

dāyino kāmesu micchācārino musāvādino pisunāvācā pharusāvācā samphappalāpino abhijjhālū vyāpannacittā micchāditthino kāyassa bhedā param maraņā apāyam duggatim vinipātam nirayam uppajjeyyun ti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaņānam kim balam ko assāso yad ettha brāhmaņā evam āhamsu: Brāhmaņā va settbo vaņņo, hīno anno vaņņo --pe— brahmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavam Gotamo evam āha, atha kho ettha brāhmanā evam etam maññanti: Brāhmanā va settho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Tam kim maññasi, Assalāyana? Brāhmaņo va³ nu kho pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato pisunāvācā⁴ paṭivirato pharusāvācā paṭivirato samphappalāpā paṭivirato anabhijjhālū avyāpannacitto sammādiṭṭhī, — kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam uppajjeya, no khattiyo no vesso no suddo ti?

No h' idam, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama, paṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato kāmesu micchācārā paṭivirato musāvādā paṭivirato pisunāvācā paṭivirato pharusāvācā paṭivirato samphappalāpā paṭivirato anabhijjhālū avyāpannacitto sammādiṭṭhī, — kāyassa bhedā paranı maraṇā sugatim saggam lokam uppajjeyya. Brāhmaṇo pi hi bho Gotama, vesso pi hi bho Gotama, suddo pi hi bho Gotama, sabbe pi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pāṇatipātā paṭiviratā adinnādānā paṭiviratā kāmesu micchācārā paṭiviratā musāvādā paṭiviratā pisunāvācā paṭiviratā pharusāvācā paṭiviratā samphappalāpā paṭiviratā anabhijjhālū avyāpannacittā sammādiṭṭhī, — kāyassa bhedā param maraṇā suggatim saggam lokam uppajjeyyun ti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaņānam kim balam ko assāso yad ettha brāhmaņā evam āhamsu: Brāhmaņā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇño —pe— brahmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavam Gotamo evam āha, atha kho ettha

¹ Sk pāņātipātī &c. in singular, here as supra. ² Sk omits these three words here. ³ Sk 'dha. ⁴ Bm Si pisuņāya vācāya... pharusāya vācāya.

brāhmaṇā evam etam maññanti: Brāhmaṇā va settho vaṇṇo hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Tam kim maññasi, Assalāyana? Brāhmano va nu kho pahoti asmim padese averam avyāpajjham mettacittam bhāvetum, no khattiyo, no vesso, no suddo ti?

No h' idam, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama, pahoti asmim padese averam avyāpajjham mettacittam bhāvetum. Brāhmano pi hi, bho Gotama, vesso pi hi bho Gotama, suddo pi hi bho Gotama, — sabbe pi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti asmim padese averam avyāpajjham mettacittam bhāvetun ti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaņānam kim balam ko assāso yad ettha brāhmaņā evam āhamsu: Brāhmaņā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añno vaṇṇo —pe— brāhmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavam Gotamo evam āha, atha kho ettha² brāhmaņā evam etam maññanti: Brāhmaņā va settho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Tam kim maññasi, Assalāyana? Brāhmaņo va³ nu kho pahoti sotthim sinānim ⁴ ādāya nadim gantvā rajojallam pavāhetum, no khattiyo, no vesso, no suddo ti?

No h' idam, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama, pahoti sotthim sinānim ādāya nadim gantvā rajojallam pavāhetum. Brāhmaņo pi hi bho Gotama — pe 5 — vesso pi hi bho Gotama, suddo pi hi bho Gotama, — sabbe pi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti sotthim sinānim ādāya nadim gantvā rajojallam pavāhetun ti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaṇānam kim balam ko assāso yad ettha brāhmaṇā evam āhamsu: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavam Gotamo evam āha, atha kho ettha brāhmaṇā evam etam maññanti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo hīno vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Tam kim mannasi, Assalayana? Idha raja khattiyo

¹ Bm abyābajjham throughout. ² Sk adds kho & omits evam etam maūnanti. ³ Sk 'dha. ⁴ Cf. No. 81. Sk sotthim sinānim; Bm sotthisinānim; Si sotthisinānam. ⁵ Si recites in extenso.

muddhāvasitto nānājaccānam purisānam purisasatam sannipāteyya: Āyantu bhonto, ye tattha khattiyakulā brāhmanakulā rājānnakulā uppannā 1 sālassa vā salaļassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraņim ādāya aggim abhinibbattentu tejo pātukarontu³. Āyantu pana bhonto, tattha candālakulā nesādakulā venakulā arathakārakulā pukkusakulā uppannā sāpānadoniyā vā sūkaradoniyā vā rajakadoniyā vā elandakatthassa 5 vā uttarāraņim ādāya aggim abhinibbattentu tejo pātukarontūti. Tam kim maññasi, Assalāyana? Yo evan6 nu kho so7 khattiyakulā brāhmanakulā rājannakulā uppannehi sālassa vā salaļassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraņim ādāya aggi8 abhinibbatto tejo pātukato⁹, so eva¹⁰ nu khvāssa aggi accimā ca¹¹ vannimā ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaraņīyam kātum? Yo pana so candālakulā nesādakulā venakulā rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoniyā vā sūkaradoniyā vā rajakadoniyā vā elandakatthassa vā uttarāranim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa aggi na c'eva accimā na ca vannimā na ca pabhassaro na ca tena sakkā agginā aggikaranīvam kātun ti?

No h' idam, bho Gotama. Yo so, bho Gotama, khattiyakulā brāhmaņakulā rājañnakulā uppannehi sālassa vā salaļassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraņim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa aggi accimā ca vaņņimā ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaraņīyam kātum; yo pi so caņdālakulā nesādakulā veņakulā rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoņiyā vā sūkaradoņiyā vā rajakadoņiyā vā elaņdakatthassa vā uttarāraņim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, so c'assa 12 aggi accimā ca vaņņimā ca pabhassaro ca, tena pi ca sakkā agginā aggikaranīyam kātum. Sabbo pi hi, bho Gotama, aggi accimā

¹ Bm Si add sākassa vā. ² So Bm Si & Sk infra & at No. 96; Sk here padumassa. ³ Bm dhātum karontu. ⁴ Bm Si venukulā. ⁵ Bm erandakatthassa. ⁶ Bm Si ca for evan. ⁻ Bm omits so. ⁶ Sk & Si (here only) aggin. ⁰ Bm dhātakato. ¹⁰ Sk evan. ¹¹ Bm Si c' eva. ¹² Bm svāssa; Si so pi 'ssa.

ca vannimā ca pabhassaro ca, sabbena pi ca sakkā agginā aggikaranīyam kātun ti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaṇanam kim balam ko assāso yad ettha brāhmaṇā evam āhamsu: Brāhmaṇā va settho vaṇṇo, hīno añno vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añno vaṇṇo; brāhmaṇā vā sujjhanti no abrāhmaṇā; brāhmaṇā va Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavam Gotamo evam āha, atha kho ettha brāhmaṇā evam etam maññanti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo —pe— brāhmadāyādā ti.

Tam kim maññasi, Assalāyana? Idha khattiyakumāro brāhmaṇakaññāya saddhim samvāsam kappeyya; tesam samvāsam anvāya putto jāyetha; yo so khattiyakumārena brāhmaṇakaṇṇāya putto uppanno siyā, so mātu pi sadiso pitu pi sadiso, "khattiyo" ti pi vattabbo "brāhmaņo" ti pi vattabbo ti?

Yo so, bho Gotama, khattiyakumārena brāhmanakañnāya putto uppanno siyā, so mātu pi sadiso pitu pi sadiso, "khattiyo" ti pi vattabbo "brāhmaņo" ti pi vattabbo ti.

Tam kim maññasi, Assalāyana? Idha brāhmaņakumāro khattiyakaññāya saddhim samvāsam kappeyya; tesam samvāsam anvāya putto jāyetha; yo so brāhmaņakumāreņa khattiyakaññāya putto uppanno siyā, so mātu pi sadiso pitu pi sadiso, "khattiyo" ti pi vattabbo "brāhmaņo" ti pi vattabbo ti?

Yo so, bho Gotama, brāhmaņakumārena khattiyakaññāya putto uppanno siyā, so mātu pi sadiso pitu pi sadiso, "khattiyo" ti pi vattabbo "brāhmaņo" ti pi vattabbo.

Tam kim mannasi, Assalāyana? Idha vaļavam¹ gadrabhena sampayojeyyum²; tesam sampayogam anvāya kisoro³ jāyetha; yo so vaļavāya gadrabhena kisoro uppanno siyā, so mātu pi sadiso pitu pi sadiso, "asso" ti pi vattabbo "gadrabho" ti pi vattabbo ti?

Vekuranjāya4 hi so, bho Gotama, assataro hoti. Idam

¹ B^m valavā. ² B^m samyojeyyam...samyojam. ³ S^k kisero; B^m kissero Si kissaro. ⁴ So S^k & Pischel's edition (1880) of this sutta; B^m kundam hi; Si so kumārandu pi.

hi 'ssa, bho Gotama, nānākaraṇam passāmi; amutra pana 'sānam' na kinci nānākaraṇam passāmīti.

Tam kim maññasi, Assalāyana? Idhāssu dve māṇavakā bhātaro sa-udariyā², eko ajjhāyako upanīto³ eko anajjhāyako anupanīto; kam ettha brāhmaṇā paṭhamam bhojeyyum saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhuṇe⁴ vā ti?

Yo so, bho Gotama, māṇavako ajjhāyako upanīto, tam ettha brāhmaṇā pathamam bhojeyyum saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhuṇe vā. Kim hi, bho Gotama, anajjhāyake anupanīte b dinnam mahapphalam bhavissatīti?

Tam kim mannasi, Assalāyana? Idhāssu dve mānavakā bhātaro sa-udariyā, eko ajjhāyako upanīto dussīlo pāpadhammo, eko anajjhāyako anupanīto sīlavā kalyānadhammo; kam ettha brāhmanā pathamam bhojeyyum saddhe vā thālipāke vā yanne vā pāhuņe vā ti?

Yo so, bho Gotama, māṇavako anajjhāyako anupanīto sīlavā kalyāṇadhammo, tam ettha brāhmaṇā pathamam bhojeyyum saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhuṇe vā. Kim hi, bho Gotama, dussīle pāpadhamme dinnam mahapphalam bhavissatīti?

Pubbe kho tvam, Assalāyana, jātim agamāsi, jātim gantvā mante agamāsi, mante gantvā tam etam tvam catuvaņņim suddhim paccāgato yam aham paññāpemīti.

Evam vutte Assalāyano māņavo tuņhībhūto mankubhūto pattakkhandho adhomukho pajjhāyanto apaṭibhāno 8 nisīdi.

Atha kho Bhagavā Assalāyanam māṇavam tuṇhībhūtam maṅkubhūtam pattakkhandham adhomukham pajjhāyantam apaṭibhānam viditvā Assalāyanam māṇavam etad avoca: Bhūtapubbam, Assalāyana, sattannam brāhmaṇisīnam araññāyatane paṇṇakuṭīsu 10 sammantānam 11 evarūpam pāpakam diṭṭhigatam uppannam hoti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno

¹ So Sk Si & Pischel's MSS; Bm amutra ca pan' esānam. ² Si sodariyā; as Bm infra. ³ Bm upanito. ⁴ Bm pāhunake. ⁵ Si anūp⁰ alwas. ⁵ So Sk & Pischel; Bm mante gantvā tape agamāsi, tape gantvā c⁰; Si mante gantvā tam eva thapetvā c⁰. ² Sk pabbājāto. ⁵ Bm appaṭibhāno; Si appatibhāno; Sk apatibhāno. ⁵ Sk b-īsīnam. ¹⁰ Bm p-kūṭīsu. ¹¹ Bm samantānam.

añño vañno -pe- brahmadāyādā ti. Assosi kho, Assalāvana. Asito Devalo isi: — Sattannam kira brāhmanisīnam arannāyatane pannakutīsu sammantānam evarūpam pāpakam ditthigatam uppannam hoti: Brāhmanā va settho vanno hino añño vanno -pe- brahmadāyādā ti. Atha kho, Assalāyana, Asito Devalo isi kesamassum kappetvā manjetthavannāni dussāni nivāsetvā ataliyo upāhanā ārohitvā jātarūpamayam dandam gahetvā sattannam brāhmanisīnam patthandile 3 paturahosi. Atha kho, Assalayana, Asito Devalo isi sattannam brāhmaņisīnam patthaņdile cankamamāno evam āha: Handa4 ko nu kho ime bhavanto brāhmanisayo gatā5, handa 4 ko nu kho ime bhavanto brāhmanisavo gatā ti? Atha kho 6, Assalāyana, sattannam brāhmanisīnam etad ahosi: Ko nāyam 7 gāmandalarūpo viya sattannam brāhmanisīnam patthandile cankamamāno evam āha: Handa ko nu kho ime bhavanto brāhmanisayo gatā, handa ko nu kho ime bhavanto brāhmanisayo gatā ti? Handa nam abhisapāmāti8. Atha kho, Assalāyana, satta brāhmanisayo Asitam Devalam isim abhisapimsu: Bhasmā vasalī 10 hohīti. Yathā yathā kho, Assalāyana, satta brāhmanisayo Asitam Devalam isim abhisapimsu, tathā tathā Asito Devalo isi abhirūpataro c' eva hoti dassanīyataro 11 ca pāsādikataro ca. Atha kho, Assalāvana, sattānnam brāhmanisīnam etam ahosi: Mogham vata no tapo, aphalam 12 brahmacariyam. Mayam hi pubbe yam abhisapāma: Bhasmā vasalī hohīti 13, bhasmā va bhavati ekacco; imam pana mayam yathā yathā abhisapāma, tathā tathā abhirūpataro c'eva hoti dassanīyataro ca pāsādikataro cāti.

Na bhavantānam mogham tapo, na panāphalam ¹⁴ brahmacariyam. Ingha ¹⁵ bhavanto yo mayi manopadoso, tam pajahathāti.

¹ Bm majjhimavannam. ² So Sk Bu; Bm pataliye; Si agaliyo. ³ So Bm Bu & Sk infra; Sk here patthande; Si patthindile. ⁴ Bm omits handa. ⁵ Si gantā with note that the Sinh. reading is gatā. ⁶ Bm omits kho. ⁷ Bm ko panāham. ⁸ Si abhisapissāmāti. ⁹ So Bm Si always & Sk eventually; Sk here bhasmaū. ¹⁰ So Si; Bm vasali; Sk casalā. Also, Bm Si insert hohi, bhasmā vasali hohi, bhasmā vasalī. ¹¹ Bm dassaniyataro. ¹² Bm apphalam. ¹³ Bm repeats bh. v. hohi. ¹⁴ Sk naphalam. ¹⁵ So Bm Si & a Sinh. MS. of Pischel; Sk here isa.

Yo bhavati manopadoso, tam pajahāma. Ko nu bhavam hotīti?

Suto no¹ bhavatam Asito Devalo isīti?

Evam bho.

So kvāham, bho 3, homīti.

Atha kho, Assalāyana, satta brāhmaņisayo Asitam Devalam isim abhivādetum upasamkamimsu. Atha kho, Assalāyana, Asito Devalo isi satta brāhmaņisayo etad avoca: Sutam me tam 3, bho: Sattannam kira brāhmaņisīnam arannā-yatane paṇṇakutīsu sammantānam evarūpam pāpakam ditthigatam uppannam: — Brāhmaṇā va settho vaṇṇo, hīno anno vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho anno vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇā va Brahmuno putto orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti.

Evam bho.

Jānanti pana bhonto yā janīmātā⁴ brāhmaṇam yeva agamāsi no abrāhmaṇan ti?

No h' idam bho.

Jānanti pana bhonto yā janīmātu⁵ mātā yāvā sattamā⁶ mātāmahayugā brahmaṇam yeva agamāsi no abrāhmaṇan ti?

No h' idam bho.

Jānanti pana bhonto yo janīpitā brāhmaṇim yeva agamāsi no abrāhmaṇin ti?

No h' idam bho.

Jānanti pana bhonto yo janīpitu pitā yāva sattamā pitāmahayugā brāhmaņim yeva agamāsi no abrāhmaņin ti?

No h' idam, bho.

Jānanti pana bhonto yathā gabbhassa avakkanti 10 hotīti? Jānāma mayam, bho, yathā gabbhassa avakkanti hoti 11.

¹ Bm nu. ² Sk omits bho. ³ Si sutam etam. ⁴ So Sk Bu; Si janimātā; Bm janikā mātā. ⁵ So Sk Bu; Si janimātu; Bm janikāmātu. ⁶ Bm Si add mātu. ⁷ So Sk Bu; Si janipitā; Bm janiko pitā. ⁸ So Sk Bu; Si janipitu; Bm janiko (for? janikassa pitu). Bu, after paraphrasing by the (Bm) janika readings, says: te va vā pāṭho. ⁹ Bm Si add pitu. ¹⁰ Bm avakkanti. ¹¹ Instead of this sentence, Bm reads: Na mayam jāṇāma, bho, yathā g. av. hotīti. Yathā katham pana, bho, gabbhassa avakkanti hotīti. Idha

Idha mātāpitaro va 1 sannipatitā 2 honti, mātā 3 ca utunī 4 hoti 5, gandhabbo va paccupaṭṭhito hoti; evam tiṇṇam sannipātā gabbhassa avakkanti hotīti.

Jānanti pano bhonto yagghe 6 so gandhabbo khattiyo vā brāhmano vā vesso vā suddo vā ti?

Na mayam, bho, jānāma yagghe so gandhabbo khattiyo vā brāhmano vā vesso vā suddo vā ti.

Evam sante bho jānātha ke tumhe hothāti?

Evam sante, bho, na mayam jānāma keci mayam ⁸ homāti.

Te⁹ hi nāma, Assalāyana, satta brāhmaņisayo Asitena Devalena isinā sake¹⁰ jātivāde samanuyunjiyamānā samanubhāsiyamānā samanuggāhiyamānā¹¹ na sampāyissanti. Kim pana tvam etarahi mayā sakasmim ¹² jātivāde samanuyunjiyamāno samanubhāsiyamāno samanuggāhiyamāno sampāyissasi, yesam tvam sācariyako na Puṇṇo dabbigāho ¹³ ti?

Evam vutte Assalāyano māṇavo Bhagavantam etad avoca: Abhikkantam bho Gotama, abhikkantam bho Gotama 14; upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatan ti.

Assalāyanasuttam tatiyam.

94.

Evam me sutam. Ekam samayam āyasmā Udeno Bārānasiyam viharati Khemiyambavane 15. Tena kho pana samayena Ghoṭamukho brāhmano Bārāṇasim anuppatto hoti kenacid eva karanīyena. Atha kho Ghoṭamukho brāhmano

¹ Bm Si ca. ² Sk vasantipatitā. ³ Sk omits honti mātā. ⁴ Bm utuni. ⁵ Sk omits hoti. ⁶ Sk & Pischel yagghi; Bm taggha. ⁷ Sk omits evam sante here, as does Pischel. ⁸ Bm kesamayam. ⁹ Bm Tena. ¹⁰ Bm saka-. ¹¹ Bm Si place this word before the preceding word, as does Sk infra. ¹² So all MSS. ¹³ Sk dabbihā. ¹⁴ Bm Si omit these three words. ¹⁵ So Bm Si Bu; Sk Khemik⁶.

janghāvihāram 1 anucankamamāno anuvicaramāno yena Khemiyambavanam ten upasamkami. Tena kho pana samayena āyasmā Udeno abbhokāse cankamati. Atha kho so Ghotamukho brāhmaņo yen āyasmā Udeno ten upasamkami, upasamkamitvā āyasmatā Udenena saddhim sammodi sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā āyasmantam Udenam ekamantam anucankamamāno evam āha: Ambho samana na 'tthi dhammiko paribbājo 3, evam me ettha hoti: tañ ca kho bhavantarūpānam vā adassanā, yo vā pan' ettha dhammo ti.

Evam vutte āyasmā Udeno cankamā orohitvā vihāram pavisitvā pannatte āsane nisīdi. Ghoṭamukho pi kho brāhmano cankamā orohitvā vihāram pavisitvā ekamantam aṭṭhāsi. Ekamantam ṭhitam kho Ghoṭamukham brāhmanam āyasmā Udeno etad avoca: Samvijjante kho, brāhmana, āsanāni; sace ākankhasi, nisīdāti.

Etad eva 5 kho pana mayam bhoto Udenassa agamayamana na 6 nisidama. Katham hi nama madiso pubbe animantito asane nisiditabbam maññeyyati?

Atha kho Ghotamukho brāhmaņo aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho Ghotamukho brāhmaņo āyasmantam Udenam etad avoca: Ambho samaņa na 'tthi dhammiko paribbājo, evam me ettha hoti: tañ ca kho bhavantarūpānam vā adassanā, yo vā pan' ettha dhammo ti.

Sace kho pana me⁷ tvam, brāhmaņa, anumañneyyam ⁸ anujāneyyāsi, patikkositabbañ ca patikkoseyyāsi, yassa ca ⁹ pana me bhāsitassa attham na jāneyyāsi, mamam yeva tattha uttarim patipuccheyyāsi: Idam bho Udena katham; imassa kvattho ¹⁰ ti? Evam katvā siyā no ettha kathāsallāpo ti.

Anumañneyyam ¹¹ khvāham bhoto Udenassa anujānissāmi, paṭikkositabban ca paṭikkosissāmi ¹⁴; yassa ca panāham

Bm janghav⁰. ² So Sk; Bm cankamantam. ³ So Sk Bu; Bm Si paribbajo. ⁴ Sk omits kho. ⁵ Sk adds ca. ⁶ Bm omits na. ⁷ So Si; Sk omits pana; Bm sace me kho pana. ⁸ Sk anuññeyyañ; Bm anumaññeyyāsi. ⁹ Bm omits ca. ¹⁰ Sk (here) ko attho. ¹¹ Bm anumaññissāmi. ¹² Sk (here) katthe. ¹³ Sk bhavam. ¹⁴ Sk paṭikkoseyyāsissāmi.

bhoto Udenassa bhāsitassa attham na jānissāmi, bhavantam yeva tatth' Udenam uttarim patipucchissāmi: — Idam bho Udena katham? Imassa kvattho ti? Evam katvā hotu no ettha kathāsallāpo ti.

Cattāro 'me, brāhmaṇa, puggalā santo samvijjamānā lokasmim. Katame cattāro? Idha, brāhmaṇa, ekacco puggalo attantapo hoti attaparitāpanānuyogam anuyutto. Idha pana, brāhmaṇa, ekacco puggalo parantapo hoti paraparitāpanānuyogam anuyutto. Idha, brāhmaṇa, ekacco, puggalo attantapo ca hoti attaparitāpanānuyogam anuyutto, parantapo ca paraparitāpanānuyogam anuyutto. Idha pana, brāhmaṇa, ekacco puggalo n' ev' attantapo hoti nāttaparitāpanānuyogam anuyutto, na parantapo na paraparitāpanānuyogam anuyutto. So anattantapo aparantapo diṭṭhe va dhamme nicchāto nibbuto sītibhūto sukhapaṭisamvedī brahmabhūtena attanā viharati. Imesam, brāhmaṇa, catunnam puggalānam katamo te puggalo cittam ārādhetīti?

Yvāyam, bho Udena, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogam anuyutto, ayam me puggalo cittam n' ārādheti. Yo
pāyam, bho Udena, puggalo parantapo paraparitāpanānuyogam anuyutto, ayam pi me puggalo cittam n' ārādheti. Yo
pāyam, bho Udena, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogam anuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogam anuyutto, ayam pi me puggalo cittam n' ārādheti. Yo ca kho
ayam, bho Udena, puggalo n' ev' attantapo n' attaparitāpanānuyogam anuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogam anuyutto, so anattantapo aparantapo ditthe va dhamme
nicchāto nibbuto sītibhūto sukhapatisamvedī brahmabhūtena
attanā viharati, ayam me puggalo cittam ārādhetīti.

Kasmā pana te, brāhmaṇa, ime tayo puggalā cittam n ārādhentīti?

Yvāyam, bho Udena, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogam anuyutto, so attānam sukhakāmam dukkhapaṭikkūlam ³ ātāpeti paritāpeti; iminā me ayam puggalo cittam n'ārādheti.

So Bm Si; Sk yevatt'.
 Cf. I 341 (& note on p. 559), Ang. II 205,
 Pugg. Pañā. p. 55.
 Bm Si d-ulam.

Yo pāyam, bho Udena, puggalo parantapo paraparitāpanānuyogam anuyutto, so param sukhakāmam dukkhapatikkūlam
ātāpeti paritāpeti; iminā me ayam puggalo cittam n'ārādheti.
Yo pāyam, bho Udena, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogam anuyutto parantapo ca paritāpanānuyogam anuyutto, so attānan ca paran ca sukhakāme dukkhapatikkūle¹
ātāpeti paritāpeti; iminā me ayam puggalo cittam n'ārādheti.
Yo ca kho ayam, bho Udena, puggalo n'ev'attantapo nāttaparitāpanānuyogam anuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogam anuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭhe va
dhamme nicchāto nibbuto sītibhūto sukhapatisamvedī brahmabhūtena attanā viharati, so attānan ca paran ca sukhakāme
dukhapatikkūle n'eva ātāpeti na paritāpeti²; — iminā me
ayam puggalo cittam ārādhetīti.

Dve 'mā, brāhmaṇa, parisā's. Katamā dve? brāhmaņa, ekaccā parisā sārattarattā maņikuņdalesu puttabhariyam pariyesati, dāsidāsam 4 pariyesati, khettavatthum pariyesati, jātarūparajatam pariyesati. Idha pana⁵, brāhmana, ekaccā parisā asārattarattā 6 manikundalesu puttabhariyam pahāya dāsidāsam pahāya khettavatthum pahāya jātarūparajatam pahāya agārasmā anagāriyam pabbajitā. Svāyam 7, brāhmana, puggalo n' ev' attantapo nāttaparitāpanānuyogam anuyutto na parantapo na paraparitapananuyogam anuyutto, so anattantapo aparantapo ditthe va dhamme nicchāto nibbuto sītibhūto sukhapatisamvedī brahmabhūtena attanā viharati, — imam tvam, brāhmaņa, puggalam katamassam parisāyam bahulam samanupassasi8, — yā vā 9 'yam parisā sārattarattā manikundalesu puttabhariyam pariyesati, dāsidāsam pariyesati, khettavatthum pariyesati, jataruparajatam pariyesati, yā vā 10 'yam parisā asārattarattā manikundalesu puttabhariyam pahāya dāsidāsam pahāya khettavatthum pahāya jātarūparajatam pahāya agārasmā anagāriyam pabbajitā ti?

¹ Bm sukhakāmam dukkhpatikkulam. ² Sk omits from so attānan ca to paritāpeti. ³ Cf. Ang. I 70—76. ⁴ Bm Si dāsīdāsam. ⁵ Bm ca. ⁶ Sk arattarattā. ⁷ Si Yvāyam. ⁸ So Sk Si; Bm reads idha katamam tvam, brāhmana, puggalam katamāyam parisā sambahulam samanupassasi. ⁹ Sk Bm Si cāyam. ¹⁰ Bm Si cāyam; Sk yvāyam.

Yvāyam¹, bho Udena, puggalo n' ev' attantapo nāttaparitāpanānuyogam anayutto na parantapo na paraparitāpanānuyogam anuyutto, so anattantapo aparantapo ditthe va dhamme nicchāto nibbuto sukhapaṭisamvedī brahmabhūtena attanā viharati, — imāham puggalam yāyam parisā² asārattarattā manikunḍalesu puttabhariyam pahāya dāsidāsam pahāya khettavatthum pahāya jātarūparajatam pahāya agārasmā anagāriyam pabbajitā, imissam³ parisāyam bahulam⁴ samanupassāmīti.

Idān' eva kho pana te, brāhmaņa, bhāsitam: — Mayam evam ājānāma, ambho samaņa', na 'tthi dhammiko paribbājo, evam me ettha hoti: tan ca kho bhavantarūpānam vā adassanā, yo vā pan' ettha dhammo ti.

Addhā 5 me sā, bho Udena, sānuggahā vācā bhāsitā. Atthi dhammiko paribbājo, evam me ettha hoti, evan ca pana mam bhavam Udeno dhāretu, ye c' ime bhotā Udenena cattāro puggalā samkhittena vuttā vitthārena avibhattā, sādhu me bhavam Udeno ime cattāro puggale vitthārena vibhajatu anukampam upādāyāti.

Tena hi, brāhmaṇa, suṇāhi 6, sādhukam manasikarohi, bhāsissāmīti.

Evam bho ti kho Ghoṭamukho brāhmaṇo āyasmato Udenassa paccassosi.

Āyasmā Udeno etad avoca: — Katamo ca, brāhmaņa, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogam anuyutto? Idha, brāhmaṇa, ekacco puggalo acelako hoti muttācāro hatthāvalekhano, na ehibhadantiko na tiṭṭhabhadantiko nābhihaṭam na uddisakatam na nimantaṇam sādiyati; so na kumbhīmukhā patigaṇhāti i, na kalopimukhā paṭigaṇhāti, na elakamantaram i na daṇḍamantaram na musalamantaram i na dvinnam bhuñjamānānam, na gabbhiniyā na pāyamānāya.

Digitized by Google

So Si; Sk svāyam; Bm yāyam.
 So Si; Sk yāyam parisam; Bm yā cāyam parisā.
 So Si; Sk imissā; Bm imāya.
 So all three MSS. here.
 Si adds kho.
 Bm Si suņohi.
 Bm aceļako.
 Cf. I. 77.
 Si h-aro; Bm hatthapalekhano na ehibhaddantiko.
 Bm nabho; Si nābhihatam.
 Bm kumbhimukhā.
 Bm paṭiggaṇhati; Si paṭigaṇhati.
 Bm Si eļukamantaram.
 Si mūso.

na purisantaragatāya, na samkittīsu¹, na yattha sā upatthito hoti, na yattha makkhikā saṇḍasaṇḍacārinī, na maccham na mamsam na suram na merayam na thusodakam pivati². So ekāgāriko vā hoti ekālopiko³, dvāgāriko vā hoti dvālopiko, — pe⁴ — sattāgāriko vā hoti sattālopiko; ekissā pi dattiyā yāpeti, dvīhi pi dattīhi yāpeti, — pe⁴ — sattahi pi dattīhi yāpeti; ekāhikam pi āhāram āhāreti, dvīhikam pi āhāram āhāreti — pe⁴ — sattāhikam pi āhāram āhāreti, , (&c as I. 343 line 2 down to 349 line 3) attanā viharatīti.

Evam vutte Ghotamukho brāhmaņo āyasmantam Udenam etad avoca: Abhikkantam bho Udena, abhikkantam bho Udena. Seyyathāpi, bho Udena, nikujjitam vā ukkujjeyya, paticchannam vā vivareyya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti; — evam evam bhotā Udenena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham bhavantam Udenam saranam gacchāmi dhamman ca bhikkhusamghan ca; upāsakam mam bhavam Udeno dhāretu ajjatagge pāņupetam saranam gatan ti-

Mā kho mam tvam, brāhmaņa, saraņam agamāsi. Tam eva tvam Bhagavantam saraņam gaccha yam aham saraņam gato ti.

Kaham pana, bho Udena, etarahi so bhavam Gotamo viharati araham sammāsambuddho ti?

Parinibbuto kho, brāhmaṇa, etarahi so Bhagavā araham sammāsambuddho ti.

Sace hi mayam, bho Udena, suneyyāma tam bhavantam Gotamam dasasu pi yojanesu, dasa pi mayam yojanāni gaccheyyāma tam bhavantam Gotamam dassanāya arahantam sammāsambuddham. Sace mayam, bho Udena, suneyyāma tam bhavantam Gotamam vīsatiyā yojanesu—pe — timsāya yojanesu, cattārīsāya yojanesu, paññāsāya yojanesu, paññāsam pi mayam yojanāni gaccheyyāma tam bhavantam Gotamam dassanāya arahantam sammāsambuddham; yojanasate pi

So Sk Bm Si.
 So Bm Si; Sk pipati.
 Sk adds vā.
 Sk omits pe.
 Bm pi.
 Sk bhagavantam (bis).
 Si adds hi; Bm adds pi.
 Bm Si omit.
 Bm (alone) adds ce.

mayam, bho Udena, suneyyāma tam bhavantam Gotamam, yojanasatam pi mayam gaccheyyāma tam bhavantam Gotamam dassanāya arahantam sammāsambuddham. Yato ca kho, bho Udena, parinibbuto so bhavam Gotamo, parinibbutam pi mayan tam bhavantam Gotamam saraṇam gacchāma dhammam ca bhikkhusamgham ca. Upāsakam mam bhavam Udeno dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatam. Atthi ca me¹, bho Udena, Angarājā² devasikam niccabhikkham dadāti, tato aham bhoto Udenassa ekam niccabhikkham dadāmīti.

Kim pana te, brāhmaṇa, Angarājā devasikam niccabhikkham dadātīti?

Pañca, bho Udena, kahāpaṇasatānīti.

Na kho no, brāhmaṇa, kappati jātarūparajatam paṭiggahetun ti.

Sace tam bhoto Udenassa na kappati, vihāram bhoto Udenassa kārāpessāmīti.

Sace kho me tvam, brāhmaṇa, vihāram kārāpetukāmo, Pāṭaliputte samghassa upaṭṭhānasālam kārāpehīti.

Iminā p' aham 4 bhoto Udenassa bhiyyosomattāya attamano abhiraddho, yam mam bhavam Udeno samghe dānam samādapeti 5. Esāham, bho Udena, etissā ca niccabhikkhāya aparāya ca niccabhikkhāya Pāṭaliputte samghassa upaṭṭhānasālam kārāpessāmīti.

Atha kho Ghoţamukho brāhmaņo etissā ca niccabhikkhāya aparāya ca niccabhikkhāya Pāṭaliputte saṃghassa upaṭṭhānasālaṃ kārāpesi. Sā etarahi Ghoṭamukhī ti vuccatīti.

Gнотамикнавиттам сатиттнам.

¹ Sk omits me. ² So Bm; Si Angerājā; Sk āhārāja here & ahorājā infra. ³ Sk vihārāham bhoto. ⁴ Bm Si iminā 'ham. ⁵ Sk dāne samādapetvā.

95.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Kosalesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim yena Opasādam nāma Kosalānam brāhmanagāmo tad avasari. Tatra sudam Bhagavā Opasāde viharati uttarena Opasādam devavane sālavane. Tena kho pana samayena Canki brāhmano Opasadam ajjhavasati sattussadam satinakatthodakam sadhaññam rājabhoggam raññā¹ Pasenadinā Kosalena dinnam rājadāyam brahmadeyyam. Assosum kho Opasādakā brāhmaņagahapatikā: Samaņo khalu.... bho Gotamo (&c, as pp. 54-5, substituting Opasadam for Thullakotthitam) arahatam dassanam hotīti. Atha kho Opasādakā brāhmanagahapatikā Opasādā nikkhamitvā samghā samghīganībhūtā uttarena mukhe gacchanti yena devavanam salavanam. Tena kho pana samayena Canki brāhmaņo upari pāsāde divā seyyam upagato hoti3. Addasā kho Cankī brāhmano Opasādake brāhmanagahapatike Opasādā nikkhamitvā samghe samghīganībhūte uttarena mukhe gacchante yena devavanam sālavanam⁴, disvāna⁵ khattam āmantesi: Kin nu kho, bho khatte, Opasādakā brāhmanagahapatikā Opasādā nikkhamitvā samghā samghīganībhūtā uttarena mukhe gacchanti yena devavanam sālavanan ti?

Atthi, bho Canki, samano Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kosalesu (&c. as p. 55) Buddho bhagavā ti. Tam ete bhavantam Gotamam upasamkamantīti.

Tena hi, bho khatte, yena Opasādakā brāhmaṇagahapatikā ten' upasamkama, upasamkamitvā Opasādake, brāhmaṇagahapatike evam vadehi: Cankī, bho, brāhmaṇo evam āha: Āgamentu kira bhavanto 7, Cankī pi brāhmaṇo samaṇam Gotamam dassanāya upasamkamissatīti.

Evam bho ti kho so khattā 8 Cankissa brāhmaņassa

¹ Sk rañno. ² Bm samghas⁰. ³ Bm omits. ⁴ Bm adds ten' upasamkamante. ⁵ Bm disvā. ⁶ Bm bhonto. ⁷ Bm Si Opās⁰ throughout. ⁸ Bm khatto.

paţisutvā yena Opasādakā brāhmaṇagahapatikā ten' upasamkami, upasamkamitvā Opasādake brāhmaṇagahapatike etad avoca: Caṅkī, bho, brāhmaṇo evam āha: Āgamentu kira bhavanto, Caṅkī pi 1 brāhmaṇo samaṇam Gotamam dassanāya upasamkamissatīti.

Tena kho pana samayena nānāverajjakānam brāhmaṇānam pañcamattāni brāhmaṇasatāni Opasāde paṭivasanti kenacid eva karaṇīyena. Assosum kho te brāhmaṇā: Caṅkī kira brāhmaṇo samaṇam Gotamam dassanāya upasamkamissatīti. Atha kho te brāhmaṇā yena Caṅkī brāhmaṇo ten upasamkamimsu, upasamkamitvā Caṅkī brāhmaṇam etad avocum: Saccam kira bhavam Caṅkī samaṇam Gotamam dassanāya upasamkamissatīti?

Evam kho me, bho, hoti, aham pi samaṇam Gotamam dassanāya upasamkamissāmīti.

Mā bhavam Cankī samanam Gotamam dassanāya upa-Na arahati bhavam Canki samanam Gotamam samkami. dassanāya upasamkamitum. Samano tveva Gotamo arahati bhavantam Cankim dassanaya upasamkamitum. Bhavam hi Cankī ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahaniko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuttho ijātivādena; yam pi bhavam Cankī ubhato sujāto jātivādena, iminā p' angena na arahati bhavam Cankī samanam Gotamam dassanāya upasamkamitum; samaņo tveva Gotamo arahati bhavantam Cankim dassanaya upasamkamitum. Bhavam hi Cankī addho mahaddhano mahabhogo; bhavam hi Caņkī tiņņam vedānam 5 pāragū sanighaņduketubhānam sākkharappabhedānam itihāsapancamānam padako veyyākarano lokāyatamahāpurisalakkhaņesu anavayo. Bhavam hi Cankī abbirupo dassaniyo pasadiko paramaya vannapokkharataya samannāgato brahmavannī brahmavaccasī 6 akkhuddāvakāso dassanāva. Bhavam hi Cankī sīlavā vuddhasīlī vuddhasīlena samannāgato. Bhavam hi Cankī kalyāņavāco kalyāņavākka-

Sk omits.
 Sk nanaveranjak nam.
 Cf. 1 Digha p. 113.
 So Bm Si & Bu. (Sk omits this sentence).
 Cf. supra p. 156 & 1 D. 228.
 Bm Bu anupakutiho.
 Bm bedanam.
 So Sk Bu; Bm Si brahmavacchasi.

raņo porīyā vācāya samannāgato visatthāya anelagaļāya¹ atthassa viññāpaniyā. Bhavaṁ hi Caṅkī bahunnaṁ ācariyapācariyo tīṇi māṇavakasatāni mante vāceti. Bhavaṁ hi Caṅkī rañño Pasenadissa Kosalassa sakkato garukato mānito pūjito apacito. Bhavaṁ hi Caṅkī brāhmaṇassa Pokkharasātissa sakkato garukato mānito pūjito apacito². Bhavaṁ hi Caṅkī Opasādaṁ ajjhāvasati sattussadaṁ satiṇakatṭhodakaṁ sadhaññaṁ rājabhoggaṁ rañño Pasenadinā Kosalena dinnaṁ rājadāyaṁ brahmadeyyaṁ. Yam pi bhavaṁ Caṅkī Opasādaṁ ajjhāvasati sattussadaṁ brahmadeyyaṁ, iminā p' aṅgena na arahati bhavaṁ Caṅkī samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkamituṁ; samaṇo tveva Gotamo arahati bhavantaṁ Caṅkiṁ dassanāya upasaṁkamituṁ ti.

Evam vutte Canki brāhmano te brāhmane etad avoca: — Tena hi, bho, mama pi suṇātha yathā mayam eva 3 arahāma tam bhavantam 4 Gotamam dassanāya upasamkamitum, na tveva arahati so bhavam Gotamo amhākam dassanāya upasamkamitum. Samano khalu, bho, Gotamo ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahaņiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuttho jātivādena. Yam pi, bho, samano Gotamo ubhato sujāto 5 jātivādena, iminā p' angena na arahati so bhavam Gotamo amhākam dassanāya upasamkamitum, atha kho mayam eva arahāma tam bhavantam Gotamam dassanāya upasamkamitum. Samano khalu, bho, Gotamo pahūtam 6 hirannasuvannam ohāva pabbajito bhūmigatañ ca vehāsatthañ ca. Samano khalu bho Gotamo daharo va samāno susukālakeso bhadrena yobbanena samannāgato pathamena vayasā agārasmā anagāriyam pabbajito. Samano khalu bho Gotamo akāmakānam mātāpitunnam assumukhānam rudantānam kessamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajito. Samano khalu bho Gotamo abhirupo dassanīyo pāsādiko paramāya vannapokkharatāya samannāgato

So Sk (here) Si Bu; Bm (& Sk infra) anelagalāya, as 1 Dīgha 114.
 Sk omitts apacito here & supra. Bm pi; Sk evārahāma. Si samaņam.
 Si sujāto — pe — jātivādena. Bm Si bahutam.

brahmavaccasī akkhuddāvakāso dassanāya. brahmavannī Samaņo khalu bho Gotamo sīlavā ariyasīlī kusalasīlī kusalasīlena samannāgato. Samaņo khalu bho Gotamo kalyanavaco kalyanavakkarano poriya vacaya samannagato vissatthāya anelagalāya atthassa viññāpaniyā. khalu bho Gotamo bahunnam ācariyapācariyo. khalu bho Gotamo khinakāmarāgo vigatacāpallo³. Samano khalu bho Gotamo kammavādī kiriyavādī apāpapurekkhāro4. brahmaññāya pajāya. Samaņo khalu bho Gotamo uccākulā pabbajito ādīnakhattiyakulā5. Samaņo khalu bho Gotamo addhakulā 6 pabbajito mahaddhanā mahābhogā. Samanam khalu, bho, Gotamam tirorattha tirojanapada sampucchitum agacchanti. Samanam khalu, bho, Gotamam anekāni devatāsahassāni pānehi saranam gatāni. Samanam khalu, bho, Gotamam evam kalyano kittisaddo abbhuggato: so Bhagavā araham sammāsambuddho vijjācaranasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussanam buddho bhagava ti. Samano khalu, bho, Gotamo dvattimsamahāpurisalakkhanehi samannāgato. Samanam khalu, bho, Gotamam rājā Māgadho Seniyo Bimbisāro saputtadāro pāņehi saraņam gato. Samaņam khalu, bho. Gotamam rājā Pasenadi Kosalo saputtadāro pānehi saranam gato. Samanam Khalu, bho, Gotamam brahmano Pokkharasāti saputtadāro pānehi saranam gato. Samaņo khalu, bho, Gotamo Opasādam anuppatto Opasāde viharati uttarena Opasādam devavane sālavane. Ye pana kho keci samanā vā brāhmanā vā amhākam gāmakhettam āgacchanti, atithī no 8 te honti. Atithī 9 kho pan' amhehi sakkātabbā garukātabbā mānetabbā pūjetabbā. Yam pi, bho, samaņo Gotamo Opāsadam anuppatto Opasade viharati uttarena Opasadam devavane salavane, atithi 'smakam samano Gotamo; atithi kho pan' amhehi sakkātabbo garukātabbo mānetabbo pūjetabbo 10.

¹ Sk omits; Bm a-li & k-li. ² Si kusalena sīlena, which Bu cites as a variant. ³ Sk vigatapapaāco. ⁴ Sk apāpapūrekkhīte. ⁵ So Sk; Bm Si asambhinnā khattiyakalā. ˚ Sk aḍḍhe; Si addhakulā. ˚ Bm ye kho te. ⁵ Sk Bm Si atithino. ˚ Bm (alone) Atithi here. ¹ Bm sakkātabbā g-bbā m-bbā p-bbā.

Iminā p' aigena na arahati so bhavam Gotamo amhākam dassanāya upasamkamitum. Atha kho mayam eva arahāma tam bhavantam Gotamam dassanāya upasamkamitum. Ettakam kho aham, bho, tassa bhoto Gotamassa vannam pariyāpunāmi, na ca so bhavam Gotamo ettakavanno, aparimānavanno hi so bhavam Gotamo. Ekamekena pi, bho, aigena samannāgato na arahati so bhavam Gotamo amhākam dassanāya upasamkamitum. Atha kho mayam eva arahāma tam bhavantam Gotamam dassanāya upasamkamitum. Tena hi bho sabbe va mayam samanam Gotamam dassanāya upasamkamissāmāti.

Atha kho Canki brāhmano mahatā brāhmanagaņena saddhim yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Tena kho pana samayena Bhagavā vuddhehi vuddhehi brāhmanehi saddhim kinci kinci katham sārānīyam vītisāretvā nisinno hoti. Tena kho pana samayena Kāpathiko 2 nāma māņavo daharo vuttasiro soļasavassuddesiko jātiyā, tinnam vedānam pāragū sanighanduketubhānam itihāsapancamānam padako veyvākarano lokāyatamahāpurisalakkhanesu anavayo, tassam 3 parisāyam nisinno hoti. vuddhanam vuddhanam brahmananam Bhagavata saddhim mantayamānānam antarantarākatham opāteti. Atha kho Bhagavā Kāpathikam mānavam apasādesi: Mā'yasmā Bhāradvājo vuddhānam vuddhānam brāhmanānam mantayamānānam antarantarākatham opātetu⁵, kathāpariyosānam āyasmā Bhāradvājo āgametūtī. Evam vutte Canki brāhmano Bhagavantam etad avoca: Mā bhāvam Gotamo Kāpathikam mānavam apasādesi. Kulaputto ca Kāpathiko mānavo, bahussuto ca Kāpathiko māņavo, kalyāņavākkaraņo ca Kāpathiko mānavo, pandito 6 ca Kāpathiko mānavo, pahoti ca Kāpathiko māṇavo bhotā Gotamena saddhim asmim vacane patimantetun ti. Atha kho Bhagavato etad ahosi: Addhā

¹ So B^m Si; S^k kiñci kañci. ² So S^k; B^m Kápaṭiko; Si Kāpadiko, with note that the Sinh. reading is Kāpaṭhiko. ³ S^k tassa. ⁴ B^m here et infra buddhānam; Si vuḍḍhānam. ⁵ S^k B^m opātetī; Si opatesi. ⁶ B^m Si transpose paṇḍito & kalyāṇavākkaraṇo.

kho¹ Kāpaṭhikassa māṇavassa tevijjake pāvacane² katam³ bhavissati, tathā hi nam⁴ brāhmaṇā sampurekkharontīti. Atha kho Kāpaṭhikassa māṇavassa etad ahosi: Yadā me samaṇo Gotamo cakkhunā⁵ cakkhum upasamharissati, athābam samaṇam Gotamam pañham pucchissāmīti. Atha kho Bhagavā Kāpaṭhikassa māṇavassa cetasā ceto parivitakkam⁶ añnāya yena Kāpaṭhikassa māṇavassa etad ahosi: Samannāharati kho mam samaṇo Gotamo; yannūnāham samaṇam Gotamam pañham puccheyyan ti? Atha kho Kāpaṭhiko māṇavo Bhagavantam etad avoca: Yad idam³, bho Gotama, brāhmaṇānam porāṇam mantapadam itihītiha paramparāyaゅ piṭakasampadāya, tattha ca brāhmaṇā ekamsena niṭṭham gacchanti: idam eva saccam, mogham añnan ti,—idha bhavam Gotamo kim āhāti?

Kim pana, Bhāradvāja, atthi koci brāhmaṇānam ekabrāhmaṇo pi yo evam āha: Aham etam jānāmi, aham etam passāmi: idam eva saccam mogham añnan ti?

No h' idam, bho Gotama.

Kim pana, Bhāradvāja? Atthi koci brāhmaṇānam ekācariyo pi ekācariyapācariyo pi yāva sattamā ācariyamahayugā pi yo evam āha: Aham etam jānāmi, aham etam passāmi: idam eva saccam mogham aññan ti?

No h' idam, bho Gotama.

Kim pana, Bhāradvāja, ye pi te brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro mantānam pavattāro, yesam idam etarahi brāhmaṇā porāṇam mantapadam gītam pavuttam samihitam 10 tad anūgāyanti tad anubhāsanti bhāsitam anubhāsanti vācitam anuvācenti, — seyyathīdam: Aṭṭhako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Aṅgiraso Bhāradvājo Vāseṭṭho Kassapo Bhagu, — te pi evam āhamsu: Mayam etam jānāma, mayam etam passāma: idam eva saccam mogham añnan ti?

Bm omits addhā kho...
 Sk pavacakatam.
 Bm katham.
 Bm tathā tathā h' idam.
 Bm omits.
 Sk parivattakam.
 Bm upasamharati.
 Skt yam idam & sammannāharati supra.
 So Bu; Sk Bm Si itihitiha.
 Skt Bu samihitam throughout.
 Cf. 1 D. 238.

No h' idam, bho Gotama.

Iti 1 kira, Bhāradvāja, na 'tthi koci brāhmaṇam ekabrāhmaņo pi yo evam āha: Aham etam jānāmi, aham etam passāmi: idam eva saccam mogham aññan ti. Na 'tthi koci brāhmaņam ekācariyo pi ekācariyapācariyo pi yāva sattamā ācariyamahayugā yo evam āha: Aham etam jānāmi, aham etam passāmi: idam eva saccam mogham annan ti. Ye pi te brāhmaṇam pubbakā isayo māntānam kattāro mantānam pavattāro, yesam idam etarahi brāhmaņā porāņam mantapadam gītam pavuttam samihitam tad anugāyanti tad anubhāsanti bhāsitam anubhāsanti vācitam anuvācenti, — seyyathīdam: Atthako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Angiraso Bharadvajo Vasettho Kassapo Bhagu, - te pi na evam āhamsu: Mayam etam jānāma, mayam etam passāma: idam eva saccam mogham aññan ti. Seyyathāpi, Bhāradvāja, andhaveni² paramparā-samsattā, purimo pi na passati majjhimo pi na passati pacchimo pi na passati, - evam eva kho, Bhāradvāja, andhavenupamam maññe 3 brāhmanānam bhāsitam sampajjati; — purimo pi na passati majjhimo pi na passati pacchimo pi na passati. Tam kim maññasi, Bhāradvāja? Nanu evam sante brāhmaņānam amulikā saddhā sampaijatīti?

Na kho 'ttha 4, bho Gotama, brāhmaṇā saddhāya 5 yeva payirūpāsanti, anussavā p' ettha brāhmaṇā payirūpāsantīti 6.

Pubbe va kho tvam, Bhāradvāja, saddham agamāsi; anussavam idāni vadesi. Panca kho ime, Bhāradvāja, dhammā ditthe va dhamme dvidhā vipākā. Katame panca? — Saddhā ruci anussavo ākāraparivitakko ditthinijjhānakhanti. Ime 8, Bhāradvāja, panca dhammā ditthe va dhamme dvidhā vipākā. Api ca, Bhāradvāja, susaddahitam 9 yeva hoti, tan ca hoti rittam tuccham musā; no ce pi susasaddahitam hoti, tan ca hoti bhūtam tuccham anannathā 10. Api ca,

¹ Sk nati. ² So Bm Si; Skt andhaveņī. ³ So Bm Si; Sk andhaveņumañāe. Cf. 1 D. 239. ⁴ Si khvettha; Bm khatta. ⁵ Sk Bm saddhā. ⁶ So Bm St & Sk infra; Si(bis)payirupāsanti. See p. 117 supra. ⁷ Bm Si dvedhā. ⁸ Sk na ime. ⁹ So Si with note that the Sinh. reading in susaddhitam; Bm susaddhāyitam; Skt susaddhiyatam & susaddhahitam. ¹⁰ Sk añōathā.

Bhāradvāja, surucitam yeva hoti — pe — svānussutam¹ yeva hoti — pe² — suparivitakkitam³ yeva hoti — pe⁴ — sunij-jhāyitam yeva hoti, tañ ca hoti rittam tuccham musā; no ce pi sunijjhāyitam hoti, tañ ca hoti bhūtam tuccham anañāathā. Saccam anurakkhatā, Bhāradvāja, viññunā⁵ purisena nālam ettha ekamsena niṭṭham gantum: idam eva saccam, mogham aññan ti.

Kittāvatā pana, bho Gotama, saccānurakkhanā hoti? Kittāvatā saccam anurakkhati? Saccānurakkhanam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Saddhā ce pi, Bhāradvāja, purisassa hoti, evam me saddhā ti iti vadam saccam anurakkhati⁶, na tveva tāva ekamsena nitṭṭham gacchati: idam eva saccam, mogham aññan ti. [Ettāvatā kho, Bhāradvāja, saccānurakkhanā hoti; ettāvatā saccam anurakkhati, ettāvatā ca mayam saccānurakkhanam paññāpemi, na tveva tāva saccānubodho hoti⁷]. Ruci ce pi, Bhāradvāja, purisassa hoti⁸; anussavo ce pi, Bhāradvāja, purisassa hoti; ākāraparivitakko ce pi, Bhāradvāja, purisassa hoti; diṭṭhinijjhānakhantī ce pi, Bhāradvāja, purisassa hoti, evam me diṭṭhinijjhānakhantīti iti vadam saccam anurakkhati, na tveva tāva ekamsena niṭṭham gacchati: idam eva saccam, mogham añnan ti. Ettāvatā kho, Bhāradvāja, saccānurakkhanā hoti; ettāvatā saccam anurakkhati, ettāvatā ca mayam saccānurakkhanam paññāpema, na tveva tāva saccānubodho hotīti.

Ettāvatā, bho Gotama, saccānurakkhanā hoti, ettāvatā saccam anurakkhati 10, ettāvatā ca mayam saccānurakkhanam pekkhāma. Kittāvatā pana, bho Gotama, saccānubodho hoti? Kittāvatā saccam anubujjhati? Saccānubodham mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Idha 11 Bhāradvāja, bhikkhu annataram gāmam vā nigamam vā upanissāya viharati, tam enam gahapati vā gahapatiputto vā upasamkamitvā tīsu dhammesu samannesati,

¹ Bm svānussavātam. ² Sk omits pe. ³ Si suparivitakkam. ⁴ Si omits pe. ⁵ Sk viāōū. ⁶ Bm evam eva sijjhati iti vā tam saccam anurakkhati. ⁷ Skt Bm omit this sentence. ⁸ Bm adds la. ⁹ Bm iti vā tam ¹⁰ Sk Bm an-eti. ¹¹ Bm Si add kira, which Sk & Bu omit.

lobhaniyesu dhammesu dosaniyesu dhammesu mohaniyesu dhammesu: Atthi nu kho imassa āyasmato tathārūpā lobhaniyā dhammā yathārupehi lobhaniyehi dhammehi pariyādinnacitto² ajānam vā vadeyya jānāmīti, apassam vā vadeyya passāmīti, param vā tathattāya samādapeyya yam paresam assa dīgharattam ahitāya dukkhāyāti? Tam enam samannesamāno evam jānāti: Na 'tthi kho imass' āyasmato tathārūpā lobhaniyā dhammā yathārūpehi lobhaniyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānam vā vadeyya jānāmīti, apassam vā vadeyya passāmīti, param vā tathattāva samādapeyya yam paresam assa digharattam ahitaya dukkhayati. Tatha4 kho pan' imass' āyasmato kāyasamācāro, tathā vacīsamācāro, yathā tam aluddhassa. Yam kho pana ayam āyasmā dhammam deseti, gambhīro so dhammo duddaso duranubodho santo panīto atakkāvacaro nipuņo panditavedaniyo5, na so dhammo sudesiyo 6 luddhenāti. Yato nam samannesamāno visuddham lobhaniyehi dhammehi samanupassati, tato nam uttarim samannesati dosaniyesu dhammesu: Atthi nu kho imass' āyasmato tathārūpā dosaniyā dhammā yatharūpehi dosaniyehi dhammehi pariyadinnacitto ajanam va vadeyya jānāmīti apassam vā vadeyya passāmīti param vā tathattāya samādapeyya yam paresam assa dīgharattam ahitāya dukkhāyāti? Tam enam samannesamāno evam jānāti: 'tthi kho imass' ayasmato tatharupa dosaniya dhamma yatharūpehi dosaniyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānam vā vadeyya jānāmīti, apassam vā vadeyya passāmīti, param vā tathattāya samādapeyya yam paresam assa dīgharattam ahitāya dukkhāyāti. Tathā 4 kho pan' imass' āyasmato kāyasamācāro, tathā vacīsamācāro yathā tam adutthassa. Yam kho pan' ayam āyasmā dhammam deseti, gambhīro so dhammo duddaso duranubodho santo panīto atakkāvacaro nipuņo panditavedaniyo, na so dhammo sudesiyo dutthenāti. Yato nam samannesamāno visuddham 7 dosaniyehi dhammehi sa-

¹ So Sk Bm Bu; Si has-ī-here & in following adjectives, as has Sk once infra (lobhaniyehi). ² Sk Bm -ṇṇ-. ³ Bm tadatthāya. ⁴ Bm (bis) tathā-rūpo. ⁵ Si p-īyo. ⁶ So Si; Sk sudesa; Bm sudesanīyo. ⁷ Sk adds lobhaniyehi dhammehi suddham.

manupassati, tato nam uttarim samannesati mohaniyesu dhammesu: Atthi nu kho imass' āyasmato tathārūpā mohaniyā dhammā yathārūpehi mohaniyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānam vā vadeyya jānāmīti, apassam vā vadeyya passāmīti, param vā tathattāya samādapeyya yam paresam assa dīgharattam ahitāya dukkhāyāti? Tam enam samannesamāno evam jānāti: Na 'tthi kho imass' āyasmato tathārūpā mohaniyā dhammā yathārūpehi mohaniyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānam vā vadeyya jānāmīti, apassam vā vadeyya passāmīti, param vā tathattāya samādapeyya yam paresam assa digharattam ahitāya dukkhāyāti. Tathā 1 kho pan' imass' āyasmato kāyasamācāro, tathā vacīsamācāro, vathā tam amulhassa. Yam kho pana ayam āyasmā dhammam deseti, gambhīro so dhammo duddaso duranubodho santo panīto atakkāvacaro nipuno panditavedaniyo, na so dhammo sudesiyo mulhenati. Yato nam samannesamāno visuddham 3 mohaniyehi dhammehi samanupassati, tamhi saddham niveseti, saddhājāto upasamkamanto payirupāsati4, payirūpāsanto sotam odahati, ohitasoto dhammam sunāti, sutvā dhammam dhāreti, dhāritānam dhammānam attham upaparikkhati, attham upaparikkhato dhamma nijihanam khamanti, dhammanijjhanakhantiya sati chando jayati, chandajāto ussahati, ussahitvā tūleti, tūlayitvā padahati, pahitatto samāno kāyena c' eva paramasaccam 5 sacchikaroti, paññāya ca tam ativijiha passati. Ettāvatā kho, Bhāradvāja, saccānubodho hoti, ettāvatā saccam anubujjhati, ettāvatā ca mayam saccānubodham pannāpema, na tveva 6 saccānupatti hotīti7.

Ettāvatā, bho Gotama, saccānubodho hoti, ettāvatā saccam anubujjhati, ettāvatā ca mayam saccānubodham pek-khāma. Kittāvatā pana, bho Gotama, saccānupatti hoti? Kittāvatā saccam anupāpuņāti? Saccānupattim mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Bm tathārūpo.
 Sk omits; Bm tathārūpo.
 Sk adds lobhaniyehi dhammehi visuddham dosaniyehi dhammehi visuddham.
 Sk omits.
 So Sk Bm Bu; Si paramatthasæccam.
 Sk adds tāva.
 Bm saccānuppatti hoti.

Tesam yeva kho, Bhāradvāja, dhammānam āsevanā bhāvanā bahulīkammam¹ saccānupatti hoti. Ettāvatā kho, Bhāradvāja, saccānupatti hoti, ettāvatā saccam anupāpuṇāti, ettāvatā ca mayam saccānupattim paññāpemāti.

Ettāvatā, bho Gotama, saccānupatti hoti, ettāvatā saccam anupāpuņāti, ettāvatā ca mayam saccānupattim pekkhāma. Saccānupattiyā pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Saccānupattiyā bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

. Saccānupattiyā kho, Bhāradvāja, padhānam bahukāram, no ce tam padaheyya, na-y-idam saccam anupāpuņeyya; yasmā ca kho padahati, tasmā saccānupattiyā padhānam bahukāran ti.

Padhānassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Padhānassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Padhānassa kho, Bhāradvāja, tulanā bahukārā ; no ce tam tuleyya, na-y-idam padaheyya. Yasmā ca kho tuleti, tasmā padahati, tasmā padhānassa tulanā bahukārā ti.

Tulanāya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Tulanāya bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Tulanāya kho, Bhāradvāja, ussāho bahukāro; no ce tam ussaheyya⁵, na-y-idam tuleyya. Yasmā ca kho ussahati, tasmā tuleti, tasmā tulanāya ussāho bahukāro ti.

Ussāhassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Ussāhassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Ussāhassa kho, Bhāradvāja, chando bahukāro; no ce tam chando jāyetha, na-y-idam ussaheyya. Yasmā ca kho-chando jāyati, tasmā ussahati, tasmā ussāhassa chando bahukāro ti.

Chandassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahu-

¹ Sk b-am. ² Sk omits tasmā. ³ Sk saccānupattiyā. ⁴ Si b-ro here, b-rā infra. ⁵ So Si Sk; Bm ussāheyya (bis) & once ussāhati.

kāro? Chandassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Chandassa kho, Bhāradvāja, dhammanijjhānakhanti bahukārā; no ce tam dhammanijjhānam khameyyum, na-y-idam chando jāyetha. Yasmā ca kho dhammanijjhānam khamanti, tasmā chando jāyati, tasmā chandassa dhammanijjhānakhanti bahukārā ti.

Dhammanijjhanakhantiya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukaro? Dhammanijjhanakhantiya bahukaram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchamati.

Dhammanijjhānakhantiyā kho, Bhāradvāja, atthupaparikkhā bahukārā; no ce tam attham upaparikkheyya, nay-idam dhammā nijjhānam khameyyum. Yasmā ca kho attham upaparikkhati, tasmā dhammā nijjhānam khamanti, tasmā dhammanijjhānakhantiyā atthupaparikkhā bahukārā ti.

Atthupaparikkhāya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Atthupaparikkhāya bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Atthupaparikkhāya kho, Bhāradvāja, dhammadhāraṇā bahukārā; no ce taṁ dhammaṁ dhāreyya, na-y-idaṁ atthaṁ upaparikkheyya. Yasmā ca kho dhammaṁ dhāreti, tasmā atthaṁ upaparikkhati, tasmā atthupaparikkhāya dhammadhāraṇā bahukārā ti.

Dhammadhāraṇāya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Dhammadhāraṇāya bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Dhammadhāraṇāya kho, Bhāradvāja, dhammasavanam s bahukāram; no ce tam dhammam suṇeyya, na-y-idam dhammam dhāreyya. Yasmā ca kho dhammam dhāreti, tasmā dhammadhāraṇāya dhammasavanam bahukāran ti.

Dhammasavanassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Dhammasavanassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Dhammasavanassa kho, Bhāradvāja, sotāvadhānam ba-

³ Si dhammassavanam throughout.

¹ Bm dhamman-tī. ² Sk atthūpaparikkhārā; Bm Si atthup⁰ throughout.

hukāram; no ce tam sotam odaheyya, na-y-idam dhammam suņeyya. Yasmā ca kho sotam odahati, tasmā dhammam suņāti, tasmā dhammasavanassa sotāvadhānam bahukāran ti.

Sotāvadhānassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Sotāvadhānassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Sotāvadhānassa kho, Bhāradvāja, payirūpāsanā bahukārā; no ce tam payirūpāseyya, na-y-idam sotam odaheyya. Yasmā ca kho payirūpāsati, tasmā sotam odahati, tasmā sotāvadhānassa payirūpāsanā bahukārā ti.

Payirupasanaya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukaro? Payirupasanaya bahukaram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchamati.

Payirūpāsanāya kho, Bhāradvāja, upasamkamanam bahukāram; no ce tam upasamkameyya, na-y-idam payirūpāseyya. Yasmā ca kho upasamkamati, tasmā payirūpāsati, tasmā payirūpāsanāya upasamkamanam bahukāran ti.

Upasamkamanassa pana, bho Gotamasa, katamo dhammo bahukāro? Upasamkamanassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Upasamkamanassa kho, Bhāradvāja, saddhā bahukārā; no ce tam saddhā jāyetha, na-y-idam upasamkameyya. Yasmā ca kho saddhā jāyati, tasmā upasamkamati, tasmā upasamkamanassa saddhā bahukārā ti.

Saccānurakkhanam² mayam bhavantam Gotamam apucchimha³; saccānurakkhanam bhavam Gotamo byākāsi, tañ ca pan'amhākam ruccati c' eva khamati ca, tena c'amhā⁴ attamanā. Saccānubodham bhavam Gotamo byākāsi, tañ ca pan'amhākam ruccati c' eva khamati ca tena c'amhā attamanā. Saccānupattim mayam bhavantam Gotamam apucchimha; saccānupattim bhavam Gotamo byākāsi, tañ ca pan'amhākam ruccati c' eva khamati ca tena c'amhā attamanā. Saccānupattim bhavam Gotamo byākāsi, tañ ca pan'amhākam ruccati c' eva khamati ca tena c'amhā attamanā. Saccānupattiyā bahukāram dhammam mayam bha-

¹ Si payirup. ²Sk saddhān⁰. ³ Si ap-hā. ⁴ So Sk Si; Bm amha. ² Bm Si saccam anubodham.

vantam Gotamam apucchimha, saccānupattiyā bahukāram dhammam bhavam Gotamo byākāsi, tañ ca pan' amhākam ruccati c' eva khamati ca tena c' amhā attamanā. Yam yad eva ca pana mayam bhavantam Gotamam apucchimha, tam tad eva bhavam Gotamo byākāsi, tañ ca pan' amhākam ruccati c' eva khamati ca tena c' amhā attamanā. Mayam hi, bho Gotama, pubbe evam jānāma: Ke ca muṇḍakā samaṇakā ibbhā¹ kaṇhā bandhupādāpaccā, ke ca dhammassa aññātāro ti. Ajanesi vata me bhavam Gotamo samaṇesu samaṇapemam, samaṇesu samaṇapasādam, samaṇesu samaṇagāravam. Abhikkantam, bho Gotama, abhikkantam, bho Gotama, — pe — upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatan ti.

Cańkisuttam pancamam.

96.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anathapindikassa arame. Atha kho Esukārī brāhmano yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho Esukārī brāhmaņo Bhagavantam etad avoca: Brāhmanā, bho Gotama, catasso pāricariyā pañnāpenti; brāhmaņassa pāricariyam pannāpenti, khattiyassa pāricariyam paññāpenti, vessassa pāricariyam paññāpenti, suddassa pāricariyam paññapenti. Tatr' idam 2, bho Gotama, brahmana brāhmaņassa pāricariyam pannāpenti: Brāhmano vā brāhmanam paricareyya, khattiyo va brahmanam paricareyya, vesso vā brāhmanam paricareyya, suddo vā brāhmanam parica-Idam kho, bho Gotama, brāhmanā brāhmanassa reyyāti.

¹ So Si; Sk imabhā kimhā; Bm ibbhā kinhā. ² Si tatrīdam. vol. II.

pāricariyam paññāpenti. Tatr' idam, bho Gotama, brāhmaṇā khattiyassa pāricariyam paññāpenti: — Khattiyo vā khattiyam paricareyya, vesso vā khattiyam paricareyya, suddo vā khattiyam paricareyyāti. Idam kho, bho Gotama, brāhmaṇā khattiyassa pāricariyam paññāpenti. Tatr' idam, bho Gotama, brāhmaṇā vessassa pāricāriyam paññāpenti: — Vesso vā vessam paricareyya, suddo vā vessam paricareyyāti. Idam kho, bho Gotama, brāhmaṇā vessassa pāricariyam paññāpenti. Tatr' idam, bho Gotama, brāhmaṇā suddassa pāricariyam paññāpenti: — Suddo va suddam paricareyya. Ko¹ pan' añño suddam paricarissatīti? Idam kho, bho Gotama, brāhmaṇā suddassa pāricariyam paññāpenti. Brāhmaṇā, bho Gotama, imā catasso pāricariyā paññāpenti. Idha bhavam Gotamo kim āhāti?

Kim pana, brāhmaņa, sabbo loko brāhmaņānam etad abbhanujānāti², — imā catasso pāricariyā paññāpentūti³?

No h' idam, bho Gotama.

Seyyathāpi, brāhmaṇa, puriso daļiddo 4 assako anāļhiyo 5, tassa akāmassa bilam olaggeyyum 6: Idam te, ambho purisa, mamsam khāditabbam, mūlan ca anuppadātabban 7 ti, — evam eva kho, brāhmaṇa, brāhmaṇā appatinnāye 8 tesam 9 samaṇabrāhmaṇānam atha ca pan' imā catasso pāricariyā pannāpenti. Nāham, brāhmaṇa, sabbam paricaritabban ti vadāmi. Na panāham, brāhmaṇa, sabbam na paricaritabban ti vadāmi. Yam hi 'ssa, brāhmaṇa, paricarato, pāricariyā hetu pāpiyo assa na seyyo. nāhan tam paricaritabban ti vadāmi. Yan ca khvāssa 10, brāhmaṇa, paricarato, pāricariyā hetu seyyo assa na pāpiyo, tam aham paricaritabban ti vadāmi. Khattiyam ce pi, brāhmaṇa, evam puccheyyum: Yam vā te paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa, na seyyo; yam vā te 11 paricarato pāricariyāhetu seyyo assa, na pāpiyo; kam 12 ettha paricareyyāsīti? Khattiyo pi hi, brāh-

Sk adds vā.
 Bm abbhāno.
 So Si; Sk Bm p-entīti. Cfr. p. 180.
 Bm daliddo.
 So Sk Si; Bm anāliyo.
 So Bu Bm & Sk infra; Sk cilam olangeyyam here; Si vilam ol.
 Sk anuppādātabban.
 Bm apatinājaya.
 Sk keci here, but tesam infra.
 Si khvassa.
 Si ye.
 Si tam.

maņa, sammā vyākaramāno evam vyākareyya: Yam hi me pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, paricarato tam paricareyyam. Yan ca kho me paricarato paricariya hetu seyyo assa na pāpiyo, tam aham paricareyyan ti. Brāhmanam ce pi, brāhmana, — pe 2 — vessam ce pi, brāhmaņa, suddam ce pi, brāhmaņa, evam puccheyyum: Yam vā te paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa, na seyyo; yam vā te paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo; kam³ ettha paricareyyāsīti? Suddo pi hi, brāhmana, sammā vyākaramāno evam vyākareyya: Yam hi me paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, nahan tam paricareyyam. Yan ca kho me paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo, tam aham paricareyyan ti. Nāham, brāhmana, uccākulīnatā 4 sevyam so ti vadāmi. Na panāham, brāhmaņa, uccākulīnatā pāpiyam so ti vadāmi. Nāham, brāhmana, ulāravannatā seyyam so ti vadāmi. Na panāham, brāhmaņa, uļāravaņņatā pāpiyam so ti vadāmi. Nāham, brāhmana, ulārabhogatā seyyam so ti vadāmi. Na panāham, brāhmana, ulārabhogatā 5 pāpiyam so ti vadāmi. Uccākulīno pi hi, brāhmaņa, idh' ekacco pāņātipātī hoti adinnādāyī hoti kāmesu micchācārī hoti musāvādī hoti pisunāvāco hoti pharusāvāco hoti samphappalāpī hoti abhijjhālū hoti vyāpannacitto hoti micchāditthi hoti; tasmā na uccākulīnatā seyyam so ti vadāmi. Uccākulīno pi hi, brāhmaņa, idh' ekacco pāņātipātā paţivirato hoti adinnādānā pativirato hoti kāmesu micchācārā pativirato hoti musāvādā pativirato hoti pisunācāvāya pativirato hoti pharusāvācāya pativirato hoti samphappalāpā pativirato hoti anabhijihālū hoti avyāpannacitto hoti sammāditthi hoti; tasmā na uccākulīnatā pāpiyam so ti vadāmi. Ulāravaņņo pi hi, brāhmaņa, — pe 6 — uļārabhogo pi hi, brāhmaņa, idh' ekacco 7 pāņātipātī ... micchādiţthi hoti tasmā na ulārabhogatā seyyam so vadāmi. Uļārabhogo pi hi, brāhmana, idh' ekacco pāņātipātā pativirato... sammāditthi hoti, tasmā na ulāra-

¹ Sk here adds yam va te paricarato pāricariyā hetu seyyo. ² Bm Si omit pe. ³ Si tam. ⁴ So Sk Si; Bm uccakulinatā. ⁵ Sk ulārakaṇṇatā. ⁶ Si omits pe & recites in full, as above: idh' ekacco...pāpiyam so ti vadāmi. ⁷ Bm pānātipātī hoti — pe — micchadiṭthī hoti. Tasmā...

bhogatā pāpiyam so ti vadāmi. Nāham, brāhmaņa, sabbam paricaritabban ti vadāmi; na panāham, brāhmaņa, sabbam na paricaritabban ti vadāmi. Yam hi 'ssa, brāhmaṇa, paricarato pāricariyāhetu saddhā vaddhati sīlam vaddhati sutam vaddhati cāgo vaddhati 1 pannā vaddhati, tam aham paricaritabban ti 2 vadāmīti.

Evam vutte Esukārī brāhmano Bhagavantam etad avoca: Brāhmanā, bho Gotama, cattāri dhanāni paññāpenti. brāhmanassa sandhanam paññāpenti khattiyassa sandhanam paññāpenti vessassa sandhanam paññāpenti suddassa sandhanam paññāpenti. Tatr' idam's, bho Gotama, brāhmaņā brāhmaņassa sandhanam pañnāpenti, — bhikkhācariyam; bhikkhācariyañ ca pana brāhmano sandhanam atimaññamāno akiccakārī hoti, gopo va adinnam ādiyamāno ti. Idam kho, bho Gotama, brāhmaņā brāhmaņassa sandhanam paññāpenti. Tatr' idam, bho Gotama, brāhmanā khattiyassa sandhanam pannāpenti, — dhanukalāpam; dhanukalāpan ca pana khattiyo sandhanam atimannamano akiccakari hoti, gopo va adinnam ādiyamāno ti. Idam kho, bho Gotama, brāhmaņā khattiyassa sandhanam paññāpenti. Tatr' idam, bho Gotama, brāhmaņā vessassa sandhanam paññāpenti, — kasigorakkham; kasigorakkhan ca pana vesso sandhanam atimannamāno akiceakārī hoti, gopo va adinnam ādiyamāno ti. kho, bho Gotama, brāhmaņā vessassa sandhanam paññāpenti. Tatr' idam, bho Gotama, brāhmanā suddassa sandhanam paññāpenti, - asitabyābhangin; asitabyābhangin ca pana suddo sandhanam atimannamano akiccakari hoti, gopo va adinnam ādiyamāno ti. Idam kho, bho Gotama, brāhmaņā suddassa sandhanam paññāpenti. Brāhmanā, bho Gotama4, imāni cattāri dhanāni pañnāpenti. Idha bhavam Gotamo kim āhāti?

Kim pana, brāhmaņa, sabbo loko brāhmaņānam etad abbhanujānāti: imāni dhanāni paññāpentūti⁵?

¹ Sk omits cāgo v. ² Bm adds: vadami. Yam hi 'ssa, brāhmaņa, paricarato pāricariyā hetu na saddhā vaddhati na silam v. na sutam v. na cāgo v. na paññā v., nāhan tam paricaritabban ti. ³ Si tatrīdam. ⁴ Sk omits brāhmaņā bho G. ⁵ So Si Bm p-tīti; Sk p-tunti.

No h' idam, bho Gotama.

Seyyathāpi, brāhmana, puriso daliddo assako anālhiyo, tassa akāmassa bilam olaggeyyum: Idam te, ambho purisa, mamsam khāditabbam, mūlan ca anuppadātabban ti, — evam eva kho, brāhmaņa, brāhmaņā appatinnāye tesam samanabrāhmanānam atha ca pan' imāni cattāri dhanāni pañnāpenti. Ariyam kho 1 aham, brāhmana, lokuttaram dhammam purissasa sandhanam pannāpemi. Porānam kho pan' assa mātāpettikam kulavamsam anussarato yattha yatth' eva attabhavassa abhinibbatti hoti, tena ten' eva sankham' gacchati. Khattiyakule ce attabhavassa abhinibbatti hoti, khattiyo tveva sankham gacchati. Brāhmanakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, brāhmaņo tveva sankham gacchati. Vessakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, vesso tveva sankham gacchati. Suddakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, suddo tveva sankham gacchati. Seyyathāpi, brāhmana, yam yad eva paccayam paticca aggi jalati, tena ten' eva sankham gacchati; - katthan ce 3 paticca aggi jalati, katthaggi tveva sankham gacchati; sakalikañ ce paticca aggi jalati, sakalikaggi tveva sankham gacchati; tinan ce paticca aggi jalati, tinaggi tveva sankham gacchati; gomayan ce paticca aggi jalati4, gomayaggi tveva sankham gacchati; - evam eva kho aham, brāhmana, ariyam lokuttaram dhammam purisassa sandhanam paññāpemi. Porānam kho pan' assa mātāpettikam kulavamsam anussarato yattha yatth' eva attabhavassa abhinibbatti hoti, tena ten' eva sankham gacchati. Khattiyakule ce attabhāvassa... &c. to... suddo tveva sankham gacchati. Khattiyakule ce pi, brāhmaņa, agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pānātipātā pativirato hoti adinnādānā pativirato hoti abrahmacariyā pațivirato hoti musavada pațivirato hoti pisunavacaya pațivirato hoti pharusavacaya pativirato hoti samphappalapa pațivirato hoti anabhijihalu hoti abyapannacitto hoti sammaditthi hoti, ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam. Brāh-

4 So Bm Si; Sk t' eva throughout.

¹ Si adds pana ² Bm Si sankhyam throughout. ³ Sk ceva throughout.

maṇakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyam pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti¹—pe— sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam. Vessakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti²—pe— sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam. Suddakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipatā paṭivirato hoti³.... dhammam kusalam Tam kim maññasi, brāhmaṇa? Brāhmaṇo va nu kho pahoti asmim padese averam abyāpajjham⁴ mettacittam bhāvetum, no khattiyo no vesso no suddo ti?

No h' idam, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotam, pahoti asmim padese averam abyāpajjham mettacittam bhāvetum, brāhmano pi hi, bho Gotama, vesso pi hi, bho Gotama, suddo pi hi, bho Gotama, — sabbe pi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti asmim padese averam abyāpajjham mettacittam bhāvetun ti.

Evam eva kho. brāhmaṇa, khattiyakulā ce pi agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti dhammam kusalam. Brāhmaṇakulā ce pi brāhmaṇa, —pe — vessakulā ce pi, brāhmaṇa, suddakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam.... dhammam kusalam. Tam kim maññasi, brāhmaṇa? Brāhmaṇo va nu kho pahoti sottim sinānim ādāya nadim gantvā rajojallam pavāhetum no khattiyo no vesso no suddo ti?

No h' idam, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama, pahoti sottim sinānim ādāya nadim gantvā rajojallam pavā-hetum, brāhmano pi hi, bho Gotama, vesso pi hi, bho Go-

¹ Si adds: adinnādānā p. hoti abrahmacariyā hoti musāvādā p. hoti.
² Si adds as in last note.
³ Bm pa sammaditthī hoti, arādhako hoti ñānam dhammam kusalam.
Tam kim ... ⁴ Bm abyābajjham.
⁵ Bm Si omit pe.
⁶Cf. supra pp. 46 & 151.
Sk sottim sinānim; Bm sotthisināni; Si sottim sinānam, the reading in the corrigenda for p. 151 also.

tama, suddo pi hi, bho Gotama, — sabbe pi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti sottim sinānim ādāya nadim gantvā rajojallam pavāhetun ti.

Evam eva kho, brāhmana, khattiyakulā ce pi agārasmā anagāriyam pabhajito hoti so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam agamma panatipata pativirato dhammam Brāhmanakulā ce pi, brāhmana, — pe — vessakulā ce pi, brāhmana, suddakulā ce pi, brāhmana, agārasmā anagāriyam pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam agamma panatipata pativirato dhammam maññasi. brāhmana? Tam kiṁ Idha kusalam. khattiyo muddhāvasitto nānājaccānam purisānam purisasatam sannipāteyya: Āyantu bhonto ye tattha khattiyakulā brāhmaņakulā rājannakulā uppannā, sākassa vā sālassa vā salalassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraņim ādāva aggim abhinibbattentu, tejo pātukarontu²; āyantu³ bhonto ye tattha candalakula nesadakula venakula rathakārakulā pukkusakulā uppannā, sāpānadoniyā vā sūkaradoniyā vā rajakadoņiyā vā elaņdakatthassa vā uttarāraņim ādāya aggim abhinibbattentu tejo pātukarontūti. Tam kim maññasi, brāhmana? Yo eva nu kho so khattiyakulā brāhmanakulā rājañňakulā uppannehi sākassa vā sālassa vā salaļassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāranim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, sveva nu khvāssa 5 aggi accimā c' eva 6 vannimā ca pabhassaro ca tena ca sakkā agginā aggikaraniyam kātum? Yo pana so candālakulā nesādakulā veņakulā 4 rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoņiyā vā sūkaradoniyā va rajakadoniyā va elandakatthassa va uttarāraņim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa aggi na c' eva accimā na 8 ca vaņņimā na 8 ca pabhassaro na ca tena sakkā agginā aggikaranīyam kātun ti?

No h' idam, bho Gotama. Yo⁹ so, bho Gotama, khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannehi sākassa vā

¹ Sk omits sākassavā. ² Bm dhātum karontu. ³ Si adds pana. ⁴ Sk venakulā; Bm Si venukulā. ⁵ Si khvassa. ⁶ Sk ca. ⁷ Bm suk⁶. ⁸ Sk omits na. ⁹ Si adds pi Bm adds pi hi.

sālassa va salaļassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraņim ādāya aggi abhinibbatto, tejo pātukato, svāssa aggi accimā c' eva¹ vaņņimā ca pabhassaro ca tena ca sakkā agginā aggikaraņīyam kātum. Yo pi so caņdālakulā nesādakulā veņakulā rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoņiyā vā sūkaradoņiyā vā rajakadoņiyā vā elaņdakatthassa vā uttarāraņim ādāya aggi abhinibbatto, tejo pātukato, so p' assa² aggi accimā c' eva¹ pabhassaro ca tena pi ca sakkā agginā aggikaraņīyam kātum. Sabbo pi hi, bho Gotama, aggi accimā c' eva vaņņimā ca pabhassaro ca, sabbena pi ca sakkā agginā aggikaraņīyam kātun ti.

Evam eva kho, brāhmaṇa, khattiyakulā ce pi agārasmā anagāriyam pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā pativirato dhammam kusalam. Brāhmaṇakulā ce pi, brāhmaṇa, — pe — vessakulā ce pi, brāhmaṇa, suddakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyam pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā paṭivirato dhammam kusalan ti.

Evam vutte Esukārī brāhmaņo Bhagavantam etad avoca: Abhikkantam, bho Gotama, abhikkantam, bho Gotama; —pe— upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāņupetam saraņam gatan 3 ti.

 $\mathbf{E}_{\mathtt{SUK}\mathbf{\bar{A}}\mathtt{RISUTTA\dot{M}^4}}$ снаттна $\dot{\mathtt{m}}_{\mathtt{5}}$.

97.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Rājagahe viharati Veļuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā Sāriputto Dakkhiņāgirismim 6 cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim. Atha kho aññataro

¹ Sk ca. ² Bm svāssa; Sk adds ti. ³ Sk here saranagatam. ⁴ So Sk Si Bu; Bm Esukārī. ⁵ Sk Si chaṇhamam. ⁶ So Sk Si Bu; Bm Dak-khiṇāgīrismim.

bhikkhu Rājagahe vassam vuttho¹ yena Dakkhiṇāgirī yen' āyasmā Sāriputto ten' upasamkami, upasamkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhim sammodi sammodanīyam katham sārāṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnnam kho tam bhikkhum āyasmā Sāriputto etad avoca: Kacc', āvuso, Bhagavā arogo² ca balavā cāti?

Arogo c', āvuso, Bhagavā balavā cāti.

Kacci pan', āvuso, bhikkhusamgho arogo ca balava cāti? Bhikkhusamgho pi kho, āvuso, arogo ca balavā cāti.

Ettha, āvuso, Taṇḍulapāladvārāyam ³ Dhānanjāni ⁴ nāma brāhmaņo atthi ⁵. Kacc', āvuso, Dhānanjāni nāma brāhmaņo arogo ca balavā cāti?

Dhānanjāni pi kho, āvuso, brāhmano arogo ca balavā cāti. Kacci pan', āvuso, Dhānanjāni brāhmano appamatto ti?

Kuto no 6, āvuso, Dhānanjānissa brāhmaņassa appamādo? Dhānanjāni, āvuso, brāhmaņo rājānam nissāya brāhmaņagahapatike vilumpati; brāhmaņagahapatike nissāya rājānam vilumpati. Yā pi 'ssa bhariyā saddhā saddhā kulā ānītā, sā pi 'ssa kālakatā, ann' assa bhariyā assaddhā assaddhā kulā ānītā ti.

Dussutam vat, āvuso, assumhā, dussutam vat āvuso assumhā 10, ye mayam Dhānanjānim brāhmaṇam pamattam 11 assumhā. Appeva ca nāma 12 mayam kadāci karahaci Dhānanjāninā brāhmaṇena saddhim samāgaccheyyāma, appeva nāma siyā kocid eva kathāsallāpo ti.

Atha kho āyasmā Sāriputto Dakkhināgirismim yathābhirantam viharitvā yena Rājagaham tena cārikam pakkāmi; anupubbena cārikam caramāno yena Rājagaham tad avasari. Tatra sudam āyasmā Sāriputto Rājagahe viharati Veļuvane Kalandakanivāpe. Atha kho āyasmā Sāriputto pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya Rājagaham pindāya

¹ Si vuttho. ² Sk ārogo. ³ So Si Bu; Sk Bm Tandulapālidvārāya. ⁴ So Sk Bu; Si Dhanañjani; Bm Dhānañjānī. ⁵ Bm omits atthi. ⁶ So Si; Bm pan'; Sk nu. ⁷ So MSS. ˚ Bm asaddhā asaddhakulā (but saddhā kulā above); Si asaddhā. ˚ Bm dusutam. ¹ Si omits this repetition. ¹ Sk appamattam. ¹ Sk omits appeva ca nāma; Si omits ca.

pāvisi. Tena kho pana samayena Dhānanjāni brāhmaņo bahi nagare¹ gāvo gotthe dohāpeti². Atha kho āyasmā Sāriputto Rājagahe piṇḍāya caritvā pacchābhattam piṇḍapātapatikkanto yena Dhānanjāni brāhmaņo ten' upasamkami. Addasā kho Dhānanjāni brāhmaņo āyasmantam Sāriputtam dūrato va āgacchantam, disvāna yen' āyasmā Sāriputto ten' upasamkami, upasamkamitvā āyasmantam Sāriputtam etad avoca: Ito, bho Sāriputta, payo pīyatam³ tāva bhattassa kālo bhavissatīti.

Alam, brāhmaņa. Katam me ajja bhattakiccam. Amukasmim me rukkhamule divāvibāro bhavissati, tattha āgaccheyyāsīti.

Evam bho ti kho Dhānanjāni brāhmaņo āyasmato Sāriputtassa paccassosi. Atha kho Dhānanjāni brāhmaņo pacchābhattam bhuttapātarāso yen āyasmā Sāriputto ten upasamkami, upasamkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhim sammodi sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho Dhānanjānim brāhmaṇam āyasmā Sāriputto etad avoca: Kacci si, Dhānanjāni. appamatto ti?

Kuto, bho Sāriputta, amhākam appamādo yesam no mātāpitaro posetabbā, puttadāro posetabbo, dāsakammakaraporisam posetabbam 5, mittāmaccānam mittāmaccakaraņīyam kātabbam, nātisālohitānam nātisālohitakaranīyam 6 kātabbam, atithīnam atithikaranīyam 7 kātabbam, pubbapetānam pubbapetakaranīyam kātabbam, devatānam devatākaranīyam kātabbam, ranno rājakaranīyam kātabbam, ayam pi kāyo pīņetabbo 8 brūhetabbo ti?

Tam kim maññasi, Dhānanjāni? Idh' ekacco mātāpitunnam hetu adhammacārī visamacārī assa; tam enam adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayam nirayapālā upakaddheyyum; — labheyya nu kho so: Aham kho mātāpitunnam hetu adhammacārī visamacārī ahosim, mā mam nirayam

¹ Sk nang. ² Bm Si duhāpeti. ³ So Sk; Si p. tava; Bm piyatam; Bu pīyyatam. ⁴ Bm kaccā. ⁵ So Sk Si; Bm dāsakammakarā p-bbā. ⁶ Sk ñ-itam k'īyam. ⁷ Si atithīk⁰. ⁸ Bm Si piņetabbo. ⁹ Bm Si mātāpitūnam.

nirayapālā ti; mātāpitaro vā pan' assa labheyyum: Eso kho amhākam hetu adhammacārī visamacārī ahosi; mā nam nirayam nirayapālā ti?

No h' idam, bho Sāriputta. Atha kho nam vikandantam ¹ yeva niraye nirayapālā pakkhipeyyum.

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī assa; tam enam adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayam nirayapālā upakaḍḍheyyum; — labheyya nu kho so: Aham kho puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī ahosim, mā mam nirayam nirayapālā ti; puttadāro vā pan' assa labheyyum: Eso kho amhākam hetu adhammacārī visamacārī ahosi; mā nam nirayam nirayapālā ti?

No h' idam, bho Sāriputta. Atha kho nam vikandantam ' yeva niraye nirayapālā pakkhipeyyum.

Tam kim maññasi, Dhānanjāni? Idh' ekacco dāsa-kammakaraporisassa hetu adhammacārī vicamacārī assa; tam enam addhammacariyāvisamacariyāhetu nirayam nirayapālā² upakaddheyyum; — labheyya³ nu kho so: Aham kho dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī ahosim, mā mam nirayam nirayapālā ti; dāsakammakaraporisam⁴ vā pan' assa labheyya: Eso kho amhākam hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā nam nirayam nirayapālā ti?

No h' idam, bho Sāriputta. Atha kho nam vikandantam yeva niraye nirayapālā pakkhipeyyum.

Tam kim maññasi, Dhānanjāni? Idh' ekacco mittā-maccānam hetu.... (&c. as above mutatis mutandis down to).... pakkhipeyyum.

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Idh ekacco ñātisālohitānam hetu.... (&c. as above mutatis mutandis down to).... pakkhipeyyum.

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco atithīnam hetu (&c. as above mutatis mutandis down to) pakkhipeyyum.

¹ Sk vikkandantam. 2 Sk adds upālā. 3 Here, as once supra, Sk reads labheyyum. 4 So Si; Sk d-risan ca pan'.... labheyyum; Bm d-rā vā labeyyam.

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco pubbapetānam hetu.... (&c. as above mutatis mutandis down to) pakkhipeyyum.

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco devatānam hetu (&c. as above mutatis mutandis down to) pakkhipeyyum.

Tam kim maññāsi, Dhānañjāni? Idh' ekacco rañño hetu (&c. as above mutatis mutandis down to) pakkhipeyyum.

Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Idh' ekacco kāyassa pīṇanāhetu¹ brūhanāhetu² adhammacārī visamacārī assa; tam enam adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayam nirayapālā upakaḍḍheyyum; — labheyya nu kho so: Aham kho kāyassa pīṇanāhetu¹ brūhanāhetu² adhammacārī visamacārī ahosim; mā mam nirayam nirayapālā ti; pare vā pan' assa labheyyum: Eso kho kāyassa pīṇanāhetu¹ brūhanāhetu² adhammacārī visamacārī ahosi, mā nam nirayam nirayapālā ti?

No h' idam, bho Sāriputta. Atha kho nam vikandantam yeva niraye nirayapālā pakkhipeyyum.

Tam kim mannasi, Dhananjani? Yo va matapitunnam hetu adhammacari visamacari assa, yo va matapitunnam hetu dhammacari samacari assa, katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, mātāpitunnam hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, mātāpitunnam hetu dhammacārī samacārī assa. tad ev'ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā mātāpitaro c' eva posetum, na ca pāpakammam kātum³, punnan ca patipadam patipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā puttadārassa hetu adhammacārī assa, yo vā puttadārassa hetu dhammacārī samacārī assa, katamam seyyo ti?

¹ Sk pinanahetu; Bm Si pinana hetu. ² Sk brühanahetu. ³ So Bm Si; Sk here & elsewhere in this Sutta kattum.

Yo hi, bho Sāriputta, puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo. Yo ca kho, bho Sāriputta, puttadārassa hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi 1, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā puttadāre 2 c' eva posetum na ca pāpakammam kātum punnan ca patipadam patipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā dāsakammakaraporisassa hetu dhammacārī samacārī assa, katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, dāsakammakaraporisassa hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā dāsakammakaraporisan c'eva posetum na ca pāpakammam kātum punnan ca patipadam patipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā mittāmaccānam hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā mittāmaccānam hetu dhammacārī samacārī assa, katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, mittāmaccānam hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, mittāmaccānam hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā mittāmaccānam c' eva³ mittāmaccakaranī-yam kātum na ca pāpakammam kātum punnan ca patipadam patipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā nātisālohitānam hetu adhammacārī visamacārī assa, yo va nātísālohitānam hetu dhammacārī samacārī assa, katamam seyyo ti?

¹ Sk here omits hi. ² So Sk Si; Bm puttadāran. ³ Sk adds hetu dhammacārī.

Yo hi, bho Sāriputta, ñātisālohitānam hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, ñātisālohitānam hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā nātisālohitānam c'eva nātisālohitakaranī-yam kātum na ca pāpakammam kātum punnan ca paṭipadam paṭipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā atithīnam hetu dhammacārī visamacārī assa, yo vā atithīnam hetu dhammacārī samacārī assa, katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, atithīnam hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, atithīnam hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā atithīnam c'eva atithīkaranīyam kātum na ca pāpakammam kātum punnan ca patipadam patipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā pubbapetānam hetu adhammacārī visamacārī assa. yo vā pubbapetānam hetu dhammacārī samacārī assa, — katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, pubbapetānam hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, pubbapetānam hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā pubbapetānam c'eva pubbapetakaraniyam kātum na ca pāpakammam kātum punnan ca patipadam patipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā devatānam hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā devatānam hetu dhammacārī samacārī assa, — katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, devatānam hetu adhammacārī samacārī assa, na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, devatānam hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha

seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni. anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā devatānam c' eva devatākaranīyam kātum na ca pāpakammam kātum punnan ca patipadam patipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā ranno hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā ranno hetu dhammacārī samacārī assa, — katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, rañño hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, rañño hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev'ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā ranno c'eva rājakaranīyam¹ kātum na ca pāpakammam kātum punnan ca patipadam patipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu² adhammacārī visamacārī assa, yo vā kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu dhammacārī samacārī assa, — katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā kāyan c'eva piņetum brūhetum, na ca pāpakammam kātum punnan ca paṭipadam paṭipajjitun ti.

Atha kho, Dhānanjāni brāhmano āyasmato Sāriputtassa bhāsitam abhinanditvā anumoditvā utthāy' āsanā pakkāmi.

Atha kho Dhānanjāni brāhmaņo aparena samayena ābādhiko ahosi dukkhito bāļhagilāno. Atha kho Dhānanjāni brāhmaņo annataram purisam āmantesi: — Ehi tvam, ambho

¹ So Si; Sk Bm rājākaraņīyam. ² Sk pīņanahetu brūhanahetu. ³ Bm throughout reads aññesam hetukā. ⁴ So Bm; Si kāyassa; Sk kāyo.

purisa, yena Bhagavā ten' upasamkama, upasamkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi: Dhānanjāni, bhante brāhmaņo ābādhiko dukkhito bāļhagilāno 1; so Bhagavato pāde sirasā vandatīti; yena c'āyasmā Sāriputto ten' upasamkama, upasamkamitvā mama vacanena āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandāhi: Dhānanjāni, bhante, brāhmaņo ābādhiko dukkhito bāļhagilāno; so āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandatīti; evan ca vadehi: Sādhu kira, bhante, āyasmā Sāriputto yena Dhānanjānissa brāhmaņassa nivesanam ten' upasamkamatu anukampam upādāyāti.

Evam bhante ti kho so puriso Dhānanjānissa brāhmanassa vacanam pațisutvā yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho so puriso Bhagavantam etad avoca: Dhānanjāni, bhante, brāhmano ābādhiko dukkhito bālhagilāno; so Bhagavato pāde sirasā vandatīti. Yena c'āyasmā Sāriputto ten' upasamkami, upasamkamitvā āyasmantam Sāriputtam abhivadetva ekamantam nisidi. Ekamantam nisinno kho so puriso² āyasmantam Sariputtam etad avoca: Dhānañjāni, bhante, brāhmaņo ābādhiko dukkhito bāļhagilāno; so āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandati evan ca vadeti: Sādhu kira, bhante, āyasmā Sāriputto yena Dhānanjānissa brāhmanassa nivesanam ten' upasamkamatu amkampam upā-Adhivāsesi kho āyasmā Sāriputto tunhībhāvena dāvāti. Atha kho āyasmā Sāriputto nivāsetvā pattacīvaram ādāya yena Dhānanjānissa brāhmanassa nivesanam ten' upasamkami, upasamkamitvā paññatte āsane nisīdi. Nisajia kho āyasmā Sāriputto Dhānanjānim brāhmanam etad Kacci te, Dhānanjāni, khamanīyam 3 kacci yāpaniyam 4, kacci dukkhā vedanā patikkamanti no abhikkamanti, patikkamo 'sānam 5 paññāyati no abhikkamo ti?

Na me, bho Sāriputta, khamanīyam, na yāpanīyam, bāļhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no patikkamanti, abhikkamo 'sānam paññāyati, no patikkamo. Seyyathāpi, bho

¹ Bm bāļhagīlano. ² Sk omits. ³ So Si Sk; Bm khamaniyam. Cf. 1 J. 408. ⁴ So Si; Bm yāpaniyam; Sk yāpaṇīyam. ⁵ So all MSS.

Sāriputta, balavā puriso tinhena sikharena muddhānam 1 abhimattheyya², evam eva kho me, bho Sāriputta, adhimattā vātā muddhānam ühananti3; na me, bho Sāriputta, khamanīyam na yāpanīyam, bālhā me dukkhā vedanā abhikkamanti no patikkamanti, abhikkamo 'sānam paññāyati no patikkamo Seyyathāpi, bho Sāriputta, balavā puriso daļhena varattābandhena4 sīse sīsavethanam 5 bandheyya6, evam eva kho me, bho Sāriputta, adhimattā sīse sīsavedanā; na me, bho 7 Sāriputta, khamanīyam na yāpanīyam's, bāļhā me dukkhā vedanā abhikkamanti no paţikkamanti, abhikkamo 'sānam paññāyati no paţikkamo. Seyyathāpi, bho Sāriputta, dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā tinhena govikantanena 10 kucchim parikanteyya, evam eva kho me, bho Sāriputta, adhimattā vātā kucchim parikantanti; na me, bho Sāriputta, khamaniyam na yāpaniyam, bālhā me dukkhā vedanā abbikkamanti no patikkamanti, abbikkamo 'sānam paññāyati no patikkamo. Seyyathāpi, bho Sāriputta, dve balavanto purisā dubbalataram purisam nānābāhāsu gahetvā angārakāsuyā santāpeyyum samparitāpeyyum; — evam eva kho me, bho Sāriputta, adhimatto kāyasmim dāho 11; na me. bho Sāriputta, khamanīyam na yāpanīyam, bāļhā me dukkhā vedanā abhikkamanti no paṭikkamanti, abhikkamo 'sānam paññāyati no paţikkamo ti.

Tam kim mannasi, Dhananjani? Katamam seyyo, — nirayo va tiracchanayoni va ti?

Nirayā, bho Sāriputta, tiracchānayoni seyyo ti.

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Katamam seyyo, — tiracchānayoni vā pettivisayo 12 vā ti?

Tiracchānayoniyā, bho Sāriputta, pettivisayo seyyo ti.

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Katamam seyyo, — pettivisayo vā manussā vā ti?

Pettivisayā, bho Sāriputta, manussā seyyo ti.

Digitized by Google

¹ Bm muddhanim. ² Sk abhimanteyya. ³ Si ohananti; Bm uhananti, Cf. 2 Jāt. 73. ⁴ Sk varattamb.; Bm v-khandena; Si v-khandena. ⁵ So Sk; Bm sīsavetham; Si sīsavedhanam. ⁶ Bm Si dadeyya. ⁷ So Bm Si; Sk hosi na kho. ⁸ So Sk here et infra. ⁹ Sk dukkho. ¹⁰ Sk govittakena. ¹¹ Sk daho. ¹² Bm Si pittisayo.

Tam kim mannasi, Dhananjani? Katamam seyyo, — manussa va Catummaharajika deva va ti?

Manussehi, bho Sāriputta, Cātummahārājikā devā seyyo ti. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Katamam seyyo, — Cātummahārājikā vā³ devā Tāvatimsā vā³ devā ti?

Cātummahārājikehi, bho Sāriputta, devehi Tāvatimsā devā seyyo ti.

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Katamam seyyo, — Tāvatimsā vā devā Yāmā vā devā 2 ti?

Tāvatimsehi, bho Sāriputta, devehi Yāmā devā seyyo ti. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Katamam seyyo, — Yāmā vā 3 devā Tusitā 4 vā devā ti?

Yāmehi, bho Sāriputta, devehi Tusitā devā seyyo ti.

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Katamam seyyo, — Tusitā devā Nimmānaratī 5 vā devā ti?

Tusitehi, bho Sāriputta, devehi Nimmānaratī devā seyyo ti.

Tam kim mannasi, Dhananjani? Katamam seyyo, — Nimmanaratī va deva Paranimmitavasavattī 6 va deva 7 ti?

Nimmānaratīhi, bho Sāriputta, devehi Paranimmitavasavattī devā seyyo ti.

Tam kim maññasi. Dhānañjāni? Katamam seyyo, — Paranimmitavasavattī vā ⁷ devā Brahmaloko vā ti?

Brahmaloko ti bhavam Sāriputto āha, Brahmaloko ti 8 bhavam Sāriputto āhāti 9.

Atha kho āyasmato Sāriputtassa etad ahosi: Ime kho brāhmaṇā Brahmalokādhimuttā. Yannūnāham Dhānanjānissa brāhmaṇassa Brahmānam sahavyatāya maggam deseyyan ti. Brahmānam te⁹, Dhānanjāni, sahavyatāya maggam desessāmi. Tam suṇāhi, sādhukam manasikarohi; bhāsissāmīti.

Evam bho ti kho Dhānanjāni brāhmano $^{\mbox{\tiny 1}}$ āyas
mato Sāriputtassa paccassosi.

¹ Bm cātumah⁰. ² Sk omits devā. ⁸ Sk omits; Si places vā after devā (throughout). ⁴ Bm Tussītā. ⁵ Bm Nimānarati. ⁶ Bm P—i. ⁷ Sk omits. ⁸ So Sk Si; Bm omits this line. ⁹ Bm adds Katamam Sāriputto āha Brahmaloko tí.

Ayasmā Sāriputto etad avoca: — Katamo ca. Dhānanjāni, Brahmānam sahavyatāya maggo? Idha, Dhānanjāni, bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharati tathā dutiyam tathā tatiyam tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena² appamāņena averena avyāpajjhena³ pharitvā viharati. Ayam pi⁴kho, Dhānanjāni, Brahmānam sahavyatāya maggo. Puna ca param, Dhānanjāni, bhikkhu karuṇāsahagatena cetasā⁵, muditāsahagatena cetasā, upekhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharati tathā dutiyam tathā tatiyam tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena avyāpajjhena pharitvā viharati. Ayam kho, Dhānanjāni, Brahmānam sahavyatāya maggo ti.

Tena hi, bho Sāriputta, mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi: Dhānanjāni, bhante, brāhmaņo ābādhiko dukkhito bāļhagilāno, so Bhagavato pāde sirasā vandatīti.

Atha kho āyasmā Sāriputto Dhānanjānim brāhmaņam sati uttarikaraņīye, hīne Brahmaloke patiţţhāpetvā uţţhāy'āsanā pakkāmi. Atha kho Dhānanjāni brāhmaņo acirapakkante āyasmante Sāriputte kālam akāsi, Brahmalokam uppajji's.

Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Eso, bhikkhave, Sāriputto Dhānanjānim brāhmanam sati uttarikaraniye hine Brahmaloke patiṭṭhāpetvā uṭṭhāy' āsanā pakkanto ti.

Atha kho āyasmā Sāriputto yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho āyasmā Sāriputto Bhagavantam etad avoca: Dhānanjāni, bhante, brāhmano ābādhiko dukkhito bāļhagilāno, so Bhagavato pāde sirasā vandatīti.

Kim pana tvam, Sāriputta, Dhānanjānim brāhmanam

Sk mānavo.
 Sk adds cetasā.
 Bm abyābajjhena.
 Cf. I, 38.
 Sm omits pi.
 Bm adds gha.
 So Sk; cf. I., 528; Bm upapajjati;
 Si upapajji.

sati uttarikaraņīye, hīne Brahmaloke patiţţhāpetvā utthāy' āsanā pakkanto ti?

Mayham kho, bhante, evam ahosi: Ime kho brāhmaṇā Brahmalokādhimuttā. Yannūnāham Dhānanjānissa brāhmaṇassa Brahmānam sahavyatāya maggam deseyyan ti.

Kālakato ca 1, Sāriputta, Dhānanjāni brāhmano Brahmalokan 2 ca uppanno 3 ti.

DHĀNAÑJĀNISUTTAM SATTAMAM.

98.

(The text of this Sutta is identical with that of Sutta No. 35 of the Sutta Nipāta.)

Vasețthasuttam ațthamam.

99.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Tena kho pana samayena Subho māṇavo Todeyyaputto Sāvatthiyam paṭivasati aññatarassa gahapatissa nivesane kenacid eva karaṇīyena. Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto yassa gahapatissa nivesane paṭivasati tam gahapatim etad avoca:— Sutam me tam gahapati: Avivittā Sāvatthi arahantehīti. Kan nu kh'ajja samaṇam vā brāhmaṇam vā payirupāseyyāmāti ?

Ayam, bhante, Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiņḍikassa ārāme. Tam, bhante, Bhagavantam payirupāsassūti.

¹ Bm kalankato va. ² Si Brahmaloke. ³ Bm Si upapanno. ⁴ So Sk; Bm Si kam nu khvajja. Cf. 1 Dīgha 47. ⁵ So Si; Sk (as frequently) payirūp⁰, as Bm always.

Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto tassa gahapatissa paṭisutvā yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīyam katham sārāṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavantam etad avoca:

— Brāhmaṇā, bho Gotama, evam āhamsu: Gahaṭṭho ārādhako hoti nāyam dhammam kusalam; na pabbajito ārādhako hoti nāyam dhammam kusalam ti. Idha bhavam Gotamo kim āhāti?

Vibhajjavādo kho aham ettha, māṇava; nāham ettha ekamsavādo. Gihissa vā 'ham, māṇava, pabbajitassa vā micchāpaṭipattim na vaṇṇemi. Gihī vā hi, māṇava, pabbajito vā micchāpaṭipanno micchāpaṭipattādhikaraṇahetu na ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam. Gihissa vā 'ham, māṇava, pabbajitassa vā sammāpaṭipattim vaṇṇemi. Gihī vā hi, māṇava, pabbajito vā sammāpaṭipanno sammāpaṭipattādhikaraṇahetu ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalan ti.

Brāhmaṇā, bho Gotama, evam āhamsu: Mahaṭṭham 4 idam mahākiccam mahādhikaraṇam mahāsamārambham gharāvāsakammaṭṭhānam mahapphalam hoti; appaṭṭham 5 idam appakiccam appādhikaraṇam appasamārambham pabbajjākammaṭṭhānam appaphalam hotīti. Idha bhavam Gotamo kim āhāti?

Ettha pi kho aham, māṇava, vibhajjavādo, nāham ettha ekamsavādo. Atthi, māṇava, kammaṭṭhānam mahaṭṭham mahā-kiccam mahādhikaraṇam mahāsamārambham vipajjamānam appaphalam hoti. Atthi, māṇava, kammaṭṭhānam mahaṭṭham mahākiccam mahādhikaraṇam mahāsamārambham sampajjamānam mahapphalam hoti. Atthi, māṇava, kammaṭṭhānam appaṭṭham appakiccam appādhikaraṇam appasamārambham vipajjamānam appaphalam hoti. Atthi, māṇava, kammaṭṭhānam appaṭṭham appakiccam appādhikaraṇam appasamārambham sampajjamānam mahapphalam hoti. Katamañ ca 6,

¹ Bm Si gīhissa. ² Si omits na. ³ Bm gīhi. ⁴ So Sk Bm Bu; Si mahattham. ⁴ So Sk Bm Bu; Si appattham. ⁶ Bm Si katamam.

mānava, kammatthānam mahattham mahākiccam mahādhikaranam mahāsamārambham vipajjamānam appaphalam hoti? Kasī 1 kho, māṇava, kammaṭṭhānam mahaṭṭham mahākiccam mahādhikaranam mahāsamārambham vipajjamānam phalam hoti. Katamañ ca, mānava, kammatthānam mahattham mahakiccam mahadhikaranam mahasamarambham sampajjamānam mahapphalam hoti? Kasī yeva kho, mānava, kammatthanam mahattham mahākiccam mahādhikaranam mahāsamārambham sampajjamānam mahapphalam hoti. tamañ ca, mānava, kammatthānam appattham appakiccam appādhikaraņam appasamārambham vipajjamānam appaphalam Vanijjā 2 kho, mānava, kammatthānam appattham appakiccam appadhikaranam appasamarambham vipajjamanam appaphalam hoti. Kataman ca, manava, kammatthanam appattham appakiccam appadhikaranam appasamārambham sampajjamānam mahapphalam hoti? Vanijjā yeva kho, mānava, kammatthānam appattham appakiccam appādhikaranam appasamārambham sampajjamānam mahapphalam Sevvathāpi, mānava, kasī kammatthānam mahattham mahākiccam mahādhikaranam mahāsamārambham vipajjamānam appaphalam hoti, evam eva kho, mānava, gharāvāsakammatthānam mahattham mahakiccam mahādhikaranam mahāsamārambham vipajjamānam appaphalam hoti. thāpi, māṇava, kasī yeva kammatthānam mahattham mahākiccam mahādhikaranam mahāsamārambham sampajjamānam mahapphalam hoti, evam eva kho, manava, gharavasakammatthanam mahattham mahakiccam mahadhikaranam mahasamārambham sampajjamānam mahapphalam hoti. Sevyathāpi, mānava, vanijjā kammatthānam appattham appakiccam appādhikaranam appasamārambham vipajjamānam appaphalam hoti, evam eva kho, mānava, pabbajjā kammatthānam appattham appakiccam appadhikaranam appasamarambham vipajjamanam appaphalam hoti. Seyyathāpi, mānava, vanijjā yeva kammatthanam appattham appakiccam appadhikaranam appasamārambham sampajjamānam mahapphalam hoti, evam eva

¹ Bm Si kasi. ² So Sk Si; Bm vānijā,

kho, māṇava, pabbajjā kammatṭḥānam appaṭṭham appakiccam appādhikaraṇam appasamārambham sampajjamānam mahapphalam hotīti 1.

Brāhmaṇā, bho Gotama, pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāyāti.

Ye te, māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, sace te agaru², sādhu te pañca dhamme imasmim³ parisatim⁴ bhāsassūti.

Na kho me 5, bho Gotama, garu, yatth' assu 6 bhavanto 7 vā nisinnā bhavantarūpā vā 8 ti.

Tena hi, māņava, bhāsassūti.

Saccam kho, bho Gotama, brāhmaṇā paṭhamam dhammam paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Tapam hho, bho Gotama, brāhmaṇā dutiyam dhammam paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Brahmacariyam hho, bho Gotama, brāhmaṇā tatiyam dhammam paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Ajjhenam kho, bho Gotama, brāhmaṇā catuttham dhammam paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Cāgam kho, bho Gotama, brāhmaṇā pañcamam dhammam paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Brāhmaṇā, bho Gotama, ime pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa arādhanāya. Brāhmaṇā, bho Gotama, ime pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa arādhanāyāti. Idha bhavam Gotamo kim āhāti?

Kim pana, māṇava? Atthi koci brāhmaṇānam ekabrāhmaṇo pi yo evam āha: Aham imesam pañcannam dhammānam abhiññā sacchikatvā vipākam pavedemīti?

No h' idam, bho Gotama.

Kim pana, māṇava? Atthi koci brāhmaṇānam ekācariyo pi ekācariyapācariyo pi yāva sattamā ācariyamahayugā yo evam āha: Aham imesam pancannam dhammānam sayam abhinnā sacchikatvā vipākam pavedemīti?

No h' idam, bho Gotama.

 ¹ Sk hoti.
 ² Sk agarū.
 ⁵ So all MSS. Si appends the following note: Imissan ti pāṭhena bhavitabbam.
 ⁴ Bm Si parisati (as at p. 140).
 ⁵ Si omits me.
 ⁶ Sk yatthassa.
 ⁷ Sk Bu bhagavanto.
 ⁸ So Si; Bm nisinno bh-po; Sk bhagavantam rūpā; Bu bhavantarūpaō cāti.
 ⁹ Bm tapaō ca.
 ¹⁰ Bm adds pi.

Kim pana, māṇava? Ye pi te brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro mantānam pavattāro, yesam idam etarahi brāhmaṇā porāṇam mantapadam gītam pavuttam samihitam tad anugāyanti tad anubhāsanti bhāsitam anubhāsanti vācitam anuvācenti, — seyyathīdam Aṭṭhako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Aṅgiraso² Bhāradvājo Vāseṭṭho Kassapo Bhagu, —te pi evam āhamsu: Mayam imesam pañcannam dhammānam sayam abhiññā sacchikatvā vipākam pavedemāti?

No h' idam, bho Gotama.

Iti kira, māṇava, na 'tthi koci brāhmaṇānam ekabrāhmaṇo pi yo sevam āha: Aham imesam pancannam dhammānam sayam abhinnā sacchikatvā vipākam pavedemīti. Na tthi koci brāhmaṇānam ekācariyo pi ekācariyapācariyo pi yāva sattamā ācariyamahayugā yo evam āha: Aham imesam pancannam dhammānam sayam abhinnā sacchikatvā vipākam pavedemīti. Ye pi te brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro ... (&c. as above, inserting na before evam āhamsu) .. pavedemāti. Seyyathāpi, māṇava, andhaveṇi paramparā samsatta purimo pi na passati majjhimo pi na passati pacchimo pi no passati, — evam eva kho, maṇava, andhaveṇūpamam mañne brāhmaṇānam bhāsitam sampajjati, purimo pi na passati majjhimo pi na passatīti.

Evam vutte Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavatā andhaveṇūpamena vuccamāno kupito anattamano Bhagavantam yeva khumsento Bhagavantam yeva vambhento Bhagavantam yeva vadamāno: Samaṇo 8 Gotamo 9 pāpiko bhavissatīti, Bhagavantam etad avoca: Brāhmaṇo, bho 10 Gotama, Pokkharasāti 11 Opamañño 12 Subhagavaniko evam āha: Evam eva 13 pan' im' eke 14 samaṇabrāhmaṇā uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesam paṭijānanti; tesam idam bhā-

¹ Sk samihitam. ² Sk Yamataggī Angīraso. ³ Sk so. ⁴ Bm hi. ⁵ Sk a-ī. ⁶ So Si; Bm sambhattā; Sk paramparāyam sattā. ⁷ So Si Bm; Sk andhavenupamam nē. ⁸ Sk adds ca. ⁹ Bm adds pi. ¹⁰ Si omits bho. ¹¹ So Sk Si; Bm P-ti. Bu hereon says: Tattha Pokkharasātīti idam tassa nāmam. Pokkharasādīti pi vuccati. See 1 Sum. Vil. 244 & I Dīgha 87. ¹² Sk Opamannē. ¹⁸ Si adds kho. ¹⁴ So all MSS., Si dividing ime ke.

sitam hassakam yeva sampajjati, nāmakam yeva sampajjati, rittakam yeva sampajjati, tucchakam yeva sampajjati ¹. Katham hi ² nāma manussabhūto uttarimanussadhammā ³ alamariyanānadassanavisesam nassati vā dakkhissati ⁴ vā sacchi ⁵ vā karissatīti, n' etam thānam vijjatīti.

Kim pana, māṇava, brāhmaṇo Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko sabbesam yeva samaṇabrāhmaṇānam cetasā ceto paricca pajānātīti?

Sakāya pi hi, bho Gotama, puņņikāya dāsiyā brāhmaņo Pokkharasāti Opamañňo Subhagavaniko na 6 cetasā ceto paricca pajānāti, kuto pana sabbesam yeva samaņabrāhmaņānam cetasā ceto paricca pajānissatīti.

Seyyathāpi, mānava, jaccandho puriso na passeyya kanhasukkāni rūpāni, na passeyya nīlakāni⁸ rūpāni, na passeyya pītakāni8 rūpāni, na passeyya lohitakāni rūpāni, na passeyya manjetthakani rupani, na passeyya samavisamani, na passeyya tārakarūpāni⁹, na passeyya candimasuriye; so evam vadeyya: Na 'tthi kanhasukkāni rūpāni, na 'tthi kanhasukkānam rūpānam dassāvī; na 'tthi nīlakāni rūpāni, na 'tthi nīlakānam rūpānam dassāvī; na 'tthi pītakāni rūpāni, na 'tthi pītakānam rūpānam dassāvī; na 'tthi lohitakāni rūpāni, na 'tthi lohitakanam rupanam dassavi; na 'tthi manjetthakani rūpāni, na 'tthi manjetthakānam rūpānam dassāvī; na 'tthi samavisamam, na 'tthi samavisamassa dassāvī; na 'tthi tārakarūpāni, na 'tthi tārakarūpānam dassāvī; na 'tthi candimasuriyā, na 'tthi candimasuriyānam 10 dassāvī. Aham etam na jānāmi; aham etam na passāmi; tasmā 11 na 'tthīti. Sammā nu kho so, māṇava, vadamāno vadeyyāti?

No h' idam, bho Gotama. Atthi kanhasukkāni rūpāni, atthi 12 kanhasukkānam rūpānam dassāvī; atthi nīlakāni rūpāni, atthi nīlakānam rūpānam dassāvī, atthi candimasuriyā, atthi candimasuriyānam dassāvī. Aham etam

¹ Sk omits these three words. ² Sk omits hi. ⁸ Bm u-mam. ⁴ So Sk here; Bm dakkhati; Si dakkhīti. ⁵ So Bm Si; Sk sacchim. ⁶ Si omits; Bm inserts after paricca. ⁷ Si inserts so. ⁸ Bm nil⁰ & pit⁰ throughout. ⁹ Sk kāt⁰. ¹⁰ Sk omits na 'tthi c⁰. ¹¹ Si adds tam. ¹² Sk omits k-ni rūpāni atthi.

na jānāmi, aham etam na passāmi, tasmā na 'tthīti na hi so, bho Gotama, sammā vadamāno vadeyyāti.

Evam eva kho, māṇava, brāhmaņo Pokkharasāti Opamañňo Subhagavaniko andho acakkhuko. So vata uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ ñassati vā dakkhiti vā sacchi¹ vā karissatīti, n' etaṁ ṭhānaṁ vijjati². Taṁ kiṁ maññasi, māṇava? Ye³ te Kosalakā⁴ brāhmaṇamahāsālā, seyyathīdaṁ Caṅkī brāhmaṇo Tārukkho brāhmaṇo Pokkharasāti brāhmaṇo Jāṇussoṇī⁵ brāhmaṇo pitā vā⁶ te Todeyyo, — katamā nesaṁ seyyo, yaṁ vā te sammusā⁻ vācaṁ bhāseyyuṁ yaṁ vā asammusāti?

Sammusā, bho Gotama.

Katamā tesam seyyo, yam vā te mantā⁸ vācam bhāseyyum, yam vā amantā ti?

Mantā, bho Gotama.

Katamā tesam seyyo, yam vā te paţisankhāya 9 vācam bhāseyyum yam vā apaţisankhāyāti?

Pațisankhāya, bho Gotama.

Katamā tesam seyyo, yam vā te atthasamhitam 10 vācam bhāseyyum, yam vā anatthasamhitan ti?

Atthasamhitam, bho Gotama.

Tam kim maññasi, māṇava? Yadi evam sante brāhmaṇena Pokkharasātinā Opamaññena Subhagavanikena 11 sammusā vācā bhasitā asammusā vā 12 ti?

Asammusā, bho Gotama.

Mantā 13 vācā bhāsitā, amantā vā 12 ti?

Amantā, bho Gotama.

Pațisankhāya vācā bhāsitā, apațisankhāya vā 12 ti?

Apațisankhāya, bho Gotama.

Atthasamhitā vācā bhāsitā anatthasamhitā vā 12 ti? Anatthasamhitā, bho Gotama.

¹ Sk here et supra sacchin. ² Bm vijjatīti. ³ Si adds pana. ⁴ Bm Si Kosalikā. ⁵ Jāṇusoṇī; Si Jāṇussoṇī; Sk Jānussoṇī, generally but Jāṇussoṇī in fine. ⁶ Bm ca. ⁷ So Bu; Sk sammuccā; Bm samuccā; Si sammucchā. ⁸ So MSS. & Bu. ⁹ So MSS.; Bu paṭisankhā. ¹⁰ Bu atthasaṇgahitam. ¹¹ Sk here inserts, before sammuccā, samassu. ¹² Bm Si omit vā. ¹³ Sk amantā.

Pañca kho ime, mānava, nīvaranā. Katame pañca? — Kāmacchandanīvaraņam vyāpādanīvaraņam thīnamiddhanīvaranam 1 uddhaccakukkuccanīvaranam vicikicchānīvaranam. Ime kho, māṇava, pañca nīvaraṇā. Imehi kho, māṇava, pañcahi² nīvaraņehi brāhmaņo Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko avato nivuto ophuto pariyonaddho. So vata uttarimanussadhammā alamariyañānadassanavisesam ñassati vā dakkhiti vā sacchi vā karissatīti, - n' etam thānam vijjati, Pañca kho ime, mānava, kāmaguņā. Katame pañca? — Cakkhuviññeyyā rūpā itthā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīyā 5 sotavinneyyā saddā, —pe— ghānavinneyyā gandhā, jivhāviñneyyā rasā, kāyaviñneyyā photthabbā6 itthā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīyā. Ime kho, māṇava, pañca kāmaguṇā. Imehi kho 7, māṇava, pañcahi 8 kāmagunehi brāhmano Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko gathito 9 mucchito ajjhopanno anadinavadassavi anissaraņapañño paribhuñjati. So vata uttarimanussadhammā alamarivañānadassanavisesam nassati vā dakkhiti vā sacchi vā karissatīti, - n' etam thanam vijjati. Tam kim mannasi, mānava? Yam vā tiņakatthupādānam paticca aggim jāleyya 10, yam vā nissatthatinakatthupādānam aggim 11 jāleyya, — katamo nu khvassa aggi accimā ca 12 vannimā ca pabhassaro cāti?

Sace tam, bho Gotama, thānam 18 nissatthatinakatthupādānam aggim jālitum 14, svāssa aggi accimā ca vannimā ca pabhassaro cāti.

Atthānam kho etam, māṇava, anavakāso, yam nissatthatiṇakatthupādānam aggim jāleyya 15 aññatra iddhimatā. Seyyathāpi, māṇava, tiṇakatthupādānam 16 paticca aggi 17 jalati, tathūpamāham, māṇava, imam pītim vadāmi, yāyam pīti

¹ Bm thin⁰. ² Sk pañca. ³ So Bu & 1 Dīgha 246; Sk āvato; Bm Si āvuto. ⁴ So Bm Si; Sk ovuto; Bu opāto ti onaddho. ⁵ Bm rajaniya. ⁶ Sk poṭṭhabbā. ⁷ Sk ime kho hi. ⁸ So all MSS. here. ⁹ So Sk Bu; Bm Si gadhito. ¹⁰ Sk jaleyva throughout. ¹¹ Sk here aggim but aggi infra. ¹² So Sk Bm Bu; Si c' eva. ¹³ Sk inserts nissaṭṭhāṇam. ¹⁴ Bm jalitum. ¹⁵ Sk jaleyya. ¹⁶ Sk here & generally, nissaṭṭhāṭiṇa-kaṭṭhūpādēṇaṁ; Bm Si have short a& u. ¹⁷ Sk aggim.

pañca kāmaguņe paticca. Seyyathāpi, māṇava, nissaṭṭha-tiṇakaṭṭhupādānaṁ¹, paṭicca² aggi³ jalati, tathūpamāhaṁ, māṇava, imam pītiṁ⁴ vadāmi, yāyam pīti aññatr' eva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi. Katamā ca, māṇava, pīti aññatr' eva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi? Idha, māṇava, bhikkhu vivicc' eva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi⁵ paṭhamajjhānaṁ⁶ upasampajja viharati; ayam pi kho, māṇava, pīti aññatr' eva kāmehi aññatr' akusalehi dhammehi. Puna ca paraṁ, māṇava, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā—pe³— dutiyajjhānaṁ upasampajja viharati; ayaṁ pi kho, māṇava, pīti aññatr' eva kāmehi aññatr' akusalehi dhammehi. Ye te, māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, kam² ettha brāhmaṇā dhammaṁ mahapphalataraṁ⁰ paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāyāti?

Ye 'me, bho Gotama, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cāgam ettha brāhmaṇā dhammam mahapphalataram paññāpenti puññassa ākiriyya kusalassa ārādhanāyāti.

Tam kim maññasi, māṇava? Idha aññatarassa brāhmaṇassa mahāyañño paccupatthito assa; atha dve brāhmaṇā āgaccheyyum: Itthannāmassa brāhmaṇassa mahāyaññam anubhavissāmāti; tatth' 10 ekassa brāhmaṇassa evam assa: Aho vata aham 11 eva labheyyam bhattagge aggāsanam aggodakam aggapiṇḍam, na añño 12 brāhmaṇo labheyya bhattagge aggāsanam aggodakam aggapiṇḍan ti; thānam 13 kho pan' etam, māṇava, vijjati, yam añño brāhmaṇo labheyya bhattagge aggāsanam aggodakam aggapiṇḍam, na so brāhmaṇo labheyya bhattagge aggāsanam aggodakam aggapiṇḍam; Añño 14 brāhmaṇo labhati bhattagge aggāsanam aggodakam aggapiṇḍam, nāham labhāmi bhattagge aggāsanam aggodakam aggapiṇḍan ti, iti

Si n-ano.
 Si omits.
 Sk aggim.
 Sk pīti; Bm pito throughout.
 Sk Bm omit these three words, Sk inserting pe.
 Bm Si pathamam jhānam, as always.
 Bm Bm omits pe.
 Sk katam.
 So Bm Si; Sk mahapphalam.
 Bm Si tatra.
 Bm Si vataham.
 Sk nāñō; Si añōe brahmaṇā labheyyum.
 Sk yā.
 Bm Si añōe brahmaṇā labhanti.

so kupito hoti anattamano; — imassa pana, māṇava, brāhmaṇā kiṁ vipākaṁ pañňāpentīti?

Na khvettha ¹, bho Gotama, brāhmaṇā evam dānam denti: Iminā paro ² kupito hotu ³ anattamano ti. Atha khvettha brāhmaṇā anukampājātikam ⁴ yeva dānam dentīti?

Evam sante kho, māṇava⁵, brāhmaṇānam idam chattham puññakiriyāvatthu hoti yadidam anukampājātikan ti?

Evam sante, bho Gotama, brāhmaņānam idam chattham punnakiriyāvatthu hoti yadidam anukampājātikan ti.

Ye te, māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, ime tvam pañca dhamme 6 kattha bahulam samanupassasi 7 gahaṭṭhesu vā pabbajitesu vā ti?

Ye 'me, bho Gotama, brāhmanā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, imāham pañca dhamme pabbajitesu bahulam samanupassāmi appam gahatthesu. Gahattho hi, bho Gotama, mahattho mahākicco mahādhikarano mahāsamārambho, na 8 satatam samitam saccavadi 9 hoti. Pabbajito kho 10 pana, bho Gotama, appattho appakicco appādhikaraņo appasamārambho, satatam samitam saccavādī hoti. Gahattho hi, bho Gotama, mahattho 11 mahākicco mahādhikarano mahāsamārambho, na satatam samitam tapassī hoti, brahmacārī hoti, sajjhāyabahulo hoti, cāgabahulo hoti. Pabbajito kho 12 pana, bho Gotama 13, appattho appakicco appādhikarano appasamārambho, satatam samitam tapassī hoti, brahmacārī hoti, sajjhāyabahulo hoti, cāgabahulo 14 hoti. Ye 'me, bho Gotama, samanabrāhmaņā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, imāham pañca dhamme pabbajitesu bahulam samanupassāmi, appam gahatthesūti.

Ye te, māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cittassāham ete

 [≯] Sk kho ettha. ² Si ca vo. ³ Si omits. ⁴ So Sk Bu; Bm Si anukampaj^o (as Sk infra). ⁵ Sk pana. ⁶ Si omits ime t. p. dhamme & inserts etc. ⁷ Si samanupassasīti, omitting remaining words of sentence. ⁸ Sk omits. ⁹ So Bm Si Bu; Sk sabbavādī. ¹⁰ Sk omits. ¹¹ Sk here, ut supra, gahatiho. ¹² Sk mits. ¹³ Sk inserts na. ¹⁴ Sk bhāvabahulo.

parikkhāre vadāmi, yadidam cittam averam abyāpajjham tassa Idha, mānava, bhikkhu saccavādī hoti, so bhāvanāva. saccavādī 'mhīti' labhati atthavedam, labhati dhammavedam, labhati dhammupasamhitam pamujjam 2 yan tam kusalupasamhitam pāmujjam, cittassāham etam parikkhāram vadāmi, vadidam cittam averam abyapajiham tassa bhavanaya. Idha, mānava, bhikkhu tapassī hoti brahmacārī hoti sajjhāyabahulo hoti cāgabahulo hoti, so cāgabahulo 'mhīti labhati atthavedam, labhati dhammavedam, labhati dhammupasamhitam pāmujjam, yan tam kusalupasamhitam pāmujjam cittassāham etam parikkhāram vadāmi yadidam cittam averam abyāpajjham tassa bhavanaya. Ye te, manava, brahmana panca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cittassāham ete parikkhāre vadāmi, yadidam cittam averam avyāpajiham tassa bhāvauāyāti.

Evam vutte Subho māṇavo Tvdeyyaputto Bhagavantam etad avoca: — Sutam me tam, bho Gotama: Samano Gotamo Brahmānam sahavyatāya maggam jānātīti 4.

Tam kim maññasi, māṇava? Āsanne ito Naļakāragāmo? Nayito dūre Naļakāragāmo ti?

Evam bho. Āsanne ito Naļakāragāmo, nayito dūre Naļakāragāmo ti.

Tam kim maññasi, māṇava? Idh'assa⁵ puriso Naļakāragāme jātavaddho⁶, tam enam Naļakāragāmato tāvadeva avasaṭam ⁷ Naļakāragāmassa maggam puccheyyum, — siyā nu kho, māṇava, tassa purisassa Naļakāragāme jātāvaddhassa Naļakāragāmassa maggam puṭṭhassa dandhāyitattam vā vitthāyitattam vā ti?

No h' idam, bho Gotama. Tam kissa hetu? Amu ⁸ hi, bho Gotama, puriso Naļakāragāme jātavaddho; tassa sabbān' eva Naļakāragāmassa maggāni suviditānīti.

Siyā nu kho, māṇava, tassa purisassa Naļakāragāme jātavaddhassa Naļakāragāmassa maggam puṭṭhassa dandhā-

¹ B^m Si saccavadimhīti. ² B^m pāmojjam. Cf. I 37. ³ Sk abrahmānam. ⁴ Si pajānātīti. ⁵ Si idha khvassa. ⁶ So Sk Bu; B^m Si -vaḍḍo. ⁷ So Bu; Sk avasaṇḍam; B^m Si apasakkam. ⁸ So B^m; Sk asu; Si assa.

yitattam vā vitthāyitattam vā 1. Na tveva Tathāgatassa, brahmalokam vā brahmalokagāminim vā paṭipadam 2 puṭṭhassa dandhāyitattam vā vitthāyitattam vā. Brahmānan cāham 3, mānava, pajānāmi, brahmalokan ca brahmalokagāminim ca paṭipadam, yathāpaṭipanno ca 4 brahmalokam upapanno, tan ca pajānāmīti 5.

Sutam me tam, bho Gotama: Samano Gotamo Brahmānam sahavyatāya maggam desetīti. Sādhu me bhavam Gotamo Brahmānam sahavyatāya maggam desetūti.

Tena hi, māṇava, suṇābi sadhukaṁ manasikarohi, bhā-sissāmīti.

Evam bho ti Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavato paccassosi.

Bhagavā etad avoca: — Katamo ca, māņava, Brahmānam sahavyatāya maggo? Idha, māņava, bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharati, tathā dutiyam, tatha tatiyam tatha catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamānena averena abyāpajjhena ⁶ pharitvā viharati. Evam bhāvitāya ⁷ kho, mānava, mettāya cetovimuttiyā yam pamāņakatam kammam, na tam tatrāvasissati, na tam tatrāvatitthati. Seyyathāpi, māņava, balavā sankadhamo 8 appakasiren' eva catuddisā 9 vinnāpeyya; evam eva kho, māṇava 10, evam 11 bhāvitāya 12 mettāya cetovimuttiyā, yam pamānakatam kammam, na tam tatrāvasissati, na tam tatrāvatithati. Ayam pi kho, mānava, Brahmānam sahavyatāya maggo. Puna ca param, māņava, bhikkhu karunāsahagatena cetasā — pe 18 — muditāsahagatena cetasā, upekhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharati, tathā dutiyam, tathā tatiyam, tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena ap-

Bm adds ti.
 Sk brahmaloke vā br-iyā vā p-dāya.
 Sk vāham.
 Sk adds Brahmā.
 Sk patijānāmi.
 So Bm here, instead of its ordinary reading abyābajjhena.
 Sk bhāsitāya.
 Sk Bu s-mmo.
 Si cātuddisā.
 Bm inserts la.
 Sk omits.
 Bm inserts kho māṇava.
 Bm Si omit pe.

pamāņena averena abyāpajjhena pharitvā viharati. Evam bhāvitāya kho, māṇava, upekhāya cetovimuttiyā, yam pamāṇakatam kammam, na tam tatrāvasissati, na tam tatrāvatithati. Seyyathāpi, māṇava, balavā sankhadhamo appakasiren' eva catuddisā vinnāpeyya, evam eva kho, māṇava, evam bhāvitāya¹ upekhāya cetovimuttiyā, yam pamāṇakatam kammam, na tam tatrāvasissati, na tam tatrāvatithati. Ayam pi² kho, māṇava, Brahmānam sahavyatāya maggo ti.

Evam vutte Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavantam etad avoca: Abhikkantam bho Gotama, abhikkantam bho Gotama. Seyyathāpi, bho Gotama, nikujjitam vā ukkujjeyya, paticchannam vā vivareyya, mūlhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti 3,— evam evam 4 bhoto Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham bhavantam Gotamam saraṇam gacchāmi dhammam ca bhikkhusamgham ca. Upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatam. Handa ca dāni mayam, bho Gotama, gacchāma; bahukiccā mayam bahukaraṇīyā ti.

Yassa dāni tvam, māņava, kālam maññasīti.

Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavato bhāsitam abhinanditvā anumoditvā utṭṭhāy' āsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmi.

Tena kho pana samayena Jāņussoņī brāhmaņo sabbasetena vaļavābhirathena ⁵ Sāvatthiyā niyyāti divādivassa. Addasā kho Jāņussoņī brāhmaņo Subham māṇavam Todeyyaputtam dūrato va āgacchantam, disvā ⁶ Subham māṇavam Todeyyaputtam etad avoca: Handa kuto nu ⁷ bhavam Bhāradvājo āgacchati divādivassāti?

Ito hi kho aham, bho, agacchami samanassa Gotamassa santika ti.

Tam kim maññasi, bhavam Bhāradvājo? Samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyam paṇḍito maññe ti?

⁵ Sk valabhīrathema. ⁶ Bm Si disvāna. ⁷ Si omits kuto nu.

¹ Bm inserts kho māṇava. ² Sk omits. ³ Bm Si dakkhantīti. ⁴ Bm eva

Ko cāham, bho, ko ca samaņassa Gotamassa paññāveyyattiyam jānissāmi, so pi nun'assa tādiso va yo samaņassa Gotamassa paññāveyyattiyam jāneyyāti.

Uļārāya khalu bhavam Bhāradvājo samaņam Gotamam pasamsāya pasamsatīti.

Ko cāham¹ bho, ko ca samaṇam Gotamam pasamsissāmi pasatthapasattho ca, so² bhavam Gotamo seṭṭho devamanussānam, ye c'ime, bho, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cittassa te³ samaṇo Gotamo parikkhāre vadati⁴, yadidam cittam averam abyāpajjham tassa bhāvanāyāti.

Evam vutte Jāņussoņī brāhmaņo sabbasetā vaļavābhirathā orohitvā ekamsam uttarāsangam karitvā yena Bhagavā ten'anjalim paņāmetvā udānam udānesi: Lābhā ranno Pasenadissa Kosalassa, suladdham lābhā ranno Pasenadissa Kosalassa yassa vijite Tathāgato viharati araham Sammāsambuddho ti.

Subhasuttams navamam.

100.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Kosalesu cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim. Tena kho pana samayena Dhānanjānī nāma brāhmanī Caṇḍalakappe ⁸ pativasati abhippasannā Buddhe ca dhamme ca samghe ca. Atha kho Dhānanjānī brāhmanī upakkhalitvā tikkhattum udānam udānesi: Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa! Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa! Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa! Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa!

¹ Sk here ca aham. ² Si omits so. ⁸ Si cittass' eva, inserting ete after Gotamo. ⁴ Bm Si vadeti, ⁵ Sk Bm omit yassa. ⁶ Sk Subhagasuttam. ⁷ Bm Si Dhan⁹ throughout. ⁸ So Sk elsewhere, after reading Vasalakappe here; Bm Cancalikappe; Si Paccagakappe; Bu Vaddhalakappe. A Kandy MS reads Candalak⁹.
VOL. II.
14

buddhassātī 1. Tena kho pana samayena Saṅgāravo 2 nāma māṇavo Caṇḍalakappe paṭivasati tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhadānaṁ itihāsapañcamānaṁ padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Assosi kho Saṅgāravo māṇavo Dhānañjāniyā 3 brāhmaṇiyā evaṁ vācaṁ bhāsamānāya, sutvā Dhānañjāniṁ brāhmaṇiṁ etad avoca: Avabhūtā ca 'yaṁ 4 Dhānañjāni brahmaṇī parābhūtā ca 'yaṁ 5 Dhānañjānī brāhmaṇī vijjamānānaṁ brāhmaṇānaṁ, atha ca pana tassa muṇḍakassa samaṇakassa vaṇṇaṁ bhāsatīti 6.

Na hi ⁷ pana tvam, tāta ⁸ Bhadramukha ⁹, tassa Bhagavato sīlapaññāṇam jānāsi; sace tvam, tāta Bhadramukha, tassa Bhagavato sīlapaññāṇam jāneyyāsi, na tvam, tāta Bhadramukha, tam Bhagavantam akkositabbam paribhāsitabbam maññeyyāsīti.

Tena hi, bhoti, yadā samaņo Gotamo Caṇḍalakappaṁ anuppatto hoti, atha kho me¹o āroceyyāsīti.

Evam Bhadramukhāti kho Dhānanjānī brāhmanī Sangāravassa māṇavassa paccassosi.

Atha kho Bhagavā Kosalesu anupubbena cārikam caramāno Caṇḍalakappam tad avasari. Tatra sudam Bhagavā Caṇḍalakappe viharati Todeyyānam brāhmaṇānam ambavane. Assosi kho Dhānañjānī brāhmaṇī: Bhagavā kira Caṇḍalakappam anuppatto Caṇḍalakappe viharati Todeyyānam brāhmaṇānam ambavane ti. Atha kho Dhānañjānī brāhmaṇī yena Saṅgāravo māṇavo ten upasamkami, upasamkamitvā Saṅgāravam māṇavam etad avoca: Ayam, tāta Bhadramukha, so Bhagavā Caṇḍalakappam anuppatto Caṇḍalakappe viharati Todeyyānam brāhmaṇānam ambavane. Yassa dāni tvam, tāta Bhadramukha, kālam maññasīti.

Evam bhotīti 11 kho Sangāravo mānavo Dhānanjāniyā brāhmaniya patisutvā yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīyam

¹ Sk Si omit 3rd repetition. ² So Sk Bm & Bu; Si Sagāravo. ⁸ Bm Dhananjānīyā. ⁴ Sk athabhūtā 'yam'; Bm v' ayam; Si ca yam. ⁵ So Sk; Bm v' ayam; Si ca yam. ⁶ Bm bhāsissatīti. ⁷ Sk omits hi. ⁸ Sk omits tāta. ⁹ Sk Bh-ā. ¹⁰ Sk kho for me. ¹¹ Sk bhoti.

katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho Sangāravo mānavo Bhagavantam etad avoca: — Santi kho¹, bho Gotama, eke samanabrāhmanā diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam paṭijānanti. Tatra, bho Gotama, ye te samaṇabrāhmanā diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam paṭijānanti, tesam bhayam Gotamo katamo ti²?

Ditthadhammābhiñnāvosānapāramippattānam 3 ādibrahmacariyam patijanantanam4 pi kho aham, Bharadvaja, ve-Santi, Bhāradvāja, eke samanabrāhmattatam ⁵ vadāmi. manā anussavikā, te 6 anussavena ditthadhammābhiñnāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam paţijānanti, seyyathāpi brāhmanā Tevijjā. Santi pana, Bhāradvāja, eke samanabrāhmanā kevalam saddhāmattakena ditthadhammābhinnāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam paţijānanti, seyyathāpi Takkī Vīmamsī. Santi, Bhāradvāja, eke samanabrāhmanā pubbe ananussutesu dhammesu sāmam yeva dhammam abhinnāya, ditthadhammābhinnāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam patijānanti. Tatra, Bhāradvāja, ye te samanabrāhmanā pubbe ananussutesu dhammesu sāmam yeva dhammam abhiññāya, ditthadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam patijānanti, tesāham asmi. Tad amina p' etam, Bhāradvāja pariyāyena veditabbam. Yathā ye te samanabrāhmanā pubbe ananussutesu dhammesu sāmam yeva dhammam abhiñnāya ditthadhammābhinnavosānapāramippattā ādibrahmacariyam patijānanti, tesāham asmi.

Idha me 7, Bhāradvāja, pubbe va sambodhā anabhisambuddhassa Bodhisattass' eva sato etad ahosi: — Sambādho gharāvāso rajāpatho, abbhokāso 8 pabbajjā. Nayidam sukaram agāram ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇam ekantaparisuddham sankhalikhitam brahmacariyam caritum. Yannūnāham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan ti. So kho aham, Bhāradvāja, apa-

¹ Sk omits kho. ² Sk Bm omits ti. ⁸ Sk Bm d-pattā. ⁴ Bm p-antīti. Na pi kho aham. ⁵ Si vemattam. ⁶ Bm Si tena. ⁷ Bm omits me. ⁸ Bm a-se.

rena samayena daharo va samāno susu kālakeso ... (&c. as from line 28 of Vol. I page 163 to page 167 line 8, subtituting Bhāradvāja for bhikkhave) alam idam padhānāyāti.

Apissu mam (&c. as from line 29 of Vol. I page 249 to page 247 line 16, substituting Bhāradvāja for Aggivessana & omitting evarūpā pi kho me ... titthati p. 243 line 2 & on p. 244) ... āvatto bāhullāyāti.

So kho aham, Bhāradvāja, olārikam āhāram āhāretvā balam gahetvā vivicc' eva kāmehi — pe — pathamajjhānam upasampajja vihāsim. Vitakkavicārānam vūpasamā ajjhattam sampasādanam cetaso ekodibhāvam avitakkam avicāram samādhijam pītisukham dutiyajjhānam — pe — tatiyajjhānam upasampajja vihāsim.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaigaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaņiye thite ānejjappatte (&c. as from line 19 of Vol. I page 248 to page 249 line 21, substituting Bhāradvāja for Aggivessana & omitting evarūpā pi titthati on pp. 248, 249) ātāpino pahitattassa viharato ti.

Evam vutte Sangāravo māṇavo Bhagavantam etad avoca:
— Aṭṭhita¹ vata² bhoto Gotamassa padhānam ahosi, sappurisa³ vata bhoto Gotamassa padhānam ahosi, yathā tam arahato sammāsambuddhassa. Kin nu kho⁴, bho Gotama, aṭṭhi devā ṭi?

Ţhānaso me tam 5, Bhāradvāja, viditam yadidam atthi devā ti.

Kin nu kho, bho Gotama, atthi devā ti puttho samāno, thānaso me tam ⁶, Bhāradvāja, viditam yadidam atthi devā ti ⁷ vadesi? Nanu ⁸, bho Gotama, evam sante tucchā musā hotīti?

Atthi devā ti, Bhāradvāja, puttho samāno, atthi devā

¹ So Sk Bm Si. ² Bm omits vata. ³ So Sk Bm Si. ⁴ Sk omit kho. ⁵ Bm Si kho pan etam. ⁶ Si pan' etam; Bm kho pan' etam. ⁷ Sk Si omit yadidam; Bm reads adhidevā (as throughout). ⁸ Bm Si nanu.

ti yo yadeyya, thānaso viditā me viditā ti yo vadeyya¹, atha khvettha² viññūpurisena ekamsena niṭṭham gantabbam³ yadidam atthi devā ti.

Kissa pana me bhavam Gotamo ādiken' eva na4 byākāsīti?

Ucce ⁵ sammatam kho etam, Bhāradvāja, lokasmim yadidam atthi ⁶ devā ti.

Evam vutte Sangāravo mānavo Bhagavantam etad avoca:
— Abhikkantam, bho Gotama; abhikkantam, bho Gotama, Seyyathāpi, bho Gotama, nikujjitam vā ukkujjeyya, paticchannam vā vivareyya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya. andhakāre vā telapajjotam dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti, — evam evam bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham Bhagavantam Gotamam saraṇam gacchāmi dhamman ca bhikkhuṣamghan ca. Upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇagatan ti.

Sangāravasuttam dasamam.

Brāhmanavaggo pañcamos.

Мајјнімараціавамі ваматтамі.

So Si; Sk omits thänaso vadeyya; Bm thänaso me viditä ti yo vadeyya.
 So Bm Si; Sk kho tvam.
 Bm gantum; Si gantum vä.
 Sk omits na.
 So Sk Bu; Bm Si uccena.
 So Si Bu; Sk (here only) adhidevä, like Bm always.
 Bm omits.
 Bm Majjhimä Pannäsakä; Si Majjhimapannäsakam.
 So Si; Bm Sk omit.

101.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sakkesu viharati; Devadaham nāma Sakkānam nigamo. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Bhikkhavo ti. Bhadante ti te bhikkhū Bhagavato paccassosum. Bhagavā etad avoca:

Santi, bhikkhave, eke samanabrāhmanā evam-vādino evam-ditthino: Yam kincayam purisapuggalo patisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā, sabban tam pubbekatahetu; iti purānānam kammānam tapasā vyantibhāvā, navānam kammānam akaranā āvatim anavassavo, āyatim anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti. — Evam-vādino, bhikkhave, Nigantha. Evam-vadaham, bhikkhave, Niganthe upasamkamitva evam vadāmi: Saccam kira tumhe, āvuso Niganthā, evam vādino evam-ditthino: Yam kincāyam purisapuggalo patisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā, sabban tam pubbekatahetu; iti purānānam kammānam tapasā vyantibhāvā, navānam kammānam akaranā, āyatim anavassavo, āyatim anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbam dukkam nijjinnam bhavissatīti? Te ce me, bhikkhave, Niganthā evam putthā Āmā ti patijānanti, tvāham evam vadāmi: Kim pana tumhe, avuso Nigantha, janatha: Ahuvam' eva mayam pubbe, na nāhuvamhāti?

No h' idam avuso.

Kim pana tumhe, āvuso Niganthā, jānātha: Akarām' eva mayam pubbe pāpam kammam, na nākaramhāti?

No h' idam āvuso.

Kim pana tamhe, āvuso Nigaņṭhā, jānātha: Evarūpam vā evarūpam vā pāpam kammam akaramhāti?

No h' idam āvuso.

Kim pana tumhe, āvuso Nigaņthā jānātha: Ettakam vā dukkham nijjinnam, ettakam vā dukkham nijjinnam ettakamhi vā dukkhe nijjinne sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti?

No h' idam āvuso.

Kim pana tumhe, āvuso Nigaṇṭhā, jānātha diṭṭhe va dhamme akusalānam dhammānam pahānam, kusalānam dhammānam upasampadan ti?

No h' idam, avuso.

Iti kira tumhe, avuso Nigantha, na janatha: Ahuvam' eva mayam pubbe, na nāhuvamhāti; na jānātha: Akarām' eva mayam pubbe pāpam kammam, na nākaramhāti; na jānātha: Evarūpam vā evarūpam vā pāpam kammam akaramhāti; na jānātha: Ettakam vā dukkham nijjinnam, ettakam vā dukkkam nijjiretabbam, ettakamhi vā dukkhe nijjinne sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti; na jānātha ditthe va dhamme akusalānam dhammānam pahānam kusalānam dhammānam upasampadam 1. Evam sante āyasmantānam Niganthānam na kallam assa veyyākaranāya: Yam kincāyam purisapuggalo paţisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā, sabban tam pubbekatahetu; iti purānānam kammānam tapasā vyantibhāvā, navānam kammānam akaranā², āyatim anavassavo, āyatim anassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti. Sace tumbe, āvuso Nigaņthā , jāneyyāthā: eva mayam pubbe, na nāhuvamhāti, — jānevyātha: Akarām', eva mayam pubbe pāpam kammam, na nākaramhāti jāneyyātha: Evarūpam vā evarūpam vā pāpam dhammam akaramhāti; jāneyyātha: Ettakam vā dukkham nijjinnam ettakam vā dukkham nijjiretabbam, ettakamhi vā dukkhe nijjinne sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti; jāneyyātha ditthe va dhamme akusalānam dhammānam pahānam, kusalānam dhammānam upasampadam. Evam sante āyasmantānam Niganthānam kallam assa veyyākaranāya, yam kincāyam purisapuggalo patisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham va, sabban tam pubbekatahetu; iti purananam

¹ Cf. I 93 For the foregeing argument. ² Sk here akarane, supra akaranam generally. ³ Si adds pana. ⁴ Here in Sk begins an undecipherable passage extanding to sesañ ca ñanadassanam on page 218.

kammānam tapasā vyantibhāvā, navānam kammānam akaraṇā, āyatim anavassavo, āyatim anavassavā kammakkhayo, kammakkhayyā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbam dukkham nijjinṇam bhavissatīti.

Seyyathāpi, āvuso Niganthā, puriso sallena viddho assa savīsena gālhūpalepanena1; so sallassa pi vedanāhetu2 dukkhā tippā katukā vedanā vediyevya; tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkam sallakattam upatthapevvum³; tassa so bhisakko sallakatto satthena vanamukham parikanteyya; so satthena pi vanamukhassa parikantanahetu dukkhā tippā 4 katukā vedanā vediyeyya; tassa so bhisakko sallakatto esaniyā sallam eseyya; so esaniyā pi sallassa esanāhetu 5 dukkhā tippā katukā vedanā vediyevya; tassa so bhisakko sallakatto sallam abbyaheyya6; so sallassa pi abbyahanahetu7 dukkhā tippā katukā vedanā vediyeyya; tassa so bhisakko sallakatto agadangāram vaņamukhe odaheyya; so agadangārassa pi vanamukhe odahanahetu dukkhā tippā katukā vedanā vediyeyya; so aparena samayena rūlhena 8 vanena samchavinā 9 arogo assa sukhī serī sayamvasī pena kāmangamo; tassa evam assa: - Aham kho pubbe viddho ahosim savīsena gālhūpalepanena; so 'ham sallassa pi vedanāhetu dukkhā tippā katukā vedanā vediyim; tassa me mittāmaccā nātisālohitā bhisakkam sallakattam upatthapesum; tassa me so bhisakko sallakatto satthena vanamukham parikanti 10; so 'ham sallena pi vanamukhassa parikantanahetu dukkhā tippā katukā vedanā vedivim; tassa me so bhisakko sallakatto esaniyā sallam esi; so 'ham esaniyā pi sallassa esanāhetu dukkhā tippā katukā vedanā vediyim; tassa me so bhisakko sallakatto sallam abbyahi¹¹; so 'ham sallassa pi abbyahanahetu¹² dukkhā tippā katukā vedanā vedivim; tassa me so bhisakko sallakatto agadangāram vanamukhe odahi; so 'ham agadangārassa pi vanamukhe odahanahetu dukkhā tippā kaţukā vedanā vediyim;

¹ Si gāļhupalepanena; Bm gāļapalepanena; Bu gāļhūpalepanenāti bahalūpanena.
² Si vedaņahetu.
⁸ Bu upaṭṭhāpeyyum.
⁴ Bm Si tibbā throughout, as Sk sometimes.
⁵ Si esanahetu.
⁶ Si abbhūnhanahetu.
⁸ Bm ruļhena.
⁹ Si sanchavinā.
¹⁰ Si parikantati.
¹¹ Si abbhūnhi.
¹² Si abbhūnhanahetu.

so 'mhi¹ etarahi rulhena vanena samchavina arogo sukhī serī sayamvasī yena kāmangamo ti. — Evam eva kho, āvuso Niganthā, sace tumhe jāneyyātha: Ahuvām' eva mayam pubbe na nāhuvamhāti, jāneyyātha: Akarām' eva mayam pubbe pāpam kammam, na nākaramhāti; jāneyyātha: Evarūpam vā evarūpam vā pāpam kammam akaramhāti; jāneyyātha: Ettakam vā dukkham nijjinnam ettakam vā dukkham nijjiretabbam, ettakamhi vā dukkhe nijjinne sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti; jāneyyatha ditthe va dhamme akusalānam kammānam pahānam, kusalānam dhammānam upasampadam. Evam sante ayasmantanam Niganthanam kallam assa veyyākaraņāya: Yam kincāyam purisapuggalo paţisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā, sabban tam pubbekatahetu; iti purānānam kammānam tapasā vyantibhāvā, navānam kammānam akaranā, āyatim anavassavo, āyatim anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti. Yasmā ca kho tumhe, āvuso Niganthā, na jānātha: Ahuvām' eva mayam pubbe, na nāhuvamhāti, na jānātha: Akarām' eva mayam pubbe pāpam kammam, na nākaramhāti; na jānātha: Evarupam vā evarupam vā pāpakammam akaramhāti; na jānātha: Ettakam vā dukkham nijjinnam ettakam vā dukkham nijjiretabbam ettakamhi vā dukkhe nijjinne sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti, na jānātha ditthe va dhamme akusalānam dhammānam pahānam kusalānam dhammānam upasampadam, — tasmā āyasmantānam Niganthānam na kallam assa veyyākaranāya: Yam kińcāyam purisapuggalo patisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā, sabban tam pubbekatahetu; iti purānānam kammānam tapasā vyantibhāvā, navānam kammānam akaranā, āvatim anavassavo, āvatim anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabban tam dukkham nijjinnam bhavissatīti.

Evam vutte, bhikkhave, te Niganthā mam etad avocum:

¹ Si so 'ham'.

Nigantho, āvuso, Nāṭaputto¹ sabbaññū sabbadassavī aparisesam² ñāṇadassanam paṭijānāti: Carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satatam samitam ñāṇadassanam paccupaṭṭhitan ti. So evam āha: Athi kho vo³, āvuso Niganṭhā, pubbe pāpam kammam katam. Tam⁴ imāya kaṭukāya dukkarakārīkāya nijjaretha⁵; yam pan' ettha etarahi kāyena samvutā vācāya samvutā manasā samvutā, tam āyatim pāpassa kammassa akaraṇam; iti purāṇānam kammānam tapasā vyantibhāvā⁶, navānam kammānam akaraṇā, āyatim anavassavo, āyatim anavassavā kammakhayo, kammakhayā dukkhakhayo, dukkhakhayā vedanākhayo, vedanākhayā sabbam dukkham nijjiṇṇam bhavissatīti. Tañ ca pan' amhakam ruccati c' eva khamati ca tena c' amhā attamanā ti.

Evam vutte aham, bhikkhave, te Niganthe etad avocam: Panca kho ime, āvuso 7 Niganthā, dhammā ditthe va dhamme dvidhā vipākā. Katame pañca? — Saddhā ruci anussavo ākāraparivitakko ditthinijjhānakhanti. Ime kho, āvuso Niganthā, pañca dhammā ditthe va dhamme dvidhā vipākā. Tatr' āyasmantānam Niganthānam kā atītamse satthari saddhā, kā rūci, ko anussavo, ko ākāraparivitakko, kā ditthinijihānakhantīti? Evamvādī 8 kho aham, bhikkhave, Niganthesu na kiñci sahadhammikam vādaparihāram samanupassāmi. Puna ca parāham, bhikkhave, te Niganthe evam vadāmi. — Tam kim maññath', āvuso Niganthā? Yasmim vo samaye tippo upakkamo hoti tippam padhānam, tippā tamhi 10 samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā vediyatha 11; yasmim pana vo 12 samaye na tippo upakkamo hoti na tippam padhānam, na tippā 13 tamhi 10 samaye opakkamikā dukkhā tippā kaţukā vedanā vediyathāti?

Yasmim 14 no, āvuso Gotama, samaye tippo upakkamo hoti tippam padhānam, tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyāma. Yasmim pana no

¹ So B^m Si. ² B^m aparam sesañ ca. ⁸ Si atthi vo; B^m atthi nu kho te, ⁴ S^k omits avuso & tam. ⁵ B^m Si nijjiretha. ⁶ S^k here vy-ve. ⁷ S^k omits avuso. ⁸ B^m evamvādīsu. ⁹ S^k omits here, inserting hi here & after samaye. ¹⁰ Si tasmim. ¹¹ S^k v-ā; B^m yediyetha throughout. ¹² S^k te. ¹⁸ S^k padhānantiyā. ¹⁴ B^m adds pana.

samaye na tippo upakkamo hoti na tippam padhānam, na tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyāmāti.

Iti kir', āvuso Niganthā, — Yasmim vo¹ samaye tippo upakkamo hoti tippam padhānam, tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā vediyatha; yasmim pana vo pana samaye na tippo upakkamo hoti na tippam padhānam, na tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā vedivatha. Evam sante āvasmantānam Niganthanam kallam asa veyyakaranaya: Yam kiñcāyam purisapuggalo patisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā, sabban tam pubbekatahetu; iti purānānam kammānam tapasā vyantibhāvā, navānam kammānam akaranā āyatim anavassavo, āyatim anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti. Sace, āvuso Niganthā, yasmim vo 4 samaye 5 tippo upakkamo hoti tippam padhānam, tittheyy' eva 6 tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā7; yasmim pana vo8 samaye na tippo upakkamo hoti na tibbam padhānam tiţțheyy' eva 9 tasmim samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā 7. Evam sante āyasmantānam Niganthānam kallam assa veyyākaraņāya: Yam kincāyam purisapuggalo patisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā, sabban tam pubbekatahetu; iti purānānam kammānam — pe 10 — sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti. Yasmā ca kho, āvuso Niganthā, yasmim pana 11 vo samaye tippo upakkamo hoti tippam padhānam, tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā vediyatha. Yasmim pana vo 12 samaye na 18 tippo upakkamo hoti na tippam padhānam, na tippam tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā vediyatha. Te tumhe sāmam yeva opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā vediyamānā avijjā annānā 14 sammohā

¹ Sk kho. ² Sk omits. ³ Sk na kalla. ⁴ Sk omits. ⁵ Sk samayena.

⁶ So Si; Bm tibbā; Sk na tibbā. 7 Bm adds vediyetha. 8 Sk vo pana.
9 Se Si; Bm na tibbā; Sk tibbā. 10 Bm Si omit pe & recite in extenso.

¹¹ Sk omits pana. 12 Sk vo pana. 18 Sk omits. 14 Si añāņā.

vipaccetha: Yam kincāyam purisapuggalo paṭisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā, sabban tam pubbekatahetu; iti purāṇānam kammānam tapasā vyantibhāvā, navānam kammānam akaraṇā, āyatim anavassavo, āyatim anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbam dukkham nijjiṇṇam bhavissatīti. Evamvādī pi¹kho aham, bhikkhave, Nigaṇṭhesu na kinci sahadhammikam vādapaṭihāram samanupassāmi.

Puna ca panāham' 2, bhikkhave. te Nigaņţhe evam vadāmi: — Tam kim maññath', āvuso Niganţhā? Yam idam kammam diţţhadhammavedanīyam' 3, tam upakkamena vā padhānena vā samparāyavedanīyam hotūti labbham etan ti?

No h'idam, āvuso.

Yam pan' idam kammam samparāyavedanīyam, tam upakkamena vā padhānena vā diṭṭhadhammavedanīyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam, āvuso.

Tam kim mañnath', avuso Nigantha? Yam idam kammam sukhavedaniyam, tam upakkamena va padhanena va dukkhavedaniyam hotuti labbham etan ti?

No h' idam, avuso.

Yam pan' idam kammam dukkhavedaniyam, tam upakkamena vā padhānena vā sukhavedaniyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam, āvuso.

Tam kim maññath', āvuso Nigaṇṭhā? Yam idam kammam paripakkavedanīyam, tam upakkamena vā padhānena vā aparipakkavedanīyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam, āvuso.

Yam pan' idam kammam aparipakkavedaniyam tam upakkamena vā padhānena vā paripakkavedaniyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam, āvuso.

Tam kim maññath', āvuso Niganthā? Yam idam kam-

¹ So Sk Si; Bm evamvādisu pi. ² Si parāham. ⁸ Sk & Bu d-iyam.

mam bahuvedanīyam, tam upakkamena vā padhānena vā appavedanīyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam, avuso.

Yam pan' idam kammam appavedanīyam, tam upakkamena vā padhānena vā bahuvedanīyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam, āvuso.

Tam kim maññath', āvuso Niganthā? Yam idam kammam vedanīyam', tam upakkamena vā padhānena vā avedanīyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam, avuso.

Yam pan' idam kammam avedaniyam, tam upakkamena vā padhānena vā vedaniyam¹ hotūti labbham etan ti?

No h'idam, avuso.

Iti kir', āvuso Nigaņţhā, yam idam kammam diţţhadhammavedaniyam, tam upakkamena va padhanena va samparāyavedanīyam hotūti alabbham² etam; yam³ idam kammam samparāyavedanīyam, tam upakkamena vā padhānena vā ditthadhammavedanīyam hotūti alabbham etam; yam p'4 idam kammam sukhavedaniyam, tam upakkamena va padhanena vā dukkhavedanīyam hotūti alabbham etam; yam p' idam kammam dukkhavedaniyam, tam upakkamena vā padhānena vā sukhavedanīyam hotūti alabbham etam; yam p' idam kammam paripakkavedaniyam, tam upakkamena vā padhānena vā aparipakkavedanīvam hotūti alabbham etam; yam p'idam kammam aparipakkavedanīyam, tam upakkamena vā padhānena vā paripakkavedanīyam hotūti alabbham etam; yam p' idam kammam bahuvedanīyam, tam upakkamena vā padhānena vā appavedanīyam hotūti alabbham etam; yam p' idam kammam appavedaniyam, tam upakkamena va bahuvedanīyam hotūti alabbham etam; yam p'idam kammam vedaniyam 1, tam upakkamena vā padhānena vā avedaniyam hotūti alabbham etam; yam p'idam kammam avedanīyam, tam upakkamena vā padhānena vā vedanīyam hotūti alabbham etam. Evam sante ayasmantanam Niganthanam aphalo

¹ Bm savedanīyam. ² Sk labbham. ⁸ Bm adds pana. ⁴ Si omits pi.

upakkamo hoti ¹ aphalam padhānam. Evamvādī, bhikkhave, Nigaņṭhā; evamvādīnam, bhikkhave. Nigaṇṭhānam ² dasa sahadhammikā vādānuvādā gārayham ṭhānam ³ āgacchanti.

Sace, bhikkhave, sattā pubbekatahetu sukhadukkham patisamvedenti, addhā, bhikkhave, Niganthā pubbedukkatakammakārino4, yam etarahi evarūpā dukkhā tippā katukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā issaranimmānahetu sukhadukkham patisamvedenti, addhā, bhikkhave, Niganthā pāpakena issarena nimmitā, yam etarahi evarūpā dukkhā tippā katukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā sangatibhāvahetu sukhadukkham paţisamvedenti, addhā, bhikkhave. Niganthā pāpasangatikā, yam etarahi evarūpā dukkhā tippā katukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkham patisamvedenti, addhā, bhikkhave, Niganthā pāpābhijātikā yam etarahi evarūpā dukkhā tippā katukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā ditthadhammupakkamahetu 5 sukhadukkham patisamvedenti, addha, bhikkhave, Niganthā pāpaditthadhammupakkamā 6, yam etarahi evarūpā dukkhā tippā katukā vedanā vediyanti. sattā pubbekatahetu sukhadukkham patisambhikkhave. vedenti, gārayhā Niganthā; no ce sattā pubbekatahetu sukhadukkham patisamvedenti, gārayhā Niganthā. bhikkhave, sattā issarinimmānahetu sukhadukkham patisamvedenti, gārayhā Niganthā; no ce sattā issarinimmānahetu sukhadukkham patisamvedenti, gārayhā Nigaņțhā. bhikkhave, sattā sangatibhāvahetu sukhadukkham patisamvedenti, gārayhā Niganthā; no ce sattā sangatibhāvahetu sukhadukkham patisamvedenti, gārayhā Niganthā. bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkham patisamvedenti, gārayhā Niganthā; no cej sattā abhijātihetu sukhadukkham paţisamvedenti, garayha Nigantha. Sace, bhikkhave, satta ditthadhammupakkamahetu sukhadukkham patisamvedenti.

¹ Sk hotīti. ² Sk omits these three words; Si (not Bu) Niganth⁰. ³ So Sk Bu; Bm gārayhaṭhānam; Si gāreyhaṭṭhānam; Bu adds: vādānuppattā gārayhā ṭhānā ti pi pāṭho. ⁴ So Sk Bu; Bm Si dukkaṭak⁰. ⁵ Bm -dhammūp⁰. ⁶ Bm Nigaṇṭhā evarūpā diṭṭhadhammūpakkamā.

gārayhā Nigaṇṭhā; no ce sattā diṭṭhadhammupakkamahetu sukhadukkham paṭisamvedenti, gārayhā Nigaṇṭhā. Evamvādī, bhikkhave, Nigaṇṭhā; evamvādīnam, bhikkhave, Nigaṇṭhānam i ime dasa sahadhammikā vādānuvādā gārayham ṭhānam āgacchanti. Evam kho, bhikkhave, aphalo upakkamo hoti aphalam padhānam.

Kathañ ca, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam? Idha, bhikkhave, bhikkhu na heva anaddhabhūtam attānam dukkhena addhabhāveti, dhammikan ca sukham na paricajjati, tasmin ca sukhe anadhimucchite hoti. So evam pajānāti: Imassa kho me dukkhanidānassa samkhāram padahato samkhārappadhānā 3 virāgo hoti; imassa pana me dukkhanidānassa ajjhupekkhato4 upekham5 bhāvayato virāgo hotīti. So yassa khvāssa 6 dukkhanidānassa samkhāram padahato samkhārappadhānā virāgo hoti, samkhāram tattha 7 padahati; yassa pana dukkhanidanassa ajjhupekkhato upekham bhavayato virago hoti. upekham tattha bhaveti tassa dukkhanidānassa samkhāram padahato samkhārappadhānā virāgo hoti8. - Evam pi'ssa tam dukkham nijjinnam 9 hoti, tassa tassa dukkhanidanassa ajjhupekkhato upekham bhāvayato virāgo hoti, evam pi 'ssa tam dukkham nijjinnam hoti.

Seyyathāpi, bhikkhave, puriso itthiyā sāratto paṭibad-dhacitto tibbacchando 10 tibbāpekho 11. So taṁ itthiṁ passeyya aññena 12 purisena saddhim sautiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave? Api nu tassa purissassa, amuṁ itthiṁ disvā aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ, uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkadomanassupāyāsā 13 ti?

Evam bhante. Tam kissa hetu? Amu hi, bhante, puriso amussā itthiyā sāratto patibaddhacitto tibbacchando tibbā-

Sk omits these three words.
 Sk sace ime, omitting dasa.
 So Sk Si; Bm Bu samkharapadhana.
 So all MSS.
 Bu,
 So Sk Bu;
 Bm Si upekkham.
 So Bu; Si yassa hi khvassa; Bm yassa hi khvassa;
 Sk yassa hi kho pan' assa.
 So Si Bu; Sk tattha s.p.; Bm tattha p.s.
 Sk hotīti.
 Sk here nijinnam.
 So Sk Bu; Bm Si tibbachando.
 So Sk Bu; Bm Si tibbapekkho.

pekko; tasmā tam itthim disvā annena purisena saddhim santithantim sallapantim sanjagghantim samhasantim, uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti.

Atha kho bhikkhave, tassa purisassa evam assa: Aham kho amussā¹ itthiyā sāratto paṭibaddhacitto tibbacchando tibbāpekho²; tassa me amum itthim disvā aññena purisena saddhim santiṭṭhantim sallapantim sañjagghantim samhasantim³ uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā⁴; yan nūnāham yo me amussā itthiyā chandarāgo tam pajaheyyan ti. So yo amussā itthiyā chandarāgo tam pajaheyya. So tam itthim passeyya aparena samayena aññena purisena saddhim santiṭṭhantim sallapantim sañjagghantim samhasantim. Tam kim maññatha, bhikkhave? Api nu tassa purisassa amum iṭṭhim disvā aññena purisena saddhim santiṭṭhantim sallapantim sañjagghantim samhasantim, uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

No h' etam, bhante. Tam kissa hetu? Amu hi, bhante, puriso amussā itthiyā vītarāgo; tasmā tam itthim disvā aññena purisena saddhim santiṭṭhantim sallapantim sañjagghantim samhasantim na buppajjanti sokadevadukkhadomanassupāyāsā ti.

Evam eva kho, bhikkhave, na heva anaddhabhūtam attānam dukkhena addhabhāveti, dhammikañ ca sukham na paricajati⁶; tasmiñ ca sukhe anadhimucchito hoti⁷. So evam pajānāti: Imassa kho me dukkhanidānassa samkhāram padahato samkhārappadhānā virāgo hoti. Imassa pana me dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekhabhāvayato virāgo hotīti⁸. So yassa khvāssa⁹ dukkhanidānassa samkhāram padahato samkhārappadhānā virāgo hoti, samkhāram tattha padahati; yassa pan' assa dukkhanidānassa ajjhupekhato upekham bhāvayato virāgo hoti, upekham tattha bhāveti, tassa tassa dukkhanidānassa samkhāram padahato samkhārappadhānā virāgo hoti, evam pi 'ssa tam dukkham nijjinnam

¹ Skāvuso. ² Sk here tibbāpakko. ³ Sk omits. ⁴ Bm adds so. ⁵ Sk omits na. ⁶ Sk pariccajati. ⁿ Sk omits hoti. ⁵ So Sk; Bm Si hoti. ³ Sk yassa hi kho pan' assa.

hoti, tassa tassa dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekham bhāvayato virāgo hoti, evam pi 'ssa dukkham nijjinnam hoti. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

Puna ca param, bhikkhave, bhikkhu iti patisancikkhati: Yathāsukham kho¹ me viharato akusalā dhammā abhivaddhanti² kusalā dhammā parihāyanti; dukkhāya pana me attānam padahato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhiyaddhanti. Yannunaham dukkhaya attanam padaheyyan ti? So dukkhāya attānam padahati, tassa dukkhāya attānam padahato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaddhanti. So na aparena samayena dukkhāya attānam pada-Tam kissa hetu? Yassa hi so, bhikkhave, bhikkhu atthāya dukkhāya attānam padaheyya, svāssa attho abhinipphanno hoti, tasmā na aparena samayena dukkhāya attā-Seyyathāpi, bhikkhave, usukāro 3 tejanam nam padahati. dvīsu alātesu ātāpeti paritāpeti ujum 4 karoti kammaniyam. Yato kho, bhikkhave, usukārassa tejanam dvīsu alātesu ātāpitam hoti paritāpitam 5 hoti ujum katam 6 kammaniyam, na so tam 7 aparena samayena usukāro tejanam dvīsu alātesu ātāpeti paritāpeti ujum karoti kammaniyam. Tam kissa hetu? Yassa hi so, bhikkhave, atthava usukaro tejanam dvisu atalesu ātāpeyya paritāpeyya ujum kareyya kammaniyam, svāssa attho abinipphanno hoti; tasmā na aparena samayena usukāro ca tejanam dvīsu alāpesu ātāpeti paritāpeti ujum karoti kammaniyam. - Evam eva kho, bhikkhave, bhikkhu iti patisancikkhati: Yathasukham kho me viharato akusala dhamma abhivaddhanți kusalā dhammā parihāyanti, dukkhāya pana me attānam padahato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaddhanti; yannunāham dukkhāya attānam p daheyyan ti. So dukkhāya attānam padahati, tassa dukkhāya attānam padahato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaddhanti. So na 9 aparena samayena

VOL. III.

Digitized by Google

15

¹ Sk omits kho. ² Sk omits from here to kusalā dhammā abhivaddhanti. ⁵ Bm ussukāro. ⁴ Bm ujukam. ⁵ Sk ātīpīnam & paritāpinam. ⁶ So Bm; Sk ujukam katam; Si ujukatam. ⁷ Sk omits so tam. ⁸ Sk yathā su me. ⁹ Sk omits na.

khāya attānam padahati. Tam kissa hetu? Yassa hi so, bhikkhave, bhikkhu atthāya dukkhāya attānam padaheyya, svāssa attho abhinipphanno hoti, tasmā na aparena samayena dukkhāya attānam padahati. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

Puna ca param, bhikkhave, idha Tathāgato loke uppajjati araham sammāsambuddho vijjācaranasampanno sugato lokavidū (repeat from Vol. I p. 179 l. 2 to p. 181 l. 24) cittam parisodheti.

So ime pañca nīvaraņe 2 pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraņe vivicc' eva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham paṭhamajjhānam 3 upasampajja viharati. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

Puna ca param, bhikkhave, bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā, ajjhattam sampasādanam cetaso ekodibhāvam avitakkam avicāram samādhijam pītisukham dutiyajjhānam upasampajja viharati. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

Puna ca param, bhikkhave, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekhako a ca viharati sato ca sampajāno, sukhan ca kāyena paṭisamvedeti yan tam ariyā ācikkhanti: Upekhako satimā sukhavihārī ti tatiyajjhānam upasampajja viharati. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

Puna ca param, bhikkhave, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbe va somanassadomanassānam atthagamā adukkhamasukham upekhāsatipārisuddhim catutthajjhānam upasampajja viharati. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

So evam samāhite citte parisuddhe (repeat from Vol. I p. 182 l. 19 to l. 33) anussarati. Evam pi, bhik-khave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

So evam samāhite citte parisuddhe (repeat from Vol. I p. 183 l. 1 to l. 18) satte pajānāti. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

Si padahatīti.
 Bm nivaraņe.
 So Sk; Bm Si paṭhamam jhāmam &c., as usual.
 Bm Si upekkhako.
 Bm Si tatiyam jhānam.
 Sk adds kho.
 Bm Si atthangamā.
 Bm Si catuttham jhānam.

So evam samāhite citte parisuddhe (repeat from Vol. 1 p. 279 l. 19 to l. 32) itthattāyāti pajānāti. Evam kho, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

Evamvādī, bhikkhave, Tathāgato, evamvādim, bhikkhave, Tathāgatam 1 dasa sahadhammikā pāsamsatthānā āgacchanti. Sace, bhikkhave, sattā pubbekatahetu sukhadukkham patisamvedenti, addhā, bhikkhave, Tathāgato pubbesukatakammakārī, yam etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā ve-Sace, bhikkhave, sattā issaranimmānahetu sukhadukkham patisamvedenti, addhā, bhikkhave, Tathāgato bhaddakena issarena nimmito, yam etarahi evarupa anasava sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā sangatibhāvahetu sukhadukkham patisamvedenti, addhā, bhikkhave, Tathāgato kalyānasangatiko, yam etarahi evarupā anāsavā sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkham patisamvedenti, addhā, bhikkhave, Tathāgato kalyāņābhijātiko, yam etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā ditthadhammupakkamahetu sukhadukkham pațisamvedenti, addha, bhikkhave, Tathägato kalyānaditthadhammupakkamo, yam etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā pubbekatahetu. sukhadukkham pațisam vedenti, pāsam so Tathāgato; no ce sattā pubbekatahetu sukhadukkham patisamvedenti, pasamso Tathagato. Sace, bhikkhave, sattā issaranimmānahetu sukhadukkham patisamvedenti, pāsamso Tathāgato; no ce sattā issaranimmānahetu sukhadukkham patisamvedenti, pasamso Tathagatos. Sace, bhikkhave, sattā sangatibhāvahetu sukhadukkham patisamvedenti, pāsamso Tathāgato; no ce sattā sangatibhāvahetu sukhadukkham pațisamvedenti, pāsamso Tathāgato. bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkham patisamvedenti, pāsamso Tathāgato, no ce sattā abhijātihetu sukhadukkham patisamvedenti, pāsamso Tathāgato. Sace, bhikkhave, sattā ditthadhammupakkamahetu sukhadukkham patisamvedenti, pāsamso Tathāgato; no ce sattā ditthadhammupakkamahetu

¹ Bm evamvādīnam b. Tathāgatānam. ² Sk T-te. ³ Sk omi⁴s the whole of this sentence from sace.

sukhadukhham paṭisamvedenti, pāsamso Tathāgato. Evamvādī, bhikkhave, Tathāgato¹, evamvādim, bhikkhave, Tathāgatam² ime dasa sahadhammikā pāsamsaṭṭhānā āgacchantīti³.

Idam avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandun ti.

Devadahasuttam pathamam.

102.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Bhikkhave ti. Bhadante 4 ti te bhikkhū Bhagavato paccassosum. Bhagavā etad avoca:

Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇa aparantakappikā aparantānudiṭṭhino aparantaṁ ārabbha anekavihitāni adhivuttipadāni babhivadanti. Saññī attā hoti arogo param maraṇā ti itth' eke abhivadanti. Asaññī attā hoti arogo paraṁ maraṇā ti itth' eke abhivadanti. N' eva saññī nāsaññī attā hoti arogo param maraṇā ti itth' eke abhivadanti. Sato vā pana sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññāpenti. Diṭṭhadhammanibbānaṁ vā pan' eke abhivadanti. Iti santaṁ vā attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā '. Sato vā pana sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññāpenti. Diṭṭhadhammanibbānaṁ vā pan' eke abhivadanti baññāpenti. Ayam uddeso pañcattayassa baññapenti. Ayam uddeso pañcattayassa baññapenti.

Tatra, bhikkhave, ye te samanabrāhmanā sannim attā-

¹ So Si; Bm T-tā; Sk T-tam. ² So Si; Sk omits these three words; Bm evamyādīnam b. Tathāgatānam. ³ Sk āgacchanti. ⁴ Bm bhaddante. ⁵ So Bu; Sk Bm Si adhimuttipadāui; cf. 1 Dīgha 12 & 30. ⁶ Sk ārogo throughout. ⁷ Sk adds ti. ⁸ Bm omits this sentence, sato...abhivadanti. ⁹ So Si; Bm paccattayassa; Sk pavattassa.

nam 1 pannāpenti arogam 2 param maraņā; rūpim 3 vā te bhonto samanabrāhmanā saññim attānam paññāpenti arogam param maraņā; arūpim vā te bhonto samaņabrāhmaņā sañnim attānam pañnāpenti arogam param maranā; rūpin ca arūpin ca vā4 te bhonto samanabrāhmanā saññim attānam paññāpenti arogam param maranā; n' eva rūpim nārūpim vā te bhonto samanabrāhmanā saññim attānam paññāpenti arogam param maranā; ekattasañnim vā te bhonto samanabrāhmanā sañnim attānam pannāpenti arogam param maranā; nānattasannim vā te bhonto samanabrāhmaņā saññim attānam paññāpenti arogam param maranā; parittasannim vā te bhonto samaņabrāhmanā sañnim attānam pannāpenti arogam param maranā; appamānasannim vā te bhonto samanabrāhmanā sannim attānam paññapenti arogam param marana. Etam va pan' eke' sam 5 upātivattatam vinnānakasinam eke abhivadanti appamāņam ānanjam 6. Tayidam, bhikkhave, Tathāgato pajānāti: Ye kho te bhonto samanabrāhmaņā sannim attānam paññāpenti arogam param maraņā, rūpim vā te bhonto samanabrāhmanā sannim attānam pannāpenti arogam param arūpim vā te bhonto samanabrāhmanā sannim maranā. attānam pañnāpenti arogam param maraņā, rūpin ca arūpin ca vā te bhonto samanabrāhmanā sañnim attānam pañnāpenti arogam param maranā, n' eva rūpim vā nārūpim 7 vā te bhonto samanabrāhmanā sannim attānam pannāpenti arogam param maranā, ekattasaññim vā te bhonto samanabrāhmanā saññim attānam paññāpenti arogam param maraņā, nānattasannim vā te bhonto samanabrāhmanā sannim paññapenti arogam param marana, parittasaññim va te bhonto samanabrāhmanā sannim attānam pannāpenti arogam param maranā, appamānasannim vā te bhonto samanabrāhmanā sannim attānam pannāpenti arogam param maranā. Yā vā pan' esam 8 saññānam 9 parisuddhā paramā aggā anuttariyā

<sup>¹ Sk saññimattānam; Bm saññīattānam; Si saññim attānam.
² Sk arogo here only.
³ So Si; Sk Bm rūpī. Similarly arūpim &c.
⁴ Sk omits vā.
⁵ Si pana tesam.
⁶ Sk aṇañja; Bm āneñjam; Si aneñjam. Cf. page 253.
⁷ Sk omits vā nārūpim.
³ So Sk Si; Bm pan' etāsam.
³ So Si Bm; Sk Bu saññāṇam throughout.</sup>

akkhāyati yadi rūpasaññānam yadi arūpasaññānam yadi ekattasaññānam yadi nānattasaññānam. Na 'tthi kiñtīti¹ ākiñcaññāyatanam eke abhivadanti appamāṇam āṇañjam. Tayidam samkhatam oļarikam; atthi kho pana samkhārānam nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Tatra, bhikkhave, ye te samanabrāhmanā asañnim attānam paññāpenti arogam param maraņā, rūpim vā te bhonto samanabrāhmanā asannim attānam pannāpenti arogam param maraņā, arūpim vā te bhonto samaņabrāhmaņā asañnim attānam pannāpenti arogam param maranā, rūpin ca arūpin ca vā te bhonto samaņabrāhmaņā asannim attānam pannāpenti arogam param maranā, n' eva rupim nārūpim vā2 te bhonto samaņabrāhmaņā asañnim attānam pannāpenti arogam param maranā. Tatra, bhikkhave, ye te samanabrāhmanā sannim attānam pannāpenti arogam param maranā, tesam eke 3 patikkosanti. Tam kissa hetu? Saññā rogo saññā gando saññā sallam, etam santam a panītam yadidam asaññan ti. Tayidam, bhikkhave, Tāthāgato pajānāti5: Ye kho te bhonto samanabrāhmanā asannim attānam pannāpenti arogam param maranā, rupim vā te bhonto samanabrāhmaņā sañnim attānam pannāpenti arogam param maraņā, arūpim vā6 te bhonto samanabrāhmañā asaññim attānam pannāpenti arogam param maranā, rūpin ca arūpin ca vā te bhonto samanabrāhmanā asañnim attanam pannāpenti arogam param maranā, n' eva rūpim nārūpim vā te bhonto samanabrāhmanā asannim attānam pannāpenti arogam param maranā. Yo hi koci, bhikkhave, samano vā brāhmano vā evam vadeyya: Aham annatra rupā 7 annatra vedanāya anñatra saññāya aññatra samkhārehi aññatra 8 viññānassa 9 āgatim vā gatim vā cutim vā uppattim vā vuddhim vā virūlhim 10 vā vepullam vā pannāpessāmīti, n' etam thānam vijjati. Tayidam samkhatam olarikam, atthi kho pana sam-

Bm iti kiācīti.
 Sk here & infra reads n' eva rūpim nārūpim vā.
 Si ete.
 Si adds etam.
 Bm abhijānāti.
 Sk here reads arūpim vā.
 Sk rūpim.
 Sk omits.
 So Sk; Si viāñāņā; Bm viāñāņena.
 Bm virulhim.

khārānam nirodho ath' etan ti iti viditvā tassa nissaraņadassāvī 1 Tathāgato tad upātivatto.

Tatra, bhikkhave, ye te samanabrāhmanā nevasañnim nāsannim attānam pannapenti arogam param maranā, rūpim vā te 2 bhonto samanabrāhmanā nevasañnim nāsañnim attānam pannāpenti arogam param maraņā, arūpim vā te samaņabrāhmaņā nevasannim nāsannim attānam pannāpenti arogam param maraņā, rūpin ca arūpin ca vā te bhonto samaņabrāhmanā nevasannim nāsannim attānam pannāpenti arogam param maranā, nevarūpim nārūpim vā te bhonto samanabrāhmaņā nevasannim nāsannim attānam pannāpenti arogam param maraņā. Tatra, bhikkhave, ye te samaņabrāhmaņā saññim attānam paññāpenti arogam param maraṇā, tesam eke patikkosanti. Ye pi te bhonto samanabrāhmanā asañnim attānam pañnāpenti arogam param maranā, tesam eke paţikkosanti. Tam kissa hetu? Sannā rogo sannā gando sannā sallam, asannā sammoho; etam santam 3 etam paņītam yadidam nevasaññānāsaññā4 ti. Tayidam, bhikkhave, Tathāgato pajānāti⁵: Ye kho te bhonto samanabrāhmaņā nevasañnim nāsañnim attānam pañnāpenti arogam param maranā, rūpim vā te bhonto samaņabrāhmaņā nevasañnim nāsannim attānam paññapenti arogam param marana, arupim te bhonto samaņabrāhmaņā nevasannim 7 nāsannim attānam pannāpenti arogam param maranā, rūpin ca arūpin ca vā te bhonto samanabrāhmanā nevasannim nāsannim attānam pannāpenti arogam param marzņā, nevarūpim nārupim vā te bhonto samanabrāhmaņā nevasannim nāsannim attānam pannāpenti arogam param maranā8. Ye hi keci, bhikkhave, samanabrāhmanā⁹ ditthasutamutaviññātabbassa samkhāramattena ¹⁰ etassa āyatanassa 11 upasampadam paññāpenti; byasanam h' etam, bhikkhave, akkhāyati 12 etassa āyatanassa upasam-

¹ Sk nissaranād⁰. ² Sk omits te. ⁸ Bm adds etam uttamam. ⁴ So Si Bm Bu; Sk nevasaññānāsaññan, & (supra) asaññam. ⁵ Bm abhijanāti as usual. ⁶ Sk omits nāsañnim. ⁷ Sk adds attānam. ⁸ Sk adds rūpī ca arūpī ca vā te bhonto. ⁹ Si samanā vā brāhmanā vā. ¹⁰ So Bu; Bm Si d-tabbasamkh⁰; Sk d-viññānasamkh⁰. ¹¹ So Si Bu; Bm āyatanamattena; Sk āyatanamattenassa. ¹² Bm āyatanam akkhāyati.

padāya; na h' etam, bhikkhave, āyatanam sasamkhārasamā-pattipattabbam¹ akkhāyati sasamkhārāvasesāsamāpattipattabbam² etam, bhikkhave, āyatanam akkhāyati. Tayidam samkhatam oļārikam, atthi kho pana samkhārānam nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaranadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Tatra, bhikkhave, ye te samanabrāhmanā sato sattassa ucchedam vināsam vibhavam pannāpenti, tatra, bhikkhave, ye te samanabrāhmanā sannim attānam pannāpenti arogam param maranā, tesam eke patikkosanti; ye pi te bhonto samanabrāhmanā asañnim attānam pannāpenti arogam param maranā4 tesam eke paţikkosanti; ye pi te bhonto samanabrāhmanā nevasannim nāsannim attānam pannāpenti, arogam param maranā, tesam eke patikkosanti. Tam kissa hetu? Sabbe p' ime bhonto samanabrāhmanā uddhamsarā 5 āsattim 6 yeva abhivadanti: Iti pecca bhavissāma, iti pecca bhavissāmāti. Seyyathāpi nāma vānijassa vānijjāya 7 gacchato evam hoti: Ito me idam bhavissati, iminā idam lacchāmīti, — evam ev' ime 8 bhonto samanabrāhmaņā vāņijūpamā manne patibhanti: Iti pecca bhavissāma iti pecca bhavissāmāti 10. Tayidam, bhikkhave, Tathāgato pajānāti 11: Ye kho 12 te bhonte samanabrāhmanā sato sattassa ucchedam vināsam vibhavam 13 pannāte sakkāyabhayā sakkāyaparijegucchā 14, sakkāyañ ñeva 15 anuparidhāvanti anuparivattanti. Seyyathāpi nāma sāgaddūlabaddho 16 daļhe thambhe vā khīle 17 vā upani-

¹ So Bu; Sk sasam-avyam; Bm Si samkho omitting sā-. ² So Sk; Bu samkhārāvāsesamāpattipattabyan ti; Bm Si samkhārāvāsesasamāpattipattabbam. ³ Sk omits words after first paññāpenti & inserts after second parammaranā the words tesam p' ete tatra bhikkhave ye te samanabrāhmanā saññim attānam paññāpenti parammaranā. ⁴ Sk omits this clause ye pi...parammaranā. ⁵ So Sk Bu; Bm uddham param; Si addham parāmasanti. ⁶ So Si Bu; Bm āsatti; Sk āsattī; Bu adds āpattin ti pi pāṭho. ⁷ Bm Si vānijāya. ⁶ So Sk; Bm eva te; Si eva kho 'me, ⁰ So Si Bu; Bm vāṇijupamā; Sk vānijjupamā. ¹¹ Sk repeats the above passage from seyyathāpi to bhavissāmāti. ¹¹ Si here abhijānāti. ¹² Si omits kho. ¹³ Sk omits. ¹⁴ So Sk Si; Bm Bu s-jegucchā. ¹⁵ So Bm Si; Sk sakkāsamñēva. ¹⁶ So Bu; Sk sāgaddalacayo; Bm sāgaddulabandho; Si sāgaddalabandho. ¹⁻ So Si; Bm khile; Sk dīlum.

baddho¹ tam eva thambam vā khīlam vā anuparidhāvati anuparivattati, — evam ev' ime² bhonto samaṇabrāhmaṇā sakkāyabhayā sakkāyaparijegucchā sakkāyañ ñeva anuparidhāvanti anuparivattanti. Tayidam samkhatam olārikam, atthi kho pana samkhārānam nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto³.

Ye hi keci, bhikkhave, samanā vā brāhmanā vā aparantakappikā aparantānuditthino aparantam ārabbha anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti, sabbe te imān' eva pañc' āyatanāni abhivadanti, etesam vā aññataram. Santi, bhikkhave, eke samanabrāhmanā pubbantakappikā pubbantānuditthino pubbantam ārabbha anekavihitāni adhivuttipadāni abhiyadanti. Sassato attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Asassato 5 attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham annan ti itth' eke abhi-Sassato ca asassato 5 ca attā ca loko 6 ca, idam eva saccam mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. N' eva sassato nāsassato attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Antavā attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Anantavā attā ca loko ca, idam 'eva saccam, mogham annan ti itth' eke abhiyadanti. Antavā ca anantavā ca attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham añnan ti itth' eke abhivadanti. N' ev' antavā nānantavā attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham añnan ti itth' eke abhivadanti. Ekattasaññi attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Nānattasaññī attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Parittasaññi attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Appamānasaññī attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Ekantasukkhī attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham añnan ti itth' eke abhivadanti. Ekantadukkhī attā ca loko ca, idam eva

So Bu; Bm Si upanibandho; Sk upanivaddho.
 So Si Bu; Bm evam eva kho 'me; Sk ev' ime.
 Sk adds hoti.
 Sk aparantakapāpikē.
 So Bm Bu; Sk assato; Si asassato.
 Sk āloko, omitting attā ca.

saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Sukhadukkhī attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Adukkhamasukhī attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Tatra, bhikkhave, ye te samanabrāhmanā evamvādino evamditthino: Sassato attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham annan ti, tesam vata aññatr' eva saddhāya aññatra ruciyā 1 aññatra anussavā 2 annatra ākāraparivitakkā annatra ditthinijjhānakkhantiyā 8 paccattam yeva ñānam bhavissati parisuddham pariyodātan ti n' etam thānam vijjati. Paccattam kho pana, bhikkhave, ñāņe asati parisuddhe pariyodāte, yad api4 te bhonto samanabrāhmanā tattha ñānabhāgamattam eva pariyodapenti⁵, tad api tesam bhavatam samanabrāhmanānam upādānam akkhāyati. Tayidam samkhatam olarikam, atthi kho pana samkhārānam nirodho, atth' etan ti iti viditvā tassa nissaranadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Tatra khikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā evamvādino evamditthino: Asassato attā ca loko ca — pe 6 — sassato ca asassato ca attā ca loko ca — pe 7 — nevasassato nāsassato attā ca loko ca — pe 8 — antavā attā ca loko ca — pe — antavā ca anantavā ca attā ca loko ca — pe — antavā attā ca loko ca — pe — nevantavā nānantavā attā ca loko ca — pe — ekattasaññī attā ca loko ca — pe — nānattasaññī attā ca loko ca — pe — parittasaññī attā ca loko ca — pe — appamāṇasaññī attā ca loko ca — pe — ekantasukhī attā ca loko ca — pe — sukhadukkhī attā ca loko ca — pe — sukhadukkhī attā ca loko ca — pe — adukkhamasukhī attā ca loko ca, idam eva saccām, mogham añnan ti — tesam vata añnatr' eva saddhāya añnatra ruciyā añnatra anussavā añnatra ākāraparivitakkā añnatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā paccattam yeva 4 ñāṇam hessati 10 parisuddham pariyodātan ti n' etam

¹ Sk aññatr' eva rūpiyā. ² Sk aññatr' anussavā. ³ Si d-akaotiyā. ⁴ So Si; Sk yadāpi; Bm yadipi. ⁵ So Bm Si; Sk pariyodāteropenti. ⁶ Bm omits pe & (with Si) inserts idam eva saccam, mogham aññan ti after which Si inserts pe & Bm inserts yathā heṭṭhimam tathā vitthāretabbam. ⁷ Si omits; Bm la. ⁸ Bm Si omit pe here & henceforth. ⁹ Si pacattañ ñeva, as usual. ¹⁰ Bm Si bhavissati.

thānam vijjati. Paccattam kho pana, bhikkhave, nāņe asati parisuddhe pariyodāte, yad api te bhonto samaņabrāhmaņā tattha nāṇabhāgamattam eva pariyodapenti, tad api tesam bhavatam samaṇabrāhmaṇānam upādānam akkhāyati. Tayidam samkhatam oļārikam, atthi kho pana samkhārānam nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idha, bhikkhave, ekacco samaņo vā brāhmaņo vā pubbantānuditthīnañ ca patinissaggā aparantānuditthīnañ patinissaggā, sabbaso kāmasamyojanānam anadhitthānā, pavivekam pītim upasampajja viharati: Etam santam etam paņītam yadidam pavivekam pītim upasampajja viharāmīti. Tassa sā pavivekā pīti nirujjhati, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati domanassam, domanassassa nirodha uppajjati pavivekā pīti. Seyyathāpi, bhikkhave, yam chāyā jahati, tam ātapo pharati; yam ātapo jahati, tam chāyā pharati; evam eva kho, bhikkhave, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati domanassam, domanassassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti. Tayidam, bhikkhave, Tathagato pajanati: Ayam kho bhavam samaņo vā brāhmaņo vā pubbantānudiţţhīnañ ca paţinissaggā aparantānuditthīnañ ca patinissaggā, sabbaso kāmasamyojanānam anadhitthānā, pavivekam pītim upasampajja viharati: Etam santam etam panītam yadidam pavivekam pītim upasampajja viharāmīti. Tassa sā pavivekā pīti nirujjhati, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati domanassam, domanassassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti. Tayidam samkhatam olārikam, atthi kho pana samkhārānam nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraņadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idha pana, bhikkhave, ekacco samaņo vā brāhmaņo vā pubbantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā aparantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavive-kāya pītiyā samatikkamā, nirāmisaṁ sukhaṁ upasampajja viharati: Etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ nirāmisaṁ sukhaṁ upsasampajja viharāmīti. Tassa taṁ nirāmisaṁ sukhaṁ nirujjhati, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati nirāmisaṁ

sukham. Seyyathāpi, bhikkhave, yan chāyā jahati, tam ātapo pharati, yam ātapo jahati, tam chāyā pharati; — evam eva kho, bhikkhave, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati nirāmisam sukham. Tayidam, bhikkhave, Tathagato pajanati: Ayam kho bhavam samano vā brāhmano vā pubbantānuditthīnañ ca patinissaggā aparantānuditthīnañ ca patinissaggā, sabbaso kāmasamyojanānam anadhitthānā, pavivekāya pītiyā samanirāmisam sukham upasampajja viharati: santam etam panītam yadidam nirāmisam sukham upasampajja viharāmīti. Tassa tam nicāmisam sukham nirujjhati, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati nirāmisam sukham. Tayidam samkhatam olarikam, atthi kho pana samkharanam nirodho, atth' etan ti iti viditvā tassa nissaranadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idha, bhikkhave, ekacco samano vā brāhmano vā pubbantānudiţţhīnañ ca paţinissaggā aparantānudiţţhīnañ ca paţinissaggā, sabbaso kāmasamyojanānam anadhitthānā, pavivekāya pītiyā samatikkamā, nirāmisassa sukhassa samatikkamā, adukkhamasukham vedanam upasampajja viharati: santam etam panītam yadidam adukkhamasukham vedanam upasampajja viharāmīti. Tassa sā adukkhamasukhā vedanā nirujjhati, adukkhamasukhāya vedanāya nirodhā uppajjati nirāmisam sukham, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati adukkhamasukhā vedanā. Seyyathāpi, bhikkhave, yam chāyā jahati tam ātapo pharati; yam ātapo jahati, tam chāyā pharati; - evam eva kho, bhikkhave, adukkhamasukhāya vedanāya nirodhā uppajjati nirāmisam sukham, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati adukkhamasukhā vedanā. dam, bhikkhave, Tathagato pajanati: Ayam kho bhavam samaņo vā brāhmaņo vā pubbantānudiţţhīnañ ca paţinissaggā aparantānuditthīnañ ca patinissaggā, sabbaso kāmasamyojanānam anadhitthānā, pavivekāya pītiyā samatikkamā, nirāmisassa sukhassa samatikkamā, adukkhamasukham vedanam upasampajja viharati: Etam santam etam panītam yadidam

adukkhamasukham vedanam upasampajja viharāmīti. Tassa sā 1 adukkhamasukhā vedana nirujjhati, adukkhamasukhāya 2 vedanāya nirodhā uppajjati nirāmisam sukham, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati adukkhamasukhā vedanā. Tayidam samkhatam oļārikam, atthi kho pana samkhārānam nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaranadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idha pana, bhikkhave, ekacco samano vā brāhmano vā pubbantānuditthīnañ ca patinissaggā aparantānuditthīnañ ca paţinissaggā, sabbaso kāmasamyojanānam anadhitthānā, pavivekāya pītiyā samatikkamā, nirāmisassa sukhassa samatikkamā, adukkhamasukhāya vedanāya samatikkamā, Santo 'ham asmi, nibbuto 'ham asmi, anupādāno 'ham asmīti samanupassati. Tayidam, bhikkhave, Tathagato pajanati: Ayam kho bhavam samano vā brāhmano vā asmīti samanupassati; addhā ayam āyasmā nibbānam sappāyam eva³ patipadam abhivadati. Atha ca panāyam bhavam samano vā brāhmano vā pubbantānuditthim vā upādiyamāno upādiyati, aparantānuditthim vā upādiyamāno upādiyati, kāmasamyojanam vā upādiyamāno upādiyati, pavivekam vā pītim upādiyamāno upādiyati, nirāmisam vā sukham upādiyamāno upādiyati, adukkhamasukham vā vedanam upādiyamāno upādiyati. Yan ca kho ayam āyasmā: Santo 'ham asmi, nibbuto 'ham asmi, anupādāno 'ham asmīti samanupassati, tad ap' imassa bhoto samanabrāhmanassa upādānam akkhāyati. Tayidam samkhatam olārikam, atthi kho pana samkhārānam nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaranadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idam kho pana, bhikkhave, Tathāgatena anuttaram santivarapadam bahisambuddham yadidam channam phassāyatanānam samudayan ca atthangaman ca assādan ca ādīnavan ca nissaraṇan ca yathābhūtam viditvā anupādā vimokkho baho bahikkhave, Tathāgatena anuttaram santivara-

¹ Sk omits. ² Sk omits vedanā n. ad. ³ Sk sappayañ neva. ⁴ Bm Si api. ⁵ Si santam varam padam. ⁶ Bm adds ti & omits following down to idam avoca.

padam ¹ abhisambuddham yadidam channam phassāyatanānam samudayan ca atthangaman ca assādan ca ādinavan ca nissaranan ca yathābhūtam viditvā anupādā vimokkho ti.

Idam avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandun ti.

Pañcattayasuttam's dutiyam.

103.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Kusinārāyam viharati Baliharaņe vanasaņde. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Bhikkhavo ti. Bhadante ti te bhikkhū Bhagavato paccassosum. Bhagavā etad avoca: Kinti vo, bhikkhave, mayi hoti? Cīvarahetu vā samaņo Gotamo dhammam deseti, piņdapātahetu vā samaņo Gotamo dhammam deseti, senāsanahetu vā samaņo Gotamo dhammam deseti, iti bhavābhavahetu vā samaņo Gatamo dhammam desetīti?

Na kho no, bhante, Bhagāvati bevam hoti: Cīvarahetu vā samano Gotamo dhammam desetīti.

Na ca kira vo, bhikkhave, mayi evam hoti: Cīvarahetu vā samaņo dhammam desetīti 6. Atha kinti 7 vo bhikkhave mayi hotīti?

Evam kho no, bhante, Bhagavati hoti: Anukampako Bhagavā hitesī anukampam upādāya dhammam desetīti.

Evam⁸ kira vo, bhikkhave, mayi hoti: Anukampako Bhagavā hitesī anukampam upādāya dhammam desetīti.

Tasmātiha⁹, bhikkhave, ye¹⁰ vo¹¹ maya dhammā abhinnā¹² desitā, seyyathīdam: Cattāro satipaṭṭhānā, cattāro sammappadhānā, cattāro iddhipādā, panc' indriyāni, panca balāni, satta

¹ Si santam varam padam. ² So Sk Bu; Bm pancāyatanasuttam; Si pancattyasuttam & (in some headlines) pancatyasuttam. ³ So Sk Si Bu; Bm Pisinārāyam. ⁴ Bm Bhaddante. ⁵ Sk omits. ⁶ Bm read dhammam deseti — la — iti bh. dh. d. ⁷ So Sk; Si adds carahi; Bm kin carahi. ⁸ Bm Si evan ca. ⁹ Sk adds te. ¹⁰ Sk sace. ¹¹ Bm te. ¹² Sk omits.

bojjhangā, ariyo atthangiko maggo, — tattha sabbeh' eva samaggehi sammodamānehi avivadamānehi sikkhitabbam; tesañ ca vo¹, bhikkhave, samaggānam sammodamānānam avivadamānānam sikkhatam, siyamsu dve bhikkhū abhidhamme nānāvādā2. Tatra ce tumhākam evam assa: Imesam kho āyasmantānam atthato c' eva nānam' byanjanato ca nānan ti; tattha yam bhikkhum suvacataram 4 mañneyyātha, so upasamkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānam kho atthato c' eva nānam byanjanato ca nānam, tad aminā p' etam āyasmanto jānātha, yathā⁵ atthato c' eva nānam byanjanato ca nānam; mā āyasmanto 6 vivādam āpajjitthāti. paresam ekato pakkhikānam 7 bhikkhūnam yam bhikkhum suvacataram manneyyatha, so upasamkamitva evam assa vacanīyo: Āyasmantānam kho atthato c' eva nānam byañjanato ca nānam, tad aminā p' etam āyasmanto jānātha, yathā atthato c' eva nānam byanjanato ca nānam; āyasmanto vivādam āpajjitthāti. Iti duggahītam 8 duggahītato dhāretabbam 9; duggahītam 8 duggahītato dhāretvā 10 yo dhammo yo vinayo so bhāsitabbo. Tatra ce tumhākam evanı assa: Imesam kho āyasmantānam atthato hi kho nānam byanjanato sametīti, tattha yam 11 bhikkhum suvacataram mañneyyātha, so upasamkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānam kho atthato hi nānam byanjanato sameti, tad iminā p' etam āyasmanto jānātha, yathā atthato hi kho nānam byanjanato sameti; mā āyasmanto vivādam āpajjitthāti. Athāparesam ekato pakkhikānam yam bhikkhum suvacataram maññeyyātha, so upasamkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānam kho atthato hi kho nānam byanjanato sameti, tad iminā p' etam āyasmanto 12 jānātha, yathā atthato hi kho nānam byanjanato sameti. Mā āyasmanto vivādam āpajjit-

Sk kho.
 So Bm; Si siyā dve &c.; Sk sikkhitam siddunā nāvādā;
 Bu sijimsu (?): abhidhamme: dve.
 Sk nānu.
 Bm subbacataram.
 Sk omits.
 Bm māyasmanto.
 Bm pakkhiyānam.
 Bm Si duggahitam throughout.
 Bm (alone) adds sugahitam sugahitato dhāretabbam.
 Bm adds sugahitam sugahitato dhāretvā.
 Bm tatrāyam.
 Sk here adds anātham yathā atthato hi kho nānabyanjanato sameti tad iminā p' etā āyasmanto.

thāti. Iti duggahītam duggahītato dhāretabbam, sugahītam sugahītato dhāretabbam¹, duggahītam duggahītato dhāretvā sugahītam sugahītato dhāretvā yo dhammo yo vinayo so bhāsitabbo. Tatra ce tumhākam evam assa: Imesam kho² āyasmantānam atthato hi kho sameti, byanjanato nānan ti, tattha 4 yam bhikkhum suvacataram maññeyyātha so upasamkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānam kho atthato hi⁵ sameti, byanjanato nanam, tad imina ⁶ p' etam ayasmanto jānātha, yathā atthato hi kho sameti byanjanato nānam; appamattakam kho pan' etam yadidam byanjanam; mā āyasmanto appamattakehi vivādam āpajjitthāti. Athāparesam ekato pakkhikānam bhikkhūnam yam bhikkhum suvacataram maññeyyātha, so upasamkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānam kho atthato hi kho sameti byanjanato nānam, tad iminā p' etam āyasmanto jānātha, yathā atthato hi kho sameti byanjanato nanam; appamattakam kho pan' etam yadidam byanjanam; mā āyasmanto appamattakehi vivādam āpajjitthāti. Iti sugahītam sugahītato dhāretabbam, duggahītam duggahītato dhāretabbam, sugahītam dhāretvā duggahītam duggahītato dhāretvā yo dhammo yo vinayo so bhāsitabbo. Tatra ce tumhākam evam assa: Imesam kho āyasmantānam atthato c' eva sameti byanjanato ca sametīti, tattha yam bhikkhum suvacataram maññeyyātha, so upasamkamityā evam assa vacanīyo: Āyasmantānam kho¹⁰ atthato c' eva sameti byanjanato ca sameti, tad iminā p' etam āyasmanto jānātha, yathā atthato c' eva sameti byañjanato ca sameti; mā āyasmanto vivādam āpajjitthāti. Atthaparesam ekato pakkhikanam bhikkhunam yam bhikkhum suvacataram maññeyyātha, so upasamkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānam kho atthato c'eva sameti byanjanato ca sameti, tad iminā p'etam āyasmanto jānātha, yathā atthato c' eva sameti byanjanato ca sameti; mā āyasmanto

¹ So Bm Si; Sk suggahitam throughout. ² Sk adds dhammānam. ³ So Sk which generally reads nānu. ⁴ Sk here tatra. ⁵ Si adds kho; Sk adds me. ⁶ Si aminā. ⁷ Sk omits mā & reads appamattakehi āyasmanto vivādam. ⁸ Bm omit this kho. & Sk omits the preceding kho. ⁹ Si omits yathā. ¹⁰ Sk omits kho.

vivādam āpajjitthāti1. Iti sugahītam sugahītato dhāretabbam sugahītam sugahītato dhāretvā vo dhammo vo vinayo so bhāsitabbo. Tesañ ca vo², bhikkhave, samaggānam sammodamānam avivadamānānam sikkhatam, sivā annatarassa bhikkhuno āpatti, siyā vītikkamo 3. Tatra, bhikkhave, na codanāya taritabbam4; puggalo upaparikkhitabbo: mayhañ ca avihesā bhavissati, parassa ca puggalassa anupaghāto⁵; paro hi puggalo akkodhano anupanāhī adandhaditthī 6 suppatinissaggī, sakkomi cāham etam puggalam akusalā vutthāpetvā kusale patittāpetun ti. Sace, bhikkhave, evam assa, kallam vacanāya. Sace pana, bhikkhave, evam assa: Mayham 7 kho avihesā bhavissati parassa ca puggalassa upaghāto; paro hi puggalo kodhano upanāhī dandhaditthī suppatinissaggī, sakkomi cāham etam puggalam akusalā vutthāpetvā kusale patithāpetum. Appamattakam kho pan' etam yadidam 8 parassa puggalassa upaghato. Atha kho etad eva bahutaram, so 'ham' sakkomi etam puggalam akusala 10 vuţţlıāpetvā kusale patiţţhāpetun ti. Sace, bhikkhave, evam assa, kallam vacanāya. Sace pana bhikkhave, evam assa: Mayham kho 11 vihesā bhavissati parassa ca puggalassa anupaghāto; paro hi puggalo akkodhano anupanāhī adandhaditthī duppatinissaggī, sakkomi cāham etam puggalam akusalā vuţţhāpetvā kusale patiţţhāpetum. Appamattakam kho pan' etam yadidam mayham vihesā 13. Atha kho etad eva bahutaram, so 'ham 9 sakkomi etam puggalam akusalā vutthāpetvā kusale patitthāpetun ti. Sace, bhikkhave, evam assa, kallam vacanaya. Sace pana, bhikkhave, evam assa: Mayham kho vihesā bhavissati parassa ca puggalassa upaghāto. Pāro

Digitized by Google

¹ Sk omits this sentence, — from Athāparesam. ² So Bm Si; Sk tesam kho. ³ Bm Si vitikkamo. ⁴ So Sk Bu; Bm Si coditabbam, the latter with note that the Sinhalese reading is taritabbam. ⁵ Sk anupasāno. ⁵ So Sk Bu; Bm Si adaḥhadiṭṭhi, the latter with note that the Sinhalese reading is adandadīṭṭhi (sic). ⁵ Sk mayhan ca kho. ⁵ Bm (alone) adds here mayan ca vihesā bhavissati, & inserts ca after parassa. ⁵ Bm Si svāham. ¹¹ Sk kusale. ¹¹ Sk mayan ca kho. ¹² Sk here, & Si for the second time, omit ca. ¹³ So Si; Sk mayhan ca vihesā; Bm mayhan ca bhavissati parassa ca puggalass' upaghāto.

hi puggalo kodhano upanāhī dandhaditthī duppatinissaggī, sakkomi cāham etam puggalam akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patitthapetum. Appamattakam kho pan' etam yadidam mayham² vihesā parassa ca puggalassa upaghāto. Atha kho etad eva bahutaram, so 'ham sakkomi etam puggalam akusalā vutthāpetvā kusale patitthāpetun ti. | Sace, bhikkhave, evam assa kallam vacanāva. Sace pana, bhikkhave, evam assa: Mayham kho vihesā bhavissati parassa ca puggalassa upaghāto, paro hi puggalo kodhano upanāhī dandhadiţţhī duppatinissaggī, na cāham sakkomi etam puggalam akusalā vutthāpetvā kusale patitthāpetun ti 8. Evarūpe, bhikkhave, puggale upekhā 4 nātimañnitabbā. Tesan ca vo 5, bhikkhave. samaggānam sammodamānānam avivadamānānam sikkhatam, aññamaññassa vacīsamkhāro 6 uppajjeyya ditthipaļāso 7 cetaso āghāto appaccayo anabhiraddhi. Tattha ekato pakkhikānam bhikkhunam yam bhikkhum suvacataram maññeyyatha, so upasamkamitvā evam assa vacanīyo: Yan no, āvuso, amsamaggānam sammodamānānam avivadamānānam sikkhatam, annamannassa vacīsamkhāro uppanno ditthipalāso cetaso āghāto appaccayo anabhiraddhi, tam jānamāno samano garaheyyāti. Sammā vyākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evam vyākareyya: Yan no, āvuso, amhākam samaņo garaheyyāti. Etam' 8 pan', āvuso, dhammam appahāya 9 nibbānam sacchikareyyāti. Sammā vyākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evam vyākareyya: Etam kho, āvuso, dhammam appahāya na 10 nibbānam sacchikareyyāti. Athāparesam ekato pakkhikānam bhikkhūnam yam bhikkhum suvacataram manneyyātha, so upasamkamitvā evam assa vacanīyo: Yan no, āvuso, amhākam samaņo garaheyyāti. Sammā vyākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evam vyākareyya: Yan no, amhākam garaheyyāti. Etam pan', āvuso, dhammam appahāya na 11 nibbānam sacchikareyyāti. Sammā vyākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evam vyākaramāno vyā-

¹ Sk adds ca. ² All MSS add ca. ⁸ So Si; Sk p-um. ⁴ So Sk Bu; Bm Si upekkhā. ⁵ Sk kho. ⁶ So Sk Si Bu; Bm vacīsamharo. ⁷ So Sk Si Bu; Bm d-palāso. ⁸ So Bm Si Bu; Sk evam. ⁹ Bm (alone) adds na. ¹⁰ So Bm Si; Sk omits. ¹¹ So Sk Bm; Si omits.

kareyya: Etam kho, āvuso, dhammam appahāya na¹ nibbānam sacchikareyyāti. Tañ ce², bhikkhave, bhikkhum pare evam puccheyyum³: Āyasmatā no ete bhikkhū akusalā vuṭthāpetvā kusale patiṭṭhāpitā ti, sammā vyākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evam vyākareyya: Idhāham, āvuso, yena Bhagavā ten' upasamkamim⁴; tassa me Bhagavā dhammam desesi⁵; tāhamʿ dhammam sutvā tesam bhikkhūnam abhāsim; tam te bhikkhū dhammam sutvā akusale vuṭṭhahimsu¬tkusale patiṭṭhahimsūti. Evam vyākaramāno kho, bhikkhave, bhikkhu na c' ev' attānam ukkamseti³, na param vamheti³, dhammassa cānudhammam vyākaroti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo¹o gārayham ¹¹ ṭhānam āgacchatīti.

Idam avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandun ti.

KINTISUTTAM TATIYAM.

104.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sakkesu viharati Sāmagāme. Tena kho pana samayena Nigaṇṭho 12 Nātaputto 13 Pāvāyam adhunā kālakato 14 hoti. Tassa kālakiriyāya bhinnā Nigaṇṭhā dvedhikajātā 15 bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññam mukhasattīhi vitudantā viharanti: Na tvam imam dhammavinayam ājānāsi, aham imam dhammavinayam ājānissasi, micchāpaṭipanno tvam asi, aham asmi sammāpaṭipanno; sahitam me, asahitan te; pure vacanīyam pacchā

¹ So all MSS here. ² So B^m Si Bu; S^k tava. ⁸ So B^m Si; S^k paro evam puccheyya. ⁴ S^k B^m upasamkami. ⁵ B^m Si deseti. ⁶ So B^m Bu; Si tassāham; S^k tā-. ⁷ S^k omits akusale vuṭṭhahimsu. ⁸ B^m Si attānukkamseti. ⁹ So S^k; B^m Si vambheti. ¹⁰ So B^m Si Bu; S^k vādānupato. ¹¹ Si gāreyhaṭṭhānam. ¹² Si Nigantho. ¹³ So Bu throughout and S^k here; B^m Si Nāṭaputto. Cf. I 92 & Dīgha I 49. ¹⁴ B^m kālankato. ¹⁵ So S^k Bu; B^m Si dveļhakajātā.

avaca, pacchā vacanīyam pure avaca; aviciņņan¹ te viparāvattam; āropito te vādo; niggahīto sī; cara vādappamokkhāya; nibbeṭhehi² vā sace pahosīti³. Vadho yev' eko⁴ mañne Nigaṇṭhesu Nātaputtiyesu⁵ vattati. Ye pi Nigaṇṭhassa Nātaputtassa sāvakā gihī odātavasanā, te pi Nigaṇṭhesu Nātaputtiyesu nibbindarūpā⁶ virattarūpā paṭivāṇarūpā yathā tam durakkhāte dhammavinaye duppavedite aniyyānike anupasamasamvattanike asammāsambuddhappavediteⁿ bhinnatthūpe⁶ appaṭisaraṇe.

Atha kho Cundo samaņuddeso Pāvāyam vassavuttho yena Sāmagāmo yen āyasmā Ānando ten upasamkami, upasamkamitvā āyasmantam Ānandam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho Cundo samaņuddeso āyasmantam Ānandam etad avoca: Nigaņtho, bhante, Nātaputto Pāvāyam adhunā kālakato. Tassa kālakiriyāya bhinnā Nigaņthā dvedhikajātā ¹⁰ bhaņḍanajātā kalahajātā vivādapannā añňamañňam 'mukhasattīhi vitudantā viharanti —pe— bhinnatthūpe appaṭisaraṇe ti. Evam vutte āyasmā Ānando Cundam samaṇuddesam etad avoca: Atthi kho idam, āvuso Cunda, kathāpābhatam Bhagavantam dassanāya; āyām', āvuso Cunda, yena Bhagavā ten' upasamkamissāma, upasamkamitvā etam attham Bhagavato ārocessāmāti. Evam bhante ti kho Cundo samaņuddeso āyasmato Ānandassa paccassosi.

Atha kho āyasmā Ānando Cundo ca samaņuddeso yena Bhagavā ten' upasamkamimsu, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdimsu. Ekamantam nisinno kho

¹ so Bu; Bm Si adhicinnam; Sk avinnan. Cf. pp. 3-4 (where the MSS. & Bu have the same readings) & Dīgha I 8. ² Bm Si nibbedhehi. ³ Bm Si add te aññamaññam kalaham karimsu. ⁴ So Bm Si Bu; Sk vavodhoveko. ⁵ So Bu; Bm Si Nātap⁰; Sk here, & here after, Nāthap⁰. Sk adds na. ⁶ So Bm Bu; Sk Si nibbiṇṇarūpā. ⁿ Bm -apavedite. ⁶ So Bu the first time; Bm Si & Bu the second time read bhinnathūpe; Sk bhinnathavo. ⁰ Bm vassam vuṭṭho; Si vassam vuṭtho. ¹⁰ So Sk (bis). On this occasion, Bm adds la, vitthāro, bhinnathūpe appaṭisaraṇe ti. In the repetition (infra) Bm agrees with the text down to viharanti, after which it inserts na tvam imam dhammavinayam ājānāmi — la — vitthāro — bhinnathūpe appaṭisaraṇe ti. Si agrees in both cases with Bm, except that it substitutes pe for la vitthāro (bis).

āyasmā Ānando Bhagavantam etad avoca: Ayam, bhante, Cundo samaņuddeso evam āha: — Nigaņtho, bhante, appatissaraņe ti. Tassa mayham bhante evam hoti: Mā heva Bhagavato accayena samghe vivādo uppajji 1, so 2 vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānan ti.

Tam kim maññasi, Ānanda? Ye vo mayā dhammā abhiññā desitā, seyyathīdam, cattāro satipatthānā, cattāro sammappadhānā, cattāro iddhipādā4, pañc' indriyāni, pañca balāni, satta bojjhangā, ariyo atthangiko maggo — passasi no tvam, Ānanda, imesu dhammesu dve pi bhikkhū nānā. vāde ti? Ye me, bhante, dhammā Bhagavatā abhinnā desitā. — seyyathīdam: cattāro satipatthānā maggo nāham passāmi imesu dhammesu dve pi bhikkhū nānāvāde 5. Ye 6 ca kho, bhante, puggalā Bhagavantam patissayamānānarūnā viharanti, te 7 Bhagavato accayena samghe vivādam janevyum ajihājīve vā adhipātimokkhe vā. So 'ssa 8 vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya bahuno janassa anatthāya ahitāya 9 dukkhāya devamanussānan ti. Appamattako so, Ānanda, vivādo yadidam ajjhājīve vā adhipātimokkhe vā. Magge vā pi 10, Ānanda, patipadāya vā samghe vivādo uppajjamāno uppajjeyya 11, so 'ssa vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānan ti 18.

Chayimāni ¹³, Ānanda, vivādamūlāni. Katamāni cha? Idh' ¹⁴, Ānanda, bhikkhu kodhano hoti upanāhī. Yo so, Ānanda, bkikkhu kodhano hoti upanāhī, so Satthari pi agāravo viharati appatisso, dhamme pi agāravo viharati appatisso, samghe pi agāravo viharati appatisso, sikkhāya pi na paripūrakārī hoti. Yo so, Ānanda, bhikkhu Satthari agāravo viharati appatisso, dhamme — pe ¹⁵ — samghe pi agāravo

Bm uppajju.
 Bm svāyam; Si svīssa.
 So Bm Si; Sk bahujana-ahitāya & bahujana-ahitāya & bahujana-akhāya.
 Bm idhippādā.
 Sk adds ti.
 Bm Si santi.
 Bm adds pi.
 Bm svāyam; Si svāssa.
 Sk omits.
 So Sk Si Bu; Bm hi.
 Bm Si (bis) uppajjamāno upajjeyya.
 Sk d-ānam.
 So Bm Si; Sk chayayimāni; Bu here cha imāni but chayime in fine,
 For the following, cf. Vinaya II.
 Bm Si omit.

viharati appatisso 1, sikkhāya pi 2 na paripūrakārī 3, so samghe vivādam janeti. Yo hoti vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānam, evarūpan ce tumhe, Ānanda, vivādamūlam ajjhattam vā bahiddhā vā samanupasseyyātha, tatra tumhe. Ananda, tass' eva pāpakassa vivādamūlassa pahānāya vāyameyyātha. Evarūpan ce tumhe, Ānanda, vivādamūlam ajjhattam vā bahiddhā vā na 5 samanupasseyyātha, tatra tumhe, Ānanda, tass' eva pāpakassa vivādamūlassa āyatim anavassavāya paṭipajjeyyātha. Evam etassa pāpakassa vivādamūlassa pahānam hoti, evam etassa pāpakassa vivādamūlassa āyatim anavassavo hoti.

Puna ca param, Ānanda, bhikkhu makkhī hoti phaļāsī — pe 6 —, issukī hoti maccharī — pe 6 —, satho hoti māyāvī — pe 6 —, pāpiccho hoti micchādiţţhī — pe 6 —, sandiţţhī parāmāsī hoti ādhānagāhī duppaţinissaggī. Yo so, Ānanda, bhikkhu sanditthī parāmāsī hoti adhānagāhī duppaţinissaggī, so Satthari pi agaravo viharati appatisso, dhamme pi agaravo viharati appatisso, samghe pi agaravo viharati appatisso, sikkhāya pi na paripūrakārī hoti. Yo so 7, Ānanda, bhikkhu Satthari⁸ agāravo viharati appatisso, dhamme⁹, samghe, sikkhāya na paripūrakārī hoti 10, so samghe vivādam janeti. Yo hoti vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya bahuno janassa anatthäya ahitäya dukkhäya devamanussänam, evarūpañ ce 11 tumbe, Ānanda, vivādamūlam ajjhattam vā bahiddhā vā samanupasseyyātha, tatra tumhe, Ānanda, tass' eva pāpakassa vivādamūlassa pahānāya vāyameyyātha. Evarūpan ce 12 tumhe, Ānanda, vivādamūlam ajjhattam vā bahiddhā vā na 13 samanupasseyyātha, tatra tumhe, Ānanda, tass' eva pāpakassa vivādamūlassa āyatim anavassavāya paţipajjeyyātha. Evam etassa pāpakassa vivādamūlassa pahānam

¹ Sk omits the four words after samphe. ² Sk omits pi & following hoti. ⁸ Bm adds hoti. ⁴ Sk evam appā ca. ⁵ Sk omits na. ⁶ Si omits pe. ⁷ Bm omits so. ⁸ Sk satthu. ⁹ Sk inserts pe here but not after samphe. ¹⁰ Sk omits. ¹¹ So Bm Si; Sk evarūpā ca. ¹² Sk evarūpa ce. ¹³ Sk omits na.

hoti, evam etassa pāpakassa vivādamūlassa āyatim anavassavo hoti. Imāni kho, Ānanda, cha vivādamūlāni.

Cattar' imani, Ananda, adhikaranani. tāri? — Vivādādhikaranam, anuvādādhikaranam, āpattādhikaraņam, kiecādhikaraņam. Imāni kho, Ānanda, cattāri Satta kho pan' ime, Ananda, adhikaranaadhikaranāni. samathā uppannuppannānam adhikaranānam samathāya vūpasamāya. Sammukhāvinayo dātabbo sativinayo dātabbo amūlhavinayo dātabbo patinnāya kāretabbam yebhuyyassikā 1 tassapāpiyyasikā 2 tiņavatthārako. Kathañ ca Ānanda, sammukhāvinayo hoti? Idh', Ananda, bhikkhu vivadanti: dhammo ti vā adhammo ti vā, vinayo ti vā avinayo ti vā3. Teh'4, Ananda, bhikkhūhi sabbeh' eva samaggehi sannipatitabbam sannipatitvā dhammanetti samanumajjitabbā; dhammanettim samanumajjitvā yathā tattha sameti, tathā tam adhikaranam vūpasametabbam. Evam kho, Ānanda, sammukhāvinayo hoti; evañ ca pan idh' ekaccānam adhikaranānam vūpasamo hoti yadidam sammukhāvinayena.

Kathañ c', Ānanda, yebhuyyasikā hoti? Te ce, Ānanda, bhikkhū na sakkonti taṁ adhikaraṇaṁ tasmiṁ āvāse vūpasametuṁ, teh', Ānanda, bhikkhūhi yasmiṁ āvāse bahutarā bhikkhū , so āvāso gantabbo, tattha sabbeh' eva samaggehi sannipatitabbaṁ; sannipatitvā dhammanetti samanumajjitabbā, dhammanettiṁ samanumajjitvā yathā tattha sameti, tathā taṁ adhikaraṇaṁ vūpasametabbaṁ; — evaṁ kho, Ānanda, yebhuyyasikā hoti, evañ ca pan' idh' ekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ yebhuyyasikāya.

Kathan c', Ānanda, sativinayo hoti? Idh', Ānanda, bhikkhū bhikkhum evarūpāya garukāya āpattiyā codenti pārājikena vā pārājikasāmantena vā: Sarat' āyasmā evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā ti? So evam āha: Na kho aham, āvuso, sarāmi evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājika

8 Bm evarūpim.

¹ Sk yebhuyyasikāya. ² Bm Si t-iyassikā. ³ Sk omits avinayo ti vā.

⁴ Bm Si teh' eva. ⁵ Sk vasutarā. ⁶ Bm Sk bhikkhu. ⁷ Sk Bm bhikkhu.

sāmantam vā ti. Tassa kho evam, Ānanda, bhikkhuno sativinayo dātabbo. Evam kho, Ānanda, sativinayo hoti, evan ca pan' idh' ekaccānam adhikaraṇānam vūpasamo hoti yadidam sativinayena.

Kathaň c', Ānanda, amūlhavinayo 1 hoti? Idh', Ānanda, bhikkhū² bhikkhum evarūpāya garukāya āpattiyā codenti pārājikena vā pārājikasāmantena vā: Sarat' āyasmā evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā ti? So evam āha: Na kho 'ham, āvuso, sarāmi evarūpam garukam apattim apajjita parajikam va parajikasamantam va Tam enam so nibbethentam 3 ativetheti4: Ingh' ayasma sādhukam eva jānāhi, yadi sarasi evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā ti? So evam āha: Aham kho, āvuso, ummādam pāpunim cetaso vipariyāsam 5 tena me ummatakena bahum assāmanakam ajjhācinnam bhasitaparikantam; nahan tam sarami mulhena me etam katan ti. Tassa kho, Ananda, bhikkhuno amulhavinayo dātabbo. Evam kho, Ānanda, amulhavinayo hoti, evan ca pan' idh' ekaccānam adhikaranānam vūpasamo hoti yadidam amulhavinayena.

Kathaň c', Ānanda, patiňňātakaraṇaṁ hoti? Idh', Ānanda, bhikkhu codito vā acodito vā āpattiṁ sarati vivarati uttānīkaroti 6. Ten', Ānanda, bhikkhunā buḍḍhataro 7 bhikkhu upasaṁkamitvā ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā pāde vanditvā ukkuṭikaṁ nisīditvā añjalim paggahetvā evam assa vacanīyo: Ahaṁ, bhante, itthannāmaṁ āpattiṁ āpanno, taṁ paṭidesemīti. So evam āha: Passasīti? Passāmīti 8. Āyatiṁ saṁvaraṁ āpajjeyyāsīti? Saṁvaraṁ āpajjissāmīti 9. Evaṁ kho, Ānanda, paṭiññātakaraṇaṁ hoti, evañ ca pan' idh' ekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ patiññātakaraṇena.

¹ Bm amulhavinayo. ² Sk Bm bhikkhu. ³ Bm Si nibbedhentam. ⁴ Bm ativedheti; Si anivedheti; Sk anivedheti. ⁵ Bm Si vipariyesan; Sk viparisesan. ⁶ So Sk Si; Bm uttānim karoti. ⁷ Si vuddhataro bhikkhu; Bm vuddhataro bhikkhū. ⁸ So Si; Bm prefixes āma; Sk passāmi. ⁹ So Si; Sk omits samvaram āpajjissāmīti; Bm samvareyyāsīti? Samvarissāmīti.

Kathañ c', Ānanda, tassapāpiyyasikā hoti? Idh', Ānanda, bhikkhū bhikkhum evarupāya garukāya āpattiyā codenti pārājikena vā pārājikasāmantena vā: Sarat' āyasmā evarūpam garukam apattim apajjita parajikam va parajikasamantam vā 1 ti? So evam āha: Na kho aham, āvuso, sarāmi evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā Tam enam so nibbethentam ativetheti2: Ingh' avasma sādhukam eva jānāhi yadi sarasi evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā ti; so evam āha: Na kho aham āvuso sarāmi evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā3; sarāmi kho āvuso evarūpam appamattikam āpattim āpajjitā ti. Tam enam kho nibbethentam ativetheti: Ingh' āyasmā sādhukam eva jānāhi yadi sarasi evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā ti? So evam āha: Imam hi nāmāham, āvuso, appamattikam āpattim āpajjitā aputtho patijānissāmi; kim panāham evarūpam garukam āpattim āpajjitvā pārājikam vā pārājikasāmantam vā puttho na patijānissāmīti. So evam āha: Imam hi4 nāma tvam, āvuso, appamattikam āpattim āpajjitvā aputtho na patijānissasi, kim pana tvam evarupam garukam apattim apajjitva parajikam vā pārājikasāmantam vā puttho 5 patijānissasi? Ingh' āyasmā sādhukam eva jānāhi yadi sarasi evarūpam garukam āpattim āpajjitvā pārājikam vā pārājikasāmantam vā ti? So evam āha: Sarāmi kho aham, āvuso, evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā; davā 6 me evam vuttam, ravā me etam vuttam 7: Nāhan tam sarāmi evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā ti 8. Evam kho, Ānanda, tassapāpiyyasikā hoti, evan ca pan' idh' ekaccanam adhikarananam vupasamo hoti, yadidam tassapāpiyyasikāya.

¹ Bm here inserts ingh' āyasmā sādhukam eva jānāhi yadi sarasi evarūpim garukam āpattim āpajjitā vā pārājikam vā pārājikasāmantam vā.
² So Sk here et infra; Bm Si ut supra. ³ Sk Bm. add ti; Bm omits sarāmi...apajjitā ti; Si sarāmi ca kho... ⁴ Si iman ca; Sk aham hi; Bm iman hi. ⁵ Bm Si apuṭtho. ⁵ So Si Bu; Sk da; Bm na tam. ⁻ Bm omits ravā me etam vuttam. ⁵ Sk omits ti.

Kathañ c', Ānanda, tinavatthārako hoti? Idh', Ānanda, bhikkhunam bhandanajatanam kalahajatanam vivadapannanam viharatam bahum assāmanakam ajjhācinnam hoti bhāsitaparikantam; teh', Ananda, bhikkhuhi sabbeh' eva samaggehi sannipatitabbam, sannipatitvā ekato pakkhikānam bhikkhunam byattatarena bhikkhuna utthay' asana ekamsam cīvaram katvā anjalim paņāmetvā? samgho nāpetabbo: Suņātu me, bhante, samgho. Idam amhakam 3 bhandanajātānam kalahajātānam vivādāpannānam viharatam bahum assāmanakam ajjhācinnam bhāsitaparikantam. Yadi 4 samghassa pattakallam, aham yā c' eva imesam āyasmantānam āpatti yā ca attano apatti, imesam c' eva ayasmantanam atthaya attano ca atthaya samghamajjhe tinavattharakena deseyyam, thapetvā thullavajjam thapetvā gihipatisamyuttan ti5. paresam ekato pakkhikanam bhikkhunam byattatarena bhikkhunā utthāy' āsanā ekamsam cīvaram katvā anjalim panāmetvā samgho napetabbo: Sunātu me, bhante, samgho: Idam amhākam 3 bhandanajātānam kalahajātānam thullavajjam thapetvā gihipatisamyuttan ti. Evam kho, Ānanda, tinavatthārako hoti, evan ca pan' idh' ekaccānam adhikaranānam vūpasamo hoti yadidam tinavatthārakena.

Chayime 6, Ānanda, dhammā sārāṇīyā piyakaraṇā garu-karaṇā samgahāya avivādāya sāmaggiyā 7 ekībhāvāya samvattanti. Katame cha? Idh', Ānanda, bhikkhuno mettam kāyakammam paccupaṭṭhitam hoti sabrahmacārīsu āvī c' eva raho ca. Ayam pi 8 dhammo sārāṇīyo piyakaraṇo garu-karaṇo samgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya samvattati. Puna ca param, Ānanda, bhikkhuno mettam vacī-kammam paccupaṭṭhitam hoti 9 — pe — ekībhāvāya samvattati. Puna ca param, Ānanda, bhikkhuno 10 mettam manokammam paccupaṭṭhitam hoti sabrahmacārīsu āvī c' eva raho ca. Ayam pi dhammo sārāṇīyo piyakaraṇo garu-

¹ Si byattena. ² Si panāmetvā. ⁸ So Bm; Sk idamhākam; Si idh' amhākam. ⁴ Sk yadidam. ⁸ Bm omits ti & adds khamati, samghassa, tasmā tunhi, evam etam dhārayāmīti. ⁶ So Bm Si Bu; Sk? pi ime. ⁷ Sk here samaggiyā. ⁸ Si hi here but pi infra. ⁹ Sk omits these two words. ¹⁰ Sk omits from pe to bhikkhuno.

karano samgahāya avivādāya sāmaggiyā ekibhāvāya sam-Puna ca param, Ānanda, bhikkhu ye te lābhā dhammikā dhammaladdhā antamaso pattapariyāpannamattam pi, tathārupehi lābhehi appativibhattabhogī 1 hoti sīlavantehi sabrahmacārīhi sādhāranabhogī. Ayam pi dhammo sārānīyo piyakarano garukarano samgahāya avivādāya sāmaggiyā ekibhāvāya samvattati. Puna ca param, Ānanda, bhikkhu 2 yāni tāni sīlāni akhandāni acchiddāni asabalāni akammāsāni bhujjissāni s vinnuppasatthāni aparāmātthāni samādhisamvattanikāni, tathārūpesu sīlesu sīlasāmaññagato viharati sabrahmacārīhi āvī c' eva raho ca. Ayam pi dhammo sārānīyo piyakarano garukarano samgahāya avivādāya sāmaggiyā 6 ekibhāvāya samvattati. Puna ca param, Ānanda, bhikkhu yāyam 7 ditthi ariyā niyyānikā niyyāti takkarassa sammādukkhakkhayāya, tathārūpāya ditthiyā 8 ditthisāmaññagato viharati sabrahmacārīhi āvī c' eva raho ca. Ayam pi dhammo sārānīyo piyakarano garukarano samgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya samvattati.

Ime kho, Ānanda, cha ⁸ sārāṇiyā dhammā piyakaraṇā garukaraṇā saṁgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattanti. Ime ce tumhe, Ānanda, cha sārāṇiye dhamme samādāya saṁvatteyyātha ⁹, passatha no tumhe, Ānanda, vacanapathaṁ aṇuṁ vā thūlaṁ vā yaṁ tumhe nādhivāseyyāthāti?

No h' etam, bhante.

Tasmātih', Ānanda, ime cha sārānīye dhamme samādāya vattatha 10, tam vo bhavissati dīgharattam hitāya sukhāyāti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Sāmagāmasuttam catuttham.

¹ Sk appaţivāhatam bhogī. ² Sk bhikkhuno. ⁸ So Si; Bm bhūjissāni; Sk bhuñjissāni. ⁴ Bm viññūpas⁰; Si viññūpas⁰. ⁵ Sk aparamāsāni, which it repeats. ⁶ Sk repeats. ⁷ Sk yāya. ⁸ Sk omits. ⁹ Bm here omits prefix sam. ¹⁰ So Sk; Bm vatteyyātha; Si samvatteyyātha.

105.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Vesāliyam viharati Mahāvane Kūtāgārasālāyam 1. Tena kho pana samayena sambahulehi bhikkhūhi Bhagavato santike aññā vyākatā hoti: Khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karanīyani, nāparam itthattāyāti pajānāmāti. Assosi kho Sunakkhatto Licchaviputto: — Sambahulehi kira bhikkhūhi pajānāmāti. Atha kho Sunakkhatto Licchaviputto yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam kho Sunakkhatto Licchaviputto Bhagavantam etad avoca: Sutam m' etam 2, bhante: Sambahulehi kira bhikkhuhi pajānāmāti. Ye te, bhante³, bhikkhū Bhagavato santike aññam vyākamsu4: Khīnā jāti, vusitam brabmacariyam, katam karaniyam, nāparam itthattāyāti pajānāmāti, — Kacci te, bhante, bhikkhū sammadeva aññam vyākamsu udāhu sant' etth' ekacce bhíkkhū adhimānena añnam vyākamsūti?

Ye te, Sunakkhatta, bhikkhū mama santike aññam vyā-kamsu: Khīnā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karanī-yam, nāparam itthattāyāti pajānāmāti, — sant' etth' ekacce bhikkhū sammadeva aññam vyākamsu; santi pan'idh' ekacce bhikkhū adhimānena pi aññam vyākamsu. Tatra⁵, Sunakkhatta, ye te bhikkhū sammadeva aññam vyākamsu⁶, tesam tam tath' eva hoti. Ye pana te bhikkhū adhimānena aññam vyākamsu, tatra, Sunakkhatta, Tathāgatassa evam hoti: Dhammam nesam deseyyan⁷ ti; evam c'⁸ ettha, Sunakkhatta, Tathāgatassa hoti: Dhammam nesam deseyyan ti. Atha ca pan' idh' ekacce moghapurisā pañham abhisankharitvā ⁹ Tathāgatam upasamkamitvā pucchanti. Tatra, Sunakkhatta,

¹ Sk Bm Kut⁰. ² So Si; Bm sutam etam; Sk sutam me. ³ Si omits.
⁴ Sk aññá vyákatá. ⁵ Sk tattha. ⁶ Bm hare adds ye te, Sunakkhatta, bhikkhū mama santike aññam byákamsu: Khīṇā... pajánāmáti. ⁷ So Bm; Sk Si bis desessan ti. ⁸ Sk omits. ⁹ Bm Si repeat.

yam pi 1 Tathāgatassa evam 2 hoti: Dhammam nesam deseyyan ti, tassa pi hoti aññathattan ti.

Etassa Bhagavā kālo, etassa Sugata kālo. Yam Bhagavā dhammam deseyya, Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantīti.

Tena hi, Sunakkhatta, sunohi s sādhukam manasikarohi, bhāsissāmīti.

Evam bhante ti kho Sunakkhatto Licchaviputto Bhagavato paccassosi.

Bhagavā etad avoca: — Pañca kho⁴ ime, Sunakkhatta. kāmaguņā. Katame pañca? — Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīyā⁵, sotaviññeyyā saddā — pe⁶ —, ghānaviññeyyā gandhā⁷, jivhāviññeyyā rasā⁷, kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīyā. Ime kho, Sunakkhatta, pañca kāmaguņā.

Thānam kho pan' etam, Sunakkhatta, vijjati yam idh' ekacco purisapuggalo lokāmisādhimutto assa. Lokāmisādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī ce' eva kathā saṇṭhāti, tadanudhammañ ca anuvitakketi anuvicāreti, tañ ca purisam bhajati, tena ca vittim āpajjati, āṇañjapaṭisamyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati na sotam odahati, na aññā cittam upaṭṭhapeti na ca tam purisam bhajati, na ca tena vittim āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso sakamhā gāmā vā nigamā vā ciravippavuttho assa; so aññataram purisam passeyya tamhā gāmā vā nigamā vā acirakapakkantam; so tam purisam tassa gāmassa vā nigamassa vā khemattañ ca subhikhattañ ca subhikhattañ to ca puccheyya; tassa so puriso tassa gāmassa vā nigamassa vā khemattañ ca subhikhattañ

So Sk Si; Bm omits yam pi.
 Sk omits.
 Bm kāmupasamhitā rajaniyā.
 Si omits.
 Sk adds pe.
 So Sk Bu; Bm Si tappaṭirūpī.
 So Sk Bm, Si cittim adding note that the Sinh. reading is vittim. Evam sabbattha ñātabbam.
 So Sk Bu; Bm Si āneñjo, as at p. 229.
 Sk generally -māṇāya.
 So Sk; Bm sussasati; Si sussusati.
 Bm u-āpeti.
 So Si; Bm khematañ; Sk khettañ.
 So Si; Sk Bm subhikkhatañ.
 So Si; Bm a-atañ; Sk appābādhañ.

ca appābādhattañ ca samseyya; — tam kim maññasi, Sunakkhatta? Api nu so puriso tassa sussūseyya¹, sotam odaheyya, aññā cittam upaṭṭhapeyya, tañ ca purisam bhajeyya, tena ca vittim āpajjeyyāti?

Evam, bhante.

Evam eva kho, Sunakkhatta, ṭhānam etam vijjati yam idh' ekacco purisapuggalo lokāmisādhimutto assa²; lokāmisādhimuttassa kho, Sunakkhatta³, purisapuggalassa tappatirūpī c' eva kathā saṇṭhāti, tad anudhammam ca anuvitakketi anuvicāreti, tam ca purisam bhajati, tena ca vittim āpajjati, āṇanjapaṭisamyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati⁴, na sotam odahati na annā cittam upaṭṭhapeti na⁵ c' etam purisam bhajati, na ca tena vittim āpajjati. So evam assa veditabbo⁶: Lokāmisādhimutto purisapuggalo ti.

Thānam kho pan' etam, Sunakkhatta, vijjati yam idh' ekacco purisapuggalo āṇañjādhimutto assa. Āṇañjādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī c' eva kathā saṇṭhāti, tad anudhammañ ca anuvitakketi anuvicāreti, tañ ca purisam bhajati, tena ca vittim āpajjati, lokāmisapaṭisamyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati na sotam odahati, na aññā cittam upaṭṭhapeti, na ca tam purisam bhajati, na ca tena vittim āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, paṇḍupalāso bandhanā pavutto abhabbo haritattāya 7, evam eva kho, Sunakkhatta, āṇañjādhimuttassa purisapuggalassa ye 8 lokāmisasamyojane se pavutte 9, so evam assa veditabbo: Lokāmisasamyojanena hi 10 kho visamyutto āṇañjādhimutto purisapuggalo ti.

Thānam kho pan' etam, Sunakkhatta, vijjati yam idh' ekacco purisapuggalo ākiñcaññādhimutto assa. Ākiņcaññā-yatanādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī c' eva kathā saṇṭhāti, tad anudhammañ ca anuvitakketi anuvicāreti, tañ ca purisam bhajati, tena ca vittim

¹ So S^k; B^m Si sussuseyya. ² S^k omits thānam etam ... assa. ³ S^k omits kho S. ⁴ All MSS here sussusati. ⁵ S^k omits na. ⁶ B^m here adds āneñjasaṁyojanena hi kho visaṁyutto. ⁷ B^m haritatthāya. ⁸ S^k yo. ⁹ So B^m Si; S^k here se vaputto. ¹⁰ So B^m Si & S^k infra; S^k (here) & Bu l-jane hi.

āpajjati, āṇañjapaṭisaṁyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati na sotaṁ odahati, na aññā cittaṁ upaṭṭhapeti, na ca taṁ purisaṁ bhajati na ca tena vittiṁ āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puthusilā dvedhā¹ bhinnā appaṭisandhikā hoti, evam eva kho, Sunakkhatta, ākiňcaññāyatanādhimuttassa purisapuggalassa ye āṇañjasaṁyojane se bhinne², so evam assa veditabbo: Āṇañjasaṁyojanena hi visaṁyutto ākiňcaññāyatanādhimutto purisapuggalo ti.

Thānam kho pan' etam, Sunakkhatta, vijjati yam idh' ekacco purisapuggalo nevasaññānāsaññāyatanādhimutto assa. Nevasaññānāsaññāyatanādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī c' eva kathā saṇṭhāti, tad anudhammañ ca anuvitakketi anuvicāreti, tañ ca purisam bhajati, tena ca vittim āpajjati, ākiñcaññāyatanapaṭisamyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati na sotam odahati, na aññā cittam upaṭṭhapeti, na ca tam purisam bhajati, na ca tena vittim āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso manuññabhojanam bhuttāvī chaḍḍeyya. Tam kim maññasi, Sunakkhatta? Api nu tassa purisassa tasmim bhatte 3 puna bhattakamyatā 4 assāti?

No h' etam bhante. Tam kissa hetu? Adum hi, bhante, bhattam ⁵ paṭikkūlasammatan ⁶ ti.

Evam eva kho, Sunakkhatta, nevasaññānāsaññāyatanādhimuttassa purisapuggalassa ye ākiñcaññāyatanasaṁyojane, se vante; so evam assa veditabbo: Ākiñcaññāyatanasaṁyojanena hi kho visaṁyutto nevasaññānāsaññāyatanādhimutto purisapuggalo ti.

Thānam kho pan' etam, Sunakkhatta, vijjati yam idh' ekacco purisapuggalo sammānibbānādhimutto assa. Sammānibbānādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī c' eva kathā sanṭhāti, tad anudhammañ ca anuvitakketi anuvicāreti, tan ca purisam bhajati, tena ca vittimāpajjati nevasannānāsannāyatanapaṭisamyuttāya ca pana ka-

¹ So B^m Si Bu; S^k dvidhā. ² So B^m Si Bu; S^k omits se & reads(?) hīnena. ³ So Si; B^m bhutte; S^k vante. ⁴ B^m bhuttak⁰; S^k bhontuk⁰; Si Sunakkhatta k⁰. ⁵ S^k vantam. ⁶ Si patikul⁰. ⁷ So all MSS. here.

thāya kacchamānāya na sussūsati na sotam odahati na aññā cittam upatthapeti, na ca tam purisam bhajati, na ca tena vittim āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, tālo matthakacchinno abhabbo puna virūļhiyā 1, — evam eva kho, Sunakkhatta, sammānibbānādhimuttassa purisapuggalassa ye nevasaññānāsaññāyatanasamyojane se ucchinne 2 ucchinnamūle tālāvatthukate 3 anabhāvakate 4 āyatim anuppādadhamme; so evam assa veditabbo: Nevasaññānāsaññāyatanasamyojanena hi kho visamyutto sammānibbānādhimutto purisapuggalo ti.

Thanam kho pan' etam, Sunakkhatta, vijjati yam idh' ekaccassa bhikkhuno evam assa: Tanhā kho sallam Samanena vuttam, avijjāvisadoso chandarāgabyāpādena ⁵ ruppati; tam me tanhāsallam pahīnam, apanīto avijjāvisadoso, sammānibbanadhimutto 'ham asmīti evammanī6 assa attham samanam⁷. So yāni sammānibbānādhimuttassa asappāyāni, tāni anuyunjeyya, asappayam cakkhuna rupadassanam 8 anuyunjeyya, asappāyam sotena saddam 9 anuyunjeyya, asappāyam ghānena gandham 10 anuyunjeyya, asappāyam jivhāya rasam 11 anuyunjeyya, asappāyam kāyena photthabbam 11 anuyunjeyya, asappāyam manasā dhammam 11 anuvunjeyya. Tassa asappāyam cakkhunā rūpadassanam anuyuttassa, asappāyam sotena saddam anuyuttassa, asappāyam ghānena gandham anuyutasappāyam jivhāya rasam anuvuttassa, kāyena photthabbam anuyuttassa, manasā dhammam anuyuttassa. rāgo cittam anuddhamseyya; so rāgānuddhamsitena cittena maranam vā nigaccheyya maranamattam vā dukkham. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso sallena viddho assa savisena gālhūpalepanena; tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkam sallakattam upatthapeyyum; tassa so bhisakko sallakatto satthena vanamukham parikanteyya, satthena vanamukham parikantetvā 12 esanivā sallam esevya, esanivā sallam esetvā 13

¹ Bm viruļhiyā. ² Bm omits. ³ Si tālav⁰. ⁴ Si omits; Bm anabhāvam kate. ⁵ So Bm Bu; Sk Si ch-pādehi. ⁶ Si evamādi. ⁷ So Si & Sk infra; Sk here atthasamāna; Bm atatham s⁰. ⁸ Sk (here) rūpam disvā. ⁹ Sk (here) adds satvā. ¹⁰ Sk (here) adds ghāyitvā. ¹¹ Sk adds no participle here. ¹² Bm parikantitvā. ¹³ Bm Si esitvā.

sallam abbaheyya 1 apaneyya visadosam sa-upādisesam 2 anupādiseso ti maññamāno³; so evam vadeyya: Ambho purisa. ubbhatam 4 kho te sallam, apanīto 5 visadoso anupādiseso, alan ca te antarāyāya6; sappāyāni c' eva bhojanāni bhunjeyyāsi, mā te asappāyāni bhojanāni bhunjato vano assāvī assa, kālena kālam ca vaņam dhoveyyāsi, kālena kālam vanamukham ālimpeyyāsi, mā tena kālena kālam vanam dhovato, kālena kālam vanamukham ālimpato, pubbalohitam vanamukham pariyonandhi, mā ca vātātape cārittam anuyunji, mā te vātātape cārittam anuyuttassa, rajosukam vanamukham anuddhamsesi, vanānurakkhī ca ambho purisa viharevyāsi vanasāropī ti. Tassa evam assa: Ubbhatam kho me sallam. apanīto visadoso anupādiseso, analan ca me antarāyāyāti; so asaprāvāni c' eva 10 bhojanāni bhunjeyya, tassa asappāyāni bhojanāni bhuñjato vaņo assāvī 11 assa, na ca kālena kālam vanam dhoveyya, na ca kālena kālam vanamukham ālimpeyya; tassa na kālena kālam vanam dhovato na kālena kālam vanamukham ālimpato pubbalohitam vanamukham pariyonandheyya 12, vātātape ca cārittaṁr anuvuñjeyya, tassa vātātape cārittam anuvuttassa rajosukam 18 vanamukham anuddhamseyya, na ca vanānurakkhī vihareyya na vanasāropī; tassa imissā va¹⁴ asappāyakiriyāya asuci visadoso¹⁵ apanīto sa-upādiseso tad ubhayena vaņo puthuttam 16 gaccheyya; so puthuttagatena 17 vanena maranam vā nigaccheyya maranamattam vā dukkham; — evam eva kho, Sunakkhatta. thanam etam vijjati yam idh' ekaccassa bhikkhuno evam assa: Tanhā kho sallam Samanena vuttam, avijjāvisadoso chandarāgavyāpādehi ruppati; tam me tanhāsallam pahīnam,

Digitized by Google

¹ Si abbāheyya; Bm abbuheyya; Sk abbanheyya. ² So Bm Si Bu; Sk upādisesam. ⁸ So Bm Si; Si adding a note that the Sinhalese reading is maññamāno, which Sk reads here but not infra. ⁴ Si ubbhahatam; Sk omits kho. ⁵ Bm apanito. ⁶ Sk inserts so. ⁷ Bm omits ca. ⁸ So Bm; Sk Si te. ⁹ Bm a-ti. ¹⁰ Sk inserts c' eva after bhojanām. ¹¹ Sk anassāvī. ¹² Sk parisonaseyya na, omitting next ca. ¹⁸ So Bm Si Bu; Sk (bis) rajosūkam. ¹⁴ So Si; Sk Bm ca. ¹⁵ Bu & Sk infra asuca; Sk (here) Bm Si asuci. ¹⁶ Sk puthu tatra. ¹⁷ So Sk Bu; Bm Si puthuttam gatena.

avanīto avijjāvisadoso sammānibbānādhimutto 'ham asmīti, evammānī 1 assa attham samānam. So vāni sammānibbānādhimuttassa asappāyāni tāni anuyunjeyya, asappāyam cakkhunā rūpadassanam anuyunjeyya, asappāyam sotena saddam anuyunjeyya. asappāyam ghānena gandham anuyunjeyya, asappāyam jivhāya rasam anuyunjeyya, asappāyam kāyena photthabbam anuyunjeyya, asappāyam manasā dhammam anuyunjeyya; tassa asappāyam cakkhunā rupadassanam anuyuttassa, asappāyam sotena saddam anuvuttassa, asappāyam ghānena gandham anuyuttassa, asappāyam jivhāya rasam anuyuttassa, asappāyam kāyena photthabbam anuyuttassa, asappāyam manasā dhammam anuyuttassa, rāgo? anuddhamseyya; so rāgānuddhamsitena cittena maranam vā nigaccheyya maranamattam vā dukkham. Maranam h' etam, Sunakkhatta, ariyassa vinaye vo4 sikkham paccakkhāya hīnāy' āvattati; maraņamattam h' etam, Sunakkhatta, dukkham yo annataram samkilittham apattim apajjati.

Thanam kho pan' etam, Sunakkhatta, vijjati yam idh' ekaccassa bhikkhuno evam assa: Tanbā kho sallam Samanena vuttam, avijjāvisadoso chandarāgavyāpādehi ruppati, tam me tanhāsallam pahīnam, apanīto avijjāvisadoso, sammānibbānādhimutto 'ham asmīti. Sammānibbānādhimuttassa eva sato so 6 yāni sammānibbānādhimuttassa asappāyāni tāni nānuyunjeyya, asappayam cakkhuna rupadassanam nanuyunjeyya, asappāyam sotena saddam nānuyunjevya, asappāyam ghānena gandham nānuyunjeyya, asappāyam jivhaya rasam nānuyunjeyya, asappāyam kāyena photthabbam nānuyunjeyya, asappāyam manasā dhammam nānuyunjeyya; tassa asappāyam cakkhunā rūpadassanam ananuyuttassa asappāyam saddam ananuyuttassa asappāyam ghānena gandham ananuyuttassa asappāyam jivhāya rasam ananuyuttassa asappāyam kāyena photthabbam ananuyuttassa asappāyam manasā dhammam ananuyuttassa rago cittam nanuddhamseyya, so na

So Bm; Sk evamānī; Si evamādi.
 Si so rāgo.
 So Bm Si; Sk so tanhānudohaste tanhānudohastena maranam vā &c.
 Sk hīnāya vattati.
 Cf. supra p. 61 & 1 Jāt. 206.
 Sk yo.

rāgānuddhasitena cittena n' eva maranam vā nigaccheyya na maraņamattam vā dukkham. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso sallena viddho assa savisena gāļhupalepanena 1; tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkam sallakattam upatthapevyum; tassa so bhisakko sallakatto satthena vanamukham parikanteyya, satthena vanamukham 2 vanamukham parikantetvā esaniyā sallam eseyya, esaniyā sallam esetvā sallam abbaheyya apaneyya visadosam anupādisesam anupādiseso ti jānamāno3 so evam vadeyya: Ambho purisa, ubbhatam kho te sallam, apanīto visadoso anupādiseso, analan ca te antarāyāya; sappāyāni c' eva bhojanāni bhunjeyyāsi, mā te asappāyāni bhojanāni bhunjato vaņo assāvī assa, kālena kālam ca vanam dhoveyyāsi, kālena kālam vanamukham ālimpeyyāsi, mā te na kālena kālam vanam dhovato kālena kālam vanamukham 4 ālimpato pubbalohitam vanamukham pariyonandhi, mā ca vātātape cārittam anuyunji, mā te vātātape cārittam anuyuttassa rajosukam vanamukham anuddhamsesi, vanānurakkhī ca ambho purisa vihareyyāsi vanasāropī ti. Tassa evam assa: Ubbhatam kho me sallam, apanīto visadoso anupādiseso, analan ca me antarāyāyāti; so sappāyāni c' eva bhojanāni bhunjeyya; tassa sappāyāni bhojanāni bhunjato vano na assāvī assa, kālena kālam ca vanam dhoveyya, kālena kālam vanam dhovato kālena kālam vanamukham ālimpato pubbalohitam vanamukham na pariyonandheyya, na ca vātātape cārittam anuyunjeyya; tassa vātātape cārittam ananuyuttassa rajosukam vanamukham nānuddhamseyya, vanānurakkhī ca vihareyya vanasāropī 5; tassa imissā va 6 sappāyakiriyāya asuci 7 visadoso apanīto anupādiseso, tadubhayena vaņo virūheyya8, so rūlhena9 vaņena sanchavinā n' eva maraņam vā nigaccheyya na maraņamattam vā dukkham; evam eva kho, Sunakkhatta, thanam etam vijjati yam idh' ekaccassa bhikkhuno evam assa: Tanhā kho sallam Samanena

So Si; Sk ga-; Bm gālap⁰.
 Sk omits s. v. & inserts na.
 So all MSS. here.
 Sk omits dhovato kālena kālam vaņa.
 Sk Si add ti.
 so Si; Sk Bm ca.
 so Si; Bm asuhī; Sk asuca.
 So Si; Bm viruheyya; Sk ruheyya.
 So Si; Bm Sk ruheda.

avijjāvisadoso....tāni nānuyunjeyya, — asappāyam cakkhunā rūpam disvā nānuyunjeyya, asappāyam sotena saddam sutvā nānuyunjeyya, asappāyam ghānena gandham 1 nānuyunjeyya, asappāyam jivhāya rasam nānuyunjeyya, asappāyam kāyena photthabbam nanuyunjeyya, asappayam manasa dhammam nanuyunjeyya; tassa asappāyam cakkhūnā rūpadassanam ananuyuttassa, asappāyam sotena saddam ananuyuttassa, asappāyam ghānena gandham ananuyuttassa, asappāyam jivhāya rasam ananuyuttassa, asappāyam kāyena photthabbam ananuyuttassa, asappāyam manasā dhammam ananuyattassa, rāgo cittam nānuddhamseyya, so na rāgānuddhamsitena cittena n' eva maranam nigaccheyya na maranamattam vā dukkham. Upamā kho me ayam, Sunakkhatta, katā 2 atthassa vinnāpanāya3. Ayam ev' ettha attho: Vano ti kho, Sunakkhatta, chann' etam 4 ajjhattikanam ayatananam adhivacanam. sadoso ti kho, Sunakkhatta, avijjāy' etam adhivacanam. Sallan ti kho, Sunakkhatta, tanhāy' etam adhivacanam. Esanī ti kho, Sunakkhatta, satiyay' etam adhivacanam. Satthan ti kho, Sunakkhatta, ariyāy' etam paññāya adhivacanam. sakko sallakatto ti kho, Sunakkhatta, Tathagatass' etam adhivacanam arahato sammāsambuddhassa. So vata. Sunakkhatta, bhikkhu chasu phassāyatanesu samvutakārī: Upadhi dukkhassa mulan 5 ti iti viditva nirupadhi upadhisamkhaye vimutto, upadhismim vā kāyam upasamharissati cittam vā uppadessatīti 6, n' etam thanam vijjati. Seyyathapi, Sunakkhatta, āpānīyakamso 7 vannasampanno gandhasampanno 8, so ca kho visena samsattho; atha puriso agaccheyya jivitukamo amaritukāmo sukhakāmo dukkhapatikkūlo9. Tam kim maññasi, Sunakkhatta? Api nu so puriso amum āpānīyakamsam piveyya, yam jaññā10: Imāham pitvā11 maranam vā nigacchāmi maranamattam vā dukkhan ti?

No h' etam, bhante.

¹ Sk adds ghāyitvā. ² Sk omits katā. ³ Si atthavo. ⁴ Sk janena tam.
⁵ Si dukkhamulan. ⁶ So Bu; Si anupp.; Sk anuppadassati; Bm upādessatīti. ⁷ Sk here āpāņīyakamso & infra apānīyyakamsam; Si āpāniyakamsam. ⁸ Si adds rasasampanno. ⁹ Si d-ulo; Bm d-ikulo. ¹⁰ Sk piheyya sakko. ¹¹ Sk viditvā.

Evam eva kho, Sunakkhatta, so vata bhikkhu chasu phassāyatanesu samvutakārī: Upadhi dukkhassa mūlan ti iti viditvā nirupadhi upadhisamkhaye vimutto upadhismim vā kāyam upasamharissati cittam vā āuppdessatīti, — n' etam thānam vijjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, āsīviso ghoraviso, atha puriso āgaccheyya jīvitukāmo amaritukāmo sukhakāmo dukkhapaṭikkūlo. Tam kim maññasi, Sunakkhatta? Api nu so puriso amussa² āsīvisassa ghoravisassa hattham vā anguṭṭham vā dajjā, yam jaññā: Iminā 'ham daṭṭho maraṇam vā nigacchāmi maraṇamattam vā dukkhan ti?

No h' etam, bhante.

Evam eva kho, Sunakkhatta, so vata bhikkhu chasu phassāyatanesu samvutakārī: Upadhi dukkhassa mūlan ti iti viditvā nirupadhi upadhisamkhaye vimutto upadhismim vā kāyam upasamharissati cittam vā uppādessatīti — n' etam thānam vijjatīti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano Sunakkhatto Licchavíputto 4 Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Sunakkhattasuttam pañcamam.

106.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Kurusu viharati. Kammassadhamman 5 nāma Kurunam nigamo. Tatra kho Bhagavā bhikkhu āmantesi: Bhikkhavo ti. Bhadante ti te bhikkhu Bhagavato paccassosum. Bhagavā etad avoca:

Aniccā, bhikkhave, kāmā tucchā musā moghadhammā⁶; māyākatam etam, bhikkhave, bālalāpanam. Ye ca diṭṭhadhammikā kāmā, ye ca samparāyikā kāmā, yā ca diṭṭha-

¹ Bm Si omit iti viditvā uppādessati, & insert la. ² Sk assa. ³ Si hatthe. ⁴ Sk omits L-to. ⁵ Bm Si Kammāsadhammam. ⁶ So Sk Bu; Bm Si mosadhammā.

dhammikā kāmasañnā, yā ca samparāyikā kāmasañnā, ubhayam etam Māradheyyam, Mārass' esa visayo, Mārass' esa 1 nivāpo, Mārass' esa gocaro. Etth' ete pāpakā akusalā mānasā abhijihā pi vyāpādā pi sārambhā pi samvattanti, te ca 1 ariyasāvakassa idhamanusikkhato antarāyāya sambhavanti 2. Tatra bhikkhave ariyasāvako iti patisañcikkhati: Ye ca ditthadhammikā kāmā ye ca samparāyikā Yannunāham vipulena mahaggatena cetasā sambhavanti. vihareyyam abhibhuyya lokam adhitthaya manasa. Vipulena hi me mahaggatena cetasā viharato abhibhuyya lokam adhitthāya manasā, ye pāpakā akusalā mānasā abhijihā pi vyāpādā pi sārambhā pi, te na bhavissanti, tesam pahānā3 aparittañ ca me cittam bhavissati, appamānam subhāvitan ti. Tassa evam patipannassa tabbahulaviharino 4 ayatane cittam pasīdati sampasāde sati⁵, etarahi vā āṇañjam⁶ samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maranā thanam etam vijjati yam tam samvattanikam vinnanam assa ānanjūpagam. Ayam, bhikkhave, pathamā ānanjasappāyā⁷ patipadā 8 akkhāyati.

Puna ca param, bhikkhave, ariyasāvako iti patisancikkhati: Ye ca ditṭhadhammikā kāmā, ye ca samparāyikā kāmā, yā ca diṭṭhadhammikā kāmasaññā, yā ca samparāyikā kāmasaññā, yam kiñci rūpam¹¹¹ cattāri ca¹¹ mahābhūtāni catunnañ ca mahābhūtānam upādāya rūpan ti. Tassa evam paṭipannassa¹² tabbahulavihārino āyatane cittam pasīdati sampasāde sati etarahi vā āṇañjam samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānam etam vijjati yam tam samvattanikam viññāṇam assa āṇañjūpagam. Ayam, bhikkhave, dutiyā āṇañjasappāyā paṭipadā akkhāyati.

¹ So Sk Si Bu; Bm va. ² Sk bhavanti. ³ Bm pahānam. ⁴ So Sk Bm Si & Bu omit; Bm infra & Bu (once) tabbuhūlav. ⁵ So Bm Si; Sk Bu sampasādessati. ⁶ So Sk Bu; Bm Si āneñjam, as usually. ⁷ So Si always & Sk here; Bm always, & Sk usually, -sappāya-. ⁸ So Bm Si always; Sk patipadāmakkhāyati. ⁹ Sk omits ye ca diṭṭhadhammikā... kāmasaūnā. ¹⁰ Si adds sabbam rūpam. ¹¹ Si omits ca. ¹² Sk sup⁰.

Puna ca param, bhikkhave, ariyasavako iti paţisañcikkhati: Ye ca ditthadhammikā kāmā ye ca samparāyikā kāmā, yā ca ditthadhammikā kāmasañnā, yā ca samparāyikā kāmasaññā, ye ca ditthadhammikā rūpā ye ca samparāyikā rūpā, yā ca dhitthadhammikā rūpāsaññā, yā ca samparāyikā rūpā, yā ca ditthadhammikā rūpasaññā, yā ca samparāyikā rūpasaññā, ubhayam etam aniccam. Yad aniccam¹ tam nālam abhinanditum, nālam abhivaditum, nālaṁ ajjhositun Tassa evam patipannassa tabbahulavihārino āvatane cittam pasīdati sampasāde sati etarahi vā ānanjam samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā parammaraņā thānam etam vijjati yam tam samvattanikam vinnanam assa ānanjūpagam. Ayam, bhikkhave, tatiyā ānanjasappāyā paţipadā akkhāyati.

Puna ca param, bhikkhave, ariyasāvako ti paṭisañcikkhati: Ye ca diṭṭhadhammikā....yā ca sampararāyikā rūpasaññā, yā ca āṇañjasaññā, sabbā saññā yatth' etā aparisesā nirujjhanti, etam santam etam paṇītam yadidam ākincaññāyatanan ti. Tassa evam paṭipaṇṇassa tabbahulavihārino āyatane cittam pasīdati sampasāde sati etarahi vā ākincaññāyatanam samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānam etam vijjati yam tam samvattanikam viññāṇam assa ākincaññāyatanūpagam. Ayam, bhikkhave, paṭhamā ākincaññāyatanasappāyā paṭipadā akkhāyati.

Puna ca param, bhikkhave, ariyasāvako araññagato vā rukkhamūlagato vā iti paţisañcikkhati: Saññam idam attena vā attaniyena vā ti. Tassa evam paṭipaṇṇassa tabbahulavihārino āyatane cittam pasīdati sampasāde sati etarahi vā ākiñcaññāyatanam samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānam etam vijjati yam tam samvattanikam viññāṇam assa ākiñcaññāyatanūpagam. Ayam², bhikkhave, dutiyā ākiñcaññāyatanasappāyā paṭipadā akkhāyati.

Puna ca param, bhikkhave, ariyasāvako iti paţisañcikkhati: Nāham kvacani³, kassaci kiñcanatasmim, na ca

¹ So Si only; Bm also omits tam. ² Sk adds pi. ³ So Bm Bu; Si kvacini; Sk kucana kassaci. Si inserts na before kassaci.

mama kvacani kismiñci i kiñcanam na 'tthīti. Tassa evam paṭipannassa tabbahulavihārino āyatane cittam pasīdati sampasāde sati etarahi vā ākiňcaññāyatanam samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānam etam vijjati yam tam samvattanikam viññāṇam assa ākiñcaññāyatanāyatanūpagam. Ayam ², bhikkhave, tatiyā ākiñcaññāyatanasappāyā paṭipadā akkhāyati.

Puna ca param, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañ-cikkhati: Ye ca diṭṭhadhammikā rūpasaññā yā ca āṇañ-jasaññā, yā ca ākiñcaññāyatanasaññā, sabbā saññā yatth' etā aparisesā nirujjhanti, etam santam etam paṇītam yadidam nevasaññānāsaññāyatanan ti. Tassa evam paṭipannassa tab-bahulavihārino āyatane cittam pasīdati sampasāde sati etarahi vā nevasaññānāsaññāyatanam samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānam etam vijjati yam tam samvattanikam viññāṇam assa nevasaññānāsaññāyatanūpagam. Ayam, bhikkhave, nevasaññānāsaññā-yatanasappāyā paṭipadā akkhāyatīti.

Evam vutte āyasmā Ānando Bhagavantam etad avoca: Idha, bhante, bhikkhu evam paṭipanno hoti: No c' assa, no ca me siyā, na bhavissati³, na me bhavissati, yad atthi yam bhūtam tam pajahāmīti evam⁴ upekham⁵ paṭilabhati. Parinibbāyi⁵ nu kho eso ², bhante, bhikkhūti³?

Ap' etth' ekacco, Ānanda, bhikkhu parinibbāyeyya. Ap' etth' ekacco bhikkhu na parinibbāyeyyāti.

Ko nu kho, bhante, hetu, ko paccayo, yena ap' etth' ekacco bhikkhu parinibbāyeyya, ap' etth' ekacco bhikkhu na parinibbāyeyyāti?

Idh', Ānanda, bhikkhu evam paṭipanno hoti: No c' assa, no ca me siyā, na bhavissati, na me bhavissati, yad atthi

Sk kucani kismici.
 Sk adds pi.
 Si omits na bhavissati.
 So Bm Bu; Sk Si omit evam here.
 So Sk Bu; Bm Si as always, upekkham.
 So Sk Bu; Bm Si parinibbāyeyya.
 So Bu; Sk Bm Si so.
 Bm Si bhikkhu na vā parinibbāyeyyāti.
 Bm yen' ap'; Si yenāp'.

yam bhūtam tam pajahāmīti evam upekham paṭilabhati. So tam upekham abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Tassa tam upekkham abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato tan nissitam hoti viñnāṇam tad upādānam. Sa-upādāno, Ānanda, bhikkhu na parinibbāyatīti.

Kaham pana so, bhante, bhikkhu upādiyamāno upādiyatīti?

Nevasaññānāsaññāyatanam. Ānandāti.

Upādānasettham kira so, bhante, bhikkhu upādiyamāno upādiyatīti.

Upādānasettham so, Ānanda, bhikkhu upādiyamāno upādiyati. Upādānasettham h' etam, Ānanda, yadidam nevasañňanāsañňāyatanam. Idh', Ānanda, bhikkhu evam patipanno hoti: No c' assa, no ca me siyā, na bhavissati, na me bhavissati, yad atthi yam bhūtam tam pajahāmīti evam upekham patilabhati. So tam upekham nābhinandati, nābhivadati, na ajjhosāya titthati. Tassa tam upekham anabhinandato anabhivadato anajjhosāya titthato na tan nissitam hoti viñňānam na tad upādānam. Anupādāno, Ānanda, bhikkhu parinibbāyatīti.

Acchariyam, bhante, abbhutam, bhante. Nissāya nissāya kira no, bhante, Bhagavatā oghassa nittharaṇā akkhātā. Katamo pana, bhante, ariyo vimokho ti?

Idh', Ānanda, ariyasāvako iti patisancikkhati: Ye ca ditthadhammikā kāmā ye ca samparāyikā kāmā, yā ca ditthadhammikā kāmasannā yā ca samparāyikā kāmasannā, ye ca ditthadhammikā rūpā ye ca samparāyikā rūpā, yā ca dittha dhammikā rūpasannā yā ca samparāyikā rūpasannā, yā ca ānanjasannā, yā ca ākincannāyatanasannā, yā ca nevasannānāsannāyatanasannā, esa sakkāyo yāvatā sakkāyo etam amatam yadidam anupādā cittassa vimokho. Iti kho, Ānanda, desitā mayā āṇanjasappāyā patipadā, desitā ākincannāyatanasappāyā patipadā, desitā nevasannānāsannāyatanasappāyā patipadā, desitā nissāya nissāya oghassa nittharanā, desito ariyo vimokho. Yam kho, Ānanda, Satthārā karanīyam sāvakānam hitesinā anukampakena anukampam upādāya,

katam vo tam mayā. Etāni, Ānanda, rukkhamūlāni, etāni sunnāgārāni. Jhāyath', Ānanda, mā pamādattha. mā pacchā vippatisārino ahuvattha. Ayam vo amhākam anusāsanīti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

 $ar{\mathbf{A}}$ Nanjasappāyasuttam chattham.

Copenhagen. - Printed by Nielsen & Lydiche.